

CVRIA

CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Raport anual
2011

CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

RAPORT ANUAL 2011

Sinteză a activității Curții de Justiție,
a Tribunalului și a Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene

Luxemburg, 2012

www.curia.europa.eu

Curtea de Justiție
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 43031

Tribunalul
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 43031

Tribunalul Funcției Publice
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 43031

Curtea pe internet: <http://www.curia.europa.eu>

Finalizarea redactării: 1 ianuarie 2012

Reproducerea autorizată, cu menționarea sursei. Fotografiele nu pot fi reproduse decât în contextul acestei publicații. Pentru orice altă utilizare, trebuie să fie solicitată o autorizare de la Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene.

Numeroase alte informații despre Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet pe serverul Europa (<http://europa.eu>).

O fișă catalografică figurează la sfârșitul prezentei publicații.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2012

ISBN 978-92-829-1165-5

doi:10.2862/83027

© Uniunea Europeană, 2012

Printed in Luxembourg

TIPĂRIT PE HÂRTIE ÎNĂLBITĂ FĂRĂ CLOR ELEMENTAR (ECF)

Cuprins

Pagina

Prefață de Vassilios Skouris, președintele Curții de Justiție	5
---	---

Capitolul I

Curtea de Justiție

A – Evoluția și activitatea Curții de Justiție în anul 2011	9
B – Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene în 2011	13
C – Compunerea Curții de Justiție	67
1. Membrii Curții de Justiție	69
2. Modificări în compunerea Curții de Justiție în anul 2011	85
3. Ordini protocolare	87
4. Foști membri ai Curții de Justiție	89
D – Statistici judiciare ale Curții de Justiție	93

Capitolul II

Tribunalul

A – Activitatea Tribunalului în 2011	125
B – Compunerea Tribunalului	173
1. Membrii Tribunalului	175
2. Modificări în compunerea Tribunalului în anul 2011	185
3. Ordini protocolare	187
4. Foști membri ai Tribunalului	189
C – Statistici judiciare ale Tribunalului	191

Capitolul III

Tribunalul Funcției Publice

A – Activitatea Tribunalului Funcției Publice în 2011	215
B – Compunerea Tribunalului Funcției Publice	227
1. Membrii Tribunalului Funcției Publice	229
2. Modificări în compunerea Tribunalului Funcției Publice în anul 2011	235
3. Ordinea protocolară	237
4. Foști membri ai Tribunalului Funcției Publice	239
C – Statistici judiciare ale Tribunalului Funcției Publice	241

Capitolul IV

Întâlniri și vizite

A – Vizite oficiale și manifestări la Curtea de Justiție, la Tribunal și la Tribunalul Funcției Publice în anul 2011	255
B – Vizite de studii (2011)	259
C – Ședințe solemne în anul 2011	263
D – Vizite sau participări la manifestări oficiale	265
<i>Organigramă prescurtată</i>	<i>269</i>

Prefață

Pentru instanțele Uniunii Europene, anul 2011 a fost înainte de toate un an marcat de intensitatea activității jurisdicționale. Cu 1 569 de cauze introduse și 1 518 cauze soluționate, Curtea de Justiție a Uniunii Europene vede sporind în mod notabil contenciosul dedus judecării și soluționat de cele trei instanțe ale sale. Instituția nu poate decât să se bucure de această evoluție care demonstrează încrederea instanțelor naționale și a justițiabililor în instanțele Uniunii. Totuși, această sporire a volumului contenciosului impune o anumită vigilență din partea atât a Curții de Justiție a Uniunii Europene, cât și a autorităților legislative ale Uniunii, pentru a nu compromite eficacitatea sistemului jurisdicțional al acesteia din urmă și pentru a continua să servească în mod optim cetățenii europeni.

În acest spirit, Curtea de Justiție a propus, în anul care s-a scurs, o serie de modificări ale statutului său și o reformare completă a regulamentului său de procedură dintr-o preocupare, pe de o parte, pentru ameliorarea eficacității și a productivității sale, precum și a eficacității și a productivității Tribunalului și, pe de altă parte, pentru modernizarea procedurilor sale.

În 2011, au fost de asemenea duse la bun sfârșit trei proiecte informatice de anvergură, destinate în principal să apropie Curtea de cetățean. Deschiderea sistemului e-Curia, care permite depunerea și comunicarea actelor de procedură pe cale electronică, lansarea unui nou motor de căutare a jurisprudenței, mai performant, și accesul online la catalogul bibliotecii Curții contribuie la a face Curtea de Justiție mai accesibilă și mai transparentă.

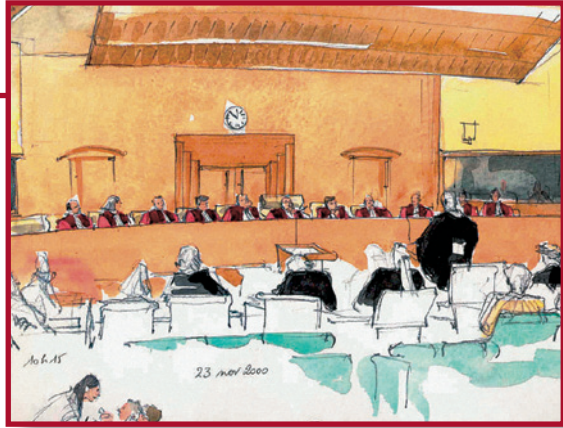
Anul care s-a scurs a fost marcat și de plecarea președintelui și a doi dintre membrii Tribunalului Funcției Publice în cadrul reînnoirii sale parțiale, precum și de plecarea unui membru al Curții și a unui membru al Tribunalului.

Prezentul raport oferă o prezentare completă a evoluției și a activității instituției în cursul anului 2011. Cititorul va constata că o parte importantă a raportului este consacrată unor expuneri succinte, dar exhaustive ale activității jurisdicționale propriu-zise a Curții de Justiție, a Tribunalului și a Tribunalului Funcției Publice. Analiza activității jurisdicționale este completată și ilustrată de date statistice specifice fiecărei instanțe.

Îmi permit să profit de această ocazie pentru a mulțumi călduros colegilor din cadrul celor trei instanțe, precum și ansamblului personalului Curții de Justiție pentru munca remarcabilă pe care au îndeplinit-o pe parcursul acestui an deosebit de exigent.

V. Skouris
Președintele Curții de Justiție

Capitolul I

Curtea de Justiție

A – Evoluția și activitatea Curții de Justiție în anul 2011

de Vassilios Skouris, președintele Curții de Justiție

Prima parte a raportului anual prezintă în mod sintetic activitățile Curții de Justiție a Uniunii Europene în anul 2011. Această primă parte oferă în primul rând o imagine generală asupra evoluției instituției în cursul anului trecut, punând accentul pe schimbările instituționale care au afectat Curtea de Justiție, precum și pe evoluțiile referitoare la organizarea sa internă. În al doilea rând, cuprinde o analiză a statisticilor referitoare la evoluția volumului de lucru al Curții de Justiție și la durata medie a procedurilor. În al treilea rând, prezintă, ca în fiecare an, principalele evoluții jurisprudențiale, clasificate pe materii.

1. În 2011, Curtea de Justiție a prezentat legiuitorului Uniunii un proiect de modificare a statutului său, precum și o propunere de reformare și de actualizare a regulamentului său de procedură. Cele două propuneri vizează în principal îmbunătățirea eficacității procedurilor în fața instanțelor Uniunii.

În ceea ce privește propunerile de modificare a Statutului, acestea vizează în special instituirea funcției de vicepreședinte al Curții, sporirea la cincisprezece a numărului de judecători care compun Marea Cameră, precum și eliminarea participării sistematice a președinților camerelor de cinci judecători și renunțarea la raportul de ședință. În ceea ce privește dispozițiile din statut referitoare la Tribunal, Curtea propune sporirea la treizeci și nouă a numărului de judecători care compun această instanță, pentru a face față creșterii constante a contenciosului său.

În ceea ce privește propunerea de reformare a Regulamentului de procedură, ea vizează adaptarea atât a structurii sale, cât și a conținutului său la evoluția contenciosului, continuarea eforturilor întreprinse deja de mai mulți ani în vederea prezervării capacității instanței, confruntată cu un contencios din ce în ce mai voluminos și mai complex, soluționarea într-un termen rezonabil a cauzelor cu care este sesizată și clarificarea normelor de procedură pe care le aplică prin îmbunătățirea lizibilității acestora.

Ansamblul acestor propuneri este fructul unui proces de matură reflecție care se sprijină pe consultări interne. Ele sunt actualmente în discuție în cadrul autorităților legislative ale Uniunii. Textul complet al acestor propuneri este consultabil pe site-ul internet al Curții¹.

Pe de altă parte, se impune de asemenea să menționăm modificările aduse la 24 mai 2011 Regulamentului de procedură al Curții (JO L 162, p. 17). Aceste modificări prevăd pentru prima dată posibilitatea Curții de a determina, prin decizie, condițiile în care un act de procedură poate fi comunicat pe cale electronică. Curtea a utilizat această posibilitate adoptând Decizia din 13 septembrie 2011 referitoare la depunerea și la comunicarea de acte de procedură prin intermediul aplicației e-Curia (JO L 289, p. 7). Această aplicație, care va contribui incontestabil la modernizarea procedurilor în fața instanțelor Uniunii, a fost lansată cu succes la 21 noiembrie 2011.

Vom arăta și faptul că cetățenii Uniunii pot de acum înainte să aibă acces la un nou motor de căutare care acoperă pentru prima oară ansamblul datelor referitoare la corpusul jurisprudențial al instanțelor Uniunii, și aceasta, de la crearea Curții de Justiție în 1952. Acest motor de căutare este consultabil gratuit pe site-ul internet al Curții.

¹ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7031

În sfârșit, în același spirit, catalogul bibliotecii Curții este de acum accesibil pe site-ul internet al Curții². Astfel, se oferă posibilitatea utilizării acestui catalog pentru efectuarea de cercetări bibliografice online privind dreptul Uniunii, precum și celelalte domenii ale dreptului acoperite în mod selectiv de catalogul bibliotecii Curții, cum ar fi dreptul internațional, dreptul comparat, dreptul statelor membre ale Uniunii Europene și dreptul unor țări terțe, precum și teoria generală a dreptului. La ora actuală, acest catalog este unul dintre cele mai bogate din lume în ceea ce privește dreptul Uniunii. El cuprinde în prezent aproximativ 340 000 de notițe bibliografice, din care peste 80 000 privesc dreptul Uniunii, ritmul de creștere al catalogului fiind de peste 20 000 de notițe pe an.

2. Statisticile judiciare ale Curții pentru anul 2011 arată în mod global o eficacitate și o productivitate susținute ale instanțelor Curții. Ele sunt, de asemenea, marcate printr-o sporire considerabilă a numărului de cauze introduse.

Astfel, Curtea a soluționat 550 de cauze în 2011 (cifră netă, ținând cont de conexări), ceea ce reprezintă o creștere în raport cu anul precedent (522 de cauze soluționate în 2010). Printre aceste cauze, 370 de cauze au făcut obiectul unei hotărâri, iar 180 de cauze au condus la pronunțarea unei ordonanțe.

Curtea a fost sesizată în 2011 cu 688 de cauze noi (independent de reunitile pentru cauză de conexitate), ceea ce reprezintă o creștere semnificativă în raport cu anul 2010 (631 de cauze introduse) și, pentru al doilea an consecutiv, cel mai mare număr de cauze introduse din istoria Curții. Situația este identică în ceea ce privește cererile de pronunțare a unei hotărâri preliminare. Numărul de cauze preliminare introduse anul acesta reprezintă, pentru al treilea an consecutiv, cea mai ridicată cifră atinsă vreodată și, în raport cu anul 2009, este în creștere cu aproape 41 % (423 de cauze în 2011, față de 302 cauze în 2009). Vom nota, de asemenea, creșterea puternică a numărului de recursuri (162 în 2011 față de 97 în 2010) și diminuarea numărului de acțiuni directe, și aceasta, pentru al cincilea an consecutiv. Acțiunile directe nu reprezintă de acum decât aproximativ 12 % dintre cauzele introduse în fața Curții, în timp ce în 2007 reprezentau aproximativ 38 %.

În ceea ce privește durata procedurilor, datele statistice se dovedesc, în linii mari, pozitive, la fel ca și anul trecut. În ceea ce privește trimiterile preliminare, durata medie de soluționare se ridică la 16,4 luni, ceea ce reprezintă o creștere neglijabilă din punct de vedere statistic în raport cu cifra anului 2010 (16 luni). În ceea ce privește acțiunile directe și recursurile, durata medie de judecare a fost în 2011 de 20,2 luni și, respectiv, de 15,4 luni (față de 16,7 luni și, respectiv, de 14,3 luni în 2010).

Pe lângă reformele aplicate metodelor sale de lucru întreprinse în ultimii ani, menținerea eficacității Curții în soluționarea cauzelor se explică și prin utilizarea crescândă a diferitor instrumente procedurale de care dispune pentru accelerarea judecării anumitor cauze (procedura preliminară de urgență, judecarea cu prioritate, procedura accelerată, procedura simplificată și posibilitatea de judecare a cauzei fără concluziile avocatului general).

Aplicarea procedurii preliminare de urgență a fost solicitată în 5 cauze, iar camera desemnată a considerat că erau îndeplinite condițiile impuse la articolul 104b din Regulamentul de procedură în 2 dintre acestea. Aceste cauze au fost soluționate într-un termen mediu de 2,5 luni.

Aplicarea procedurii accelerate a fost solicitată în 13 situații, dar condițiile impuse de Regulamentul de procedură nu erau îndeplinite decât în 2 dintre acestea. Potrivit unei practici stabilite în anul

² <http://bib-curia.eu>

2004, cererile de procedură accelerată sunt admise sau respinse pe cale de ordonanță motivată a președintelui Curții. Pe de altă parte, a fost acordat tratament prioritar unui număr de 7 cauze.

În plus, Curtea a utilizat frecvent procedura simplificată prevăzută la articolul 104 alineatul (3) din Regulamentul de procedură pentru a răspunde la anumite întrebări adresate cu titlu preliminar. Astfel, în total, 30 de cauze au fost soluționate prin ordonanță în temeiul acestei dispoziții.

În sfârșit, Curtea continuă să exploateze posibilitatea, oferită de articolul 20 din Statut, de a judeca fără concluziile avocatului general în situația în care cauza nu pune o problemă nouă de drept. Menționăm astfel faptul că aproximativ 46 % din hotărârile pronunțate în anul 2011 au fost pronunțate fără concluzii (față de 50 % în 2010).

În ceea ce privește distribuția cauzelor între diferitele complete de judecată ale Curții, este de semnalat faptul că Marea Cameră a soluționat aproximativ 11 %, camerele de cinci judecători 55 %, iar camerele de trei judecători aproximativ 33 % din cauzele finalizate prin hotărâre sau prin ordonanță cu caracter jurisdicțional în anul 2011. În raport cu anul precedent, nu se constată diferențe importante în proporția cauzelor judecate de diferitele complete de judecată.

Pentru informații mai detaliate privind datele statistice ale anului judiciar 2011, cititorul este rugat să consulte partea din prezentul raport consacrată exclusiv acestora.

B – Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene în 2011

Această parte a Raportului anual prezintă o imagine generală a jurisprudenței în 2011.

Probleme constituționale sau instituționale

Curtea a precizat, în mai multe cauze, în ce condiții își exercită competențele jurisdicționale. Vom evidenția, mai întâi, hotărârile referitoare la acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

În Hotărârea *Comisia/Portugalia* (Hotărârea din 24 mai 2011, cauza C-52/08), Curtea s-a pronunțat asupra cererii Comisiei privind neîndeplinirea obligațiilor de către Republica Portugheză constând în neadoptarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma Directivei 2005/36 privind recunoașterea calificărilor profesionale¹.

Pe tărâmul admisibilității acțiunii, Curtea a remarcat că, deși cererea Comisiei viza o pretinsă netranspunere a Directivei 2005/36, scrisorile de punere în întârziere și avizul motivat emise de aceasta priveau Directiva 89/48 privind sistemul general de recunoaștere a diplomelor de învățământ superior acordate pentru formarea profesională cu durata minimă de trei ani².

În continuare, Curtea a amintit că, deși concluziile cuprinse în cererea introductivă nu pot fi extinse, în principiu, dincolo de neîndeplinirea obligațiilor invocată în dispozitivul avizului motivat și în scrisoarea de punere în întârziere a Comisiei, nu este mai puțin adevărat că aceasta poate solicita constatarea neîndeplinirii obligațiilor care provin din versiunea inițială a unui act al Uniunii, modificat sau abrogat ulterior, și care au fost menținute prin dispozițiile unui nou act al Uniunii. În schimb, obiectul litigiului nu poate fi extins la obligații care decurg din noi dispoziții, care nu au echivalent în versiunea inițială a actului în cauză, cu riscul unei încălcări a normelor fundamentale privind legalitatea procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor.

Apoi, pe fond, Curtea a apreciat că, atunci când, în cursul procesului legislativ, împrejurări speciale precum absența unei luări clare de poziție a legiuitorului sau lipsa de precizie în ceea ce privește determinarea domeniului de aplicare al unei dispoziții a dreptului Uniunii dau loc unei situații de incertitudine, nu este posibil să se constate că, la expirarea termenului acordat în avizul motivat, exista o obligație suficient de clară a statelor membre de a transpune o directivă. Prin urmare, Curtea a respins acțiunea Comisiei.

În cauza *Comisia/Italia* (Hotărârea din 17 noiembrie 2011, cauza C-496/09), Curtea era sesizată de Comisie cu o acțiune în neîndeplinirea obligațiilor îndreptată împotriva Republicii Italiene ca urmare a neexecutării unei hotărâri anterioare a Curții³ referitoare la recuperarea de la beneficiari a ajutoarelor de stat declarate ilegale și incompatibile cu piața comună printr-o decizie a Comisiei. Aceasta din urmă solicita și plata de către Republica Italiană a unei penalități cu titlu cominatoriu și a unei sume forfetare.

¹ Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale (JO L 255, p. 22, Ediție specială, 05/vol. 8, p. 3).

² Directiva Consiliului din 21 decembrie 1988 privind sistemul general de recunoaștere a diplomelor de învățământ superior acordate pentru formarea profesională cu durata minimă de trei ani (JO 1989, L 19, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 2, p. 76).

³ Hotărârea din 1 aprilie 2004, C-99/02.

Mai întâi, Curtea a amintit, referindu-se la hotărârea anterioară pronunțată împotriva Republicii Italiene în această cauză, că, din moment ce o decizie a Comisiei prin care se impunea eliminarea unui ajutor de stat incompatibil cu piața comună nu a făcut obiectul unei acțiuni directe sau din moment ce o astfel de acțiune a fost respinsă, singurul mijloc de apărare care poate fi invocat de un stat membru este acela întemeiat pe imposibilitatea absolută de a executa corect decizia respectivă. Nici teama de dificultăți interne, chiar insurmontabile, nici faptul că statul membru în cauză înțelege să verifice situația individuală a fiecărei întreprinderi vizate nu pot justifica nerespectarea de către acesta a obligațiilor care îi revin în temeiul dreptului Uniunii. Astfel, întârzierea statului membru în cauză în privința punerii în aplicare a deciziei Comisiei, în esență imputabilă tardivității intervenției acestuia pentru remedierea dificultăților de identificare și de recuperare a ajutoarelor ilegale, nu poate constitui o justificare valabilă. În această privință, Curtea a adăugat că este lipsit de relevanță faptul că statul membru în cauză a informat Comisia cu privire la dificultățile întâmpinate în recuperarea ajutoarelor respective și cu privire la soluțiile adoptate pentru remedierea acestora.

În continuare, în privința aplicării de sancțiuni pecuniare, Curtea a decis că, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 228 alineatul (2) CE, îi revine competența ca, în fiecare cauză și în funcție de împrejurările speței cu care este sesizată, precum și de nivelul de persuasiune și de disuasiune care apare necesar, să adopte sancțiunile pecuniare corespunzătoare pentru a asigura executarea cât mai repede cu putință a hotărârii prin care a constatat anterior o neîndeplinire a obligațiilor și pentru a preveni repetarea unor încălcări anologice ale dreptului Uniunii. În plus, ea a adăugat că contextul juridic și factual al neîndeplinirii constatate poate constitui un indiciu în sensul că prevenirea efectivă a repetării în viitor a unor încălcări similare ale dreptului Uniunii este de natură să necesite adoptarea unei măsuri disuasive. În ceea ce privește cuantumul penalităților cu titlu cominatoriu, Curtea a precizat că îi incumbă, în exercitarea puterii sale de apreciere în materie, să stabilească penalitățile cu titlu cominatoriu astfel încât să fie, pe de o parte, adaptate împrejurărilor și, pe de altă parte, proporționale cu neîndeplinirea obligațiilor constatată, precum și cu capacitatea de plată a statului membru în cauză.

În sfârșit, Curtea a amintit că, având în vedere obiectivele procedurii prevăzute la articolul 228 alineatul (2) CE, ea este competentă, în exercitarea puterii de apreciere care îi este conferită în cadrul articolului menționat, să impună, cumulativ, penalități cu titlu cominatoriu și o sumă forfetară.

Vom menționa în continuare o cauză referitoare la acțiunea în anulare, cauza *Comisia/Kronoply și Kronotex* (Hotărârea din 24 mai 2011, cauza C-83/09 P).

În această cauză, Curtea trebuia să se pronunțe asupra admisibilității unei acțiuni în anulare formulată de terți împotriva unei decizii a Comisiei de a nu ridica obiecții împotriva unui ajutor de stat acordat unei societăți de către un stat membru. Potrivit Curții, legalitatea unei asemenea decizii, întemeiată pe articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999⁴, depinde de aspectul dacă există îndoieli privind compatibilitatea ajutorului cu piața comună. Întrucât astfel de îndoieli trebuie să determine deschiderea procedurii oficiale de investigare, la care pot participa persoanele interesate menționate la articolul 1 litera (h) din regulamentul amintit, trebuie să se considere că orice persoană interesată în sensul acestei din urmă dispoziții este direct și individual vizată de o asemenea decizie. Astfel, beneficiarii garanțiilor procedurale prevăzute la articolul 88 alineatul (2) CE și la articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul nr. 659/1999 nu pot obține respectarea acestora

⁴ Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 93 din Tratatul CE (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41).

decât dacă au posibilitatea de a contesta în fața instanței Uniunii decizia de a nu ridica obiecții. Prin urmare, Curtea a statuat că, în cadrul unei acțiuni în anulare, calitatea particulară de persoană interesată în sensul articolului 1 litera (h) din Regulamentul nr. 659/1999, legată de obiectul specific al acțiunii, este suficientă pentru a individualiza, potrivit articolului 230 al patrulea paragraf CE, reclamantul care contestă o decizie de a nu ridica obiecții.

Pe de altă parte, Curtea a precizat că articolul 1 litera (h) din Regulamentul nr. 659/1999 nu exclude posibilitatea ca o întreprindere care nu este o concurentă directă a beneficiarului ajutorului, dar care are nevoie de aceeași materie primă ca și acesta pentru procesul său de producție, să fie calificată drept persoană interesată, în măsura în care demonstrează că interesele sale ar putea fi afectate prin acordarea ajutorului. În sfârșit, Curtea a decis că cerința identificării obiectului acțiunii, care rezultă din articolul 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, este îndeplinită la un standard juridic corespunzător atunci când reclamantul identifică decizia a cărei anulare o solicită. Prezintă o importanță redusă faptul că în cererea introductivă se menționează că are ca obiect anularea unei decizii de a nu ridica obiecții – expresie care figurează la articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999 – sau a unei decizii de a nu deschide procedura oficială de investigare, de vreme ce Comisia se pronunță cu privire la cele două aspecte ale problemei printr-o decizie unică.

Merită, în sfârșit, să fie semnalate două cauze referitoare la exercitarea de către Curte a competenței sale preliminare.

În cauza *Miles și alții* (Hotărârea din 14 iunie 2011, cauza C-196/09), Curtea s-a aplecat asupra noțiunii „instanță națională” în sensul articolului 267 TFUE.

Curtea a considerat că nu este competentă să răspundă la o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare care provine de la Camera de recurs a Școlilor Europene. Pentru a aprecia dacă organismul de trimitere are trăsăturile unei „instanțe” în sensul articolului 267 TFUE, aspect care ține doar de dreptul Uniunii, Curtea ia în considerare un ansamblu de elemente, precum originea legală a organului, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, natura contradictorie a procedurii, aplicarea de către organ a normelor de drept, precum și independența acestuia. Or, deși Camera de recurs în cauză îndeplinește toate aceste condiții și trebuie, în consecință, să fie calificată drept „instanță” în sensul articolului 267 TFUE, ea nu provine totuși, după cum arată acest articol, dintr-un stat membru, ci ține de Școlile Europene, care constituie, după cum arată primul și al treilea considerent ale Convenției Școlilor Europene, un sistem *sui generis*, care realizează prin intermediul unui acord internațional o formă de cooperare între statele membre și între acestea și Uniune. Ea constituie astfel un organ al unei organizații internaționale care, în pofida legăturilor funcționale pe care le are cu Uniunea, rămâne formal distinctă de aceasta și de statele membre. În aceste condiții, simplul fapt că este ținută să aplice principiile generale ale dreptului Uniunii în cazul în care este sesizată cu un litigiu nu este suficient pentru ca această cameră să se încadreze în noțiunea „instanță dintr-un stat membru” și, prin urmare, în domeniul de aplicare al articolului 267 TFUE.

Cauza *Lesoochranárske zoskupenie* (Hotărârea din 8 martie 2011, cauza C-240/09) a permis Curții să se pronunțe asupra competenței sale în ceea ce privește interpretarea unui acord internațional

(Convenția de la Aarhus⁵) încheiat de Comunitate, pe de o parte, și statele membre, pe de altă parte, în virtutea unei competențe partajate.

Sesizată în conformitate cu dispozițiile tratatului, în special articolul 267 TFUE, Curtea s-a declarat competentă pentru a stabili linia de demarcație dintre obligațiile pe care și le asumă Uniunea și cele care rămân numai în sarcina statelor membre și pentru a interpreta dispozițiile convenției amintite. În consecință, este necesar să se stabilească dacă, în domeniul acoperit de articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, Uniunea și-a exercitat competențele și a adoptat dispoziții privind executarea obligațiilor care rezultă din acestea. În cazul unui răspuns negativ, obligațiile care decurg din articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus ar continua să intre în domeniul de aplicare al dreptului național al statelor membre. În acest caz, ar reveni instanțelor acestor state obligația să stabilească, pe baza dreptului național, dacă particularii se pot întemeia în mod direct pe normele acestui acord internațional care privesc domeniul menționat sau dacă aceste instanțe trebuie să le aplice din oficiu. Dreptul Uniunii nu impune, dar nici nu exclude ca ordinea juridică a unui stat membru să recunoască particularilor dreptul de a se întemeia în mod direct pe această normă sau să impună instanței obligația de a o aplica din oficiu. În schimb, dacă s-ar constata că Uniunea și-a exercitat competențele și a adoptat dispoziții în domeniul acoperit de articolul 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, dreptul Uniunii s-ar aplica și ar reveni Curții obligația să stabilească dacă dispoziția acordului internațional în cauză are un efect direct. În plus, o problemă specifică care nu a făcut încă obiectul unei legislații a Uniunii poate totuși să țină de dreptul Uniunii din moment ce această problemă este reglementată în acordurile încheiate de Uniune și de statele sale membre și privește un domeniu acoperit în mare parte de acesta.

Curtea a apreciat că este competentă pentru a interpreta dispozițiile articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus și, în special, pentru a se pronunța asupra problemei dacă acestea au sau nu au efect direct. Atunci când o dispoziție poate fi aplicată atât situațiilor care fac obiectul dreptului intern, cât și situațiilor care fac obiectul dreptului Uniunii, există un interes clar pentru ca această dispoziție să fie interpretată în mod uniform în scopul evitării unor divergențe de interpretare viitoare, indiferent de condițiile în care aceasta trebuie să fie aplicată.

Aceste cauze referitoare la contencios sunt totuși departe de a epuiza aportul jurisprudenței, pe parcursul anului 2011, la clarificarea problemelor de esență constituțională sau instituțională.

În cauza *Patriciello* (Hotărârea din 6 septembrie 2011, cauza C-163/10), Curtea a interpretat articolul 8 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene, anexat la Tratatul UE, FUE și CEEA, precizând întinderea imunității acordate de dreptul Uniunii deputaților europeni pentru opiniile lor și voturile exprimate în cadrul exercitării funcțiilor lor.

Curtea a statuat că articolul 8 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că o declarație efectuată de un deputat european în afara incintei Parlamentului European și care a condus la declanșarea urmăririi penale în statul membru de origine sub aspectul infracțiunii de denunțare calomnioasă nu constituie o opinie exprimată în cadrul exercitării funcțiilor parlamentare care să fie apărută de imunitatea prevăzută la această dispoziție decât atunci când această declarație corespunde unei aprecieri subiective care prezintă

⁵ Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, cunoscută drept „Convenția de la Aarhus”, a fost semnată la 25 iunie 1998 și aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201).

o legătură directă și evidentă cu exercitarea unor asemenea funcții. Revine instanței de trimitere competența de a stabili dacă într-o cauză sunt întrunite aceste condiții.

În cadrul aderării unor noi state membre la Uniunea Europeană, la 1 mai 2004, Curtea s-a aplecat, în cauza *Vicoplus și alții* (Hotărârea din 10 februarie 2011, cauzele conexate C-307/09-C-309/09), asupra interpretării articolelor 56 TFUE și 57 TFUE, precum și a articolului 1 alineatul (3) litera (c) din Directiva 96/71⁶ privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii.

Astfel, Curtea a statuat că articolele 56 TFUE și 57 TFUE nu se opun ca un stat membru să subordoneze obținerii unei autorizații de muncă, pentru perioada tranzitorie prevăzută în capitolul 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003⁷, detașarea, în sensul articolului 1 alineatul (3) litera (c) din directiva menționată, de lucrători resortisanți polonezi pe teritoriul său. Într-adevăr, o asemenea măsură națională trebuie considerată, deși văzută ca o restricție la libera prestare a serviciilor, ca fiind o măsură care reglementează accesul resortisanților polonezi pe piața forței de muncă din statul membru respectiv în sensul capitolului 2 alineatul (2) din anexa XII la Actul de aderare din 2003. O asemenea concluzie se impune de asemenea în lumina finalității acestui alineat, care vizează evitarea producerii de perturbări pe piața forței de muncă a vechilor state membre, ca urmare a aderării la Uniune a unor noi state membre, din cauza sosirii imediate a unui număr ridicat de lucrători resortisanți ai noilor state.

În domeniul dreptului de acces al publicului la documente, Curtea a fost sesizată, în cauza *Suedia/MyTravel și Comisia* (Hotărârea din 21 iulie 2011, cauza C-506/08 P), cu un recurs formulat împotriva unei hotărâri⁸ a Tribunalului de respingere a acțiunii introduse de My Travel în privința a două decizii⁹ ale Comisiei de refuz al accesului la anumite documente interne ale instituției în cadrul unei proceduri de concentrare deja închise.

Regulamentul nr. 1049/2001¹⁰ privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei prevede, la articolul 4, excepții care derogă de la principiul accesului cât mai larg posibil al publicului la documente și trebuie, în consecință, interpretate și aplicate în mod strict. Curtea a considerat că, în cazul în care o instituție decide să refuze accesul la un document a cărui comunicare îi este cerută, acesteia îi revine, în principiu, obligația de a furniza explicații cu privire la modul în care accesul la acest document ar putea să aducă atingere concret și efectiv interesului protejat – și anume protecția procesului decizional al instituției și protecția consultanței juridice, pe care această instituție le invocă.

Curtea a analizat ansamblul documentelor respective și a apreciat, în special, că Tribunalul ar fi trebuit să impună Comisiei să indice motivele specifice pentru care considera că divulgarea unora

⁶ Directiva 96/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 1996 privind detașarea lucrătorilor în cadrul prestării de servicii (JO 1997, L 18, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 29).

⁷ Act privind condițiile de aderare a Republicii Cehe, a Republicii Estonia, a Republicii Cipru, a Republicii Letonia, a Republicii Lituania, a Republicii Ungare, a Republicii Malta, a Republicii Polone, a Republicii Slovenia și a Republicii Slovace și adaptările tratatelor pe care se întemeiază Uniunea Europeană (JO 2003, L 236, p. 33).

⁸ Hotărârea Tribunalului din 9 septembrie 2008, *My Travel/Comisia* (T-403/05).

⁹ Decizia D(2005) 8461 a Comisiei din 5 septembrie 2005 și Decizia D(2005) 9763 a Comisiei din 12 octombrie 2005.

¹⁰ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

dintre documentele în cauză ar fi adus o atingere gravă procesului decizional al acelei instituții, deși procedura la care se refereau aceste documente se terminase.

În consecință, Curtea a concluzionat că, în deciziile sale, Comisia nu a aplicat corect nici excepția privind protecția procesului decizional al acesteia, nici excepția privind protecția consultanței juridice. Ea a decis, în consecință, să anuleze hotărârea Tribunalului și cele două decizii ale Comisiei cu privire la aceste aspecte.

Dat fiind faptul că unele dintre argumentele invocate de Comisie pentru a refuza divulgarea unor alte documente interne – în special cele referitoare la alte excepții privind protecția obiectivelor activităților de inspecție, de anchetă și de audit – nu fuseseră examinate de Tribunal, Curtea a considerat că nu era în măsură să se pronunțe ea însăși asupra acestora din urmă și a decis să trimită cauza Tribunalului.

În ceea ce privește aplicarea dreptului Uniunii în ordinea juridică a statelor membre, două hotărâri merită o atenție specială.

În cauzele *Ze Fu Fleischhandel și Vion Trading* (Hotărârea din 5 mai 2011, cauzele conexate C-201/10 și C-202/10), Curtea a considerat că principiul securității juridice nu se opune, în principiu, ca, în contextul protecției intereselor financiare ale Uniunii Europene definite în Regulamentul nr. 2988/95¹¹ și în temeiul articolului 3 alineatul (3) din acest regulament, autoritățile și instanțele naționale ale unui stat membru să aplice „prin analogie” într-un litigiu referitor la rambursarea unei restituiri la export plătite nejustificat un termen de prescripție întemeiat pe o dispoziție națională de drept comun, cu condiția totuși ca o astfel de aplicare care rezultă dintr-o practică jurisprudențială să fi fost suficient de previzibilă, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere. Totuși, potrivit Curții, principiul proporționalității se opune, în cadrul punerii în aplicare de statele membre a posibilității care le este oferită de articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, aplicării unui termen de prescripție de 30 de ani într-un litigiu referitor la rambursarea restituirilor primite nejustificat. Astfel, din punctul de vedere al obiectivului de protecție a intereselor financiare ale Uniunii, pentru care legiuitorul Uniunii a considerat că o durată de prescripție de 4 ani, chiar de 3 ani, era deja o durată suficientă ca atare pentru a permite autorităților naționale să urmărească în justiție o abatere care aduce atingere acestor interese financiare și care poate duce la adoptarea unei măsuri precum recuperarea unui avantaj obținut nejustificat, rezultă că, dacă se acordă autorităților menționate o durată de 30 de ani, se depășește ceea ce este necesar pentru o administrație diligentă. În sfârșit, Curtea a apreciat că, într-o situație care ține de domeniul de aplicare al regulamentului menționat, principiul securității juridice se opune ca un termen de prescripție „mai lung” în sensul articolului 3 alineatul (3) din acest regulament să poată rezulta dintr-un termen de prescripție de drept comun redus pe cale jurisprudențială pentru ca acest din urmă termen să respecte în aplicarea sa principiul proporționalității, din moment ce, în orice caz, termenul de prescripție de 4 ani prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din regulamentul amintit este aplicabil în astfel de împrejurări.

În cauza *Lady & Kid și alții* (Hotărârea din 6 septembrie 2011, cauza C-398/09), Curtea a statuat că normele dreptului Uniunii cu privire la restituirea plății nedatorate trebuie interpretate în sensul că restituirea plății nedatorate poate genera o îmbogățire fără justă cauză numai în cazul în care sumele plătite fără să fi fost datorate de o persoană impozabilă în temeiul unei taxe percepute într-un stat membru cu încălcarea dreptului Uniunii au fost repercutate în mod direct asupra

¹¹ Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/95 al Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene (JO L 312, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 1, p. 166).

cumpărătorului. Curtea a dedus din aceasta că dreptul Uniunii nu permite unui stat membru să refuze rambursarea unei taxe nelegale pentru motivul că sumele plătite fără să fi fost datorate de persoana impozabilă au fost compensate printr-o economie rezultată din eliminarea concomitentă a altor taxe, întrucât o astfel de compensare nu poate fi considerată, din punctul de vedere al dreptului Uniunii, o îmbogățire fără justă cauză în raport cu această taxă.

În ceea ce privește contribuția Curții la definirea efectelor acordurilor încheiate de Uniune cu state terțe, vom reține cauzele *Unal* (Hotărârea din 29 septembrie 2011, cauza C-187/10) și *Pehlivan* (Hotărârea din 16 iunie 2011, cauza C-484/07), în care se puneau probleme importante referitoare la interpretarea unor acorduri internaționale, în special Acordul de asociere CEE-Turcia¹².

Vom evidenția de asemenea în materie de acorduri internaționale o hotărâre a Curții privind interpretarea Convenției de la Aarhus¹³ (Hotărârea din 8 martie 2011, *Lesoochranárske zoskupenie*, C-240/09).

În cauza *Unal*, citată anterior, mai întâi, Curtea a considerat că articolul 6 alineatul (1) prima liniuță din Decizia nr. 1/80 a Consiliului de asociere CEE-Turcia (denumită în continuare „Decizia nr. 1/80”) trebuie interpretat în sensul că se opune ca autoritățile naționale competente să revoce permisul de ședere al unui lucrător turc cu efect retroactiv de la data la care nu mai există condiția pentru acordarea permisului de ședere prevăzută în dreptul național, în condițiile în care nu există niciun comportament fraudulos al respectivului lucrător, iar revocarea permisului intervine după expirarea termenului de un an de încadrare legală în muncă prevăzut la articolul 6 alineatul (1) prima liniuță din decizia menționată. Astfel, Curtea a apreciat că, pe de o parte, această dispoziție nu poate fi interpretată astfel încât să permită unui stat membru să modifice în mod unilateral întinderea sistemului de integrare progresivă a resortisanților turci pe piața muncii din statul membru gazdă. Pe de altă parte, a nu admite că un asemenea lucrător a fost încadrat în muncă în mod legal în statul membru gazdă timp de mai mult de un an ar încălca principiul general al respectării drepturilor dobândite, potrivit căruia, atunci când un resortisant turc poate în mod valabil să se prevaleze de drepturi în temeiul unei dispoziții a Deciziei nr. 1/80, aceste drepturi nu mai depind de menținerea împrejurărilor care le-au dat naștere, o condiție de această natură nefiind impusă prin această decizie.

În continuare, în cauza *Pehlivan*, citată anterior, Curtea a concluzionat că rezultă atât din supremația dreptului Uniunii, cât și din efectul direct al unei dispoziții precum articolul 7 primul paragraf din Decizia nr. 1/80 că statele membre nu pot modifica în mod unilateral întinderea sistemului de integrare progresivă a resortisanților turci în statul membru gazdă și nu dispun de posibilitatea de a adopta măsuri de natură să împiedice statutul juridic recunoscut în mod expres unor astfel de resortisanți de dreptul care guvernează asocierea CEE-Turcia. Astfel, un membru al familiei unui lucrător turc care îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 7 primul paragraf nu poate pierde drepturile care îi sunt recunoscute prin această dispoziție decât în două situații, și anume fie în cazul în care prezența migrantului turc pe teritoriul statului membru gazdă constituie, din cauza comportamentului său personal, un pericol efectiv și grav pentru ordinea publică, pentru siguranța sau pentru sănătatea publică, în sensul articolului 14 alineatul (1) din aceeași decizie, fie în cazul în care persoana în cauză a părăsit teritoriul acestui stat pentru o perioadă semnificativă și fără motive legitime.

¹² Decizia 64/732/CEE a Consiliului din 23 decembrie 1963 (JO 1964, 217, p. 3685, Ediție specială, 11/vol. 1, p. 10).

¹³ A se vedea nota de subsol 5.

În sfârșit, în cauza *Lesoochránárske zoskupenie*, citată anterior, Curtea a decis că articolul 9 alineatul (3)¹⁴ din Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu (Convenția de la Aarhus) este lipsit de efect direct în dreptul Uniunii. Cu toate acestea, revine instanței naționale sarcina de a interpreta, în cea mai mare măsură posibilă, normele de procedură referitoare la condițiile care trebuie întrunite pentru exercitarea unei acțiuni administrative sau jurisdicționale atât conform obiectivelor articolului 9 alineatul (3) din această convenție, cât și conform obiectivului protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite de dreptul Uniunii pentru a permite unei organizații de protecție a mediului să conteste în fața unei instanțe o decizie adoptată în urma unei proceduri administrative care poate fi contrară dreptului mediului al Uniunii. În lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a prevedea modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii, statele membre având responsabilitatea de a asigura în fiecare caz o protecție efectivă a acestor drepturi. În acest sens, modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare de drept intern (principiul echivalenței) și nu trebuie să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității).

Cetățenia Uniunii și drepturile aferente acesteia sunt departe de a-și fi revelat întregul potențial.

În cauza *Ruiz Zambrano* (Hotărârea din 8 martie 2011, cauza C-34/09), Curtea s-a pronunțat asupra delicatei chestiuni dacă dispozițiile tratatului cu privire la cetățenia Uniunii conferă unui resortisant al unui stat terț, părinte care asigură întreținerea copiilor săi minori, cetățeni ai Uniunii, un drept de ședere și de muncă în statul membru a cărui cetățenie o au, în care au reședința și pe care nu l-au părăsit niciodată de la nașterea lor. Curtea a considerat că articolul 20 TFUE se opune ca un stat membru, pe de o parte, să refuze unui resortisant al unui stat terț, care asigură întreținerea copiilor săi minori, cetățeni ai Uniunii, șederea în statul membru de reședință al acestora din urmă și ai cărui cetățeni sunt și, pe de altă parte, să refuze respectivului resortisant al unui stat terț acordarea unui permis de muncă, în măsura în care astfel de decizii i-ar priva pe acei copii de beneficiul efectiv al esenței drepturilor corespunzătoare statutului de cetățean al Uniunii (a se vedea în special Hotărârea *Ruiz Zambrano*, punctul 45). Astfel, statutul de cetățean al Uniunii are vocația de a fi statutul fundamental al resortisanților statelor membre. Or, un astfel de refuz de acordare a dreptului de ședere ar avea drept consecință faptul că respectivii copii, cetățeni ai Uniunii, vor fi obligați să părăsească teritoriul Uniunii pentru a-și însoți părinții. În același mod, dacă nu se acordă un permis de muncă unei astfel de persoane, aceasta ar risca să nu dispună de resursele necesare pentru a face față propriilor sale nevoi și celor ale familiei sale, ceea ce ar avea de asemenea drept consecință obligarea copiilor săi, cetățeni ai Uniunii, să părăsească teritoriul acesteia. În asemenea condiții, respectivii cetățeni ai Uniunii ar fi, în fapt, în imposibilitatea de a exercita esența drepturilor conferite de statutul lor de cetățean al Uniunii.

Cauza *McCarthy* (Hotărârea din 5 mai 2011, cauza C-434/09) a permis Curții să aprecieze dacă dispozițiile referitoare la cetățenia Uniunii sunt aplicabile situației unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat

¹⁴ „În plus față de căile de atac prevăzute la alineatele (1) și (2) și fără a le aduce atingere, fiecare parte se asigură că, în cazul în care îndeplinesc criteriile prevăzute de legislația internă proprie, în cazul în care acestea există, membrii publicului au acces la proceduri administrative sau judiciare pentru a contesta acțiuni și omiteri ale persoanelor fizice și ale autorităților publice care contravin dispozițiilor legislației interne proprii privind mediul.”

membru. Într-o primă fază, Curtea a apreciat că articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38 privind dreptul la liberă circulație și ședere¹⁵ nu este aplicabilă unui astfel de cetățean al Uniunii. Această constatare nu poate fi influențată de faptul că cetățeanul respectiv are și cetățenia unui alt stat membru decât cel în care are reședința. Astfel, simplul fapt că un cetățean al Uniunii beneficiază de cetățenia mai multor state membre nu înseamnă că acesta și-a exercitat dreptul de liberă circulație. Într-o a doua fază, Curtea a considerat că articolul 21 TFUE nu este aplicabil unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru, în măsura în care situația acestui cetățean nu presupune aplicarea unor măsuri dintr-un stat membru care ar avea drept efect să îl priveze de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii sau să împiedice exercitarea dreptului său de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre. Împrejurarea că un resortisant are, pe lângă cetățenia statului membru în care își are reședința, și cetățenia unui alt stat membru nu poate fi suficientă, singură, pentru a considera că situația persoanei interesate intră sub incidența articolului 21 TFUE, întrucât situația respectivă nu prezintă niciun element de legătură cu vreuna dintre situațiile prevăzute de dreptul Uniunii, iar totalitatea elementelor componente relevante ale acestei situații se limitează la interiorul unui singur stat membru.

Cauza *Dereci și alții* (Hotărârea din 15 noiembrie 2011, cauza C-256/11) ridică problema dacă dispozițiile referitoare la cetățenia Uniunii permit unui resortisant al unui stat terț să beneficieze de dreptul de ședere pe teritoriul unui stat membru atunci când acest resortisant dorește să locuiască cu un membru al familiei sale, cetățean al Uniunii, care are domiciliul în acest stat membru, a cărui cetățenie o deține, care nu și-a exercitat niciodată dreptul la liberă circulație și care nu depinde de resortisantul respectiv pentru a se întreține. Curtea a considerat că dreptul Uniunii, și în special dispozițiile acestuia referitoare la cetățenia Uniunii, nu se opune ca un stat membru să refuze unui resortisant al unui stat terț șederea pe teritoriul său atunci când acest resortisant urmărește să locuiască cu un membru al familiei sale care este cetățean al Uniunii care are domiciliul în acest stat membru, a cărui cetățenie o deține, și care nu și-a exercitat niciodată dreptul la liberă circulație, în măsura în care un astfel de refuz nu implică, pentru cetățeanul Uniunii în cauză, privarea de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii, aspecte care trebuie verificate de instanța națională. În această privință, criteriul referitor la privarea de esența drepturilor conferite de statutul de cetățean al Uniunii privește situații caracterizate de împrejurarea că cetățeanul Uniunii este obligat, în fapt, să părăsească nu numai teritoriul statului membru al cărui resortisant este, ci și teritoriul Uniunii considerat în ansamblu. În consecință, numai faptul că un resortisant al unui stat membru ar putea dori, pentru motive de natură economică sau pentru a menține unitatea familială pe teritoriul Uniunii, ca membri ai familiei sale, care nu dispun de cetățenia unui stat membru, să poată locui cu acesta pe teritoriul Uniunii nu este suficient în sine pentru a considera că cetățeanul Uniunii este obligat să părăsească teritoriul Uniunii dacă un astfel de drept nu este acordat.

În cauza *Aladzhov* (Hotărârea din 17 noiembrie 2011, cauza C-434/10), Curtea a interpretat articolul 27 alineatele (1) și (2) din Directiva 2004/38¹⁶. Astfel, Curtea a statuat că dreptul Uniunii nu se opune unui act cu putere de lege al unui stat membru care permite unei autorități administrative să interzică unui resortisant al aceluși stat părăsirea statului respectiv pentru motivul neachitării

¹⁵ Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO L 158, p. 77, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

¹⁶ A se vedea nota de subsol 15.

unei datorii fiscale a societății printre ai cărei administratori se numără acest resortisant, însă cu dubla condiție ca obiectivul măsurii în cauză să fie acela de a răspunde, în anumite împrejurări excepționale care pot rezulta în special din natura sau din importanța acestei datorii, unei amenințări reale, prezente și suficient de grave la adresa unui interes fundamental al societății și ca obiectivul urmărit în acest mod să nu răspundă numai unor scopuri economice. Instanței naționale îi revine sarcina de a verifica dacă această dublă condiție este îndeplinită. Astfel, pe de o parte, nu se poate exclude, în principiu, împrejurarea ca nerecuperarea creanțelor fiscale să poată fi încadrată în sfera cerințelor de ordine publică. Pe de altă parte, din moment ce recuperarea creanțelor publice, în special a impozitelor, urmărește asigurarea finanțării intervențiilor statului membru în cauză în funcție de alegeri care exprimă, printre altele, politica sa generală în domeniul economic și social, cu atât mai mult măsurile adoptate de autoritățile publice în vederea asigurării acestei recuperări nu pot fi considerate, în principiu, că au fost adoptate numai în scopuri economice, în sensul prevederilor articolului 27 alineatul (1) din Directiva 2004/38. Tot în opinia Curții, chiar dacă se presupune că o măsură de interdicție de a ieși de pe teritoriul național a fost adoptată în condițiile prevăzute la articolul 27 alineatul (1) din Directiva 2004/38, condițiile prevăzute la alineatul (2) al aceluiași articol se opun unei astfel de măsuri în cazul în care aceasta are ca unic temei existența datoriei fiscale a societății printre ai cărei administratori se numără reclamantul și dacă are în vedere numai această calitate, lipsind orice apreciere concretă a conduitei persoanei în cauză și orice referire la vreo amenințare pe care aceasta ar constitui-o pentru ordinea publică, și în cazul în care interdicția de a ieși de pe teritoriul național nu este aptă să garanteze realizarea obiectivului pe care îl urmărește și depășește cadrul a ceea ce este necesar pentru atingerea acestuia. Instanței de trimitere îi revine de asemenea sarcina de a verifica dacă această situație se regăsește în cauza cu care este sesizată.

Cauza *Runevič-Vardyn și Wardyn* (Hotărârea din 12 mai 2011, cauza C-391/09) a dat Curții ocazia să se pronunțe asupra regulilor de transcriere, în actele de stare civilă ale unui stat membru, ale prenumelor și numelor de familie ale cetățenilor Uniunii. Astfel, Curtea a statuat mai întâi că articolul 21 TFUE nu se opune ca autoritățile competente ale unui stat membru să refuze, în temeiul unei reglementări naționale care prevede că numele de familie și prenumele unei persoane pot fi transcrise în actele de stare civilă din acest stat numai sub o formă care să respecte normele de grafie ale limbii oficiale naționale, să modifice, în certificatele de naștere și de căsătorie ale unuia dintre resortisanții săi, numele de familie și prenumele acestuia potrivit normelor de grafie ale unui alt stat membru. Faptul că numele de familie și prenumele persoanei pot fi modificate și transcrise în actele de stare civilă din statul său membru de origine numai cu caracterele limbii acestui din urmă stat membru nu poate constitui un tratament mai puțin favorabil decât cel de care beneficiază înainte de a exercita facilitățile acordate de tratat în materie de liberă circulație a persoanelor și, prin urmare, nu îl poate descuraja de la exercitarea drepturilor de circulație recunoscute la articolul 21 TFUE. Apoi, potrivit Curții, articolul 21 TFUE nu se opune ca, în aplicarea reglementării naționale descrise mai sus, autoritățile competente ale unui stat membru să refuze să modifice numele de familie comun unui cuplu căsătorit de cetățeni ai Uniunii, astfel cum figurează acesta în actele de stare civilă eliberate de statul membru de origine al unuia dintre acești cetățeni, sub o formă care să respecte normele de grafie ale acestui din urmă stat, cu condiția ca acest refuz să nu provoace cetățenilor Uniunii menționați inconveniente majore de ordin administrativ, profesional și privat, ceea ce revine instanței naționale să determine. Dacă situația se dovedește a fi astfel, revine de asemenea instanței naționale să verifice dacă refuzul de modificare este necesar protecției intereselor pe care reglementarea națională urmărește să le garanteze și este proporțional cu obiectivul legitim urmărit. În sfârșit, tot în opinia Curții, articolul 21 TFUE nu se opune ca aceleași autorități să refuze, în temeiul aceleiași reglementări, să modifice certificatul de căsătorie al unui cetățean al Uniunii resortisant al unui alt stat membru, pentru ca prenumele cetățeanului menționat să fie transcrise în acest certificat cu semne diacritice, astfel cum au fost

transcrise în actele de stare civilă eliberate de statul său membru de origine și sub o formă care să respecte normele de grafie ale limbii oficiale naționale a acestui din urmă stat.

În urma Hotărârii Lassal¹⁷, Curtea a interpretat articolul 16 din Directiva 2004/38¹⁸ în cauza *Dias* (Hotărârea din 21 iulie 2011, cauza C-325/09), provenind de la aceeași instanță de trimitere. Astfel, Curtea a decis că articolul 16 alineatele (1) și (4) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că perioadele de ședere care s-au încheiat înainte de data de transpunere a acesteia din urmă, respectiv 30 aprilie 2006, numai pe baza unui permis de ședere eliberat în mod legal în temeiul Directivei 68/360¹⁹ și fără a fi îndeplinite condițiile pentru a beneficia de vreun drept de ședere, nu pot fi considerate încheiate în mod legal în scopul dobândirii dreptului de ședere permanentă în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Directiva 2004/38 și că perioadele de ședere mai scurte de doi ani consecutivi, care s-au încheiat numai pe baza unui permis de ședere eliberat în mod valabil în temeiul Directivei 68/360 și fără a fi îndeplinite condițiile pentru a beneficia de un drept de ședere, intervenite înainte de 30 aprilie 2006 și ulterior unei șederi legale neîntrerupte de cinci ani care s-a încheiat înainte de această dată, nu sunt de natură să afecteze dobândirea dreptului de ședere permanentă în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Directiva 2004/38. Astfel, chiar dacă articolul 16 alineatul (4) din aceeași Directivă 2004/38 nu se referă decât la absențele din statul membru gazdă, legătura de integrare dintre persoana în cauză și statul membru respectiv este de asemenea pusă sub semnul întrebării în cazul unui cetățean care, deși a locuit legal acolo pentru o perioadă neîntreruptă de cinci ani, decide ulterior să rămână în acest stat membru fără a dispune de un drept de ședere. În această privință, integrarea, care stă la baza dobândirii dreptului de ședere permanentă prevăzut la articolul 16 alineatul (1) din Directiva 2004/38, nu se întemeiază doar pe factori spațiali și temporali, ci și pe factori calitativi, referitori la gradul de integrare în statul membru gazdă.

În sfârșit, în cauza *Stewart* (Hotărârea din 21 iulie 2011, cauza C-503/09), privind natura unei prestații de incapacitate pe termen scurt pentru tineri cu handicap, Curtea a statuat cu privire la condițiile de acordare a prestației respective care constau nu numai în prezența solicitantului pe teritoriul statului membru la momentul depunerii cererii, ci și în prezența sa anterioară pe teritoriul aceluși stat. Potrivit Curții, articolul 21 alineatul (1) TFUE se opune ca un stat membru să condiționeze acordarea unei prestații de incapacitate pe termen scurt pentru tineri cu handicap de prezența anterioară a solicitantului pe teritoriul său, cu excluderea oricărui alt element care să permită să se dovedească existența unei legături reale între solicitant și acest stat membru, și de prezența solicitantului pe teritoriul său la momentul depunerii cererii.

Libera circulație a mărfurilor

Deși, în această materie, jurisprudența este net mai puțin abundentă decât a fost timp de mai multe decenii, numărul de cauze introduse rămâne important.

Astfel, în cauza *Francesco Guarnieri & Cie* (Hotărârea din 7 aprilie 2011, cauza C-291/09), care privea un litigiu comercial între o societate monegască și o societate belgiană, Curtea a constatat, într-o primă fază, că mărfurile originare din Monaco beneficiază de normele tratatului în materie de liberă circulație a mărfurilor. Astfel, în temeiul articolului 3 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul

¹⁷ Hotărârea din 7 octombrie 2010, C-162/09. A se vedea Raportul anual 2010, p. 17.

¹⁸ A se vedea nota de subsol 15.

¹⁹ Directiva 68/360/CEE a Consiliului din 15 octombrie 1968 privind eliminarea restricțiilor de circulație și de ședere în cadrul Comunității pentru lucrătorii din statele membre și familiile acestora (JO L 257, p. 13).

nr. 2913/92²⁰ de instituire a Codului vamal comunitar, teritoriul Principatului Monaco este considerat ca făcând parte din teritoriul vamal al Uniunii. Întrucât nicio taxă vamală și nicio taxă cu efect echivalent nu poate, prin urmare, să fie aplicată schimburilor dintre Monaco și statele membre, mărfurile originare din Monaco, exportate direct către un stat membru, trebuie tratate ca și când ar fi originare din statele menționate. Într-o a doua fază, Curtea s-a pronunțat cu privire la aspectul dacă o dispoziție a unui stat membru care impune oricărui resortisant străin, precum resortisanții monegasci, obligația de a constitui o *cautio iudicatum solvi* atunci când intenționează să acționeze în justiție împotriva unui resortisant al acestui stat membru, deși o astfel de cerință nu este impusă resortisanților acestuia din urmă, constituie un obstacol în calea liberei circulații a mărfurilor, în temeiul articolului 34 TFUE. Curtea a răspuns în sens negativ. În opinia sa, desigur, consecința unei măsuri de acest tip constă în a supune operatorii economici care doresc să întreprindă o acțiune în justiție unui regim procedural diferit după cum au sau nu au cetățenia sau naționalitatea statului membru în cauză. Cu toate acestea, împrejurarea că resortisanții altor state membre ar ezita din acest motiv să vândă mărfuri unor cumpărători stabiliți în acel stat membru care au cetățenia sau naționalitatea statului respectiv este prea aleatorie și indirectă pentru ca o astfel de măsură națională să poată fi privită ca un obstacol în calea comerțului intracomunitar, legătura de cauzalitate dintre modificarea eventuală a comerțului intracomunitar și diferența de tratament în cauză neputând astfel să fie considerată ca fiind stabilită.

O a doua hotărâre referitoare la libera circulație a mărfurilor trebuie să fie menționată. Este vorba despre cauza *Comisia/Austria* (Hotărârea din 21 decembrie 2011, cauza C-28/09), în care se punea în discuție o reglementare națională care impunea camioanelor de peste 7,5 tone care transportă anumite mărfuri o interdicție de circulație pe un tronson rutier de primă importanță și care constituie una dintre principalele căi de comunicație terestre între unele dintre statele membre. Potrivit Curții, un stat membru care prevede o asemenea reglementare, în scopul garantării calității aerului înconjurător în zona în cauză, în conformitate cu articolul 8 alineatul (3) din Directiva 96/62 privind evaluarea și gestionarea calității aerului înconjurător²¹, coroborat cu Directiva 1999/30/CE privind valorile limită pentru dioxidul de sulf, dioxidul de azot și oxizii de azot²², nu își îndeplinește obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 28 CE și 29 CE. Astfel, Curtea constată că, în măsura în care obligă întreprinderile în cauză să caute soluții de înlocuire rentabile pentru transportul mărfurilor vizate, o asemenea interdicție afectează libera circulație a mărfurilor și trebuie considerată o măsură cu efect echivalent unor restricții cantitative, incompatibilă cu obligațiile care decurg din articolele 28 CE și 29 CE, cu excepția cazului în care această măsură poate fi justificată. Or, pentru Curte, deși cerințe imperative legate de protecția mediului, care înglobează, în principiu, și protecția sănătății, pot justifica măsuri naționale susceptibile să afecteze comerțul intracomunitar, cu condiția ca aceste măsuri să fie de natură să garanteze realizarea acestui obiectiv și să nu depășească ceea ce este necesar pentru ca acesta să fie atins, interdicția amintită nu poate fi justificată în acest temei, din moment ce nu s-a demonstrat că obiectivul urmărit nu putea fi atins prin alte măsuri mai puțin restrictive pentru libertatea de circulație, cum ar fi extinderea interdicției de circulație aplicabile autocamioanelor care se încadrează în anumite clase la cele care se încadrează în alte clase sau înlocuirea limitării variabile a vitezei cu o limitare permanentă a vitezei la 100 km/h.

²⁰ Regulamentul (CEE) nr. 2913/92 al Consiliului din 12 octombrie 1992 de instituire a Codului vamal comunitar (JO L 302, p. 1, Ediție specială, 02/vol. 5, p. 58).

²¹ Directiva 96/62/CE a Consiliului din 27 septembrie 1996 privind evaluarea și gestionarea calității aerului înconjurător (JO L 296, p. 55, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 198).

²² Directiva 1999/30/CE a Consiliului din 22 aprilie 1999 privind valorile limită pentru dioxidul de sulf, dioxidul de azot și oxizii de azot, pulberile în suspensie și plumbul din aerul înconjurător (JO L 163, p. 41, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 46).

Libera circulație a persoanelor, serviciilor și capitalurilor

Și în acest an, Curtea a pronunțat un număr important de hotărâri în materia libertății de stabilire, a libertății de a presta servicii, a liberei circulații a lucrătorilor și a liberei circulații a capitalurilor. Din preocuparea pentru claritate, hotărârile selectate vor fi prezentate în mod grupat în funcție de libertatea la care se referă, apoi, după caz, în funcție de domeniile de activitate vizate.

În materia libertății de stabilire, Curtea s-a pronunțat, în mai multe cauze conexe, asupra noțiunii de activități care sunt asociate exercitării autorității publice și excluderii profesiei de notar de la aplicarea dispozițiilor articolului 49 TFUE (fostul articol 43 CE). Sesizată cu acțiuni în neîndeplinirea obligațiilor împotriva a șase state membre, a căror reglementare națională limita accesul la profesia de notar doar la resortisanții naționali, Curtea a statuat, în Hotărârile *Comisia/Belgia* (Hotărârea din 24 mai 2011, cauza C-47/08), *Comisia/Franța* (Hotărârea din 24 mai 2011, cauza C-50/08), *Comisia/Luxemburg* (Hotărârea din 24 mai 2011, cauza C-51/08), *Comisia/Austria* (Hotărârea din 24 mai 2011, cauza C-53/08), *Comisia/Germania* (Hotărârea din 24 mai 2011, cauza C-54/08) și *Comisia/Grecia* (Hotărârea din 24 mai 2011, cauza C-61/08), că articolul 45 primul paragraf CE constituie o derogare de la regula fundamentală a libertății de stabilire, care trebuie să primească o interpretare care limitează sfera acesteia la ceea ce este strict necesar pentru ocrotirea intereselor pe care statele membre le pot proteja în temeiul acestei prevederi. În plus, această derogare trebuie restrânsă numai la activitățile care reprezintă în sine o participare directă și specifică la exercitarea autorității publice. În ceea ce privește activitățile încredințate notarilor, Curtea a precizat apoi că, pentru a aprecia dacă aceste activități presupun o participare directă și specifică la exercitarea autorității publice, trebuie să se ia în considerare natura activităților exercitate de aceștia. În această privință, Curtea a constatat că o participare directă și specifică la exercitarea autorității publice în sensul articolului 45 primul paragraf CE (devenit articolul 51 primul paragraf TFUE) nu se regăsește în cazul diferitor activități exercitate de notari în statele membre în cauză, în pofida importantelor efecte juridice conferite actelor lor, în măsura în care fie voința părților, fie supravegherea sau decizia instanței prezintă o importanță deosebită. Curtea a arătat de asemenea că, în limitele competenței lor teritoriale, notarii își exercită profesia în condiții de concurență, ceea ce nu este caracteristic exercitării autorității publice. De asemenea, ei răspund direct și personal, față de clienții lor, pentru prejudiciile rezultate din orice greșală săvârșită în exercitarea activității lor, spre deosebire de autoritățile publice, în cazul cărora responsabilitatea pentru erorile comise este asumată de stat. Prin urmare, Curtea a concluzionat că niciunul dintre statele în discuție în cauzele menționate nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 43 CE (devenit articolul 49 TFUE), din moment ce activitățile încredințate notarilor în ordinea juridică a fiecăruia dintre statele membre respective nu sunt asociate exercitării autorității publice în sensul articolului 45 primul paragraf CE (devenit articolul 51 primul paragraf TFUE).

Tot în materia libertății de stabilire, Curtea și-a precizat de asemenea jurisprudența referitoare la transferul sediului unei societăți într-un alt stat membru decât cel în care a fost constituită.

Astfel, în cauza *National Grid Indus* (Hotărârea din 29 noiembrie 2011, cauza C-371/10), Curtea a decis că articolul 49 TFUE nu se opune unei reglementări a unui stat membru potrivit căreia cuantumul impozitului pe plusvalorile latente aferente unor elemente ale patrimoniului unei societăți este definitiv stabilit – fără luarea în considerare a pierderilor și a câștigurilor care pot fi realizate ulterior – la momentul la care societatea, ca urmare a transferului sediului său administrativ efectiv într-un alt stat membru, încetează să încaseze beneficii impozabile în primul stat membru. În această privință, este irelevant faptul că plusvalorile latente impozabile se raportează la câștiguri din cursul de schimb valutar care nu pot fi recunoscute în statul membru gazdă având în vedere regimul fiscal în vigoare pe teritoriul acestuia. Potrivit Curții, o asemenea reglementare respectă principiul proporționalității ținând cont de obiectivul de a supune la plata impozitului în statul

membru de origine plusvalorile create în cadrul competenței fiscale a acestui stat membru. Este astfel proporțional ca statul membru de origine, în scopul de a asigura exercitarea competenței sale fiscale, să determine impozitul datorat pe plusvalorile latente create pe teritoriul său la data la care competența sa de impozitare cu privire la societatea în discuție încetează, în cazul de față, la momentul transferului sediului administrativ efectiv al acesteia într-un alt stat membru. În schimb, potrivit Curții, articolul 49 TFUE se opune unei reglementări a unui stat membru care impune plata imediată a impozitului pe plusvalorile latente aferente elementelor de patrimoniu ale unei societăți care își transferă sediul administrativ efectiv într-un alt stat membru chiar în momentul transferului respectiv. Curtea a considerat, astfel, că o reglementare care oferă societății care își transferă sediul administrativ efectiv într-un alt stat membru posibilitatea de a opta între, pe de o parte, plata imediată a impozitului, care generează un dezavantaj în materie de trezorerie pentru această societate, dar o dispensează de sarcini administrative ulterioare și, pe de altă parte, plata amânată a impozitului respectiv, însoțită, după caz, de dobânzi potrivit reglementării naționale aplicabile, care este în mod necesar însoțită de o sarcină administrativă pentru societatea în discuție, legată de monitorizarea activelor transferate, ar constitui o măsură care, fiind aptă să garanteze în același timp repartizarea echilibrată a competenței de impozitare între statele membre, ar aduce o atingere mai redusă libertății de stabilire decât plata imediată a impozitului menționat.

Normele tratatului referitoare la libertatea de stabilire și la libera prestare a serviciilor au făcut la rândul lor obiectul unei interpretări de către Curte în domeniul stabilirii cuantumului onorariului de avocat.

În cauza *Comisia/Italia* (Hotărârea din 29 martie 2011, cauza C-565/08), Comisia reproșa Republicii Italiene că a prevăzut, cu încălcarea articolelor 43 CE și 49 CE (devenite articolele 49 TFUE și 56 TFUE), dispoziții care impun avocaților obligația de a respecta tarife maxime pentru determinarea onorariilor lor. Curtea a respins argumentele Comisiei și a concluzionat că statul italian nu a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 43 CE (devenit articolul 49 TFUE) și 49 CE (devenit articolul 56 TFUE), din moment ce reglementarea în cauză nu era concepută într-un mod care ar aduce atingere accesului, în condiții de concurență normale și eficace, pe piața italiană a serviciilor furnizate de avocați. Potrivit Curții, această situație se regăsește în cazul unui regim care se caracterizează printr-o flexibilitate care permite o remunerare corectă a oricărui tip de prestații furnizate de avocați, dat fiind faptul că este posibilă depășirea, în anumite condiții, a limitelor maxime ale cuantumului onorariilor până la de două ori sau până la de patru ori sau chiar peste acest nivel, precum și atunci când, în mai multe situații, avocații pot încheia în mod legal un acord special cu clientul lor în vederea stabilirii valorii onorariilor. Curtea a precizat că existența unei restricții în sensul tratatului nu poate fi dedusă din simplul fapt că avocații stabiliți în alte state membre decât statul membru gazdă trebuie, pentru calculul onorariilor lor pentru prestațiile furnizate în statul membru gazdă, să se obișnuiască cu normele aplicabile în acest din urmă stat membru, ci trebuie întemeiată pe faptul că un asemenea regim împiedică accesul avocaților care provin din alte state membre pe piața statului membru gazdă.

În ceea ce privește libera prestare a serviciilor, Curtea a pronunțat mai multe hotărâri importante în domenii foarte diverse, precum, printre altele, serviciile de radiodifuziune, jocurile de noroc, activitățile exercitate de experții judiciari, sănătatea publică și comunicarea comercială. În aceste hotărâri, Curtea a aplicat fie principiul liberei prestări a serviciilor astfel cum este consacrat de tratat, fie a interpretat o directivă de punere în aplicare a principiului amintit într-un domeniu particular.

În cadrul jurisprudenței referitoare la articolul 56 TFUE vom reține, în primul rând, Hotărârea *Football Association Premier League și alții* (Hotărârea din 4 octombrie 2011, cauzele conexe C-403/08 și C-429/08), care privește dreptul exclusiv, acordat anumitor posturi de emisie pe o bază teritorială, de a difuza în direct meciuri de fotbal, și practica anumitor administratori de baruri

vizând ocolirea acestei exclusivități prin utilizarea unor cartele de decodare străine. Potrivit Curții, articolul 56 TFUE se opune unei reglementări prin care sunt declarate ilicite importul, vânzarea și utilizarea în acest stat a unor dispozitive de decodare străine care permit accesul la un serviciu codificat de difuzare prin satelit care provine dintr-un alt stat membru și care cuprinde obiecte protejate prin legislația acestui prim stat. În special, o asemenea restricție nu poate fi justificată în raport cu obiectivul de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală. Curtea a recunoscut că, desigur, evenimentele sportive ca atare prezintă un caracter unic și, în această măsură, original, care le poate transforma în obiecte demne de o protecție comparabilă cu protecția operelor. Totuși, în măsura în care protecția acestor drepturi care constituie obiectul specific al proprietății intelectuale în cauză nu garantează titularilor de drepturi în cauză decât o remunerație adecvată, iar nu cea mai ridicată remunerație posibilă pentru utilizarea comercială a obiectelor protejate, această protecție este asigurată din moment ce recepționarea unei transmisii prin satelit este condiționată de deținerea unui dispozitiv de decodare și că, în consecință, este posibil să se stabilească cu un grad de exactitate foarte ridicat totalitatea telespectatorilor care fac parte din audiența efectivă și potențială a emisiunii în cauză, respectiv telespectatori care au reședința atât în interiorul, cât și în afara statului membru de emisie. Pe de altă parte, suplimentul plătit de organisme de radiodifuziune pentru acordarea unei exclusivități teritoriale este de natură să conducă la diferențe de preț artificiale între piețele naționale împărțite. Or, potrivit Curții, o astfel de împărțire și o astfel de diferență de preț artificială nu pot fi conciliate cu obiectivul esențial al tratatului care constă în realizarea pieței interne.

Vom evidenția în continuare Hotărârea *Dickinger și Ömer* (Hotărârea din 15 septembrie 2011, cauza C-347/09), care confirmă și precizează jurisprudența Curții în materie de monopol de exploatare a jocurilor de noroc. Curtea a amintit astfel că, deși un monopol asupra jocurilor de noroc constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor, o asemenea restricție poate totuși să fie justificată prin motive imperative de interes general precum obiectivul de a asigura un nivel de protecție extrem de ridicat al consumatorilor, ceea ce trebuie să verifice instanța națională. În ceea ce privește, în special, posibilitatea titularului monopolului de a duce o politică expansionistă, Curtea a precizat că, pentru a fi compatibilă cu obiectivul combaterii criminalității, precum și cu cel privind reducerea ocaziilor de joc, o reglementare națională care instituie un monopol în materie de jocuri de noroc trebuie, pe de o parte, să se bazeze pe constatarea potrivit căreia activitățile criminale și frauduloase legate de jocuri și dependența de joc constituie o problemă pe teritoriul statului membru respectiv care ar putea fi rezolvată prin extinderea activităților autorizate și reglementate și, pe de altă parte, să permită punerea în aplicare numai a unei politici ponderate și strict limitate la ceea ce este necesar pentru a direcționa consumatorii către rețelele de joc controlate. Pentru a se atinge acest obiectiv de canalizare în circuite controlate, operatorii autorizați trebuie să constituie o alternativă fiabilă, dar în același timp atractivă, la activitățile nereglementate, ceea ce poate implica, în sine, oferirea unei game vaste de jocuri, publicitate de o anumită anvergură și recurgerea la noi tehnici de distribuție. În această privință, Curtea a arătat totuși că o publicitate trebuie să rămână moderată și să fie strict limitată la ceea ce este necesar și nu poate viza să încurajeze propensiunea naturală către joc a consumatorilor prin stimularea participării lor active la acesta, mai ales prin banalizarea jocului ori dând o imagine pozitivă prin faptul că încasările obținute sunt afectate unor activități de interes general ori chiar prin creșterea forței atractive a jocului prin intermediul unor mesaje publicitare atrăgătoare care seduc prin câștiguri importante.

Curtea a avut de asemenea ocazia, în Hotărârea *Peñarroja Fa* (Hotărârea din 17 martie 2011, cauzele conexate C-372/09 și C-373/09), să se aplece asupra condițiilor de calificare care pot fi impuse experților judiciari care doresc să își exercite activitatea în domeniul traducerii. În răspuns la mai multe întrebări preliminare adresate de Curtea de Casație franceză, Curtea a constatat mai întâi că activitățile experților judiciari în domeniul traducerii nu constituie activități care sunt asociate exercitării autorității publice în sensul articolului 45 primul paragraf CE (devenit articolul 51 primul

paragraf TFUE), din moment ce traduceri realizate de un asemenea expert nu au decât un caracter auxiliar și lasă intacte puterea de apreciere a autorității judiciare și libera exercitare a competenței jurisdicționale. Curtea a statuat apoi că articolul 49 CE (devenit articolul 56 TFUE) se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia înscrierea pe o listă de experți judiciari traducători este supusă unor condiții de calificare fără ca persoanele interesate să poată lua cunoștință de motivele deciziei adoptate în privința lor și fără ca aceasta să poată face obiectul unei căi de atac de natură jurisdicțională efective care să permită verificarea legalității sale, mai ales în ceea ce privește respectarea cerinței, care rezultă din dreptul Uniunii, a luării în considerare în mod corespunzător a calificării acestora, obținută și recunoscută în alte state membre. De asemenea, potrivit Curții, articolul 49 CE (devenit articolul 56 TFUE) se opune unei cerințe din care rezultă că nicio persoană nu poate figura pe lista națională a experților judiciari în calitate de traducător dacă nu dovedește înscrierea sa, timp de trei ani consecutivi, pe o listă de experți judiciari întocmită de o curte de apel, în condițiile în care rezultă că o asemenea cerință împiedică, în cadrul examinării unei cereri a unei persoane stabilite în alt stat membru și care nu poate dovedi o asemenea înscriere, luarea în considerare în mod corespunzător a calificării obținute de această persoană și recunoscute în acest alt stat membru, în scopul de a stabili dacă și în ce măsură aceasta poate echivala cu competențele așteptate în mod normal de la o persoană care a fost înscrisă timp de trei ani consecutivi pe o listă de experți judiciari întocmită de o curte de apel. În această privință, Curtea a amintit că autoritățile naționale au obligația de a se asigura ca, în special, calificarea obținută în alte state membre să fie recunoscută la adevărata sa valoare și să fie luată în considerare în mod corespunzător.

În sfârșit, vom reține Hotărârea *Comisia/Luxemburg* (Hotărârea din 27 ianuarie 2011, cauza C-490/09), în care era în discuție o reglementare luxemburgheză care exclude rambursarea cheltuielilor aferente analizelor și examenelor de laborator efectuate în alte state membre. În cuprinsul acestei hotărâri, Curtea a decis că, prin faptul că nu a prevăzut, în cadrul reglementării privind securitatea socială, posibilitatea de a acoperi aceste cheltuieli, sub forma rambursării cheltuielilor efectuate pentru aceste analize și examene, ci a prevăzut doar un sistem de acoperire directă de către casele de asigurări de sănătate, statul luxemburghez nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 49 CE (devenit articolul 56 TFUE). Potrivit Curții, în realitate, în măsura în care aplicarea unei asemenea reglementări echivalează cu excluderea, de fapt, a posibilității de a acoperi analizele și examenele de laborator efectuate de majoritatea sau chiar de totalitatea furnizorilor de servicii medicale stabiliți în alte state membre, aceasta descurajează sau chiar împiedică persoanele afiliate la sistemul de securitate socială al statului membru menționat să se adreseze unor astfel de furnizori și constituie, atât pentru aceștia, cât și pentru furnizori, un obstacol în calea liberei prestări a serviciilor.

Printre cauzele privind interpretarea unei anumite directive, vom semna, mai întâi, Hotărârea *Société fiduciaire nationale d'expertise comptable* (Hotărârea din 5 aprilie 2011, cauza C-119/09), care privește interpretarea Directivei 2006/123²³. În această cauză, Conseil d'État francez ridica problema posibilității statelor membre de a interzice în general membrilor unei profesii reglementate – precum cea de expert contabil – să efectueze acte de atragere a clientelei prin abordare directă. Mai întâi, Curtea a decis că noțiunea de comunicare comercială, astfel cum este definită la articolul 4 punctul 12 din Directiva 2006/123, cuprinde nu numai publicitatea clasică, ci și alte forme de publicitate și de comunicare de informații destinate să obțină noi clienți și că, prin urmare, actele de atragere a clientelei prin abordare directă țin de noțiunea de comunicare comercială. În continuare, Curtea a constatat că o interdicție de atragere a clientelei prin abordare directă, indiferent de forma, de conținutul și de metodele folosite, și care cuprinde interzicerea tuturor mijloacelor de

²³ Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne (JO L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50).

comunicare care permit punerea în aplicare a acestei forme de comunicare comercială trebuie considerată o interdicție totală a comunicărilor comerciale, prohibită de articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2006/123. Curtea a concluzionat că, din moment ce interzice total o formă de comunicare comercială și intră, din acest motiv, în domeniul de aplicare al articolului 24 alineatul (1) din Directiva 2006/123, o reglementare este incompatibilă cu această directivă și nu poate fi justificată în temeiul articolului 24 alineatul (2) din directiva menționată, chiar dacă este nediscriminatorie, întemeiată pe un motiv imperativ de interes general și proporțională.

În materia difuzării de programe de televiziune, vom reține, apoi, Hotărârea *Mesopotamia Broadcast și Roj TV* (Hotărârea din 22 septembrie 2011, cauzele conexate C-244/10 și C-245/10). În cuprinsul acestei hotărâri, Curtea a decis că articolul 22a din Directiva 89/552²⁴, astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/36, care prevede că statele membre trebuie să garanteze că emisiunile difuzate „nu incită la ură pe motive de rasă, sex, religie sau naționalitate”, trebuie interpretat în sensul că fapte legate de o normă de drept național care interzice atingerile aduse înțelegerii dintre popoare sunt incluse în noțiunea citată anterior. Potrivit Curții, acest articol nu se opune ca, în aplicarea unei legislații cu caracter general precum o lege privind asociațiile, un stat membru să ia măsuri cu privire la un emițător stabilit într-un alt stat membru pentru motivul că activitățile și obiectivele acestui emițător încalcă interdicția de a aduce atingere înțelegerii dintre popoare, cu condiția ca măsurile respective să nu restricționeze retransmisiile propriu-zise pe teritoriul statului membru receptor ale emisiunilor de televiziune realizate de emițătorul respectiv din celălalt stat membru, ceea ce trebuie verificat de instanța națională.

În materia liberei circulații a lucrătorilor, două cauze merită să fie subliniate. În primul rând, trebuie citată Hotărârea *Toki* (Hotărârea din 5 aprilie 2011, cauza C-424/09), care privește interpretarea Directivei 89/48²⁵. În această cauză, unui resortisant grec, care a obținut diploma în Regatul Unit în domeniul ingineriei mediului, i s-a refuzat accesul la profesia reglementată de inginer în Grecia pentru motivul că nu este membru cu drepturi depline al Engineering Council, o organizație privată britanică menționată în mod expres de Directiva 89/48, dar a cărei calitate de membru nu este obligatorie pentru exercitarea profesiei reglementate de inginer în Regatul Unit. Curtea a precizat mai întâi că mecanismul de recunoaștere prevăzut la articolul 3 primul paragraf litera (b) din Directiva 89/48 este aplicabil indiferent dacă persoana interesată este sau nu este membră cu drepturi depline a asociației sau a organizației în cauză. Curtea a statuat apoi că experiența profesională pe care o justifică autorul unei cereri de autorizare a exercitării unei profesii reglementate în statul membru gazdă trebuie să îndeplinească următoarele trei condiții: 1. experiența invocată trebuie să conștie într-o muncă cu normă întreagă timp de cel puțin doi ani pe parcursul ultimilor zece ani; 2. această muncă trebuie să fi constat în exercitarea constantă și regulată a unui ansamblu de activități profesionale care caracterizează profesia în cauză în statul membru de origine, fără a fi necesar ca această muncă să fi inclus toate aceste activități, și 3., astfel cum este exercitată în mod obișnuit în statul membru de origine, profesia trebuie să fie echivalentă, în ceea ce privește activitățile pe care aceasta le cuprinde, cu cea pentru exercitarea căreia s-a solicitat o autorizație în statul membru gazdă.

²⁴ Directiva 89/552/CEE a Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune (JO L 298, p. 23, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 215), astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 iunie 1997 (JO L 202, p. 60, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 232).

²⁵ Directiva 89/48/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 privind sistemul general de recunoaștere a diplomelor de învățământ superior acordate pentru formarea profesională cu durată minimă de trei ani (JO 1989, L 19, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 2, p. 76), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2001/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 mai 2001 (JO L 206, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 60).

În al doilea rând, vom reține Hotărârea *Casteels* (Hotărârea din 10 martie 2011, cauza C-379/09), care privește protecția dreptului la pensie suplimentară al unui lucrător migrant. În această hotărâre, Curtea a statuat că articolul 45 TFUE se opune, în cadrul aplicării obligatorii a unei convenții colective de muncă, neluării în considerare, în vederea stabilirii stagiului de cotizare pentru drepturile definitive la pensie suplimentară într-un stat membru, a anilor de muncă pe care lucrătorul i-a prestat deja pentru același angajator în cadrul unor sedii de activitate ale acestuia din urmă situate în diferite state membre și în temeiul aceluiași contract de muncă global. Acest articol se opune de asemenea calificării unui lucrător care a fost transferat de la un sediu de activitate al angajatorului său situat într-un stat membru la un sediu de activitate al aceluiași angajator situat într-un alt stat membru drept lucrător care și-a încetat voluntar activitatea la acest angajator. Curtea a precizat și că articolul 48 TFUE nu are un efect direct care poate fi invocat de un particular împotriva unui angajator din sectorul privat în cadrul unui litigiu cu care sunt sesizate instanțele naționale.

Principiul liberei circulații a capitalurilor a făcut obiectul mai multor hotărâri în materie fiscală. Printre acestea, vom reține, în primul rând, Hotărârea *Comisia/Austria* (Hotărârea din 16 iunie 2011, cauza C-10/10), în care Curtea a statuat că un stat membru care autorizează deducerea fiscală a donațiilor efectuate în favoarea unor instituții care desfășoară activități de cercetare și de învățământ numai în cazul instituțiilor stabilite pe teritoriul său încalcă obligațiile care îi revin în temeiul articolului 56 CE (devenit articolul 63 TFUE) și al articolului 40 din Acordul privind Spațiul Economic European. Potrivit Curții, un criteriu de distincție între contribuabili întemeiat exclusiv pe locul de stabilire al beneficiarului donației nu poate constitui, prin definiție, un criteriu valabil pentru a aprecia dacă situațiile pot fi în mod obiectiv comparabile și, în consecință, pentru a stabili o diferență obiectivă între acestea. În plus, deși este adevărat că promovarea cercetării și a dezvoltării poate constitui o rațiune imperioasă de interes general, o reglementare națională care prevede beneficiul unui credit fiscal doar pentru activitățile de cercetare realizate în statul membru interesat contravine direct obiectivului politici Uniunii în domeniul cercetării și al dezvoltării tehnologice. Astfel, această politică vizează, potrivit articolului 163 alineatul (2) CE, în special eliminarea obstacolelor fiscale din calea cooperării în domeniul cercetării și, prin urmare, nu poate fi pusă în aplicare prin promovarea cercetării și a dezvoltării la scară națională.

În al doilea rând, vom evidenția cauza *Schröder* (Hotărârea din 31 martie 2011, cauza C-450/09), în care Curtea a statuat că articolul 63 TFUE se opune unei reglementări a unui stat membru care, deși permite unui contribuabil rezident să deducă rentele plătite unui membru al familiei care i-a transmis bunuri imobile situate pe teritoriul acestui stat din veniturile din chirii produse de aceste bunuri, nu acordă o astfel de deducere unui contribuabil nerezident, în măsura în care angajamentul de a plăti aceste rente rezultă din transmiterea bunurilor menționate. Curtea a subliniat în această privință că, în măsura în care angajamentul unui contribuabil nerezident de a plăti renta membrului familiei sale rezultă din transmiterea către acesta din urmă a unor bunuri imobile situate în statul membru în cauză, această rentă constituie o cheltuială direct legată de exploatarea acestor bunuri, astfel încât contribuabilul respectiv se află în această privință într-o situație comparabilă cu cea a unui contribuabil rezident. În aceste condiții, o reglementare națională care, în materia impozitului pe venit, refuză nerezidenților dreptul la deducerea unei astfel de cheltuieli, acordată, în schimb, rezidenților, este, în lipsa unei justificări valabile, contrară articolului 63 TFUE.

Vom arăta, în cele din urmă, că cauza *Stewart* (Hotărârea din 21 iulie 2011, cauza C-503/09) a permis Curții să se pronunțe, în materia securității sociale a lucrătorilor migranți, cu privire la natura unei prestații de incapacitate pe termen scurt pentru tineri cu handicap și să examineze condiția reședinței obișnuite pe teritoriul statului membru impusă pentru acordarea prestației respective. Din hotărârea Curții rezultă, pe de o parte, că o prestație de incapacitate pe termen scurt pentru

tineri cu handicap constituie o prestație de invaliditate în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71²⁶ dacă este cert că, la data formulării cererii, solicitantul are un handicap permanent sau durabil, această prestație raportându-se direct, într-o asemenea situație, la riscul de invaliditate prevăzut de dispoziția amintită, și, pe de altă parte, că articolul 10 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 1408/71 se opune ca un stat membru să condiționeze acordarea unei prestații de incapacitate pe termen scurt pentru tineri cu handicap, considerată drept o prestație de invaliditate, de reședința obișnuită a solicitantului pe teritoriul său.

Apropierea legislațiilor

Jurisprudența în materie de apropiere a legislațiilor, o dată în plus abundentă, se dovedește multidirecțională, în oglindă cu acțiunea legislativă care o generează.

În domeniul protecției consumatorilor, Curtea s-a pronunțat, în Hotărârea *Gebr. Weber și Putz* (Hotărârea din 16 iunie 2011, cauzele conexate C-65/09 și C-87/09), asupra interpretării articolului 3 alineatele (2) și (3) din Directiva 1999/44 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe²⁷, care prevede, în caz de neconformitate a bunului livrat, că consumatorul are dreptul de a pretinde de la vânzător repararea sau înlocuirea bunului, gratuit. Mai precis, Curtea trebuia să răspundă, în primul rând, la întrebările dacă înlocuirea gratuită acoperă ridicarea bunului cu defecte și instalarea bunului de înlocuire și, în al doilea rând, dacă vânzătorul poate refuza să suporte cheltuieli disproporționate de înlocuire în cazul în care este vorba de singurul mod de despăgubire posibil.

În răspunsul său la prima întrebare, Curtea a amintit că gratuitatea repunerii în conformitate a bunurilor de către vânzător este un element esențial al protecției pe care această directivă o garantează consumatorilor. Astfel, întemeindu-se pe finalitatea aceleiași directive, care este de a garanta un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, Curtea a decis că articolul 3 alineatele (2) și (3) din Directiva 1999/44 trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care un bun de consum neconform care, anterior apariției defectului, a fost instalat cu bună-credință de consumator, în conformitate cu natura sa și cu scopul pentru care a fost solicitat, este repus în conformitate prin înlocuire, vânzătorul are fie obligația de a ridica el însuși bunul din locul unde a fost instalat și de a instala în locul respectiv bunul de înlocuire, fie obligația de a suporta cheltuielile necesare aferente acestei ridicări și instalării bunului de înlocuire. Curtea a precizat, în plus, că această obligație a vânzătorului există independent de aspectul dacă, în temeiul contractului de vânzare-cumpărare, acesta avea obligația de a instala bunul de consum cumpărat inițial.

În ceea ce privește a doua întrebare, Curtea a statuat că articolul 3 alineatul (3) din directiva amintită se opune ca o legislație națională să acorde vânzătorului dreptul de a refuza înlocuirea unui bun neconform, atunci când este unica despăgubire posibilă, pentru motivul că, în considerarea obligației de a ridica acest bun din locul în care a fost instalat și de a instala bunul de înlocuire în locul respectiv, înlocuirea menționată presupune costuri disproporționate în raport cu valoarea bunului în cazul în care ar fi fost conform și cu însemnătatea neconformității. Cu toate acestea,

²⁶ Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară o activitate independentă și cu familiile acestora care se deplasează în cadrul Comunității (JO L 149, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 26), în versiunea sa modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 35), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 647/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 aprilie 2005 (JO L 117, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 211).

²⁷ Directiva 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe (JO L 171, p. 12, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 89).

Curtea a admis și că dispoziția în cauză, din preocuparea de a asigura un just echilibru între interesele consumatorului și cele ale vânzătorului, nu se opune totuși ca, într-un astfel de caz, dreptul consumatorului la restituirea cheltuielilor de ridicare a bunului cu defect și de instalare a bunului de înlocuire să fie limitat la suportarea de către vânzător a unei sume proporționale, stabilită potrivit criteriilor definite în hotărâre.

În materia răspunderii pentru produsele cu defect, vom menționa cauza *Dutruieux* (Hotărârea din 21 decembrie 2011, cauza C-495/10), în care Curții, sesizată cu o întrebare preliminară în interpretare, i s-a solicitat să precizeze, încă o dată²⁸, întinderea armonizării operate de Directiva 85/374²⁹. În speță, întrebarea adresată era, în esență, dacă directiva amintită se opune menținerii regimului francez de răspundere obiectivă a instituțiilor publice de sănătate în privința pacienților lor ca urmare a prejudiciilor cauzate de funcționarea defectuoasă a unui echipament sau a unui produs utilizat în cadrul îngrijirilor acordate.

Într-o primă fază, Curtea a amintit jurisprudența sa privind întinderea și gradul de intensitate al armonizării operate de Directiva 85/374, afirmând că aceasta urmărește, cu privire la toate aspectele pe care le reglementează, o armonizare totală³⁰ și exhaustivă³¹. Acestea fiind precizate, pentru a ști dacă, în aplicarea acestei jurisprudențe, directiva menționată se opune unui regim național de răspundere dat, se impune mai întâi să se stabilească dacă acest regim intră în domeniul de aplicare al acestei directive. Instanța a examinat, așadar, imediat după această precizare, limitele domeniului aceleiași directive cu privire la cercul persoanelor a căror răspundere poate fi angajată în temeiul regimului de răspundere pe care îl instituie. Potrivit Curții, acest cerc, care cuprinde, astfel cum prevede articolul 3 din directivă, producătorul, importatorul de produse în Comunitate și furnizorul în cazul în care producătorul nu poate fi identificat, este definit în mod exhaustiv. Prin urmare, Curtea a decis că răspunderea unui prestator de servicii care utilizează, în cadrul unei prestări de servicii precum îngrijirile acordate în cadrul unui spital, echipamente sau produse cu defect al căror producător, în sensul dispozițiilor articolului 3 din Directiva 85/374, nu este identificabil și cauzează, prin aceasta, prejudicii beneficiarului prestației nu intră în domeniul de aplicare al directivei menționate. Instanța a concluzionat că directiva menționată nu se opune ca un stat membru să instituie un regim, precum cel în discuție în acțiunea principală, care prevede răspunderea unui asemenea prestator pentru prejudiciile astfel cauzate, chiar în absența oricărei culpe imputabile acestuia, cu condiția totuși să i se garanteze persoanei prejudiciate și/sau prestatorului menționat posibilitatea de a pune în discuție răspunderea producătorului în temeiul directivei menționate atunci când condițiile prevăzute de aceasta sunt întrunite.

În materia medicamentelor de uz uman, vom menționa două decizii pronunțate în aceeași zi (Hotărârile din 5 mai 2011, *Novo Nordisk*, C-249/09, și *MSD Sharp & Dohme*, C-316/09), în care Curtea a făcut importante precizări asupra sensului anumitor dispoziții din Directiva 2001/83 de instituire

²⁸ A se vedea Hotărârea din 4 iunie 2009, *Moteurs Leroy Somer*, C-285/08, Rep., p. I-4733.

²⁹ Directiva 85/374/CEE a Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect (JO L 210, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 183), astfel cum a fost modificată prin Directiva 1999/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 mai 1999 (JO L 141, p. 20, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 34).

³⁰ A se vedea printre altele Hotărârea din 25 aprilie 2002, *Comisia/Franța*, C-52/00, Rec., p. I-3827, punctul 24, Hotărârea din 25 aprilie 2002, *Comisia/Grecia*, C-154/00, Rec., p. I-3879, punctul 20, și Hotărârea din 10 ianuarie 2006, *Skovt și Bilka*, C-402/03, Rec., p. I-199, punctul 23.

³¹ Hotărârea *Moteurs Leroy Somer*, citată anterior, punctele 24 și 25.

a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman³², care încadrează publicitatea acestor medicamente.

În prima cauză, *Novo Nordisk*, citată anterior, litigiul principal privea o întreprindere din domeniul sănătății specializată în tratamentul diabetului, căreia i s-a interzis, printr-o decizie a Oficiului pentru Medicamente al Republicii Estonia, publicarea într-o revistă medicală a unei publicități pentru un remediu pe bază de insulină destinate persoanelor care prescriu rețete, pentru motivul că aceasta contravenea dispozițiilor dreptului național, care prevăd că publicitatea pentru un medicament nu trebuie să cuprindă informații care nu se găsesc în rezumatul caracteristicilor produsului. Sesizată cu o acțiune în anularea acestei decizii, instanța de trimitere a adresat Curții două întrebări preliminare referitoare la interpretarea articolului 87 alineatul (2) din Directiva 2001/83, potrivit căruia „toate elementele care compun publicitatea unui medicament trebuie să fie conforme cu informațiile enumerate în rezumatul caracteristicilor produsului”.

În cuprinsul primei întrebări, instanța de trimitere urmărea să se stabilească dacă articolul 87 alineatul (2) din Directiva 2001/83 trebuie interpretat în sensul că se referă și la citate din publicații medicale sau din lucrări științifice care figurează într-o publicitate pentru un medicament adresată persoanelor calificate să prescrie medicamente. Curtea a răspuns afirmativ, apreciind că, într-adevăr, atât din situarea articolului 87 din Directiva 2001/83 în structura acesteia, cât și din modul de redactare și din cuprinsul acestui articol în ansamblu rezultă că alineatul (2) constituie o normă generală care privește totalitatea publicității pentru medicamente, inclusiv cea destinată persoanelor calificate să le prescrie sau să le elibereze.

În cuprinsul celei de a doua întrebări, instanța națională a solicitat Curții să se stabilească întinderea interdicției consacrate de articolul 87 alineatul (2) din Directiva 2001/83. Curtea a răspuns că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că interzice publicarea, într-o publicitate pentru un medicament adresată persoanelor calificate să le prescrie sau să le elibereze, a unor afirmații care contrazic rezumatul caracteristicilor produsului, însă nu impune ca toate afirmațiile conținute de publicitate să se găsească în rezumatul în cauză sau să poată fi deduse din acesta. În plus, ea a precizat că o astfel de publicitate poate include afirmații care completează informațiile prevăzute la articolul 11 din directiva menționată, cu condiția ca aceste afirmații să confirme sau să precizeze, într-un sens compatibil, informațiile în cauză fără a le denatura și să fie în conformitate cu cerințele prevăzute la articolul 87 alineatul (3) și la articolul 92 alineatele (2) și (3) din această directivă.

În cea de a doua cauză, *MSD Sharp & Dohme*, citată anterior, Curtea trebuia să se pronunțe asupra interpretării articolului 88 alineatul (1) litera (a) din aceeași Directivă 2001/83, care interzice publicitatea destinată publicului larg pentru medicamentele care se eliberează numai pe bază de prescripție medicală. În speță, o întreprindere producătoare de medicamente pretindea că una dintre concurențele sale încălcăse dispozițiile dreptului național de transpunere a acestei norme, publicând pe site-ul său internet informații accesibile tuturor privind trei medicamente produse de aceasta care se eliberează pe bază de prescripție medicală. Reclamanta a obținut din partea instanțelor naționale o dispoziție de interzicere a publicării în cauză. Sesizată cu recursul pârâtei, instanța de trimitere a solicitat, în esență, Curții să se stabilească dacă publicarea în litigiu constituie într-adevăr o publicitate în sensul articolului 88 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2001/83. Curtea a răspuns că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că nu interzice

³² Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2004/27/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 (JO L 136, p. 34, Ediție specială, 13/vol. 44, p. 116).

difuzarea pe un site internet de către o întreprindere producătoare de medicamente a unor informații privind medicamente care se eliberează pe bază de prescripție medicală în cazul în care aceste informații sunt accesibile pe acest site numai persoanei care încearcă să le obțină, iar această difuzare constă numai în reproducerea fidelă a ambalajului medicamentului, potrivit articolului 62 din directiva menționată, precum și în reproducerea literală și integrală a prospectului sau a rezumatului caracteristicilor produsului aprobate de autoritățile competente în materie de medicamente. Dimpotrivă, este interzisă difuzarea, pe un astfel de site, a unor informații referitoare la un medicament care au făcut obiectul unei selecții sau al unei schimbări de către producător, din moment ce aceste modificări de informații nu pot să fie explicate decât printr-un scop publicitar.

Tot în materie de medicamente de uz uman, dar de această dată în ceea ce privește Regulamentul nr. 469/2009 privind certificatul suplimentar de protecție pentru medicamente³³, vom reține cauza *Medeva* (Hotărârea din 24 noiembrie 2011, cauza C-322/10), în care Curtea a răspuns unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare care viza precizarea condițiilor de obținere a unui certificat suplimentar de protecție (denumit în continuare „CSP”).

Pentru a atenua insuficiența protecției conferite de brevet, articolul 3 din Regulamentul nr. 469/2009 prevede posibilitatea titularului unui brevet național de a obține un CSP, cu condiția, între altele, ca produsul să fie deja protejat de un brevet de bază în vigoare și ca, în calitate de medicament, să fi obținut deja o autorizație de introducere pe piață (denumită în continuare „AIP”) încă în curs de validitate. Curtea a precizat mai întâi, în ceea ce privește criteriile care permit a se stabili dacă „produsul este protejat de un brevet de bază în vigoare”, că articolul 3 litera (a) din regulamentul menționat trebuie să fie interpretat în sensul că se opune acordării de către serviciile competente în domeniul proprietății industriale ale unui stat membru a unui CSP care privește principii active care nu sunt menționate în cuprinsul revendicărilor brevetului de bază invocat în susținerea unei astfel de cereri. În continuare, în ceea ce privește a doua condiție, consacrată la articolul 3 litera (b) din Regulamentul nr. 469/2009, potrivit căreia produsul trebuie acoperit, ca medicament, de o AIP, și în măsura în care privește compoziția acestui medicament, Curtea a arătat că, sub rezerva îndeplinirii și a celorlalte condiții prevăzute la articolul 3, articolul 3 litera (b) din același regulament nu se opune acordării de către serviciile competente în domeniul proprietății industriale ale unui stat membru a unui CSP pentru o compoziție de două principii active, corespunzătoare celei care figurează în cuprinsul revendicărilor brevetului de bază invocat, atât timp cât medicamentul a cărui AIP se prezintă în susținerea cererii de CSP cuprinde nu numai această compoziție de două principii active, ci și alte principii active.

În materia protecției invențiilor biotehnologice, Curtea a pronunțat o importantă decizie preliminară, în cauza *Brüstle* (Hotărârea din 18 octombrie 2011, cauza C-34/10), în care s-a preocupat de definirea noțiunii „embrion uman”. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare a fost formulată în cadrul unei acțiuni intentate de Greenpeace, în constatarea nulității unui brevet pentru celule precursorale neurale, produse pornind de la celule stem embrionare, utilizate pentru tratarea bolilor neurologice. În această cauză, Curții i s-a solicitat să stabilească interpretarea noțiunii „embrion uman”, care nu este definită de Directiva 98/44 privind protecția juridică a invențiilor biotehnologice³⁴, și întinderea excluderii de la brevetare a invențiilor având ca obiect utilizarea embrionilor umani în scopuri industriale sau comerciale, prevăzută la articolul 6 alineatul (2) litera (b) din directiva menționată.

³³ Regulamentul (CE) nr. 469/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 mai 2009 privind certificatul suplimentar de protecție pentru medicamente (JO L 152, p. 1).

³⁴ Directiva 98/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iulie 1998 privind protecția juridică a invențiilor biotehnologice (JO L 213, p. 13, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 268).

Într-o primă fază, Curtea a precizat că termenii „embrion uman” care apar în articolul 6 alineatul (2) din Directiva 98/44 trebuie considerați că reprezintă o noțiune autonomă de drept al Uniunii, care trebuie interpretată uniform pe teritoriul acesteia din urmă. Arătând în continuare că contextul și obiectivul acestei directive arată că legiuitorul Uniunii a intenționat să excludă orice posibilitate de brevetare, în măsura în care respectul datorat demnității umane ar putea fi afectat prin aceasta, Curtea a apreciat că noțiunea „embrion uman” trebuie interpretată larg și că, în acest context, constituie un „embrion uman”, în sensul dispoziției sus-menționate, orice ovul uman nefecundat în care a fost implantat nucleul unei celule umane mature și orice ovul uman nefecundat care, prin partenogeneză, a fost stimulat să se dividă și să se dezvolte. În schimb, Curtea a statuat că revine instanței naționale competența de a determina, în lumina progreselor științei, dacă o celulă stem obținută pornind de la un embrion uman în stadiul de blastocist constituie un „embrion uman” în sensul acestei dispoziții.

Într-o a doua fază, Curtea a decis că excluderea de la brevetare a utilizării embrionilor umani în scopuri industriale sau comerciale vizează și utilizarea în scopuri de cercetare științifică. Astfel, potrivit Curții, acordarea unui brevet pentru o invenție implică, în principiu, o exploatare industrială și comercială și, deși trebuie să se facă distincție între scopul cercetării științifice și scopurile industriale sau comerciale, utilizarea embrionilor umani în scopuri de cercetare care ar constitui obiectul cererii de brevet nu poate fi separată de brevetul propriu-zis și de drepturile aferente acestuia.

În sfârșit, Curtea s-a pronunțat asupra caracterului brevetabil al unei invenții privind producerea de celule precursorale neurale. Ea a decis că este exclus caracterul brevetabil al unei invenții din moment ce, precum în speță, punerea în aplicare a acestei invenții presupune distrugerea prealabilă a unor embrioni umani sau utilizarea acestora drept material de pornire, indiferent de stadiul în care intervin acestea și chiar dacă descrierea contribuției la progresul tehnic revendicat nu menționează utilizarea de embrioni umani.

În cauzele *Monsanto și alții* (Hotărârea din 8 septembrie 2011, cauzele conexate C-58/10-C-68/10), Curtea s-a pronunțat asupra condițiilor în care autoritățile naționale pot adopta măsuri de urgență care vizează suspendarea sau interzicerea temporară a utilizării sau a introducerii pe piață de organisme modificate genetic (denumite în continuare „OMG”) care au primit deja o autorizație de introducere pe piață în temeiul Directivei 90/220 privind OMG-urile³⁵ (abrogată prin Directiva 2001/18³⁶).

Curtea a arătat că, în speță, porumbul MON 810, autorizat printre altele ca semințe de cultură, în temeiul Directivei 90/220, a fost notificat ca „produs existent”, în conformitate cu Regulamentul nr. 1829/2003 privind produsele alimentare modificate genetic³⁷, apoi a făcut obiectul unei cereri de reînnoire a autorizației în curs de examinare în temeiul acestui regulament. Ea a considerat că, în asemenea împrejurări, un stat membru nu poate recurge la clauza de protecție prevăzută de Directiva 2001/18 pentru adoptarea unor măsuri de suspendare, apoi de interzicere temporară

³⁵ Directiva 90/220/CEE a Consiliului din 23 aprilie 1990 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic (JO L 117, p. 15).

³⁶ Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și de abrogare a Directivei 90/220/CEE a Consiliului (JO L 106, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 75).

³⁷ Regulamentul (CE) nr. 1829/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 septembrie 2003 privind produsele alimentare și furajele modificate genetic (JO L 268, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 41, p. 3).

a utilizării sau a introducerii pe piață a unui OMG precum porumbul MON 810. Ea a precizat că, în schimb, asemenea măsuri de urgență pot fi adoptate în temeiul Regulamentului nr. 1829/2003.

În această privință, ea a subliniat că, atunci când un stat membru înțelege să adopte măsuri de urgență în temeiul acestui din urmă regulament, trebuie să respecte atât condițiile de fond prevăzute de acesta, precum și pe cele de procedură prevăzute de Regulamentul nr. 178/2002³⁸, la care face trimitere sub acest aspect primul regulament. Statul membru trebuie, așadar, să informeze în mod „oficial” Comisia în privința necesității de a se lua măsuri de urgență. În cazul în care Comisia nu ia măsuri, trebuie să informeze „de îndată” Comisia, precum și celelalte state membre, cu privire la conținutul măsurilor de protecție interimare adoptate.

Curtea a statuat, pe de altă parte, în ceea ce privește condițiile de fond ale măsurilor de urgență adoptate în temeiul Regulamentului nr. 1829/2003, că acesta din urmă obligă statele membre să stabilească, pe lângă urgență, existența unei situații care poate prezenta un risc important de natură să pună în pericol în mod vădit sănătatea umană, sănătatea animală sau mediul. În pofida caracterului lor provizoriu și chiar dacă prezintă un caracter preventiv, aceste măsuri pot fi adoptate numai dacă sunt întemeiate pe o evaluare a riscurilor cât mai completă posibil ținând cont de împrejurările speciale ale cazului în speță, care să demonstreze că se impun aceste măsuri.

În sfârșit, Curtea a subliniat că, în lumina economiei sistemului prevăzut de Regulamentul nr. 1829/2003 și a obiectivului său de a evita neconcordanțele artificiale, evaluarea și gestionarea unui risc grav și evident ține, în ultimă instanță, de competența exclusivă a Comisiei și a Consiliului, sub controlul instanțelor Uniunii.

Deopotrivă în ceea ce privește interpretarea Regulamentului nr. 1829/2003 privind produsele alimentare modificate genetic³⁹, cauza *Bablok și alții* (Hotărârea din 6 septembrie 2011, cauza C-442/09) merită de asemenea a fi menționată. Litigiul principal opunea un apicultor Freistaat Bayern (Germania), proprietar de terenuri pe care s-a cultivat porumb MON 810 (OMG). Apicultorul pretindea că prezența de ADN de porumb MON 810 în polenul de porumb și în câteva eșantioane de miere din producția sa era susceptibilă să facă produsele apicole impropriet pentru comercializare și pentru consum. Arătând că, la momentul la care polenul în litigiu este încorporat în miere sau în suplimente alimentare pe bază de polen, acesta își pierde capacitatea de fecundare, instanța de trimitere a sesizat Curtea cu titlu preliminar, pentru a o întreba în principal dacă simpla prezență, în produsele apicole în cauză, a polenului de porumb modificat genetic care și-a pierdut capacitatea de reproducere are drept consecință că introducerea pe piață a acestor produse este supusă autorizării.

Curtea a fost astfel determinată să precizeze noțiunea de organism modificat genetic în sensul articolului 2 punctul 5 din Regulamentul nr. 1829/2003. Ea a considerat că o substanță precum polenul derivat dintr-un soi de porumb modificat genetic, care și-a pierdut capacitatea de reproducere și care este lipsită de orice capacitate de transferare a materialului genetic pe care îl conține, nu mai intră sub incidența acestei noțiuni. Cu toate acestea, Curtea a decis că produse precum mierea și suplimentele alimentare care conțin un astfel de polen constituie produse alimentare care conțin ingrediente produse din OMG-uri în sensul regulamentului menționat. În

³⁸ Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și a cerințelor generale ale legislației alimentare, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor în domeniul siguranței produselor alimentare (JO L 31, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 08, p. 68).

³⁹ A se vedea nota de subsol 37.

această privință, ea constată că polenul în litigiu este „produs din OMG-uri” și că reprezintă un „ingredient” al mierii și al suplimentelor alimentare pe bază de polen. În ceea ce privește mierea, ea subliniază că polenul nu este un corp străin și nici o impuritate, ci o componentă normală a acestui produs, astfel încât trebuie calificat drept „ingredient”. În consecință, polenul în cauză ține de domeniul de aplicare al regulamentului și trebuie supus regimului de autorizare prevăzut de acesta înainte de introducerea sa pe piață. Pe de altă parte, Curtea a observat că caracterul intenționat sau fortuit al introducerii acestui polen în miere nu poate exonera produsul alimentar care conține ingrediente produse din OMG-uri de aplicarea acestui regim de autorizare. Curtea a precizat, în sfârșit, că obligația de autorizare și de supraveghere a unui produs alimentar consacrată de articolul 3 alineatul (1) și de articolul 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1829/2003 există, oricare ar fi proporția de material modificat genetic conținută în produsul în cauză, și că nu se poate aplica prin analogie acestei obligații un prag de toleranță precum cel prevăzut în domeniul etichetării la articolul 12 alineatul (2) din același regulament.

În domeniul protecției dreptului de autor în societatea informațională, două decizii rețin în mod special atenția.

Prima privește măsurile naționale destinate combaterii descărcării ilegale de pe internet (Hotărârea din 24 noiembrie 2011, *Scarlet Extended*, C-70/10). Cauza a fost generată de un litigiu între Scarlet Extended SA, furnizor de acces la internet (denumit în continuare „FAI”), pe de o parte, și SABAM, societate de gestiune belgiană însărcinată să autorizeze utilizarea de către terți a operelor muzicale ale autorilor, compozitorilor și editorilor, pe de altă parte. SABAM a constatat că utilizatorii de internet folosesc serviciile Scarlet pentru a descărca de pe internet, fără autorizație și fără plata drepturilor, opere cuprinse în catalogul său prin intermediul rețelelor *peer to peer*. SABAM a sesizat instanța națională și a obținut, în primă instanță, în contradictoriu cu FAI, pronunțarea unei somații de încetare a acestor atingeri aduse dreptului de autor, făcând imposibilă orice formă de transmitere sau de primire de către clienții săi, prin intermediul unui program informatic *peer to peer*, a unor fișiere electronice care conțin o operă muzicală din repertoriul SABAM. Sesizată de FAI, instanța de apel a suspendat judecata pentru a solicita, în esență, Curții, cu titlu preliminar, un răspuns la întrebarea dacă o asemenea somație era compatibilă cu dreptul Uniunii.

Curtea a răspuns că Directivele 2000/31⁴⁰, 2001/29⁴¹, 2004/48⁴², 95/46⁴³ și 2002/58⁴⁴, coroborate și interpretate în raport cu cerințele care rezultă din protecția drepturilor fundamentale aplicabile, trebuie interpretate în sensul că se opun unei somații adresate unui FAI de a institui un sistem de filtrare a tuturor comunicațiilor electronice care circulă prin intermediul serviciilor sale, în special prin folosirea programelor informatice *peer to peer*, care se aplică, fără deosebire, întregii

⁴⁰ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (JO L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

⁴¹ Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

⁴² Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56, rectificare în JO L 195, p. 16).

⁴³ Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

⁴⁴ Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (JO L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63).

sale clientele, cu titlu preventiv, pe cheltuiala sa exclusivă și pentru o perioadă nelimitată, apt să identifice în cadrul rețelei acestui furnizor circulația de fișiere electronice care conțin o operă muzicală, cinematografică sau audiovizuală cu privire la care solicitantul pretinde că deține drepturi de proprietate intelectuală, în vederea blocării transferului de fișiere al căror schimb aduce atingere dreptului de autor.

Curtea și-a motivat decizia arătând că, într-adevăr, o asemenea somație nu respectă interdicția, consacrată prin articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2000/31, de a impune unui asemenea prestator o obligație generală de supraveghere, nici cerința de a asigura un just echilibru între, pe de o parte, dreptul de proprietate intelectuală și libertatea de a desfășura o activitate comercială, dreptul la protecția datelor cu caracter personal și libertatea de a primi și de a transmite informații, pe de altă parte.

În cea de a doua cauză (Hotărârea din 16 iunie 2011, *Stichting de Thuiskopie*, C-462/09), Curtea s-a pronunțat asupra modalităților de executare și a întinderii obligației care incumbă statelor membre care admit excepția privind copia pentru uz personal de a garanta plata unei compensații echitabile titularilor dreptului de autor, conform articolului 5 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2001/29 privind dreptul de autor și drepturile conexe în societatea informațională⁴⁵. Cazul în speță privea ipoteza particulară în care vânzătorul profesionist al suportului de reproducere este stabilit într-un alt stat membru decât cel căruia îi incumbă obligația sus-menționată și își îndreaptă activitățile către acest stat.

În primul rând, Curtea a admis că, chiar dacă, în principiu, utilizatorul final care realizează în scop personal reproducerea unei opere protejate trebuie să fie considerat debitorul compensației echitabile, ținând cont de dificultățile practice de identificare a utilizatorilor privați, precum și de obligare a acestora să îi despăgubească pe titularii de drepturi pentru prejudiciul cauzat, statele membre pot institui o redevență pentru copia privată în sarcina persoanelor care pun la dispoziția celui utilizator final echipamente, aparate sau suporturi de reproducere, din moment ce aceste persoane au posibilitatea de a repercuta cuantumul redevenței menționate asupra prețului de punere la dispoziție achitat de utilizatorul final. Apoi, în al doilea rând, Curtea a interpretat dispozițiile aceleiași directive în sensul că impun statului membru care a instituit excepția privind copia privată în dreptul intern o obligație de rezultat, în sensul că acest stat este ținut să asigure, în cadrul competențelor sale, perceperea efectivă a compensației echitabile destinate despăgubirii autorilor afectați ca urmare a prejudiciului suferit, în special dacă acesta s-a produs pe teritoriul statului membru menționat. În această privință, simpla împrejurare că vânzătorul profesionist de echipamente, de aparate sau de suporturi de reproducere este stabilit în alt stat membru decât cel în care au reședința cumpărătorii nu are nicio incidență asupra acestei obligații de rezultat. Revine instanței naționale, în cazul în care nu este posibilă asigurarea perceperii compensației echitabile de la cumpărători, obligația de a interpreta dreptul intern astfel încât să permită perceperea acestei compensații de la un debitor care acționează în calitate de comerciant.

Mai pe larg în domeniul protecției drepturilor de proprietate intelectuală, Curtea s-a pronunțat, în cauza *Realchemie Nederland* (Hotărârea din 18 octombrie 2011, cauza C-406/09), asupra întinderii regulii consacrate de articolul 14 din Directiva 2004/48 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală⁴⁶, potrivit căreia statele membre trebuie să garanteze că cheltuielile de judecată efectuate de partea care a obținut câștig de cauză într-un litigiu privind o atingere adusă unui drept de proprietate intelectuală sunt în principiu suportate de partea care a pierdut.

⁴⁵ A se vedea nota de subsol 41.

⁴⁶ A se vedea nota de subsol 42.

În această cauză, Curtea a statuat că cheltuielile de judecată legate de o procedură de *exequatur* inițiată într-un stat membru, în cadrul căreia se solicită recunoașterea și executarea unei hotărâri pronunțate în alt stat membru într-un litigiu prin care se urmărește asigurarea respectării unui drept de proprietate intelectuală, intră în sfera articolului 14 din Directiva 2004/48. Potrivit Curții, într-adevăr, această interpretare este conformă atât cu obiectivul general al Directivei 2004/48, care urmărește apropierea legislațiilor statelor membre pentru a asigura un nivel de protecție ridicat, echivalent și omogen al proprietății intelectuale, cât și cu obiectivul specific al articolului 14, care urmărește evitarea descurajării unei persoane prejudiciate de a iniția o procedură judiciară în vederea protejării drepturilor sale de proprietate intelectuală. Conform acestor obiective, în general, persoana care aduce atingere drepturilor de proprietate intelectuală trebuie să suporte în totalitate consecințele financiare ale conduitei sale.

În cauza *Association Belge des Consommateurs Test-Achats și alții* (Hotărârea din 1 martie 2011, cauza C-236/09), Curtea a fost întrebată de Curtea Constituțională a Regatului Belgiei cu privire la validitatea articolului 5 alineatul (2) din Directiva 2004/113⁴⁷, care prevede că, „[s]ub rezerva alineatului (1), statele membre pot decide, înainte de 21 decembrie 2007, să autorizeze diferențe proporționale în materie de prime și prestații pentru cei asigurați, în cazul în care sexul reprezintă un factor determinant în evaluarea riscurilor, pe baza datelor actuariale și statistice pertinente și precise”. Curtea a amintit că este cert că scopul urmărit de Directiva 2004/113 în sectorul serviciilor de asigurări este, astfel cum îl reflectă articolul 5 alineatul (1), aplicarea regulii primelor și prestațiilor unisex. Considerentul (18) al acestei directive prevede în mod explicit că, în vederea garantării egalității de tratament între bărbați și femei, utilizarea sexului ca factor actuarial nu ar trebui să creeze, pentru cei asigurați, diferențe în materie de prime și prestații. Considerentul (19) al directivei menționate prevede, ca o „derogare”, posibilitatea acordată statelor membre de a nu aplica regula primelor și prestațiilor unisex. Astfel, Directiva 2004/113 se bazează pe premisa potrivit căreia, pentru aplicarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați consacrat la articolele 21 și 23 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, situația femeilor și, respectiv, a bărbaților în ceea ce privește primele și prestațiile de asigurări contractate de aceștia este comparabilă. Curtea a statuat apoi că articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2004/113, care permite statelor membre în cauză să mențină, nelimitat în timp, o derogare de la regula primelor și prestațiilor unisex, este contrar realizării obiectivului egalității de tratament între femei și bărbați, obiectiv pe care îl urmărește directiva menționată, și incompatibil cu articolele 21 și 23 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Prin urmare, Curtea a concluzionat că această dispoziție trebuie considerată nevalidă cu începere de la 21 decembrie 2012.

În cauza *Churchill Insurance Company și Evans* (Hotărârea din 1 decembrie 2011, cauza C-442/10), privind Prima directivă, A doua directivă și A treia directivă, 72/166⁴⁸, 84/5⁴⁹ și, respectiv, 90/232⁵⁰, referitoare la asigurarea de răspundere civilă auto, de acum înainte codificate de Directiva

⁴⁷ Directiva 2004/113/CE a Consiliului din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii (JO L 373, p. 37, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 135).

⁴⁸ Directiva 72/166/CEE a Consiliului din 24 aprilie 1972 privind apropierea legislațiilor statelor membre cu privire la asigurarea de răspundere civilă auto și introducerea obligației de asigurare a acestei răspunderi (JO L 103, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 10).

⁴⁹ A doua directivă 84/5/CEE a Consiliului din 30 decembrie 1983 privind apropierea legislațiilor statelor membre privind asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule (JO 1984, L 8, p. 17, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 104).

⁵⁰ A treia directivă 90/232/CEE a Consiliului din 14 mai 1990 privind armonizarea legislației statelor membre referitoare la asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule (JO L 129, p. 33, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 240).

2009/103⁵¹, Curtea, sesizată cu o cerere preliminară, a trebuit să se pronunțe asupra întinderii acoperirii oferite de asigurarea obligatorie în privința terților victime ale unui accident.

În hotărârea sa, Curtea a decis că articolul 1 primul paragraf din A treia directivă 90/232 și articolul 2 alineatul (1) din A doua directivă 84/5 se opun unei reglementări naționale al cărei efect ar fi să excludă în mod automat obligația asigurătorului de a despăgubi o victimă a unui accident rutier în cazul în care acest accident a fost cauzat de un conducător neasigurat prin polița de asigurare, iar această victimă, pasager al vehiculului la momentul accidentului, era asigurată pentru conducerea acestui vehicul și îi permisesse acestui conducător auto să îl conducă. Curtea a precizat, în plus, că această interpretare nu este diferită în funcție de împrejurarea dacă asiguratul victimă avea cunoștință de faptul că persoana pe care a autorizat-o să conducă vehiculul nu era asigurată în acest sens sau dacă acesta credea că persoana respectivă are asigurare ori dacă s-a întrebat sau nu s-a întrebat în legătură cu acest aspect. Curtea a admis totuși că aceasta nu exclude posibilitatea pentru statele membre de a lua în considerare acest element în cadrul normelor referitoare la răspunderea civilă, cu condiția ca atribuțiile lor în acest domeniu să fie totuși exercitate cu respectarea dreptului Uniunii și în special a articolului 3 alineatul (1) din Prima directivă, a articolului 2 alineatul (1) din A doua directivă și a articolului 1 din A treia directivă și ca respectivele norme naționale să nu conducă la lipsirea acestor directive de efectul lor util. Astfel, potrivit Curții, o reglementare națională, definită în funcție de criterii generale și abstracte, nu poate refuza sau limita în mod disproporționat dreptul pasagerului de a fi despăgubit prin intermediul asigurării obligatorii de răspundere civilă auto pentru simplul motiv legat de contribuția sa la producerea prejudiciului. Numai în împrejurări excepționale, pe baza unei aprecieri individuale, poate fi limitată întinderea despăgubirii.

Transporturi

În cauza *Luxemburg/Parlamentul European și Consiliul* (Hotărârea din 12 mai 2011, cauza C-176/09), Curtea s-a pronunțat asupra validității Directivei 2009/12 privind tarifele de aeroport⁵². Singurul aeroport al acestui stat membru, deși nu îndeplinește criteriul cantitativ impus de directiva menționată (un trafic anual de cinci milioane de pasageri) și deși apropiat de alte aeroporturi situate în statele membre vecine, este supus obligațiilor administrative și financiare din aceeași directivă, deoarece este considerat, potrivit termenilor acestei directive, că se bucură de o poziție privilegiată, în calitatea sa de punct de intrare în statul membru respectiv. Marele Ducat al Luxemburgului invoca, împotriva validității directivei menționate, încălcarea principiului egalității de tratament, pe de o parte, din cauza existenței altor aeroporturi regionale care înregistrează un trafic de pasageri mai important și, pe de altă parte, din cauză că singurul său aeroport era tratat ca un aeroport care înregistrează un flux de pasageri anual superior cifrei de cinci milioane.

Curtea a amintit mai întâi că legiuitorul Uniunii a operat o distincție între două categorii de aeroporturi și că aeroportul cu cel mai mare trafic anual de pasageri într-un stat membru în care niciun aeroport nu atinge pragul de cinci milioane de utilizatori trebuie considerat drept punctul de intrare în statul membru în cauză, deoarece se bucură de o poziție privilegiată. Curtea a statuat apoi că legiuitorul Uniunii nu a comis o eroare și nici un exces de putere stabilind o distincție între aeroporturile secundare și aeroporturile principale, independent de numărul anual de

⁵¹ Directiva 2009/103/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind asigurarea de răspundere civilă auto și controlul obligației de asigurare a acestei răspunderi (JO L 261, p. 11). Această directivă nu intrase încă în vigoare la momentul faptelor.

⁵² Directiva 2009/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 martie 2009 privind tarifele de aeroport (JO L 70, p. 11).

utilizatori: aeroporturile secundare nu pot astfel să fie considerate drept punctul de intrare în statul membru în sensul directivei. În sfârșit, Curtea a decis că simplul fapt că un aeroport beneficiază de o poziție privilegiată este suficient pentru a justifica aplicarea aceleiași directive. Curtea a subliniat de asemenea că sarcinile care rezultă din sistemul instituit de această directivă nu sunt disproporționate în raport cu avantajele care decurg din acesta și că legiuitorul Uniunii a considerat în mod întemeiat că nu era necesar ca aeroporturi cu un trafic anual mai mic de 5 milioane de pasageri să fie incluse în domeniul de aplicare al directivei menționate atunci când nu constituie aeroportul principal din statul membru în care se află.

Concurență

Fie cu ocazia examinării recursurilor împotriva hotărârilor Tribunalului, fie cu ocazia unor trimiteri preliminare, Curtea a avut ocazia de a clarifica diferite aspecte ale dreptului concurenței, atât la nivelul normelor substanțiale ale tratatului, cât și la cel al procedurilor care asigură aplicarea lor, în special la nivelul repartizării competențelor între autoritățile Uniunii și cele ale statelor membre.

În cauza *Paint Graphos și alții* (Hotărârea din 8 septembrie 2011, cauzele conexe C-78/08-C-80/08), Curții i s-au adresat mai multe întrebări preliminare referitoare la avantajele fiscale acordate de legislația italiană societăților cooperative. Curtea a trebuit să se pronunțe asupra aplicării dispozițiilor referitoare la ajutoare de stat⁵³ diferitor scutiri de impozit acordate de reglementarea italiană societăților cooperative amintite. Instanța de trimitere considera, astfel, că era important să se stabilească în prealabil dacă și, eventual, în ce condiții faptul că societățile cooperative în cauză realizează astfel economii de impozit, adesea semnificative, constituie un ajutor incompatibil cu piața comună în sensul articolului 87 alineatul (1) CE. Astfel, o asemenea incompatibilitate ar determina, ca urmare a efectului direct al articolului 88 alineatul (3) CE, obligația autorităților naționale, inclusiv jurisdicționale, de a nu aplica decretul italian care prevede aceste avantaje fiscale.

Curtea a explicat, așadar, cum trebuie interpretate condițiile pe care articolul 87 alineatul (1) CE le impune pentru calificarea unei măsuri naționale ca ajutor de stat, și anume, în primul rând, finanțarea acestei măsuri de către stat sau prin intermediul resurselor de stat, în al doilea rând, selectivitatea unei astfel de măsuri, precum și, în al treilea rând, incidența acesteia asupra schimburilor comerciale dintre statele membre și denaturarea concurenței care rezultă din această măsură. Ea a amintit că o scutire fiscală constituie un ajutor de stat și că sunt interzise ajutoarele care favorizează anumite întreprinderi sau producerea anumitor bunuri. Curtea a amintit de asemenea că o măsură care constituie o excepție de la aplicarea sistemului fiscal general se poate totuși justifica în cazul în care statul membru în cauză poate demonstra că această măsură rezultă direct din principiile fondatoare sau directe ale sistemului său fiscal, precizând totodată că finalitatea urmărită de intervențiile statului nu este suficientă pentru a le sustrage de la bun început de la calificarea drept ajutoare de stat. În orice caz, pentru ca scutiri fiscale precum cele ale cooperativelor italiene să poată fi justificate prin natura sau economia generală a sistemului fiscal al statului membru în cauză, ar mai fi necesar să se asigure ca acestea să fie conforme cu principiul proporționalității și să nu depășească limitele a ceea ce este necesar, în sensul că obiectivul legitim urmărit nu ar putea fi atins prin măsuri de amploare mai mică. În sfârșit, Curtea a examinat problema incidenței asupra schimburilor comerciale dintre statele membre și cea a denaturării concurenței, în conformitate cu dispozițiile articolului 87 alineatul (1) CE. Curtea a amintit că, atunci când un ajutor acordat de un stat membru consolidează poziția unei întreprinderi în raport cu alte întreprinderi concurente în schimburile intracomunitare, acestea din urmă trebuie considerate ca

⁵³ Articolele 87 și 88 din Tratatul CE (JO 2002, C 325, p. 67).

fiind influențate de ajutor. În această privință, a precizat Curtea, nu este necesar ca întreprinderea beneficiară să participe ea însăși la schimburile comerciale intracomunitare. Astfel, atunci când un stat membru acordă un ajutor unei întreprinderi, activitatea internă poate fi menținută sau intensificată, cu consecința că șansele întreprinderilor stabilite în alte state membre de a intra pe piața acestui stat membru sunt astfel diminuate. În plus, o consolidare a unei întreprinderi care până în acel moment nu participa la schimburi intracomunitare o poate plasa într-o situație care să îi permită intrarea pe piața unui alt stat membru. De aceea a concluzionat Curtea că avantajul fiscal acordat societăților cooperative italiene era susceptibil să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze concurența și constituia un ajutor de stat, cu condiția totuși ca toate condițiile de aplicare a articolului 87 alineatul (1) CE să fie întrunite. Curtea a subliniat că este de competența instanței de trimitere să aprecieze caracterul selectiv al scutirilor fiscale acordate societăților cooperative, precum și eventuala justificare a acestora prin natura sau economia generală a sistemului fiscal național din care fac parte. Pentru aceasta, Curtea a recomandat instanței italiene să stabilească în special dacă societățile cooperative se află în realitate într-o situație comparabilă cu aceea a altor operatori constituiți sub forma unor entități juridice cu scop lucrativ și, în caz afirmativ, dacă tratamentul fiscal mai favorabil rezervat societăților cooperative menționate este, pe de o parte, inerent principiilor esențiale ale sistemului de impozitare aplicabil în statul membru în cauză și, pe de altă parte, conform cu principiile coerenței și proporționalității.

În cauza *Comisia și Spania/Government of Gibraltar și Regatul Unit* (Hotărârea din 15 noiembrie 2011, cauzele conexe C-106/09 P și C-107/09 P), Curtea a anulat Hotărârea Tribunalului de Primă Instanță din 18 decembrie 2008 prin care acesta din urmă a anulat o decizie a Comisiei privind schema de ajutoare pe care Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord intenționa să o pună în aplicare cu privire la reforma impozitului pe profit în Gibraltar. Ea a apreciat că Tribunalul a comis o eroare de drept considerând că proiectul de reformă fiscală nu conferea avantaje selective societăților *offshore*. Astfel, Curtea a considerat că, deși o sarcină fiscală diferită care rezultă din aplicarea unui regim fiscal „general” nu poate fi suficientă, în sine, pentru a dovedi selectivitatea unei impozitări, această selectivitate există totuși, atunci când, precum în speță, criteriile de impozitare reținute de un regim fiscal sunt de natură să caracterizeze întreprinderile beneficiare pe baza caracteristicilor care le sunt specifice în calitate de categorie de întreprinderi privilegiate. În special, Curtea a amintit că calificarea unui sistem fiscal drept „selectiv” nu este condiționată de faptul ca acesta să fie conceput astfel încât toate întreprinderile să fie supuse acelorași sarcini fiscale și ca unele dintre acestea să profite de norme derogatorii care le acordă un avantaj selectiv. O asemenea concepție privind criteriul selectivității ar presupune că, pentru a putea fi considerat selectiv, un regim fiscal trebuie să fie conceput potrivit unei anumite tehnici de reglementare. Or, o asemenea abordare ar avea drept consecință că normele fiscale naționale nu ar intra, de la bun început, în sfera controlului în materie de ajutoare de stat din simplul motiv că acestea țin de o altă tehnică de reglementare, deși produc aceleași efecte.

În cauza *TeliaSonera Sverige* (Hotărârea din 17 februarie 2011, cauza C-52/09), Curtea a examinat o practică anticoncurențială, în sectorul telecomunicațiilor, pe piața cu ridicata a produselor privind liniile de abonat digitale asimetrice, utilizate pentru conexiunile în bandă largă. O instanță suedeză întreba Curtea care sunt criteriile în funcție de care o practică tarifară de micșorare a marjei trebuie considerată abuz de poziție dominantă. Această practică, numită „efect de foarfecă tarifară”, constă în fixarea de către un operator, în general integrat vertical, atât a tarifelor cu amănuntul pe o piață, cât și a tarifului unui produs destinat revânzării necesar pentru accesul pe piața cu amănuntul, fără a lăsa între cele două un spațiu suficient pentru acoperirea altor costuri efectuate pentru furnizarea prestației cu amănuntul. O asemenea practică poate constitui, în sensul articolului 102 TFUE, un abuz de poziția dominantă pe care o deține întreprinderea de telecomunicații integrată vertical.

Curtea a amintit că articolul 102 al doilea paragraf litera (a) TFUE interzice în mod expres ca o întreprindere dominantă să impună, direct sau indirect, prețuri inechitabile. Ea a precizat apoi că lista practicilor abuzive care figurează la articolul 102 TFUE nu este limitativă, astfel încât enumerarea practicilor abuzive conținută în această dispoziție nu epuizează modurile de exploatare abuzivă a poziției dominante interzise de dreptul Uniunii. Astfel, exploatarea abuzivă a unei poziții dominante interzisă de această dispoziție este o noțiune obiectivă ce vizează comportamentele unei întreprinderi în poziție dominantă care, pe o piață unde gradul de concurență este deja redus tocmai din cauza prezenței întreprinderii în cauză, au ca efect să împiedice menținerea gradului de concurență existent încă pe piață sau dezvoltarea acestei concurențe prin recurgerea la mijloace diferite de cele care guvernează o concurență normală între produse sau servicii pe baza prestațiilor operatorilor economici. Astfel, potrivit Curții, pentru a determina dacă întreprinderea care deține o poziție dominantă a exploatat în mod abuziv această poziție prin aplicarea practicilor sale tarifare, trebuie să fie apreciate toate împrejurările și să se examineze dacă această practică urmărește să priveze cumpărătorul de posibilitățile de a-și alege sursele de aprovizionare sau să restrângă această posibilitate, să blocheze accesul concurenților pe piață, să aplice partenerilor comerciali condiții inegale la prestații echivalente sau să întărească poziția dominantă printr-o concurență denaturată.

Curtea a statuat, așadar, că, în lipsa oricărei justificări obiective, poate constitui un abuz în sensul articolului 102 TFUE faptul că o întreprindere integrată vertical care deține o poziție dominantă pe piața cu ridicata a produselor privind liniile de abonat digitale asimetrice destinate revânzării aplică o practică tarifară în virtutea căreia diferența dintre prețurile practicate pe această piață și cele aplicate pe piața cu amănuntul a serviciilor de conexiune în bandă largă către clienții finali nu este suficientă pentru a acoperi costurile specifice pe care această întreprindere trebuie să le suporte pentru a avea acces la această din urmă piață.

Curtea a precizat, în cadrul aprecierii caracterului abuziv al unei asemenea practici, împrejurările speței care nu erau pertinente pentru aprecierea existenței abuzului de poziție dominantă. Este vorba despre următoarele împrejurări: lipsa oricărei obligații legale a întreprinderii în cauză de a furniza pe piața cu ridicata pe care aceasta deține o poziție dominantă produsele privind liniile de abonat digitale asimetrice destinate revânzării; nivelul de dominare pe care această întreprindere îl deține pe piața menționată; împrejurarea că respectiva întreprindere nu deține o poziție dominantă și pe piața cu amănuntul a serviciilor de conexiune în bandă largă către clienții finali; împrejurarea că o asemenea practică tarifară se aplică unor clienți noi sau unor clienți existenți ai întreprinderii în cauză; imposibilitatea întreprinderii dominante de a recupera eventualele pierderi pe care le-ar putea determina punerea în aplicare a unei asemenea practici tarifare și nici gradul de dezvoltare a piețelor vizate și introducerea pe acestea a unei noi tehnologii care necesită investiții foarte importante.

Curtea a statuat că este necesar în principiu să se ia în considerare cu prioritate prețurile și costurile întreprinderii în cauză pe piața serviciilor cu amănuntul. Astfel, numai în cazul în care, ținând seama de împrejurări, nu este posibil să se facă referire la aceste prețuri și costuri, trebuie să se examineze cele ale concurenților pe aceeași piață. Curtea a statuat de asemenea că este necesar să se demonstreze că, ținând seama în special de caracterul indispensabil al produsului cu ridicata, această practică produce un efect anticoncurențial cel puțin potențial pe piața cu amănuntul, fără ca acest lucru să se justifice în vreun fel din punct de vedere economic.

În cauza *General Química și alții/Comisia* (Hotărârea din 20 ianuarie 2011, cauza C-90/09), Curtea s-a pronunțat asupra regimului prezumției de exercitare efectivă a unei influențe decisive a societății-mamă asupra comportamentului filialei sale, în cadrul unei înțelegeri în sectorul produselor chimice pentru tratarea cauciucului. Această cauză privea o societate holding care

deținea 100 % din capitalul unei societăți interpuse, care deținea la rândul său totalitatea capitalului unei filiale. Potrivit Curții, nu este exclus ca o societate holding să poată fi considerată răspunzătoare în solidar pentru încălcările dreptului concurenței al Uniunii săvârșite de o filială a grupului său al cărei capital social nu este deținut în mod direct de aceasta, în măsura în care această societate holding exercită o influență decisivă asupra filialei respective, iar aceasta chiar în mod indirect, prin intermediul unei societăți interpuse. Aceasta este situația în special atunci când filiala nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață în raport cu această societate interpusă, care nici aceasta nu acționează în mod autonom pe piață, ci aplică, în esență, instrucțiunile care îi sunt date de societatea holding. Astfel, într-o asemenea situație, societatea holding, societatea interpusă și ultima filială a grupului fac parte din aceeași unitate economică și, în consecință, constituie o singură întreprindere în sensul dreptului concurenței al Uniunii. Curtea a confirmat, așadar, că Comisia este îndrituită să oblige societatea holding în solidar la plata amenzii aplicate ultimei filiale a grupului, fără să fie necesară dovedirea implicării sale directe în această încălcare, cu excepția cazului în care această societate holding răstoarnă prezumția menționată, demonstrând că fie societatea interpusă, fie filiala respectivă se comportă în mod autonom pe piață. Cu toate acestea, Curtea a anulat hotărârea Tribunalului, care confirmase decizia Comisiei, pentru motivul că Tribunalul era obligat să ia în considerare și să examineze în mod concret elementele care erau prezentate de societatea-mamă pentru a demonstra autonomia filialei în punerea în aplicare a politicii sale comerciale pentru a verifica dacă Comisia săvârșise o eroare de apreciere prin faptul că aceasta considerase că probele respective nu puteau demonstra în speță că această filială nu constituia o singură entitate economică împreună cu societatea-mamă. Tribunalul a comis o eroare de drept afirmând că argumentele prezentate în scopul dovedirii existenței unei astfel de autonomii nu puteau fi primite, fără a efectua o examinare concretă a elementelor invocate de societatea-mamă, ci referindu-se doar la jurisprudență.

Într-o cauză referitoare la o înțelegere în sectorul produselor chimice, Curtea s-a pronunțat, din nou, asupra regimului prezumției exercitării efective a unei influențe decisive a unei societăți-mamă asupra comportamentului filialei sale (Hotărârea din 29 septembrie 2011, *Elf Aquitaine/Comisia*, C-521/09 P).

Printr-o decizie din 2005, Comisia a aplicat amenzi mai multor societăți, printre care Elf Aquitaine S.A. și filiala sa Arkema S.A., pe care le considera autoare ale unei înțelegeri privind piața unei substanțe utilizate ca intermediar chimic.

Aceste două societăți au formulat două acțiuni distincte în fața Tribunalului, vizând anularea deciziei Comisiei sau reducerea amenzilor care le fuseseră aplicate.

Tribunalul a respins ansamblul argumentelor invocate de cele două societăți. El a statuat, clasic, că, atunci când societatea-mamă deține totalitatea sau cvasitotalitatea capitalului unei filiale, Comisia poate prezuma că societatea-mamă exercită o influență decisivă asupra politicii comerciale a filialei sale.

Curtea a început prin a aminti că, atunci când o decizie în materia dreptului concurenței privește o pluralitate de destinatari și se referă la imputabilitatea încălcării, ea trebuie să cuprindă o motivare suficientă în raport cu fiecare dintre destinatari. Astfel, în privința unei societăți-mamă considerate responsabilă pentru comportamentul ilicit al filialei sale, o asemenea decizie trebuie, în principiu, să conțină o prezentare detaliată a motivelor de natură să justifice imputabilitatea încălcării societății respective.

Or, Curtea a subliniat că, dat fiind faptul că decizia Comisiei se baza, în mod exclusiv, pe prezumția exercitării efective a unei influențe decisive a societății Elf Aquitaine S.A. asupra comportamentului

filialei sale, Comisia era ținută să le prezinte în mod adecvat motivele pentru care elementele de fapt sau de drept invocate de societatea Elf Aquitaine S.A. nu au fost suficiente pentru a răsturna respectiva prezumție, sub sancțiunea ca această prezumție să devină irefragabilă. Astfel, caracterul refragabil al prezumției impune ca, pentru răsturnarea acesteia, persoanele interesate să prezinte o probă referitoare la legăturile economice, organizatorice și juridice dintre societățile în cauză.

Potrivit Curții, incumba, așadar, Tribunalului să dea o atenție deosebită aspectului dacă decizia Comisiei conținea o prezentare detaliată a motivelor pentru care elementele prezentate de societatea Elf Aquitaine S.A. nu erau suficiente pentru răsturnarea prezumției de răspundere aplicate în această decizie.

Curtea a constatat apoi că motivarea deciziei Comisiei cu privire la argumentele invocate de societatea Elf Aquitaine S.A. nu consta decât într-o serie de simple afirmații și negații, repetitive și nicidecum detaliate, și, în lipsa unor precizări suplimentare, această serie de afirmații și de negații nu era, așadar, de natură să permită societății Elf Aquitaine S.A. să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate sau să dea posibilitatea instanței competente să își exercite controlul.

În consecință, Curtea a anulat hotărârea Tribunalului, precum și decizia Comisiei în măsura în care imputa societății Elf Aquitaine S.A. încălcarea în cauză și i se aplica o amendă.

Într-o cauză referitoare la o înțelegere în sectorul tuburilor industriale din cupru, privind trei societăți din același grup, Comisia a adoptat o decizie referitoare la o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind Spațiul Economic European⁵⁴. Cele trei societăți formulară o acțiune în fața Tribunalului invocând motive referitoare la cuantumul amenzii aplicate de Comisie. Tribunalul a respins toate motivele, iar societățile au formulat recurs în fața Curții (Hotărârea din 8 decembrie 2011, *KME Germany și alții/Comisia*, C-272/09 P).

Pe lângă controlul aplicării criteriilor, care fac obiectul unei jurisprudențe constante și consacrate a instanțelor europene, care intervin în fixarea cuantumului amenzilor în caz de practică anticoncurențială, cu alte cuvinte, durata încălcării, gravitatea acesteia și cooperarea eventuală a societăților implicate, Curtea s-a pronunțat asupra motivului întemeiat pe încălcarea dreptului la o cale de atac judiciară efectivă. Societățile susțineau că Tribunalul a încălcat dreptul Uniunii și dreptul lor fundamental la o cale de atac efectivă și fără obstacole, întrucât nu a efectuat o examinare completă și aprofundată a argumentelor lor și a arătat o deferență excesivă și nerezonabilă față de puterea de apreciere a Comisiei. Ele invocau articolul 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁵⁵.

Curtea a amintit că principiul protecției jurisdicționale efective reprezintă un principiu general al dreptului Uniunii care este exprimat în prezent la articolul 47 din cartă și că controlul jurisdicțional al deciziilor adoptate de instituții a fost organizat prin tratatele fondatoare, precizându-se că, pe lângă controlul legalității, prevăzut la articolul 263 TFUE, s-a avut în vedere un control de fond în ceea ce privește sancțiunile prevăzute.

În ceea ce privește controlul de legalitate, Curtea, pe linia jurisprudenței sale anterioare, a considerat că, chiar dacă Comisia dispune de o marjă de apreciere în domenii în care sunt necesare aprecieri economice complexe, aceasta nu înseamnă că instanța Uniunii trebuie să se

⁵⁴ Acordul privind Spațiul Economic European (JO 1994, L 1, p. 181).

⁵⁵ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (JO 2010, C 83, p. 401).

abțină de la a controla interpretarea dată de Comisie datelor de natură economică. Revine instanței Uniunii sarcina efectuării acestui control pe baza elementelor prezentate de reclamant.

Curtea a considerat, aşadar, că instanța Uniunii nu se poate întemeia pe puterea de apreciere de care dispune Comisia, nici în ceea ce privește alegerea elementelor luate în considerare pentru stabilirea cuantumului amenzilor, nici în ceea ce privește aprecierea acestor elemente, pentru a renunța la exercitarea unui control aprofundat atât în drept, cât și în fapt.

În ceea ce privește competența de fond referitoare la cuantumul amenzilor, Curtea a precizat că această competență autorizează instanța, dincolo de simplul control al legalității sancțiunii, să substituie aprecierea Comisiei cu propria apreciere și, în consecință, să anuleze, să reducă sau să majoreze amenda aplicată. Cu toate acestea, Curtea a subliniat că exercitarea competenței de fond nu înseamnă că instanța este ținută să procedeze la un control din oficiu al ansamblului deciziei atacate; aceasta ar presupune, într-adevăr, o nouă instrumentare completă a dosarului.

Curtea a concluzionat, aşadar, mai întâi că instanța Uniunii trebuie să exercite un control atât de drept, cât și de fapt, că are competența de a aprecia probele, de a anula decizia Comisiei și de a modifica cuantumul amenzilor. Prin urmare, Curtea a subliniat că nu reiese că controlul jurisdicțional, astfel cum este prevăzut de dreptul Uniunii, ar fi contrar cerințelor principiului protecției jurisdicționale efective enunțat de Carta drepturilor fundamentale. Curtea a statuat apoi că Tribunalul, în cauza dedusă judecătii acestuia, a exercitat controlul deplin și total, în drept și în fapt, de care este ținut.

Cauzele *Solvay/Comisia* (Hotărârea din 25 octombrie 2011, cauzele conexe C-109/10 P și C-110/10 P) au permis Curții să precizeze cadrul obligației de respectare a dreptului la apărare. Comisia a sancționat prima dată societatea Solvay, în 1990, pentru abuz de poziție dominantă pe piața carbonatului de sodiu și acord privind prețurile cu un concurent. Deciziile prin care Comisia a sancționat societatea belgiană au fost anulate. Comisia a adoptat, aşadar, noi decizii, în 2000, aplicând noi amenzi societății Solvay pentru aceleași fapte. Aceasta din urmă a sesizat Tribunalul, reproșând Comisiei încălcarea dreptului de acces la documentele deținute de aceasta, printre altele ca urmare a pierderii unora dintre aceste documente. Ea susține și că Comisia, înainte de a adopta noi decizii, ar fi trebuit să procedeze la audierea sa. Întrucât Tribunalul a respins acțiunile societății Solvay, Curtea a fost sesizată cu un recurs formulat de aceasta și a trebuit să examineze aceleași critici.

Curtea a amintit mai întâi că dreptul de acces la dosar presupune ca întreprinderii în cauză să i se acorde de către Comisie posibilitatea de a proceda la o examinare a tuturor documentelor care figurează în dosarul de investigare și care sunt susceptibile să fie pertinente pentru apărarea sa. Încălcarea dreptului de acces la dosar în cursul procedurii prealabile adoptării deciziei este susceptibilă, în principiu, să determine anularea acestei decizii atunci când a adus atingere dreptului la apărare.

Curtea a precizat că, în această cauză, nu era vorba de câteva documente lipsă al căror conținut ar fi putut fi reconstituit din alte surse, ci despre dosare componente întregi care ar fi putut să conțină înscrisuri esențiale ale procedurii desfășurate în fața Comisiei care ar fi putut fi pertinente și pentru apărarea Solvay.

În consecință, Curtea a decis că Tribunalul a comis o eroare de drept considerând că faptul că Solvay nu a avut acces la ansamblul documentelor din dosar nu constituia o încălcare a dreptului la apărare.

În ceea ce privește audierea întreprinderii înainte de adoptarea unei decizii a Comisiei, Curtea a amintit că audierea face parte din dreptul la apărare și că trebuie, așadar, să fie examinată în funcție de împrejurări specifice fiecărui caz în speță. În cazul în care, după anularea unei decizii ca urmare a unui viciu de procedură care privește numai cerințele referitoare la adoptarea sa definitivă de către colegiul comisarilor, Comisia adoptă o nouă decizie cu un conținut substanțial identic și întemeiată pe aceleași obiecțiuni, aceasta nu are obligația să efectueze o nouă audiere a întreprinderilor în cauză. Cu toate acestea, Curtea a considerat că aspectul audierii Solvay nu putea fi disociat de accesul la dosar, din moment ce, cu ocazia procedurii administrative care a precedat adoptarea primelor decizii din 1990, Comisia nu furnizase Solvay integralitatea documentelor care apăreau în dosarul său. Or, în pofida acestui element și a importanței pe care o acordă jurisprudența Curții și a Tribunalului accesului la dosar, Comisia a procedat la adoptarea aceluiași decizii precum cele anulate pentru lipsa autentificării corespunzătoare fără a deschide o nouă procedură administrativă, în cadrul căreia ar fi trebuit să audieze societatea Solvay, după ce i-ar fi dat acces la dosar.

Curtea a concluzionat, așadar, că Tribunalul a comis o eroare de drept considerând că audierea Solvay nu era necesară în vederea adoptării noilor decizii și a anulat hotărârile Tribunalului și, pronunțându-se pe fond, deciziile Comisiei.

În cauzele referitoare la acorduri și practici concertate care implică producători europeni de bare, Comisia Europeană a adoptat, în 1994, o decizie împotriva societății ARBED (devenită Arcelor Mittal) și, în 1998, o decizie împotriva societății Thyssen Stahl (devenită ThyssenKrupp), prin care le-a aplicat amenzi ambelor. Aceste două decizii au fost anulate de Curte pentru încălcarea dreptului la apărare. Cu toate acestea, Comisia a adoptat două noi decizii, în 2006, pentru aceleași fapte, datând din anii 1988-1991, întemeindu-se, printre altele, pe dispozițiile tratatului CECO, care a expirat la 23 iulie 2002. Aceste două ultime decizii au fost atacate într-o primă fază la Tribunal (care le-a confirmat), apoi la Curte. Curtea, prin hotărârile sale (*Hotărârea din 29 martie 2011, ArcelorMittal Luxemburg/Comisia și Comisia/ArcelorMittal Luxemburg și alții*, C-201/09 P, și *Hotărârea din 29 martie 2011, ThyssenKrupp Nirosta/Comisia*, C-352/09 P), a confirmat hotărârea Tribunalului, pronunțându-se printre altele asupra posibilității de a aplica norme procedurale, adoptate în temeiul Tratatului CE, unor încălcări ale Tratatului CECO după expirarea acestuia. Curtea a considerat, astfel, că este necesar să se asigure continuitatea structurilor juridice în caz de modificare a legislației și în afară de cazul în care legiuitorul își exprimă voința în sens contrar. În absența unui indiciu al intenției legiuitorului Uniunii ca comportamentele coluzive interzise sub imperiul Tratatului CECO să nu mai facă obiectul aplicării niciunei sancțiuni după expirarea acestuia din urmă, Curtea a statuat că ar fi contrar finalității și coerenței tratatelor și incompatibil cu continuitatea ordinii juridice a Uniunii să nu fie recunoscută competența Comisiei în asigurarea unei aplicări uniforme a normelor care decurg din Tratatul CECO și care continuă să producă efecte chiar după expirarea acestuia din urmă. Curtea a precizat apoi că principiul securității juridice și cel al protecției încrederii legitime impun aplicarea, în speță, a normelor substanțiale prevăzute de Tratatul CECO, subliniind că o întreprindere diligentă nu putea să nu cunoască consecințele comportamentului său și nici să se bazeze pe faptul că succedarea cadrului juridic al Tratatului CECO de către cel al Tratatului CE ar avea drept consecință neaplicarea în cazul său a niciunei sancțiuni. Astfel, Curtea a concluzionat, pe de o parte, că competența Comisiei de a aplica amenzi societăților în cauză rezultă din normele adoptate pe baza Tratatului CE și că procedura trebuia desfășurată în conformitate cu aceste norme și, pe de altă parte, că dreptul material care prevede sancțiunea aplicabilă era cel al Tratatului CECO.

Într-o cauză referitoare la o decizie a unei autorități de concurență naționale, în care aceasta decisese că, în temeiul dreptului național, întreprinderea nu săvârșise niciun abuz de poziție dominantă și pronunțase încetarea instrumentării privind încălcarea Tratatului CE, Curții i s-au

adresat întrebări preliminare cu privire la întinderea competenței autorităților de concurență naționale (Hotărârea din 3 mai 2011, *Tele2 Polska*, C-375/09).

Curtea a amintit mai întâi că, în cadrul principiului general al cooperării loiale, prin Regulamentul (CE) nr. 1/2003⁵⁶ a fost instituit un mecanism de cooperare între Comisie și autoritățile naționale de concurență.

În continuare, Curtea a observat că, atunci când autoritatea de concurență națională consideră că, pe baza informațiilor de care dispune, condițiile de interdicție nu sunt îndeplinite, regulamentul arată în mod clar că competența acestei autorități este limitată la adoptarea unei decizii privind inexistența motivelor pentru a interveni.

Astfel, potrivit Curții, faptul de a autoriza autoritățile naționale de concurență să adopte decizii prin care să se constate absența unei încălcări a dispozițiilor tratatului referitoare la abuzul de poziție dominantă ar repune în discuție sistemul de cooperare instituit de Regulamentul nr. 1/2003 și ar aduce atingere competenței Comisiei. Curtea a statuat că o asemenea decizie negativă privind fondul ar risca să aducă atingere aplicării uniforme a normelor de concurență instituite de tratat⁵⁷, care este unul dintre obiectivele regulamentului amintit, din moment ce decizia ar putea să împiedice Comisia să constate ulterior că practica în discuție constituie o încălcare a acestor norme.

Curtea a considerat, așadar, că este doar de competența Comisiei să constate inexistența încălcării interdicției abuzului de poziție dominantă prevăzute la articolul 102 TFUE, chiar dacă acest articol este aplicat într-o procedură desfășurată de o autoritate națională de concurență. Curtea a concluzionat că o autoritate națională de concurență nu poate adopta o decizie prin care să se constate neîncălcarea interdicției abuzului de poziție dominantă atunci când examinează dacă sunt îndeplinite condițiile de aplicare a articolului 102 TFUE și când consideră că nu a avut loc o practică abuzivă.

Curtea a statuat de asemenea că dreptul Uniunii se opune aplicării unei norme de drept național care ar impune încetarea unei proceduri privind aplicarea articolului 102 TFUE prin adoptarea unei decizii prin care să se constate că articolul menționat nu a fost încălcat. Astfel, a precizat Curtea, doar în cazul în care dreptul Uniunii nu prevede norme specifice, o autoritate națională de concurență poate aplica normele sale naționale.

În cauza *Pfleiderer* (Hotărârea din 14 iunie 2011, cauza C-360/09), sesizată cu titlu preliminar de o instanță germană, Curții i s-a solicitat să se pronunțe asupra posibilității terților, în cadrul unor proceduri de aplicare a unor amenzi în materie de înțelegeri, inclusiv a persoanelor prejudiciate prin înțelegere, de a avea acces la cererile de clemență și la informațiile și la documente transmise voluntar de solicitanții de clemență unei autorități naționale de concurență.

Curtea a amintit mai întâi că nici dispozițiile Tratatului CE în materie de concurență, nici Regulamentul nr. 1/2003⁵⁸ nu conțin norme comune de clemență sau norme comune cu privire la dreptul de acces la documentele referitoare la o procedură de clemență comunicate în mod voluntar unei autorități naționale de concurență în aplicarea unui program național de clemență. Ea

⁵⁶ Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269).

⁵⁷ Articolele 101 și 102 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO 2010, C 83, p. 47).

⁵⁸ A se vedea nota de subsol 56.

a precizat în continuare că Comunicarea Comisiei privind cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență⁵⁹ și cea privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri⁶⁰ nu au caracter obligatoriu în privința statelor membre, nu mai mult decât modelul de program în materie de clemență elaborat în cadrul Rețelei europene de concurență.

Curtea a statuat apoi că dispozițiile dreptului Uniunii în materie de înțelegeri și în special Regulamentul nr. 1/2003 nu se opun ca o persoană prejudiciată printr-o încălcare a normelor de concurență ale Uniunii și care urmărește să obțină daune interese să aibă acces la documentele referitoare la o procedură de clemență care îl privește pe autorul acelei încălcări. Curtea a precizat totuși că revine instanțelor statelor membre, în temeiul dreptului lor național, sarcina de a determina condițiile în care acest acces trebuie acordat sau refuzat, prin evaluarea comparativă a intereselor protejate de dreptul Uniunii.

Dispoziții fiscale

În materia taxei pe valoarea adăugată, Hotărârea *Comisia/Germania* (Hotărârea din 15 noiembrie 2011, C-539/09) va reține în mod deosebit atenția. În această cauză, Comisia reproșă Republicii Federale Germania că s-ar fi opus ca Curtea de Conturi a Uniunii Europene să efectueze, pe teritoriul său, controale având ca obiect cooperarea administrativă în temeiul Regulamentului nr. 1798/2003⁶¹. Curtea a statuat că, acționând astfel, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 248 alineatele (1)-(3) CE, care prevăd că Curtea de Conturi examinează totalitatea conturilor de venituri și cheltuieli ale Comunității, legalitatea acestor venituri și cheltuieli, precum și buna gestiune financiară, și care o abilitază pe aceasta să efectueze controale ale actelor justificative și, în caz de nevoie, la fața locului, în special în statele membre.

Astfel, potrivit Curții, sistemul de resurse proprii instituit în executarea tratatului are ca obiectiv, în ceea ce privește resursele TVA, să creeze, în sarcina statelor membre, o obligație de a pune la dispoziția Comunității, ca resurse proprii, o parte din cuantumurile pe care le încasează cu titlu de TVA. De vreme ce acesta urmărește să combată fraudă și evaziunea în materie de TVA, mecanismele de cooperare impuse statelor membre în temeiul Regulamentului nr. 1798/2003 sunt ele însele de natură să exercite o influență directă și esențială asupra colectării efective a veniturilor din taxa menționată și, prin urmare, în ceea ce privește punerea la dispoziția bugetului comunitar a resurselor TVA. Astfel, aplicarea efectivă de către un stat membru a normelor de cooperare instituite de Regulamentul nr. 1798/2003 poate condiționa nu numai capacitatea respectivului stat membru de a combate în mod eficient fraudă și evaziunea fiscală pe propriul teritoriu, ci și pe cea a celorlalte state membre de a asigura o astfel de combatere pe teritoriile lor, în special în cazul în care aplicarea corectă a TVA-ului în aceste alte state membre depinde de informații care sunt deținute de respectivul stat membru. Controlul, de către Curtea de Conturi, având ca obiect cooperarea administrativă în temeiul Regulamentului nr. 1798/2003 se referă, așadar, la veniturile Comunității privite din perspectiva legalității lor și a bunei gestiuni financiare aferente acestora și prezintă astfel o legătură directă cu atribuțiile conferite instituției respective prin articolul 248 CE.

⁵⁹ Comunicarea Comisiei privind cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență (JO C 101, p. 43, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 111).

⁶⁰ Comunicarea Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO C 298, p. 17, Ediție specială, 08/vol. 5, p. 3).

⁶¹ Regulamentul (CE) nr. 1798/2003 al Consiliului din 7 octombrie 2003 privind cooperarea administrativă în domeniul taxei pe valoarea adăugată (JO L 264, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 2, p. 85).

Mărcile

Dreptul mărcilor, privit fie prin intermediul mărcii comunitare⁶², fie prin intermediul apropierii legislațiilor statelor membre în domeniu⁶³, a necesitat atenția Curții în diferite rânduri.

Curtea s-a pronunțat, în cauza referitoare la validitatea mărcii constituite din numele de familie al stilistului italian Elio Fiorucci (Hotărârea din 5 iulie 2011, *Edwin/OHMI*, C-263/09 P), asupra cazurilor de nulitate ale unei mărci comunitare, în cadrul unui recurs formulat împotriva unei hotărâri a Tribunalului (Hotărârea din 14 mai 2009, cauza T-165/06). Curtea a statuat astfel că, potrivit dispozițiilor articolului 52 alineatul (2) din Regulamentul nr. 40/94⁶⁴, nulitatea unei mărci comunitare poate fi pronunțată la cererea unei persoane interesate care invocă un alt drept anterior. Lista drepturilor conținute în acest articol nu constituie o enumerare limitativă a drepturilor, care să vizeze protejarea unor interese de natură diferită, precum dreptul la nume, dreptul la imagine, dreptul de autor și dreptul de proprietate industrială. Astfel, Curtea a decis că textul și structura articolului supus interpretării sale nu permit, în cazul în care este invocat un drept la nume, să se limiteze aplicarea acestei dispoziții numai la ipotezele în care înregistrarea unei mărci comunitare se află în conflict cu un drept care vizează în mod exclusiv protecția numelui ca atribut al personalității: ca și alte drepturi, dreptul la nume este, așadar, protejat și în aspectele sale economice. Curtea a afirmat în plus competența Tribunalului de a controla legalitatea aprecierii efectuate de Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne cu privire la legislația națională invocată. Ea a aprobat apoi Tribunalul în ceea ce privește faptul că acesta a dedus din constatările efectuate cu privire la conținutul legislației naționale la care se referă cauza că titularul unui nume notoriu are dreptul de a se opune utilizării acestui nume ca marcă atunci când nu și-a dat consimțământul la înregistrarea mărcii respective.

În cauza *DHL Express France* (Hotărârea din 12 aprilie 2011, cauza C-235/09), sesizată cu o întrebare preliminară, Curtea a statuat că o interdicție de a continua actele de contrafacere sau actele care prezintă riscul de contrafacere, pronunțată de o instanță competentă în domeniul mărcilor comunitare, se întinde, în principiu, la întregul teritoriu al Uniunii Europene. Astfel, atât obiectivul protecției uniforme a mărcii comunitare urmărit de Regulamentul nr. 40/94⁶⁵, cât și caracterul unitar al mărcii comunitare justifică un asemenea domeniu de aplicare. Totuși, a precizat Curtea, domeniul de aplicare teritorial al interdicției poate fi restrâns, în special în condițiile în care nu există, pe o parte a teritoriului Uniunii Europene, o atingere sau o posibilitate de atingere a funcțiilor proprii mărcii. Domeniul de aplicare teritorial al dreptului exclusiv al titularului unei mărci comunitare nu poate astfel depăși ceea ce acesta permite titularului său pentru a proteja marca pe care o deține. Curtea a adăugat că celelalte state membre sunt, în principiu, obligate să recunoască și să execute hotărârea judecătorească, conferindu-i astfel un caracter transfrontalier. Referindu-se la principiul cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) al doilea paragraf din Tratatul privind Uniunea Europeană, Curtea a statuat apoi că statele membre sunt obligate să prevadă măsurile, procedurile și mijloacele de reparație necesare pentru a asigura respectarea drepturilor de proprietate intelectuală care intră sub incidența Directivei nr. 2004/48⁶⁶. În consecință, Curtea a decis că măsura coercitivă dispusă de o instanță competentă în domeniul mărcilor comunitare în temeiul

⁶² Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO 1994, L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146).

⁶³ Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56, rectificare în JO L 195, p. 16).

⁶⁴ A se vedea nota de subsol 62.

⁶⁵ A se vedea nota de subsol 64.

⁶⁶ A se vedea nota de subsol 63.

dreptului său intern, precum plata unei penalități cu titlu cominatoriu, produce de asemenea efecte în alte state membre decât cel căruia îi aparține această instanță. Asemenea măsuri nu pot fi eficiente decât dacă produc efecte pe același teritoriu pe care însăși hotărârea judecătorească produce efecte. Totuși, în cazul în care în dreptul statului membru în care se încearcă executarea nu există măsuri coercitive analoage celor pronunțate de instanța competentă în domeniul mărcilor comunitare, instanța sesizată trebuie să realizeze obiectivul represiv recurgând la dispozițiile relevante din dreptul său intern astfel încât să garanteze în mod echivalent respectarea măsurii coercitive pronunțate inițial.

În cauza dintre societatea L'Oréal și unele dintre filialele sale, pe de o parte, și societatea eBay International și unele dintre filialele sale, precum și revânzători particulari, pe de altă parte, (Hotărârea din 12 iulie 2011, *L'Oréal și alții*, C-324/09), sesizată de o instanță britanică cu mai multe întrebări preliminare în materie de servicii plătite de referențiere de cuvinte-cheie corespunzătoare unor mărci înregistrate, Curtea s-a pronunțat asupra mai multor aspecte care interesează dreptul mărcilor comunitare. Ea a statuat astfel că, din moment ce ofertele de vânzare sau publicitatea unor produse cu mărci comunitare, a căror utilizare nu a fost autorizată de titularul lor, sunt destinate consumatorilor aflați pe teritoriul Uniunii Europene, normele dreptului Uniunii au vocația de a se aplica. Pentru a aprecia dacă asemenea oferte sau publicități sunt într-adevăr destinate consumatorilor Uniunii, Curtea a invitat instanțele naționale să verifice existența indicilor relevante, în special zonele geografice în care vânzătorul acceptă să expedieze produsul în cauză. Curtea a precizat de asemenea că articole cu mărci destinate a fi oferite ca mostre gratuite, furnizate de titularul acestora distribuitorilor autorizați, nu fac obiectul unei introduceri pe piață în sensul Directivei 89/104⁶⁷ sau al Regulamentului nr. 40/94⁶⁸. Curtea a făcut precizări în ceea ce privește răspunderea operatorului unei piețe pe internet care, deși nu este cel care utilizează mărcile când se mulțumește să permită clienților săi să reproducă semnele corespunzătoare mărcilor, nu este totuși mai puțin responsabil în cazul în care joacă un rol activ, de natură să îi confere o cunoaștere sau un control al datelor referitoare la aceste oferte. Operatorul nu poate fi astfel exonerat de orice răspundere atunci când își asistă clienții la optimizarea prezentării ofertelor sau la promovarea lor. Cu atât mai mult nu poate fi exonerat dacă a avut cunoștință de fapte sau de împrejurări care demonstrează că un operator economic diligent ar fi constatat nelegalitatea ofertelor de vânzare online și că nu a acționat prompt pentru a elimina informațiile sau pentru a bloca accesul la acestea. Curtea a statuat că, în acest din urmă caz, somații judiciare pot fi adoptate împotriva operatorului implicat, printre care transmiterea de informații care să permită identificarea clienților vânzători, cu respectarea normelor de protecție a datelor cu caracter personal. Astfel, potrivit Curții, dreptul Uniunii impune statelor membre să asigure că instanțele naționale competente în materie de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală pot dispune printr-un ordin judecătoresc ca operatorul unei piețe online să adopte măsuri care să contribuie nu numai la încetarea încălcărilor acestor drepturi de către utilizatori ai acestei piețe, ci și la prevenirea unor noi încălcări de această natură. Somațiile astfel încuviințate trebuie, cu toate acestea, să fie efective, proporționale, disuasive și nu trebuie să creeze obstacole în calea comerțului legal.

Cu ocazia unui recurs formulat împotriva unei hotărâri a Tribunalului (Hotărârea din 16 decembrie 2008, cauzele conexate T-225/06, T-255/06, T-257/06 și T-309/06), Curtea a avut de judecat un litigiu între societățile Anheuser-Busch și Budějovický Budvar referitor la utilizarea mărcii BUD pentru desemnarea anumitor produse, printre care berea. Primul motiv al recursului privea domeniul de aplicare al drepturilor anterioare (marca națională și denumirile de origine protejate în anumite

⁶⁷ Prima directivă 89/104/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 1989, L 40, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 92).

⁶⁸ A se vedea nota de subsol 62.

state membre) invocate în susținerea opozițiilor formulate împotriva înregistrării mărcilor în cauză⁶⁹: în Hotărârea *Anheuser-Busch/Budějovický Budvar* (Hotărârea din 29 martie 2011, cauza C-96/09 P), Curtea a statuat că nu era suficient ca drepturile anterioare să fi fost protejate în mai multe state membre pentru a deduce din aceasta că aceste drepturi nu aveau un domeniu de aplicare pur local. Astfel, chiar dacă întinderea geografică a protecției este mai mult decât locală, drepturile trebuie să fi fost utilizate într-un mod suficient de semnificativ în comerț pe o parte importantă a teritoriului pe care fac obiectul unei protecții. Ea a precizat în plus că utilizarea în comerț trebuie să fie apreciată în mod separat pentru fiecare dintre teritoriile respective. Curtea a statuat de asemenea că numai pe teritoriul de protecție a drepturilor anterioare, în ansamblul său sau doar pe o parte a acestuia, drepturile exclusive legate de semn pot intra în conflict cu o marcă comunitară. În sfârșit, Curtea a statuat că Tribunalul a comis o eroare de drept afirmând că utilizarea unui semn în comerț trebuia demonstrată numai anterior publicării cererii de înregistrare a mărcii, iar nu, cel mai târziu, la data de depunere a acestei cereri. Astfel, a precizat Curtea, având în vedere, în special, termenul semnificativ care poate să curgă între depunerea cererii de înregistrare și publicarea acesteia, aplicarea criteriului temporal utilizat pentru dobândirea dreptului asupra unei mărci, respectiv data de depunere a cererii de înregistrare a mărcii comunitare, este de natură să ofere garanții superioare că utilizarea invocată a semnului în cauză este o utilizare reală, iar nu o practică care nu ar fi avut ca obiect decât împiedicarea înregistrării unei mărci noi. Hotărârea a fost, așadar, anulată în parte, iar cauza a fost trimisă Tribunalului.

Curtea s-a aplecat, din nou, asupra drepturilor societăților Anheuser-Busch și Budějovický Budvar în Hotărârea *Budějovický Budvar* (Hotărârea din 22 septembrie 2011, cauza C-482/09). Întrebările preliminare, adresate de instanța britanică, își găseau originea în fapte specifice de care Curtea a ținut cont la pronunțarea hotărârii. Astfel, cele două societăți utilizaseră de bună-credință, timp de aproape treizeci de ani, termenul „Budweiser” cu titlu de marcă pentru a identifica berea, înainte de a înregistra acest semn ca marcă. În răspuns la primele două întrebări adresate de instanța britanică, Curtea a statuat mai întâi că noțiunea de toleranță, în sensul articolului 9 alineatul (1) din Directiva 89/104⁷⁰, constituie o noțiune a dreptului Uniunii și că nu se poate considera că titularul unei mărci anterioare a tolerat utilizarea îndelungată, bine stabilită și cu bună-credință a unei mărci ulterioare identice cu a sa de către un terț în cazul în care a avut cunoștința de multă vreme de această utilizare, dar a fost lipsit de orice posibilitate de a se opune acestei utilizări. Ea a subliniat apoi că termenul de limitare a drepturilor ca urmare a toleranței nu poate să înceapă să curgă prin simpla utilizare a unei mărci ulterioare, chiar dacă titularul acesteia realizează ulterior înregistrarea sa, deoarece, a precizat Curtea, înregistrarea mărcii anterioare în statul membru în discuție nu constituie o condiție necesară pentru ca termenul de limitare a drepturilor ca urmare a toleranței să înceapă să curgă. Astfel, condițiile necesare pentru ca acest termen de limitare a drepturilor ca urmare a toleranței să înceapă să curgă, a căror verificare revine instanței naționale, sunt înregistrarea mărcii ulterioare în statul membru în discuție, faptul că depunerea acestei mărci a fost efectuată cu bună-credință, dar și utilizarea mărcii ulterioare de către titular în statul membru în care a fost înregistrată și, în sfârșit, cunoașterea de către titularul mărcii anterioare a înregistrării mărcii ulterioare și a utilizării acesteia după înregistrare. Curtea, în răspuns la a treia întrebare preliminară, a amintit că o marcă ulterioară înregistrată poate fi declarată nulă doar atunci când aduce atingere sau este susceptibilă să aducă atingere funcției esențiale a mărcii anterioare, în conformitate cu dispozițiile articolului 4 alineatul (1) din Directiva 89/104, care constă în a garanta consumatorilor proveniența produselor sau a serviciilor desemnate de aceasta. Curtea, referindu-se în mod expres la buna-credință, a statuat apoi că utilizarea îndelungată, cu bună-credință și simultană a două mărci identice care desemnează produse identice nu aduce atingere sau nu

⁶⁹ A se vedea nota de subsol 62.

⁷⁰ A se vedea nota de subsol 67.

este susceptibilă să aducă atingere funcției esențiale a mărcii anterioare și că, în consecință, marca ulterioară nu trebuia să fie anulată. Curtea a limitat, cu toate acestea, ea însăși domeniul de aplicare al hotărârii, amintind în mai multe rânduri împrejurările speciale ale cauzei, mergând până la a preciza că împrejurările care au stat la baza acțiunii principale prezintă „un caracter excepțional”.

Politica socială

Deși în materie problemele privind egalitatea de tratament sunt recurente, ele nu sunt singurele care au fost abordate în pretoriul Curții.

Două cauze au dat Curții ocazia de a interpreta principiul nediscriminării pe motive de vârstă.

În cauzele *Hennigs și Mai* (Hotărârea din 8 septembrie 2011, cauzele conexate C-297/10 și C-298/10), Curtea a considerat, într-o primă fază, că principiul nediscriminării pe motive de vârstă, consacrat la articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și concretizat prin Directiva 2000/78 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă⁷¹, și, mai specific, articolele 2 și 6 alineatul (1) din această directivă se opun unei măsuri prevăzute de un contract colectiv care prevede că, în cadrul fiecărui grad, treapta remunerației de bază a unui salariat din sectorul public este determinată, la momentul angajării acestuia, în funcție de vârsta sa. În acest sens, faptul că dreptul Uniunii se opune măsurii respective și că aceasta figurează într-un contract colectiv nu aduce atingere dreptului de a negocia și de a încheia convenții colective recunoscut la articolul 28 din cartă. Deși criteriul întemeiat pe vechimea în muncă este, ca regulă generală, corespunzător pentru realizarea obiectivului legitim care constă în luarea în considerare a experienței profesionale dobândite de salariat anterior angajării sale, stabilirea în funcție de vârstă a treptei remunerației de bază la angajarea unui salariat din sectorul public depășește ceea ce este necesar și adecvat în acest scop. Un criteriu care are la bază și vechimea în muncă sau experiența profesională dobândită, fără să facă apel la vârstă, ar apărea, din perspectiva Directivei 2000/78, mai bine adaptat pentru realizarea obiectivului legitim menționat mai sus. Într-o a doua fază, Curtea a apreciat că articolul 2 și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78, precum și articolul 28 din cartă nu se opun unei măsuri prevăzute de un contract colectiv care înlocuiește un sistem de salarizare a personalului contractual din sectorul public ce creează o discriminare pe motive de vârstă cu un sistem de salarizare bazat pe criterii obiective și care păstrează, pentru o perioadă tranzitorie și limitată în timp, unele dintre efectele discriminatorii ale primului dintre aceste sisteme pentru a asigura salariaților existenți trecerea la noul sistem fără ca aceștia să suporte o pierdere a veniturilor. Astfel, un regim cu caracter tranzitoriu prin care se urmărește protecția avantajelor dobândite trebuie considerat ca vizând un obiectiv legitim în sensul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78. Pe de altă parte, având în vedere marja largă de apreciere recunoscută partenerilor sociali în domeniul stabilirii remunerațiilor, nu este nerezonabil ca partenerii sociali să adopte măsurile tranzitorii corespunzătoare și necesare pentru a evita o pierdere a veniturilor salariaților în cauză.

În cauza *Prigge și alții* (Hotărârea din 13 septembrie 2011, cauza C-447/09), Curtea a considerat, mai întâi, că articolul 2 alineatul (5) din Directiva 2000/78⁷² trebuie interpretat în sensul că statele membre pot autoriza, prin norme de abilitare, partenerii sociali să adopte măsuri, în sensul dispoziției amintite, în domenii vizate prin această dispoziție și care intră în sfera acordurilor

⁷¹ Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

⁷² A se vedea nota de subsol 71.

colective, cu condiția ca aceste norme de abilitare să fie suficient de precise pentru a garanta că măsurile menționate respectă cerințele prevăzute la articolul 2 alineatul (5) din aceeași directivă. O măsură care stabilește la 60 de ani vârsta limită de la care piloții nu își mai pot exercita activitatea profesională, deși reglementarea națională și cea internațională stabilesc această vârstă la 65 de ani, nu este o măsură necesară pentru securitatea publică și pentru protecția sănătății în sensul aceluiași articol 2 alineatul (5). În continuare, Curtea a statuat că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2000/78 se opune ca o clauză cuprinsă într-o convenție colectivă să stabilească la 60 de ani vârsta limită de la care se consideră că piloții nu mai au capacitățile fizice pentru a-și exercita activitatea profesională, deși reglementarea națională și cea internațională stabilesc această vârstă la 65 de ani. Astfel, în măsura în care permite să se deroge de la principiul nediscriminării, articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată este de strictă interpretare. Or, deși faptul de a poseda capacități fizice speciale poate fi considerat o cerință profesională esențială și determinantă, în sensul dispoziției amintite, pentru exercitarea profesiei de pilot de linie și deși obiectivul garantării securității traficului aerian urmărit prin această măsură constituie un obiectiv legitim în sensul aceluiași articol 4 alineatul (1) din Directiva 2000/78, stabilirea la 60 de ani a limitei de la care se consideră că piloții de linie nu mai dețin capacitățile fizice necesare pentru a-și exercita activitatea profesională constituie, în asemenea împrejurări și având în vedere reglementarea națională și cea internațională, o cerință disproporționată în sensul articolului menționat. În sfârșit, Curtea a apreciat că articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că securitatea aeriană nu constituie un obiectiv legitim în sensul acestei dispoziții. Astfel, deși lista obiectivelor legitime enumerate la articolul 6 alineatul (1) primul paragraf nu este exhaustivă, obiectivele care pot fi considerate „legitime” în sensul acestei dispoziții și, în consecință, de natură să justifice o derogare de la principiul interzicerii discriminărilor pe motive de vârstă sunt obiective care se încadrează în politica socială, precum cele de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii sau a formării profesionale.

Aceeași directivă 2000/78⁷³, dar cu referire la o discriminare diferită, a fost interpretată de Curte în cauza *Römer* (Hotărârea din 10 mai 2011, cauza C-147/08). În această cauză era în discuție o situație de discriminare pe baza orientării sexuale, referitoare la cuantumul unei pensii complementare pentru limită de vârstă. Astfel, în ceea ce privește domeniul de aplicare material al directivei amintite, Curtea a apreciat, mai întâi, că Directiva 2000/78 trebuie interpretată în sensul că nu sunt excluse din domeniul său de aplicare material, nici în temeiul articolului 3 alineatul (3) din aceasta, nici în temeiul considerentului (22) al acesteia, pensiile complementare pentru limită de vârstă precum cele plătite de un angajator public foștilor angajați și urmașilor acestora în temeiul legislației naționale, care constituie remunerații în sensul articolului 157 TFUE. În continuare, potrivit Curții, dispozițiile coroborate ale articolelor 1 și 2 și ale articolului 3 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2000/78 se opun unei dispoziții naționale în temeiul căreia o persoană legată printr-un parteneriat înregistrat între două persoane de același sex încasează o pensie complementară pentru limită de vârstă cu un cuantum inferior celei acordate unui beneficiar căsătorit care nu este separat în mod permanent, în cazul în care, în statul membru în cauză, căsătoria este rezervată unor persoane de sexe diferite și coexistă cu un parteneriat înregistrat, care este rezervat persoanelor de același sex, și în cazul în care există o discriminare directă pe baza orientării sexuale, întrucât, în dreptul național, acest partener de viață se găsește într-o situație juridică și de fapt comparabilă cu cea a unei persoane căsătorite în ceea ce privește pensia respectivă. Aprecierea comparabilității intră în competența instanței naționale și trebuie să se concentreze asupra drepturilor și obligațiilor respective ale soților și ale persoanelor angajate într-un parteneriat înregistrat între două persoane de același sex, astfel cum sunt reglementate acestea în cadrul instituțiilor corespunzătoare, care sunt relevante ținând cont de obiectul și de condițiile de acordare ale prestației în cauză. În sfârșit,

⁷³ A se vedea nota de subsol 71.

Curtea a precizat că, în ipoteza în care o asemenea dispoziție națională ar constitui o discriminare în sensul articolului 2 din Directiva 2000/78, dreptul la egalitatea de tratament ar putea fi invocat de un particular afectat de această dispoziție cel mai devreme după expirarea termenului de transpunere a directivei menționate, fără să fie necesar să aștepte ca dispoziția menționată să fie armonizată cu dreptul Uniunii de legiuitorul național.

În cauza *KHS* (Hotărârea din 22 noiembrie 2011, cauza C-214/10), Curtea a decis că articolul 7 alineatul (1) din Directiva 2003/88⁷⁴ nu se opune unor dispoziții sau practici naționale, precum unele convenții colective, care limitează printr-o perioadă de report de 15 luni la expirarea căreia dreptul la concediu anual plătit se stinge, cumulul de drepturi la un astfel de concediu ale unui lucrător aflat în incapacitate de muncă mai multe perioade de referință consecutive. Astfel, un astfel de cumul nelimitat nu ar mai răspunde finalității înseși a dreptului la concediul anual plătit. Această finalitate presupune două aspecte, constând în aceea că îi permite lucrătorului atât să se odihnească după munca efectuată, cât și să dispună de o perioadă de destindere și de recreere. Deși efectul pozitiv al concediului anual plătit pentru securitatea și sănătatea lucrătorului se realizează pe deplin dacă acest concediu este efectuat în anul prevăzut în acest scop, respectiv anul în curs, acea perioadă de repaus nu își pierde importanța dacă respectivul concediu este efectuat într-o perioadă ulterioară. Totuși, în măsura în care reportul depășește o anumită limită temporală, concediul anual este lipsit de efectul său pozitiv pentru lucrător în calitatea sa de perioadă de repaus, păstrându-și numai calitatea de perioadă de destindere și de recreere. În consecință, ținând seama de finalitatea însăși a dreptului la concediul anual plătit, un lucrător aflat în incapacitate de muncă mai mulți ani consecutivi nu poate avea dreptul să cumuleze în mod nelimitat drepturi la concediu anual plătit dobândite în această perioadă. În acest context, pentru a respecta dreptul la concediu anual plătit, al cărui obiectiv este protecția lucrătorului, Curtea a decis că fiecare perioadă de report trebuie să țină seama de împrejurările specifice în care se găsește lucrătorul aflat în incapacitate de muncă mai multe perioade de referință consecutive. Astfel, această perioadă de report trebuie în special să depășească în mod substanțial perioada de referință pentru care este acordată. Prin urmare, Curtea a apreciat că se poate susține în mod rezonabil că o perioadă de report de 15 luni nu încalcă finalitatea dreptului la concediul anual plătit, în măsura în care permite acestui drept să își mențină efectul pozitiv pentru lucrător în calitatea sa de perioadă de repaus.

În cauza *Scattolon* (Hotărârea din 6 septembrie 2011, cauza C-108/10), Curtea a precizat întinderea protecției drepturilor lucrătorilor preluați de un nou angajator. Ea a considerat, mai întâi, că preluarea, de către o autoritate publică a unui stat membru, a personalului angajat de o altă autoritate publică și însărcinat cu furnizarea către școli a unor servicii auxiliare care constau în special în sarcini de întreținere și de asistență administrativă constituie un transfer de întreprindere care intră sub incidența Directivei 77/187⁷⁵ în cazul în care personalul menționat este constituit dintr-un ansamblu structurat de angajați care sunt protejați în calitate de lucrători în temeiul dreptului intern al acestui stat membru. Curtea a statuat apoi că, atunci când un transfer în sensul Directivei 77/187 conduce la aplicarea imediată, față de lucrătorii transferați, a convenției colective în vigoare la cesionar, iar condițiile de remunerare prevăzute de această convenție sunt legate în special de vechime, articolul 3 din această directivă se opune ca, în raport cu situația lor imediat anterioară transferului, lucrătorii transferați să suporte o scădere salarială substanțială ca urmare a faptului că vechimea lor dobândită la cedent, echivalentă cu cea dobândită de lucrători în

⁷⁴ Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru (JO L 299, p. 9, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 3).

⁷⁵ Directiva 77/187/CEE a Consiliului din 14 februarie 1977 privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, de unități sau de părți de unități (JO L 61, p. 26).

serviciul cesionarului, nu este luată în considerare la momentul stabilirii poziției lor salariale de pornire la cesionar. Revine instanței naționale să examineze dacă, cu ocazia unui asemenea transfer, a avut loc o astfel de scădere salarială.

În cauza *van Ardennen* (Hotărârea din 17 noiembrie 2011, cauza C-435/10), Curtea a precizat întinderea protecției lucrătorilor în cazul insolabilității angajatorului. Astfel, ea a statuat că articolele 3 și 4 din Directiva 80/987⁷⁶ se opun unei reglementări naționale care condiționează posibilitatea lucrătorilor al căror angajator se află în situație de insolabilitate de a-și exercita integral dreptul la plata creanțelor salariale neachitate, necontestate și recunoscute de reglementarea națională, de obligația de a se înregistra ca persoane aflate în căutarea unui loc de muncă. Într-adevăr, numai pe cale de excepție statele membre au posibilitatea de a limita, în temeiul articolului 4 din Directiva 80/987, obligația de plată prevăzută la articolul 3 din aceasta. Articolul 4 trebuie să fie interpretat într-un mod restrictiv și conform cu finalitatea sa socială, care este aceea de a asigura o protecție minimă pentru toți lucrătorii. În acest scop, cazurile în care este permisă circumscrierea obligației de plată a instituțiilor de garantare sunt limitativ enumerate de Directiva 80/987, iar dispozițiile în cauză trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte, având în vedere caracterul lor derogatoriu și obiectivul acestei directive. În această perspectivă, ar fi contrar finalității directivei menționate ca aceasta, și în special articolele 3 și 4 din aceasta, să fie interpretată astfel încât un lucrător să fie supus, ca urmare a nerespectării obligației de înregistrare ca persoană aflată în căutarea unui loc de muncă într-un termen dat, la o reducere forfetară și automată a rambursării creanțelor sale salariale necontestate și recunoscute de legislația națională și, prin urmare, să nu poată beneficia de garanția pentru pierderile salariale pe care le-a suferit efectiv în perioada de referință.

Mediu

Punerea în aplicare a politicii de protecție a mediului în mod hotărât conduse de Uniunea Europeană a suscitat un anumit număr de întrebări la care Curtea a trebuit să răspundă.

În cauzele *Stichting Natuur en Milieu și alții* (Hotărârea din 26 mai 2011, cauzele conexate C-165/09-C-167/09), Curtea s-a aplecat asupra problemei interpretării Directivei 2008/1⁷⁷, care stabilește principiile care guvernează procedurile și condițiile de autorizare a construirii și a exploatării marilor instalații industriale, și a Directivei 2001/81⁷⁸, care introduce un sistem de plafoane naționale pentru emisiile anumitor poluanți. Curtea a apreciat că, la eliberarea unei autorizații de mediu pentru construirea și exploatarea unei instalații industriale, statele membre nu sunt obligate să includă, printre condițiile de acordare a acestei autorizații, plafoanele naționale de emisie de SO₂ și de NO_x stabilite de Directiva 2001/81. Ele sunt totuși ținute să respecte obligația care decurge din această directivă de a reduce emisiile, în special de acești poluanți, la cantități care să nu depășească plafoanele menționate în anexa I la această directivă cel mai târziu la sfârșitul anului 2010. În perioada tranzitorie cuprinsă între 27 noiembrie 2002 și 31 decembrie 2010, statele membre trebuiau să se abțină de la adoptarea unor măsuri de natură să compromită grav realizarea

⁷⁶ Directiva 80/987/CEE a Consiliului din 20 octombrie 1980 privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la protecția lucrătorilor salariați în cazul insolabilității angajatorului (JO L 283, p. 23, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 197), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2002/74/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 septembrie 2002 (JO L 270, p. 10, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 149).

⁷⁷ Directiva 2008/1/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind prevenirea și controlul integrat al poluării (JO L 24, p. 8).

⁷⁸ Directiva 2001/81/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2001 privind plafoanele naționale de emisie pentru anumiți poluanți atmosferici (JO L 309, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 231).

rezultatului impus⁷⁹. Cu toate acestea, Curtea a dat statelor membre posibilitatea de a adopta, în perioada amintită, o măsură specifică referitoare la o singură sursă de SO₂ și de NO_x, statuând că aceasta nu era de natură să compromită grav rezultatul în cauză. Curtea a apreciat că, în perioada menționată, articolul 288 al treilea paragraf TFUE și Directiva 2001/81 însăși nu impuneau statelor membre nici să refuze sau să limiteze acordarea unei autorizații de mediu pentru construirea și exploatarea unei instalații industriale, nici să adopte măsuri de compensare specifice pentru fiecare autorizație de acest gen eliberată, nici măcar în cazul depășirii sau al riscului de depășire a plafoanelor naționale de emisie de SO₂ și de NO_x. În sfârșit, Curtea a statuat că articolul 4 din Directiva 2001/81 nu este nici necondiționat, nici suficient de precis pentru a putea fi invocat de particulari în fața instanțelor naționale înainte de 31 decembrie 2010. În schimb, articolul 6 conferă particularilor direct interesați drepturi care pot fi invocate în fața instanțelor naționale pentru a putea pretinde ca, în perioada tranzitorie, statele membre să adopte sau să conceapă politici și măsuri adecvate și coerente care să reducă emisiile de acești poluanți astfel încât să se conformeze plafoanelor naționale prevăzute în anexa I la directiva menționată. Particularii pot de asemenea pretinde ca statele să pună la dispoziția publicului și a organizațiilor corespunzătoare programe elaborate în acest scop, prin informații clare, inteligibile și ușor accesibile.

Curtea, în cauza *The Air Transport Association of America și alții* (Hotărârea din 21 decembrie 2011, cauza C-366/10), a apreciat că Directiva 2008/101⁸⁰ trebuie să fie interpretată în lumina normelor pertinente ale dreptului internațional al mării și ale dreptului internațional aerian. Reglementarea Uniunii poate fi aplicată unui operator al unei aeronave atunci când aceasta din urmă se află pe teritoriul unuia dintre statele membre și, mai specific, pe un aerodrom situat pe un astfel de teritoriu. În această privință, prin faptul că prevede un criteriu de aplicabilitate a Directivei 2008/101 în ceea ce privește operatorii de aeronave înregistrate într-un stat membru sau într-un stat terț, care este întemeiat pe împrejurarea că aceste aeronave efectuează un zbor care are plecare sau sosirea pe un aerodrom situat pe teritoriul unuia dintre statele membre, Directiva 2008/101 nu încalcă principiul teritorialității și nici suveranitatea statelor terțe din care sau către care sunt efectuate aceste zboruri, întrucât respectivele aeronave se află fizic pe teritoriul unuia dintre statele membre ale Uniunii și sunt astfel supuse, ca urmare a acestui fapt, jurisdicției depline a Uniunii. Curtea a precizat apoi că legiuitorul Uniunii poate alege, în principiu, să nu permită exercitarea pe teritoriul său a unei activități comerciale, în speță transportul aerian, decât cu condiția ca operatorii să respecte criteriile definite de Uniune și care urmăresc să asigure îndeplinirea obiectivelor pe care aceasta și le-a stabilit în ceea ce privește protecția mediului, în special atunci când aceste obiective se înscriu în logica unui acord internațional încheiat de Uniune, precum convenția-cadru⁸¹ și Protocolul de la Kyoto. Potrivit raționamentului Curții, faptul că, în cadrul aplicării reglementării dreptului Uniunii în domeniul mediului, anumite elemente care contribuie la poluarea aerului, a mării sau a teritoriului statelor membre sunt rezultatul unui eveniment care se desfășoară în parte în afara acestui teritoriu nu este de natură, în raport cu principiile de drept internațional cutumiar, să pună în discuție deplina aplicabilitate a dreptului Uniunii pe respectivul teritoriu.

⁷⁹ Articolul 4 alineatul (3) TFUE și articolul 288 alineatul (3) TFUE. Directiva 2001/81/CE, a se vedea nota de subsol 78.

⁸⁰ Directiva 2008/101/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 de modificare a Directivei 2003/87/CE pentru a include activitățile de aviație în sistemul de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră în cadrul Comunității (JO 2009, L 8, p. 3).

⁸¹ Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite din 1992 asupra schimbărilor climatice, semnată la 9 mai 1992 la New York.

În cauza *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* (Hotărârea din 12 mai 2011, cauza C-115/09), Curtea a apreciat că articolul 10a din Directiva 85/337⁸² se opune unei legislații care nu recunoaște organizațiilor neguvernamentale care promovează protecția mediului avute în vedere la articolul 1 alineatul (2) din această directivă posibilitatea de a invoca în justiție, în cadrul unei căi de atac împotriva unei decizii de autorizare a unor proiecte care pot avea efecte importante asupra mediului în sensul articolului 1 alineatul (1) din aceeași directivă, încălcarea unei norme care decurge din dreptul Uniunii și al cărei obiect este protecția mediului, pentru motivul că această normă nu protejează decât interesele colectivității, iar nu și pe cele ale particularilor.

În cauzele *Boxus și alții* (Hotărârea din 18 octombrie 2011, cauzele conexate C-128/09-C-131/09, C-134/09 și C-135/09), Curtea a apreciat că articolul 1 alineatul (5) din Directiva 85/337⁸³ trebuie interpretat în sensul că nu sunt excluse din domeniul de aplicare al acestei directive decât proiectele adoptate în detaliu printr-un act legislativ special, astfel încât obiectivele directivei menționate sunt realizate prin procedura legislativă. Revine instanței naționale sarcina să verifice că aceste două condiții au fost îndeplinite, ținând seama atât de conținutul actului legislativ, cât și de ansamblul procedurii legislative care a condus la adoptarea sa. În această privință, un act legislativ care numai ar „ratifica” pur și simplu un act administrativ preexistent, limitându-se să constate existența unor motive imperative de interes general, fără inițierea prealabilă a unei proceduri legislative pe fond care să permită îndeplinirea condițiilor menționate, nu ar putea fi considerat un act legislativ special în sensul acestei dispoziții și nu ar fi, așadar, suficient pentru a exclude un proiect din domeniul de aplicare al Directivei 85/337. Interpretând articolul 9 alineatul (2) din Convenția de la Aarhus⁸⁴ și articolul 10a din Directiva 85/337, Curtea a statuat că, atunci când un proiect care intră în domeniul de aplicare al acestor dispoziții este adoptat printr-un act legislativ, controlul respectării condițiilor fixate la articolul 1 alineatul (5) din directiva menționată trebuie să poată fi supus unei instanțe sau unui organism independent și imparțial stabilit prin lege. Curtea a mai amintit că, în ipoteza în care nicio cale de atac nu este posibilă împotriva unui asemenea act, revine oricărei instanțe naționale sesizate în cadrul competenței sale să exercite acest control și, eventual, să lase fără aplicare acest act legislativ.

Vize, azil și imigrație

Însărcinate să controleze acțiunea statelor membre în acest domeniu deosebit de sensibil, instanțele naționale au trebuit, în diferite rânduri, să aplice mecanismul trimiterii preliminare pentru a determina Curtea să precizeze cerințele care rezultă din dreptul Uniunii în materie de tratament aplicat resortisanților statelor terțe care aspiră la șederea pe teritoriul acesteia.

În cauza *El Dridi* (Hotărârea din 28 aprilie 2011, cauza C-61/11 PPU), Curtea era întrebată cu privire la aspectul dacă Directiva 2008/115⁸⁵, în special articolele 15 și 16, trebuie interpretată în sensul că

⁸² Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO L 175, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 174), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

⁸³ A se vedea nota de subsol 82.

⁸⁴ Convenția privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu, aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201).

⁸⁵ Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO L 348, p. 98).

se opune unei reglementări naționale care prevede aplicarea unei pedepse cu închisoarea unui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pentru simplul motiv că, încălcând un ordin de a părăsi teritoriul acestui stat într-un termen determinat, acesta rămâne pe teritoriul respectiv fără motive justificate. Curtea, care a soluționat cauza potrivit procedurii preliminare de urgență la cererea instanței de trimitere, a răspuns afirmativ, în măsura în care o asemenea pedeapsă, în special în considerarea condițiilor și a modalităților sale de aplicare, riscă să compromită realizarea obiectivului urmărit prin această directivă, respectiv instituirea unei politici eficiente de îndepărtare și de returnare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală.

Cauza *Achughbabian* (Hotărârea din 6 decembrie 2011, cauza C-329/11) privește, la rândul său, interpretarea Directivei 2008/115⁸⁶ în raport cu o reglementare națională care prevede sancțiuni penale. Mai precis, Curtea era întrebată cu privire la aspectul dacă, ținând cont de domeniul său de aplicare, Directiva 2008/115 se opune unei reglementări naționale care prevede aplicarea pedepsei închisorii unui resortisant al unei țări terțe doar pentru motivul caracterului ilegal al intrării sau al șederii sale pe teritoriul național. Într-o primă fază, Curtea a constatat că Directiva 2008/115 nu privește decât adoptarea unor decizii de returnare a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală într-un stat membru și executarea acestor decizii. Ea nu are, așadar, ca obiect armonizarea integrală a normelor naționale privind șederea străinilor. Rezultă, potrivit Curții, că această directivă nu se opune posibilității ca dreptul unui stat membru să califice șederea ilegală drept infracțiune și să prevadă sancțiuni penale pentru a descuraja și a reprimă săvârșirea unei astfel de infracțiuni în raport cu normele naționale în materie de ședere. Ea nu se opune nici unei dețineri în vederea stabilirii caracterului legal sau nelegal al șederii unui resortisant al unei țări terțe.

Într-o a doua fază, Curtea a decis că Directiva 2008/115 trebuie să fie interpretată în sensul că se opune unei reglementări dintr-un stat membru care instituie sancțiuni penale pentru șederea ilegală, în măsura în care aceasta permite deținerea unui resortisant al unei țări terțe care, deși se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul statului membru respectiv și nu este dispus să părăsească acest teritoriu voluntar, nu a fost supus măsurilor coercitive în sensul articolului 8 din această directivă, iar, în cazul luării sale în custodie publică în vederea pregătirii și a desfășurării acestei îndepărtări, nu a fost atins termenul maxim al acestei luări în custodie. Curtea a precizat apoi că, în schimb, această directivă nu se opune unei astfel de reglementări, în măsura în care aceasta permite deținerea resortisantului unei țări terțe căruia i s-a aplicat procedura de returnare stabilită de directiva menționată și care se află în situație de ședere ilegală pe teritoriul acestui stat membru fără un motiv justificat de nereturnare. Astfel, deși statele membre pentru care Directiva 2008/115 este obligatorie nu pot institui o pedeapsă cu închisoarea pentru resortisanții țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală în împrejurări în care aceștia trebuie, în temeiul unor norme și al unor proceduri comune stabilite de această directivă, să fie îndepărtați și pot, în vederea pregătirii și a desfășurării acestei îndepărtări, cel mult să facă obiectul unei măsuri de reținere, acest lucru nu exclude facultatea statelor membre de a adopta sau de a menține dispoziții, dacă este cazul cu caracter penal, stabilind, cu respectarea principiilor directivei menționate și a obiectivului acesteia, situația în care prin măsurile coercitive nu s-a reușit să se realizeze îndepărtarea unui resortisant al unei țări terțe care se află în situație de ședere ilegală.

Cauza *Samba Diouf* (Hotărârea din 28 iulie 2011, cauza C-69/10) privea un resortisant al unui stat terț căruia i se respinsese, în cadrul unei proceduri accelerate, o cerere de protecție internațională introdusă la autoritățile unui stat membru. În aceste condiții, el a intentat o acțiune având ca obiect, în special, anularea deciziei de respingere a cererii sale în măsura în care, prin aceasta, autoritățile

⁸⁶ A se vedea nota de subsol 85.

naționale au decis să se pronunțe asupra temeiniciei cererii sale în cadrul unei proceduri accelerate, precum și reformarea sau, în caz contrar, anularea deciziei respective în măsura în care prin aceasta îi fusese refuzată acordarea protecției internaționale. Cu ocazia examinării admisibilității acțiunii având ca obiect anularea deciziei autorităților naționale de a se pronunța potrivit unei proceduri accelerate, instanța națională a considerat că aplicarea legislației interne, care prevede că o astfel de decizie nu este supusă niciunei căi de atac, ridică întrebări privind interpretarea articolului 39 din Directiva 2005/85 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat⁸⁷, în raport cu aplicarea principiului general al dreptului la o cale de atac efectivă. Sesizată cu titlu preliminar, Curtea a decis că articolul 39 din directiva menționată și principiul protecției jurisdicționale efective trebuie să fie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări naționale potrivit căreia nu poate fi exercitată nicio cale de atac autonomă împotriva deciziei autorității naționale competente de a examina o cerere de azil în cadrul unei proceduri accelerate atât timp cât motivele care au determinat această autoritate să examineze temeinicia cererii menționate în cadrul unei astfel de proceduri pot fi supuse în mod efectiv unui control jurisdicțional în cadrul căii de atac al cărei obiect îl poate constitui decizia finală de respingere, împrejurare a cărei apreciere revine instanței naționale. Astfel, potrivit Curții, decizia privind procedura care trebuie aplicată pentru examinarea cererii de azil, avută în vedere în mod autonom și independent de decizia finală de admitere sau de respingere a acestei cereri, constituie un act pregătitor al deciziei finale prin care se soluționează cererea. În aceste condiții, lipsa unei căi de atac în acest stadiu al procedurii nu constituie o încălcare a dreptului la o cale de atac efectivă, cu condiția totuși ca legalitatea deciziei finale adoptate în cadrul unei proceduri accelerate, și în special motivele care au determinat autoritatea competentă să respingă cererea de azil ca neîntemeiată, să poată face obiectul unei examinări aprofundate de către instanța națională, în cadrul unei căi de atac împotriva deciziei de respingere a cererii menționate. Curtea precizează, în schimb, că efectivitatea unei asemenea căi de atac nu ar fi garantată dacă, din cauza imposibilității de a exercita o cale de atac împotriva deciziei autorității naționale competente să examineze cererea de azil în cadrul unei proceduri accelerate, motivele în considerarea cărora această autoritate a examinat temeinicia cererii în cadrul unei asemenea proceduri nu puteau face obiectul unui astfel de control, din moment ce aceste motive sunt aceleași ca cele care au determinat respingerea cererii. O astfel de situație ar face imposibil controlul legalității deciziei, în fapt și în drept. În consecință, este necesar ca asemenea motive să poată fi în mod efectiv contestate ulterior în fața instanței naționale și examinate de aceasta în cadrul căii de atac căreia îi este susceptibilă să îi facă obiectul decizia finală prin care se încheie procedura referitoare la cererea de azil.

Tot în materia dreptului de azil, Curtea a fost întrebată în cauzele *NS* (Hotărârea din 21 decembrie 2011, cauzele conexe C-411/10 și C-493/10), cu privire la aspectul dacă statele membre pot transfera solicitanții de azil către alte state membre atunci când există riscul unei atingeri grave aduse drepturilor pe care le garantează Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene acestor solicitanți de azil. În acest scop, Curtea s-a pronunțat asupra interpretării care trebuie dată, pe de o parte, articolelor 1, 4, 18 și 47 din Carta drepturilor fundamentale și, pe de altă parte, articolului 3 din Regulamentul nr. 343/2003⁸⁸.

⁸⁷ Directiva 2005/85/CE a Consiliului din 1 decembrie 2005 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat (JO L 326, p. 13, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 242).

⁸⁸ Regulamentul (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe (JO L 50, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 56).

Mai întâi, Curtea a interpretat articolul 4 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în sensul că revine statelor membre, inclusiv instanțelor naționale, obligația de a nu transfera un solicitant de azil către statul membru responsabil în sensul Regulamentului nr. 343/2003 atunci când acestea nu pot ignora faptul că deficiențele sistemice ale procedurii de azil și ale condițiilor de primire a solicitanților de azil în acest stat membru constituie motive serioase și întemeiate să se creadă că solicitantul va fi expus unui risc real de a fi supus unor tratamente inumane sau degradante în sensul acestei dispoziții. Potrivit Curții, rezultă că dreptul Uniunii se opune aplicării unei prezumții irefragabile conform căreia statul membru pe care articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 343/2003 îl desemnează responsabil respectă drepturile fundamentale ale Uniunii Europene, soluție care nu este dezmințită de articolele 1, 18 și 47 din Carta drepturilor fundamentale.

Apoi, Curtea a precizat că, sub rezerva facultății de a examina el însuși cererea menționată la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003, imposibilitatea de a transfera un solicitant de azil către un alt stat membru al Uniunii, atunci când acest stat este identificat drept stat membru responsabil potrivit criteriilor prevăzute în capitolul III din acest regulament, impune statului membru care trebuia să efectueze acest transfer să continue examinarea criteriilor din capitolul menționat pentru a verifica dacă vreunul dintre criteriile ulterioare permite identificarea unui alt stat membru drept responsabil de examinarea cererii de azil. Cu toate acestea, potrivit Curții, trebuie ca statul membru în care se află solicitantul de azil să se asigure că încălcarea drepturilor fundamentale ale acestuia nu se agravează printr-o procedură de determinare a statului membru responsabil care ar avea o durată nerezonabilă. La nevoie, revine acestui stat obligația de a examina el însuși cererea în conformitate cu modalitățile prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 343/2003. Articolele 1, 18 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene nu determină un răspuns diferit.

Cooperarea judiciară în materie civilă și drept internațional privat

În cursul anului 2011, Curtea a pronunțat mai multe decizii privind Regulamentul nr. 44/2001⁸⁹, dintre care două rețin în mod deosebit atenția.

Prima decizie, *BVG* (Hotărârea din 12 mai 2011, cauza C-144/10), privea domeniul de aplicare al articolului 22 punctul 2 din Regulamentul nr. 44/2001, potrivit căruia „următoarele instanțe au competență exclusivă, indiferent de domiciliu, [...] în ceea ce privește valabilitatea constituirii, nulitatea sau dizolvarea societăților sau a persoanelor juridice care au sediul pe teritoriul unui stat membru ori valabilitatea deciziilor organelor acestora, instanțele din statul respectiv”. Potrivit Curții, această normă de competență exclusivă nu se aplică unui litigiu în cadrul căruia o societate se prevaluează de inopozabilitatea unui contract în privința sa din cauza pretensei nevalidității, rezultând din încălcarea statutului acesteia, a unei decizii a organelor sale care a condus la încheierea respectivului contract. Astfel, orice problemă referitoare la valabilitatea unei decizii de a încheia un contract luate anterior de organele sociale ale uneia dintre părți trebuie considerată ca accesorie în cadrul unui litigiu în materie contractuală. Or, obiectul unui asemenea litigiu în materie contractuală nu prezintă în mod necesar o legătură deosebit de strânsă cu forul sediului părții care invocă o pretenție nevaliditate a unei decizii a propriilor organe. Prin urmare, ar fi contrar bunei administrări a justiției ca asemenea litigii să fie de competența exclusivă a instanțelor statului membru în care se află sediul uneia dintre societățile contractante.

⁸⁹ Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

A doua decizie, care privea cauzele *eDate Advertising și alții* (Hotărârea din 25 octombrie 2011, cauzele conexe C-509/09 și C-161/10), a dat Curții ocazia de a preciza cum trebuie interpretată expresia „locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă”, utilizată la articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, în cazul unei pretense încălcări a drepturilor referitoare la personalitate prin intermediul unor informații postate pe un site internet. Curtea amintește mai întâi că această expresie vizează atât locul unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciului, cât și locul materializării prejudiciului. Ea constată apoi că postarea unor informații pe internet se distinge de difuzarea teritorială a unui imprimat, întrucât acestea pot fi consultate instantaneu de un număr nedeterminat de utilizatori de internet pretutindeni în lume. Astfel, pe de o parte, difuzarea universală este susceptibilă să sporească gravitatea atingerilor aduse drepturilor referitoare la personalitate și, pe de altă parte, să facă extrem de dificilă stabilirea locului materializării prejudiciului care rezultă din aceste atingeri. Ea a dedus din aceasta că dificultățile punerii în aplicare a criteriului materializării prejudiciului care țin de difuzarea informațiilor impun adaptarea acestui criteriu de legătură. Dat fiind că impactul unei informații postate asupra drepturilor referitoare la personalitate ale unei persoane poate fi apreciat cel mai bine de instanța de la locul unde pretinsa victimă își are centrul intereselor, Curtea desemnează această instanță competentă pentru întregul prejudiciu cauzat pe teritoriul Uniunii Europene. În acest context, Curtea precizează că locul unde o persoană își are centrul intereselor corespunde în general domiciliului său. Curtea adaugă că această persoană are, în plus, facultatea să sesizeze cu o acțiune în răspundere, pentru întregul prejudiciu cauzat, instanțele din statul membru al locului de stabilire al editorului acestor informații. De asemenea, în locul unei acțiuni în răspundere pentru întregul prejudiciu cauzat, această persoană poate să formuleze o acțiune la instanțele din fiecare stat membru pe teritoriul căruia o informație postată este sau a fost accesibilă, acestea fiind competente să se pronunțe numai asupra prejudiciului cauzat pe teritoriul statului membru al instanței sesizate.

Pe de altă parte, în aceeași decizie, Curtea s-a pronunțat asupra întinderii metodologice care trebuie conferită articolului 3 din Directiva 2000/31⁹⁰. Potrivit Curții, deși acest articol nu impune o transpunere sub forma unei norme specifice de reglementare a conflictelor de legi, statele membre trebuie să asigure că, în domeniul coordonat și sub rezerva derogărilor autorizate potrivit condițiilor prevăzute la articolul 3 alineatul (4) din directiva menționată, furnizorul unui serviciu din comerțul electronic nu este supus unor cerințe mai stricte decât cele prevăzute de dreptul material aplicabil în statul membru de stabilire a acestui furnizor.

Curtea a fost sesizată, pe de altă parte, pentru prima dată, în cauza *Koelzsch* (Hotărârea din 15 martie 2011, cauza C-29/10), cu o cerere de interpretare a articolului 6 din Convenția de la Roma din 19 iunie 1980 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale⁹¹, în privința contractelor individuale de muncă, și aceasta în cadrul unui litigiu internațional născut din rezilierea contractului de muncă al unui șofer de vehicule grele. Potrivit articolului 6 alineatul (1) din convenția amintită, „alegerea de către părți a legii aplicabile nu poate avea ca rezultat privarea angajatului de protecția care îi este asigurată prin normele imperative ale legii care ar fi aplicabilă în absența alegerii, în temeiul alineatului (2)”. Curtea trebuia, în speță, să interpreteze criteriul de legătură prevăzut de articolul 6 alineatul (2) litera (a) din Convenția de la Roma. Ea a statuat astfel că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că, în ipoteza în care angajatul își desfășoară activitatea în mai multe state contractante, țara în care angajatul își desfășoară în mod obișnuit munca în executarea contractului,

⁹⁰ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă („directiva privind comerțul electronic”) (JO L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

⁹¹ Convenția privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, deschisă spre semnare la Roma la 19 iunie 1980 (versiunea consolidată) (JO 1998, C 27, p. 34).

în sensul acestei dispoziții, este cea în care sau din care, ținând seama de ansamblul elementelor care caracterizează activitatea respectivă, angajatul se achită de cea mai importantă parte a obligațiilor sale față de angajator. Astfel, criteriul prevăzut de această dispoziție are vocație să se aplice și într-o ipoteză în care angajatul își desfășoară activitatea în mai multe state contractante, în cazul în care instanța sesizată poate să determine statul cu care munca are o legătură semnificativă. Curtea a precizat de asemenea că, ținând cont de obiectivul articolului 6 din Convenția de la Roma, care este de a asigura o protecție adecvată angajatului, criteriul țării în care angajatul își desfășoară în mod obișnuit munca, edictat la alineatul (2) litera (a) al acestui articol, trebuie să fie interpretat în mod larg. Ca și în cazul interpretării date de Curte, în cadrul Convenției de la Bruxelles din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială⁹², în privința articolului 5 punctul 1 din aceasta din urmă, criteriul țării în care angajatul își desfășoară în mod obișnuit munca trebuie să fie înțeles ca referindu-se la locul în care sau din care angajatul își desfășoară în mod efectiv activitățile profesionale și, în lipsa unui punct central al afacerilor, la locul în care acesta își desfășoară cea mai mare parte a activităților sale. O asemenea interpretare este de asemenea în acord cu textul noii dispoziții privind normele de conflict referitoare la contractele individuale de muncă, introdusă prin Regulamentul nr. 593/2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)⁹³, și în special cu articolul 8 din acesta din urmă.

Curtea a adăugat, în sfârșit, că, în ceea ce privește munca efectuată în sectorul transporturilor internaționale, instanța de trimitere trebuie, pentru a determina statul în care angajatul își desfășoară în mod obișnuit munca, să țină seama de ansamblul elementelor specifice acestei activități. În acest scop, aceasta trebuie în special să dovedească în care stat este situat locul pornind din care angajatul își efectuează misiunile de transport, primește instrucțiunile cu privire la misiunile sale și își organizează munca, precum și locul în care se află instrumentele de muncă. Aceasta trebuie să verifice de asemenea care sunt locurile în care transportul este efectuat în principal, locurile de descărcare a mărfurilor, precum și locul unde angajatul se întoarce după misiunile sale.

Cooperare polițienească și judiciară în materie penală

În acest domeniu, ne vom mulțumi să atragem atenția asupra cauzelor *Gueye și Salmerón Sánchez* (Hotărârea din 15 septembrie 2011, cauzele conexe C-483/09 și C-1/10), în care Curtea a interpretat articolele 2, 3, 8 și 10 din Decizia-cadru 2001/220⁹⁴ privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale, precizând în special întinderea dreptului de a fi audiată al victimei recunoscut de decizia-cadru și efectele acestuia asupra pedepselor ce trebuie aplicate autorului unor infracțiuni penale.

Într-o primă fază, Curtea a decis că articolele 2, 3 și 8 din decizia-cadru amintită nu se opun posibilității ca o sancțiune constând în păstrarea obligatorie a unei anumite distanțe pentru o durată minimă, prevăzută de dreptul penal al unui stat membru cu titlu de pedeapsă complementară, să fie aplicată autorilor unor fapte de violență comise în cadrul familial, chiar dacă victimele acestora contestă aplicarea unei astfel de sancțiuni.

⁹² Convenția de la Bruxelles din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3).

⁹³ Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO L 177, p. 6).

⁹⁴ Decizia-cadru 2001/220/JAI a Consiliului din 15 martie 2001 privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale (JO L 82, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 104).

Astfel, Curtea a subliniat că, pe de o parte, în ceea ce privește obligațiile prevăzute la articolul 2 alineatul (1) din decizia-cadru amintită, acestea urmăresc să asigure ca victima să poată efectiv participa în mod adecvat la procesul penal, ceea ce nu înseamnă că o măsură de păstrare obligatorie a unei anumite distanțe nu ar putea fi dispusă împotriva dorinței victimei. Pe de altă parte, dreptul procedural de a fi audiate în sensul articolului 3 primul paragraf din aceeași decizie-cadru nu le conferă victimelor niciun drept în ceea ce privește alegerea tipurilor de pedepse și nici în ceea ce privește nivelul acestor pedepse. Apoi, Curtea a precizat că protecția penală împotriva actelor de violență domestică nu vizează să protejeze doar interesele victimei, ci și alte interese mai generale ale societății. În sfârșit, protecția consacrată la articolul 8 din această decizie-cadru, care urmărește în special să protejeze în mod corespunzător victima împotriva autorului infracțiunii în cursul procedurii penale, nu poate fi interpretată în sensul că statele membre sunt de asemenea obligate să protejeze victimele împotriva efectelor indirecte pe care le-ar produce, într-o etapă ulterioară, pedepsele aplicate de instanța națională.

Pe de altă parte, Curtea a constatat că obligația de a dispune o măsură de păstrare a unei anumite distanțe în conformitate cu dreptul material în discuție nu se încadrează în domeniul de aplicare al deciziei-cadru amintite.

Într-o a doua fază, Curtea a considerat că articolul 10 alineatul (1) din aceeași decizie-cadru trebuie interpretat în sensul că permite statelor membre, având în vedere caracteristicile specifice ale infracțiunilor comise în cadrul familial, să excludă folosirea medierii în toate procedurile penale referitoare la astfel de infracțiuni.

Politica externă și de securitate comună

Curtea, în cadrul limitat al competențelor pe care le deține în acest domeniu, a pronunțat trei decizii care merită să ne rețină atenția în mod special.

În cadrul politicii externe și de securitate comună, Curtea, la sesizarea Republicii Franceze în cadrul unui recurs (Hotărârea din 21 decembrie 2011, *Franța/People's Mojahedin Organization of Iran*, C-27/09 P) declarat împotriva unei hotărâri a Tribunalului⁹⁵, care a anulat, în măsura în care privește People's Mojahedin Organization of Iran, Decizia 2008/583⁹⁶ (denumită în continuare „decizia în litigiu”), a amintit că, în cazul unei decizii inițiale de înghețare a fondurilor, instituția nu are obligația de a comunica în prealabil persoanei sau entității în cauză motivele pe care această instituție intenționează să întemeieze includerea numelui persoanei sau al entității respective pe lista menționată la articolul 2 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2580/2001⁹⁷. Astfel, pentru a nu i se compromite eficacitatea, o asemenea măsură trebuie, prin însăși natura sa, să poată beneficia de un efect de surpriză și să se aplice imediat. În schimb, în cazul unei decizii ulterioare de înghețare a fondurilor prin care numele unei persoane sau al unei entități care figurează deja pe lista menționată la articolul 2 alineatul (3) din regulamentul menționat este menținut, acest efect de surpriză nu mai este necesar pentru a se asigura eficacitatea măsurii, astfel încât adoptarea unei asemenea decizii trebuie, în principiu, să fie precedată de o comunicare a elementelor

⁹⁵ Hotărârea din 4 decembrie 2008, *People's Mojahedin Organization of Iran/Consiliul* (T-284/08).

⁹⁶ Decizia Consiliului din 15 iulie 2008 de punere în aplicare a articolului 2 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 2580/2001 privind măsurile restrictive specifice îndreptate împotriva anumitor persoane și entități în vederea combaterii terorismului și de abrogare a Deciziei 2007/868/CE (JO L 188, p. 21).

⁹⁷ Regulamentul (CE) nr. 2580/2001 al Consiliului din 27 decembrie 2001 privind măsuri restrictive specifice îndreptate împotriva anumitor persoane și entități în vederea combaterii terorismului (JO L 344, p. 70, rectificare în JO 2010, L 52, p. 58).

incriminatoare reținute, precum și de posibilitatea oferită persoanei sau entității în cauză de a fi ascultată. Astfel, Curtea a considerat că Tribunalul a concluzionat în mod întemeiat că, din moment ce, prin decizia în litigiu, numele People's Mojahedin Organization of Iran (denumită în continuare „PMOI”) a fost menținut pe lista menționată la articolul 2 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2580/2001, Consiliul nu putea să comunice noile elemente incriminatoare reținute în privința PMOI concomitent cu adoptarea deciziei în litigiu. Consiliul ar fi trebuit în mod imperativ să asigure respectarea dreptului la apărare al PMOI, și anume comunicarea elementelor incriminatoare reținute în privința acestuia și dreptul de a fi ascultată, înainte de adoptarea deciziei în cauză. În această privință, Curtea a apreciat că elementul de protecție pe care îl oferă condiția comunicării elementelor incriminatoare și dreptul de a prezenta observații înaintea adoptării unei măsuri precum decizia în litigiu care declanșează aplicarea unor măsuri restrictive este fundamental și esențial pentru dreptul la apărare. Acest lucru este cu atât mai adevărat cu cât astfel de măsuri au un efect important asupra drepturilor și libertăților persoanelor și ale grupurilor vizate.

În sfârșit, ținând seama de importanța fundamentală care trebuie acordată respectării dreptului la apărare, expres consacrat la articolul 41 alineatul (2) litera (a) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în cursul unei proceduri care precedă adoptarea unei măsuri restrictive precum decizia în litigiu, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept considerând că Consiliul nu dovedise că decizia în litigiu trebuia să fie adoptată atât de urgent încât acestei instituții îi era imposibil să comunice PMOI elementele noi reținute împotriva sa și să permită ascultarea acestuia înaintea adoptării deciziei în litigiu.

În ceea ce privește, de această dată, măsuri restrictive îndreptate împotriva Republicii Islamice Iran în scopul de a împiedica proliferarea nucleară, Curtea a fost sesizată de Bank Melli Iran, bancă comercială iraniană deținută de statul iranian, printr-un recurs vizând anularea hotărârii Tribunalului⁹⁸ prin care acesta a respins acțiunea sa⁹⁹ prin care urmărea anularea măsurilor care o vizau (Hotărârea din 16 noiembrie 2011, *Bank Melli Iran/Consiliul*, C-548/09 P). Astfel, Curtea a considerat că principiul protecției jurisdicționale efective presupune că autoritatea Uniunii care adoptă un act prin care se iau măsuri restrictive împotriva unei persoane sau a unei entități comunică motivele pe care se întemeiază acest act, în măsura în care este posibil, fie în momentul în care acest act este adoptat, fie, cel puțin, cât mai rapid posibil după adoptare, pentru a le permite acestor persoane sau entități exercitarea dreptului lor la acțiune. Or, în vederea respectării acestui principiu, articolul 15 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 423/2007¹⁰⁰ impune Consiliului să prezinte motivele individuale și specifice ale deciziilor adoptate în conformitate cu alineatul (2) din regulamentul menționat și să le aducă la cunoștința persoanelor, entităților și organismelor în cauză. Astfel, înghețarea fondurilor are consecințe considerabile pentru entitățile respective, întrucât poate restrânge exercitarea drepturilor lor fundamentale. În consecință, Consiliul trebuie să își îndeplinească obligația care îi revine în temeiul acestei dispoziții printr-o comunicare individuală. Pe de altă parte, deși o comunicare individuală este în principiu necesară, este suficient să se constate că nicio formă precisă nu este impusă de articolul 15 alineatul (3) din acest regulament, care nu menționează decât obligația de a „aduce la cunoștință”. Trebuie să fie recunoscut un efect util acestei dispoziții, și anume o protecție jurisdicțională efectivă a persoanelor și a entităților în cauză prin măsuri restrictive adoptate în temeiul articolului 7 alineatul (2) din același regulament.

⁹⁸ Hotărârea din 14 octombrie 2009, *Bank Melli Iran/Consiliul* (T-390/08).

⁹⁹ Acțiune vizând anularea punctului 4 din tabelul B din anexa la Decizia 2008/475/CE a Consiliului din 23 iunie 2008 de punere în aplicare a articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 423/2007 al Consiliului privind măsuri restrictive împotriva Iranului (JO L 163, p. 29).

¹⁰⁰ Regulamentul nr. 423/2007 al Consiliului din 19 aprilie 2007 privind măsuri restrictive împotriva Iranului (JO L 103, p. 1).

În plus, Curtea a apreciat că alegerea temeiului juridic al unui act comunitar trebuie fondată pe elemente obiective care pot fi supuse controlului jurisdicțional, printre care figurează în special scopul și conținutul actului. Potrivit titlului său, Regulamentul nr. 423/2007 privește adoptarea unor măsuri restrictive împotriva Republicii Islamice Iran. Din considerentele și din ansamblul dispozițiilor regulamentul menționat rezultă că acesta are ca obiect să împiedice sau să restrângă politica adoptată de acest stat în materie nucleară, ținând cont de riscul pe care ea îl prezintă, prin măsuri restrictive în materie economică. Nu este combătută activitatea generală de proliferare nucleară, ci riscurile proprii programului iranian de proliferare nucleară. Întrucât adoptarea unor măsuri economice care vizează Republica Islamică Iran reprezintă în mod clar scopul și conținutul actului în cauză, recurgerea la articolul 308 CE nu era necesară, articolul 301 CE constituind un temei juridic suficient în măsura în care permite o acțiune a Comunității care vizează să întrerupă sau să reducă, în integralitate sau în parte, relațiile economice cu una sau cu mai multe țări terțe, această acțiune fiind susceptibilă să includă măsuri de înghețare de fonduri ale unor entități care, precum Bank Mellî Iran, sunt asociate regimului din țările terțe vizate. În ceea ce privește necesitatea de a include Poziția comună 2007/140¹⁰¹ între temeiurile juridice, articolul 301 CE arată că poziția comună sau acțiunea comună trebuie să existe pentru a putea fi adoptate măsuri comunitare, însă nu indică faptul că aceste măsuri trebuie să fie întemeiate pe poziția comună sau pe acțiunea comună în discuție. În orice caz, o poziție comună nu poate constitui temeiul juridic al unui act comunitar. Astfel, pozițiile comune ale Consiliului în materie de PESC, precum Pozițiile comune 2007/140 și 2008/479¹⁰², sunt adoptate în cadrul Tratatului UE, conform articolului 15 din acesta, în timp ce regulamentele Consiliului, în speță Regulamentul nr. 423/2007, sunt adoptate în cadrul Tratatului CE. Prin urmare, Consiliul nu putea să adopte un act comunitar decât în temeiul unor competențe care i-au fost conferite de Tratatul CE, și anume în speță de articolele 60 CE și 301 CE.

Tot în legătură cu Regulamentul nr. 423/2007¹⁰³ privind măsuri restrictive împotriva Iranului, Curtea, sesizată de Oberlandesgericht Düsseldorf, a interpretat articolul 7, alineatele (3) și (4) din acesta (Hotărârea din 21 decembrie 2011, *Afrasiabi și alții*, C-72/11).

Curtea a statuat că articolul 7 alineatul (3) din regulamentul menționat trebuie interpretat în sensul că interdicția de punere la dispoziție indirectă a unei resurse economice, în sensul articolului 1 litera (i) din acest regulament, înglobează faptele referitoare la livrarea și la instalarea în Iran a unui cuptor de sinterizare funcțional, dar care nu poate fi utilizat imediat, în favoarea unui terț care, acționând în numele, sub controlul sau la instrucțiunile unei persoane, ale unei entități sau ale unui organism citat în anexele IV și V la regulamentul menționat, intenționează să exploateze acest cuptor pentru a produce, în beneficiul unei astfel de persoane sau entități sau al unui astfel de organism, bunuri care pot contribui la proliferarea nucleară în acest stat. În plus, Curtea a considerat că articolul 7 alineatul (4) din același regulament trebuie interpretat în sensul că: a) se referă la activitățile care, sub acoperirea unei aparențe formale care le elimină din rândul elementelor constitutive ale unei încălcări a articolului 7 alineatul (3) din regulamentul menționat, au totuși drept scop sau drept efect direct sau indirect să eludeze interdicția instituită la această din urmă dispoziție; b) termenii „voluntar” și „deliberat” implică elemente cumulative de cunoaștere și de voință, care sunt întrunite atunci când persoana care participă la o activitate având un astfel de scop sau un astfel de efect îl urmărește în mod voit sau, cel puțin, consideră că participarea sa poate avea acest scop sau acest efect și acceptă o astfel de posibilitate.

¹⁰¹ Poziția comună 2007/140/PESC a Consiliului din 27 februarie 2007 privind măsuri restrictive împotriva Iranului (JO L 61, p. 49).

¹⁰² Poziția comună 2008/479/PESC a Consiliului din 23 iunie 2008 de modificare a Poziției comune 2007/140 (JO L 163, p. 43).

¹⁰³ A se vedea nota de subsol 100.

C – Compunerea Curții de Justiție

(Ordinea protocolară la 7 octombrie 2011)

Primul rând, de la stânga la dreapta:

Domnul președinte de cameră U. Løhmus; domnul prim avocat general J. Mazák; domniile președini de cameră K. Lenaerts și A. Tizzano; domnul președinte al Curții V. Skouris; domniile președini de cameră J. N. Cunha Rodrigues, J.-C. Bonichot, J. Malenovský și M. Safjan

Al doilea rând, de la stânga la dreapta:

Domniile judecători A. Borg Barthet și E. Juhász; doamna avocat general J. Kokott; domnul judecător A. Rosas; doamna președinte de cameră A. Prechal; doamna judecător R. Silva de Lapuerta; domniile judecători K. Schiemann, G. Arestis și M. Ilešič

Al treilea rând, de la stânga la dreapta:

Doamna avocat general V. Trstenjak; domnul avocat general Y. Bot; doamna avocat general E. Sharpston; domniile judecători A. Ó Caoimh, E. Levits și L. Bay Larsen; domnul avocat general P. Mengozzi; domnul judecător T. von Danwitz; domnul judecător A. Arabadjiev

Al patrulea rând, de la stânga la dreapta:

Domnul judecător C. G. Fernlund; domnul avocat general P. Cruz Villalón; doamna judecător M. Berger; domnul judecător J.-J. Kasel; doamna judecător C. Toader; domnul judecător D. Šváby; domnul avocat general N. Jääskinen; domnul judecător E. Jarašiūnas; domnul grefier A. Calot Escobar

1. Membrii Curții de Justiție

(în ordinea intrării în funcție)

Vassilios Skouris

născut în 1948; licențiat în drept al Universității Libere din Berlin (1970); doctor în drept constituțional și administrativ al Universității din Hamburg (1973); profesor agregat la Universitatea din Hamburg (1972-1977); profesor de drept public la Universitatea din Bielefeld (1978); profesor de drept public la Universitatea din Salonic (1982); ministru al afacerilor interne (în anii 1989 și 1996); membru al Comitetului de administrație al Universității din Creta (1983-1987); director al Centrului de Drept Economic Internațional și European din Salonic (1997-2005); președintele Asociației Elene pentru Dreptul European (1992-1994); membru al Comitetului Național Grec de Cercetare (1993-1995); membru al Comitetului Superior pentru Recrutarea Funcționarilor Greci (1994-1996); membru al Consiliului științific al Academiei de Drept European din Trier (începând cu anul 1995); membru al Comitetului de administrație al Școlii Naționale de Magistratură din Grecia (1995-1996); membru al Consiliului științific din cadrul Ministerului Afacerilor Externe (1997-1999); președintele Consiliului Economic și Social din Grecia în anul 1998; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 8 iunie 1999; președintele Curții de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Antonio Tizzano

născut în 1940; profesor de drept al Uniunii Europene la Universitatea „La Sapienza”, Roma; profesor la universitățile „Istituto Orientale” (1969-1979) și „Federico II” din Napoli (1979-1992), la Universitatea din Catania (1969-1977) și la Universitatea din Mogadiscio (1967-1972); avocat la Curtea de Casație italiană; consilier juridic la Reprezentanța Permanentă a Republicii Italiene pe lângă Comunitățile Europene (1984-1992); membru al delegației italiene la negocierile de aderare a Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze la Comunitățile Europene, la negocierile pentru Actul Unic European și pentru Tratatul privind Uniunea Europeană; autor a numeroase lucrări publicate, printre care „Comentarii la tratatele europene” și „Codurile Uniunii Europene”; fondator și director, începând cu anul 1996 al revistei // *Diritto dell'Unione Europea*; membru în comitetele de conducere sau de redacție ale mai multor reviste juridice; raportor la numeroase congrese internaționale; conferințe și cursuri în cadrul mai multor instituții internaționale, printre care Academia de Drept Internațional de la Haga (1987); membru al grupului de experți independenți desemnat să examineze situația financiară a Comisiei Comunităților Europene (1999); avocat general la Curtea de Justiție în perioada cuprinsă între 7 octombrie 2000 și 3 mai 2006; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 4 mai 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

născut în 1940; a îndeplinit diverse funcții judiciare (1964-1977); i-au fost încredințate diferite misiuni din partea guvernului în vederea realizării și a coordonării de studii privind reforma sistemului judiciar; agent guvernamental pe lângă Comisia Europeană a Drepturilor Omului și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1980-1984); expert pe lângă Comitetul Director al Drepturilor Omului al Consiliului Europei (1980-1985); membru al Comisiei de revizuire a Codului penal și a Codului de procedură penală; Procurador Geral da República (procuror general) (1984-2000); membru al Comitetului de supraveghere din cadrul Oficiului de Luptă Antifraudă al Uniunii Europene (OLAF) (1999-2000); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2000.

Allan Rosas

născut în 1948; doctor în drept al Universității din Turku (Finlanda); profesor de drept la Universitatea din Turku (1978-1981) și la Åbo Akademi (Turku/Åbo) (1981-1996), directorul Institutului pentru Drepturile Omului din cadrul acestei instituții (1985-1995); diverse posturi universitare de răspundere, naționale și internaționale; membru al unor societăți științifice; coordonator al mai multor proiecte și programe de cercetare, naționale și internaționale, mai ales în următoarele domenii: drept comunitar, drept internațional, drepturile omului și drepturile fundamentale, drept constituțional și administrație publică comparată; reprezentant al guvernului finlandez în calitate de membru sau de consilier al delegațiilor finlandeze la diferite conferințe și reuniuni internaționale; expert al sistemului juridic finlandez, în special în cadrul comisiilor juridice guvernamentale și parlamentare din Finlanda, precum și în cadrul Organizației Națiunilor Unite, al UNESCO, al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și al Consiliului Europei; începând cu anul 1995, consilier juridic principal la Serviciul Juridic al Comisiei Europene, însărcinat cu relațiile externe; din martie 2001, director general adjunct al Serviciului Juridic al Comisiei Europene; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 17 ianuarie 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

născută în 1954; licențiată în drept (Universitatea „Complutense” din Madrid); Abogado del Estado repartizată la Málaga; Abogado del Estado la Serviciul juridic al Ministerului Transporturilor, Turismului și Comunicațiilor și, în continuare, la Serviciul juridic al Ministerului Afacerilor Externe; Abogado del Estado Jefe la Serviciul juridic al statului, responsabilă cu cauzele în fața Curții de Justiție, și director general adjunct al Serviciului de asistență juridică comunitară și internațională din cadrul Abogacía General del Estado (Ministerul Justiției); membru al grupului de reflecție al Comisiei asupra viitorului sistemului jurisdicțional comunitar; șef al delegației spaniole a grupului „Prietenii Președinției” (Amis de la Présidence) pentru reforma sistemului jurisdicțional comunitar prevăzută în Tratatul de la Nisa și al grupului ad-hoc „Curtea de Justiție” al Consiliului; profesor de drept comunitar la Școala Diplomatică din Madrid; codirector al revistei *Noticias de la Unión Europea*; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Koen Lenaerts

născut în 1954; licențiat și doctor în drept (Universitatea Catolică din Louvain); Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University); asistent (1979-1983) și apoi profesor de drept european la Universitatea Catolică din Louvain (începând cu 1983); referent juridic la Curtea de Justiție (1984-1985); profesor la Colegiul Europei din Bruges (1984-1989); avocat în Baroul din Bruxelles (1986-1989); profesor invitat la Harvard Law School (1989); judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada cuprinsă între 25 septembrie 1989 și 6 octombrie 2003; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Juliane Kokott

născută în 1957; studii juridice (universitățile din Bonn și Geneva); LL. M. (American University/Washington DC); doctor în drept (Universitatea din Heidelberg, 1985; Universitatea Harvard, 1990); profesor invitat la Universitatea din Berkeley (1991); profesor de drept public german și străin, profesor de drept internațional și de drept european la universitățile din Augsburg (1992), Heidelberg (1993) și Düsseldorf (1994); judecător supleant pentru guvernul german la Curtea Internațională pentru Conciliere și Arbitraj a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE); vicepreședinte al Consiliului consultativ federal pentru schimbarea globală (WBGU, 1996); profesor de drept internațional, de drept internațional al afacerilor și de drept european la Universitatea din St Gallen (1999); director al Institutului de Drept European și Internațional al Afacerilor al Universității din St Gallen (2000); director adjunct al programului de specializare în dreptul afacerilor la Universitatea din St Gallen (2001); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2003.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

născut în 1937; studii juridice la Universitatea din Cambridge; Barrister (1964-1980); Queen's Counsel (1980-1986); judecător la High Court of England and Wales (1986-1995); Lord Justice of Appeal (1995-2003); Bencher din 1985 și Treasurer în 2003 al Honourable Society of the Inner Temple; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 8 ianuarie 2004.

Endre Juhász

născut în 1944; licențiat în drept al Universității din Szeged, Ungaria (1967); examen de admitere în Baroul maghiar (1970); studii postuniversitare de drept comparat la Universitatea din Strasbourg, Franța (1969, 1970, 1971, 1972); funcționar la Departamentul juridic al Ministerului Comerțului Exterior (1966-1974), director pentru probleme legislative (1973-1974); prim atașat comercial al Ambasadei Ungariei din Bruxelles, responsabil de probleme comunitare (1974-1979); director în cadrul Ministerului Comerțului Exterior (1979-1983); prim atașat comercial, ulterior consilier comercial al Ambasadei Ungariei din Washington DC, Statele Unite ale Americii (1983-1989); director general în cadrul Ministerului Comerțului și al Ministerului Relațiilor Economice Internaționale (1989-1991); negociator-șef pentru Acordul de asociere între Ungaria, Comunitățile Europene și statele lor membre (1990-1991); secretar general la Ministerul Relațiilor Economice Internaționale, director al Oficiului pentru Afaceri Europene (1992); secretar de stat la Ministerul Relațiilor Economice Internaționale (1993-1994); secretar de stat, președinte al Oficiului pentru Afaceri Europene din Ministerul Industriei și Comerțului (1994); ambasador extraordinar și plenipotențiar, șef al misiunii diplomatice a Ungariei pe lângă Uniunea Europeană (ianuarie 1995-mai 2003); negociator-șef pentru aderarea Ungariei la Uniunea Europeană (iulie 1998-aprilie 2003); ministru fără portofoliu pentru coordonarea problemelor de integrare europeană (din mai 2003); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

George Arestis

născut în 1945; licențiat în drept al Universității din Atena (1968); M. A. Comparative Politics and Government, Universitatea Kent din Canterbury (1970); a exercitat profesia de avocat în Cipru (1972-1982); numit judecător la District Court (1982); promovat în funcția de președinte al District Court (1995); președinte administrativ al District Court din Nicosia (1997-2003); judecător la Curtea Supremă de Justiție din Cipru (2003); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

născut în 1947; doctor în drept al Universității Regale din Malta (1973); intră în administrația publică malteză în calitate de Notary to Government în 1975; consilier al Republicii în 1978, prim consilier al Republicii în 1979, Assistant Attorney General în 1988 și numit Attorney General de către președintele Maltei, în 1989; titular cu fracțiune de normă al cursului de drept civil la Universitatea din Malta (1985-1989); membru al Consiliului Universității din Malta (1998-2004); membru al Comisiei pentru Administrarea Justiției (1994-2004); membru al Comitetului director al Centrului de Arbitraj din Malta (1998-2004); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Marko Ilešič

născut în 1947; doctor în drept (Universitatea din Ljubljana); specializare în drept comparat (universitățile din Strasbourg și din Coimbra); examen judiciar; profesor de drept civil, de drept comercial și de drept privat internațional; prodecan (1995-2001) și decan (2001-2004) al Facultății de Drept a Universității din Ljubljana; autorul mai multor lucrări juridice publicate; avocat, membru al baroului; judecător onorific și președinte de cameră la Tribunalul pentru litigii de muncă din Ljubljana (1975-1986); președintele Tribunalului pentru sport din Slovenia (1978-1986); președintele Camerei Arbitrale a Bursei din Ljubljana; arbitru pe lângă Camera de Comerț a Iugoslaviei (până în anul 1991) și a Sloveniei (din 1991); arbitru pe lângă Camera Internațională de Comerț din Paris; judecător la Curtea de Apel a UEFA și a FIFA; președintele Uniunii Asociațiilor Juriștilor Sloveni (1993-2005); membru al International Law Association, al Comitetului Maritim Internațional și al mai multor asociații juridice internaționale; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Jiří Malenovský

născut în 1950; doctor în drept al Universității „Karlovy” din Praga (1975); profesor asistent (1974-1990), prodecan (1989-1991) și șef al Departamentului de drept internațional și de drept european (1990-1992) la Universitatea „Masaryk” din Brno; judecător la Curtea Constituțională cehoslovacă (1992); ambasador pe lângă Consiliul Europei (1993-1998); președintele Comitetului Delegațiilor Miniștrilor al Consiliului Europei (1995); director general la Ministerul Afacerilor Externe (1998-2000); președinte la secția cehă și slovacă a Asociației de Drept Internațional (1999-2001); judecător la Curtea Constituțională (2000-2004); membru al Consiliului legislativ (1998-2000); membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga (din 2000); profesor de drept internațional public la Universitatea „Masaryk” din Brno (2001); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Uno Lõhmus

născut în 1952; doctor în drept (1986); membru al baroului (1977-1998); profesor de drept penal invitat la Universitatea din Tartu; judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1994-1998); președintele Curții Supreme de Justiție a Estoniei (1998-2004); membru al Comisiei juridice a Constituției; consultant în cadrul Comitetului de elaborare a Codului penal; membru al grupului de lucru însărcinat cu elaborarea Codului de procedură penală; autorul mai multor lucrări în domeniul drepturilor omului și al dreptului constituțional; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Egils Levits

născut în 1955; licențiat în drept și în științe politice la Universitatea din Hamburg; colaborator științific la Facultatea de Drept a Universității din Kiel; consilier în cadrul parlamentului leton pe probleme de drept internațional, de drept constituțional, precum și pe probleme privind reforma legislativă; ambasadorul Letoniei în Germania și în Elveția (1992-1993), în Austria, în Elveția și în Ungaria (1994-1995); viceprim-ministru și ministru al justiției, acționând în calitate de ministru al afacerilor externe (1993-1994); conciliator la Curtea de Conciliere și Arbitraj din cadrul OSCE (din 1997); membru al Curții Permanente de Arbitraj (din 2001); ales judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1995), reales în 1998 și în 2001; numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului constituțional, al dreptului administrativ, al reformei legislative și al dreptului comunitar; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 mai 2004.

Aindrias Ó Caoimh

născut în 1950; licențiat în drept civil (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); Barrister (King's Inns, 1972); diplomă de studii superioare în drept european (University College Dublin, 1977); Barrister în Baroul din Irlanda (1972-1999); lector universitar în drept european (King's Inns, Dublin); Senior Counsel (1994-1999); reprezentant al guvernului irlandez în numeroase cauze în fața Curții de Justiție a Comunităților Europene; judecător la High Court din Irlanda (din 1999); Benchet (decan) al Honorable Society of King's Inns (din 1999); vicepreședinte al Societății Irlandeze de Drept European; membru al Asociației de Drept Internațional (secția irlandeză); fiul lui Andreas O'Keefe (Aindrias Ó Caoimh), judecător la Curtea de Justiție (1974-1985); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 13 octombrie 2004.

Lars Bay Larsen

născut în 1953; licențiat în științe politice (1976), licențiat în drept (1983), Universitatea din Copenhaga; funcționar în cadrul Ministerului Justiției (1983-1985); titular de curs (1984-1991) și ulterior profesor asociat (1991-1996) de dreptul familiei la Universitatea din Copenhaga; șef de secție la Advokatsamfund (1985-1986); șef de serviciu (1986-1991) la Ministerul Justiției; admis în barou (1991); șef de secție (1991-1995), șef al Departamentului de poliție (1995-1999) și al Departamentului juridic (2000-2003) din cadrul Ministerului Justiției; reprezentantul Danemarcei în Comitetul K-4 (1995-2000), în Grupul central Schengen (1996-1998) și la Europol Management Board (1998-2000); judecător la Højesteret (2003-2006); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 11 ianuarie 2006.

Eleanor Sharpston

născută în 1955; studii în economie, limbi străine și drept la King's College, Cambridge (1973-1977); asistent și cercetător la Corpus Christi College, Oxford (1977-1980); admisă în barou (Middle Temple, 1980); Barrister (1980-1987 și 1990-2005); referent juridic pe lângă Sir Gordon Slynn, avocat general, apoi judecător (1987-1990); profesor de drept european și de drept comparat (Director of European Legal Studies) la University College London (1990-1992); profesor (Lecturer) la Facultatea de Drept (1992-1998), apoi profesor asociat (Affiliated Lecturer) (1998-2005) la Universitatea din Cambridge; Fellow of King's College, Cambridge (1992-2010); Emeritus Fellow of King's College, Cambridge (începând din 2011); profesor asociat și cercetător (Senior Research Fellow) la Centre for European Legal Studies al Universității din Cambridge (1998-2005); Queen's Counsel (1999); Benchet of Middle Temple (2005); Honorary Fellow of Corpus Christi College, Oxford (2010); LL.D (h.c.) Glasgow (2010) și Nottingham Trent (2011); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 11 ianuarie 2006.

Paolo Mengozzi

născut în 1938; profesor de drept internațional și titular al Catedrei „Jean Monnet” de dreptul Comunităților Europene a Universității din Bologna; doctor *honoris causa* al Universității „Carlos III” din Madrid; profesor invitat la universitățile „Johns Hopkins” (Bologna Center), „St. Johns” (New York), Georgetown, Paris II, Georgia (Atena) și la Institut universitaire internațional (Luxemburg); coordonator al European Business Law Pallas Program, organizat în cadrul Universității din Nijmegen; membru al Comitetului consultativ al Comisiei Comunităților Europene pentru achiziții publice; subsecretar de stat pentru industrie și comerț cu ocazia semestrului Președinției italiene a Consiliului; membru al grupului de reflecție al Comunității Europene asupra Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) și director al sesiunii 1997 a Centrului de Cercetări din cadrul Academiei de Drept Internațional de la Haga consacrată OMC; judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada cuprinsă între 4 martie 1998 și 3 mai 2006; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 4 mai 2006.

Pernilla Lindh

născută în 1945; licențiată în drept a Universității din Lund; referent juridic și judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Trollhättan (1971-1974); referent juridic la Curtea de Apel din Stockholm (1974-1975); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Stockholm (1975); consilier pe probleme juridice și administrative al președintelui Curții de Apel din Stockholm (1975-1978); consilier special la Domstolverket (Administrația Națională a Instanțelor) (1977); consilier în cadrul cabinetului Cancelarului Justiției (Justice Chancellor) (1979-1980); magistrat asistent la Curtea de Apel din Stockholm (1980-1981); consilier juridic la Ministerul Comerțului (1981-1982); consilier juridic, apoi director și director general pentru probleme juridice la Ministerul Afacerilor Externe (1982-1995); obține titlul de ambasador în 1992; vicepreședinte al Swedish Market Court; responsabilă cu problemele juridice și instituționale în cadrul negocierilor SEE (vicepreședinte, apoi președinte al grupului AELS) și cu ocazia negocierilor de aderare a Regatului Suediei la Uniunea Europeană; judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada cuprinsă între 18 ianuarie 1995 și 6 octombrie 2006; judecător la Curtea de Justiție în perioada cuprinsă între 7 octombrie 2006 și 6 octombrie 2011.

Yves Bot

născut în 1947, absolvent al Facultății de Drept din Rouen, doctor în drept (Universitatea Paris II Panthéon Assas); profesor asociat la Facultatea de Drept din Le Mans (1974-1982); procuror adjunct (substituit), apoi prim procuror adjunct (premier substituit) la parchetul din Le Mans (1974-1982); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Dieppe (1982-1984); procuror adjunct al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Strasbourg (1984-1986); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Bastia (1986-1988); avocat general pe lângă Curtea de Apel din Caen (1988-1991); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Le Mans (1991-1993); consilier special al ministrului justiției (1993-1995); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Nanterre (1995-2002); procuror al Republicii pe lângă Tribunal de grande instance din Paris (2002-2004); procuror general pe lângă Curtea de Apel din Paris (2004-2006); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Ján Mazák

născut în 1954; doctor în drept (Universitatea „Pavol Jozef Safarik”, Košice, 1978); profesor de drept civil (1994) și de drept comunitar (2004); director al Institutului de Drept Comunitar al Facultății de Drept din Košice (2004); judecător la Krajský súd (tribunalul regional) din Košice (1980); vicepreședinte (1982) și președinte (1990) al Mestský súd (tribunalul orașului) din Košice; membru al Asociației Baroului Slovak (1991); consilier juridic la Curtea Constituțională (1993-1998); viceministru al justiției (1998-2000); președinte al Curții Constituționale (2000-2006); membru al Comisiei de la Veneția (2004); avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Jean-Claude Bonichot

născut în 1955; licențiat în drept al Universității din Metz, absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris, fost student al Școlii Naționale de Administrație; raportor (1982-1985), commissaire du gouvernement (1985-1987 și 1992-1999); judecător (assesseur) (1999-2000); președinte al celei de a șasea subsecții de contencios (2000-2006) în cadrul Consiliului de Stat (Conseil d'État); referent juridic la Curtea de Justiție (1987-1991); director de cabinet al ministrului muncii, al forței de muncă și al formării profesionale, apoi director de cabinet al ministrului de stat, ministru al funcției publice și al modernizării administrației (1991-1992); șef al misiunii juridice a Consiliului de Stat pe lângă Casa Națională de Asigurări Medicale a Salariaților (2001-2006); profesor asociat la Universitatea din Metz (1988-2000), apoi la Universitatea Paris I Panthéon Sorbonne (începând cu 2000); autor a numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului administrativ, al dreptului comunitar și al dreptului european al drepturilor omului; fondator și președinte al comitetului de redacție al „Buletinului de jurisprudență de drept al urbanismului”, cofondator și membru al comitetului de redacție al „Buletinului juridic al colectivităților locale”, președinte al consiliului științific al grupului de cercetare privind instituțiile și dreptul amenajării urbanistice și al habitatului; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Thomas von Danwitz

născut în 1962; studii la Bonn, la Geneva și la Paris; examen de stat în drept (1986 și 1992); doctor în drept (Universitatea din Bonn, 1988); diplomă internațională de administrație publică (École nationale d'administration, 1990); diplomă de abilitare (Universitatea din Bonn, 1996); profesor de drept public german și de drept european (1996-2003), decan al Facultății de Drept a Universității Ruhrului din Bochum (2000-2001); profesor de drept public german și de drept european (Universitatea din Köln, 2003-2006); director al Institutului de Drept Public și de Științe Administrative (2006); profesor invitat la Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), la Universitatea „François Rabelais” (Tours, 2001-2006) și la Universitatea Paris I Panthéon Sorbonne (2005-2006); doctor *honoris causa* al Universității „François Rabelais” (Tours, 2010); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Verica Trstenjak

născută în 1962; examen judiciar (1987); doctor în drept al Universității din Ljubljana (1995); profesor (începând cu 1996) de teoria statului și a dreptului (doctrină) și de drept privat; cercetător; studii de doctorat la Universitatea din Zürich, la Institutul de Drept Comparat al Universității din Viena, la Institutul „Max Planck” de drept internațional privat de la Hamburg, la Universitatea Liberă din Amsterdam; profesor invitat la universitățile din Viena și din Freiburg (Germania) și la Școala de Drept „Bucerius” din Hamburg; șef al Serviciului juridic (1994-1996) și secretar de stat în Ministerul Științei și al Tehnologiei (1996-2000); secretar general al guvernului (2000); membru al grupului de lucru pentru elaborarea Codului Civil European (Study Group on European Civil Code) începând din 2003; responsabilă cu proiectul de cercetare Humboldt (Humboldt Stiftung); a publicat mai mult de o sută de articole juridice și mai multe cărți în domeniul dreptului european și al dreptului privat; premiul „Juristul anului 2003” al Asociației Juriștilor Sloveni; membru în consiliul editorial al mai multor reviste juridice; secretar general al Asociației Juriștilor Sloveni, membru al mai multor asociații de juriști, printre care Gesellschaft für Rechtsvergleichung; judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada cuprinsă între 7 iulie 2004 și 6 octombrie 2006; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2006.

Alexander Arabadjiev

născut în 1949; studii de drept (Universitatea „St Kliment Ohridski”, Sofia); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Blagoevgrad (1975-1983); judecător la Curtea Regională din Blagoevgrad (1983-1986); judecător la Curtea Supremă (1986-1991); judecător la Curtea Constituțională (1991-2000); membru al Comisiei Europene a Drepturilor Omului (1997-1999); membru al Convenției europene asupra viitorului Europei (2002-2003); deputat (2001-2006); observator la Parlamentul European; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Camelia Toader

născută în 1963; licențiată în drept (1986), doctor în drept (1997) (Universitatea București); judecător stagiar la Judecătoria Buftea (1986-1988); judecător la Judecătoria Sectorului 5 din București (1988-1992); admisă în Baroul București (1992); titular de curs (1992-2005), ulterior, începând cu anul 2005, profesor de drept civil și de dreptul european al contractelor la Universitatea București; mai multe studii doctorale și de cercetare la Institutul „Max Planck” de drept internațional privat de la Hamburg (între 1992 și 2004); șef al Departamentului pentru integrare europeană la Ministerul Justiției (1997-1999); judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție (1999-2007); profesor invitat la Universitatea din Viena (2000 și 2011); formator în domeniul dreptului comunitar la Institutul Național al Magistraturii (2003 și 2005-2006); membru al comitetului de redacție al mai multor reviste juridice; începând cu anul 2010, membru asociat al Academiei Internaționale de Drept Comparat și cercetător onorific al Centrului de Studii de Drept European al Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 12 ianuarie 2007.

Jean-Jacques Kasel

născut în 1946; doctor în drept, licență specială în drept administrativ (ULB, 1970); absolvent al IEP din Paris (Ecofin, 1972); avocat stagiar; consilier juridic la Banque de Paris et des Pays-Bas (1972-1973); atașat de legăție, ulterior secretar de legăție la Ministerul Afacerilor Externe (1973-1976); președintele unor grupuri de lucru în cadrul Consiliului de Miniștri (1976); secretar I de ambasadă (Paris), reprezentant permanent adjunct pe lângă OCDE (atașat de legătură la UNESCO, 1976-1979); șef de cabinet al vicepreședintelui guvernului (1979-1980); președinte al grupurilor de lucru CPE (Asia, Africa, America Latină); consilier, ulterior șef de cabinet adjunct al președintelui Comisiei Comunităților Europene (1981); director pentru buget și statut la Secretariatul general al Consiliului de Miniștri (1981-1984); însărcinat cu afaceri la reprezentanța permanentă pe lângă Comunitățile Europene (1984-1985); președinte al comitetului bugetar; ministru plenipotențiar, director al Afacerilor politice și culturale (1986-1991); consilier diplomatic al prim-ministrului (1986-1991); ambasador în Grecia (1989-1991, nerezident); președinte al comitetului politic (1991); ambasador, reprezentant permanent pe lângă Comunitățile Europene (1991-1998); președinte al Coreper (1997); ambasador (Bruxelles, 1998-2002); reprezentant permanent la NATO (1998-2002); mareșal al Curții și șef de cabinet al Alteței Sale Regale Marele Duce (2002-2007); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 15 ianuarie 2008.

Marek Safjan

născut în 1949; doctor în drept (Universitatea din Varșovia, 1980); doctor abilitat în științe juridice (Universitatea din Varșovia, 1990); profesor titular de drept (1998); director al Institutului de Drept Civil al Universității din Varșovia (1992-1996); vicerector al Universității din Varșovia (1994-1997); secretar general al secției poloneze a Asociației Henri Capitant a prietenilor culturii juridice franceze (1994-1998); reprezentant al Poloniei în Comitetul pentru bioetică al Consiliului Europei (1991-1997); judecător la Tribunalul Constituțional (1997-1998), apoi președinte al aceluiași tribunal (1998-2006); membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat (din 1994) și vicepreședinte al acesteia (din 2010), membru al Asociației Internaționale de Drept, Etică și Știință (din 1995), membru al Comitetului Helsinki Polonez; membru al Academiei Poloneze de Arte și Litere; medalia *pro merito* decernată de secretarul general al Consiliului Europei (2007); autor a numeroase publicații în domeniul dreptului civil, al dreptului medical și al dreptului european; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2009.

Daniel Šváby

născut în 1951; doctor în drept (Universitatea din Bratislava); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Bratislava; judecător la Curtea de Apel în cauze civile și vicepreședinte al Curții de Apel din Bratislava; membru al Secției de drept civil și de dreptul familiei din cadrul Institutului de Drept al Ministerului Justiției; judecător interimar la Curtea Supremă în cauze comerciale; membru al Comisiei Europene pentru Drepturile Omului (Strasbourg); judecător la Curtea Constituțională (2000-2004); judecător la Tribunalul de Primă Instanță în perioada cuprinsă între 12 mai 2004 și 6 octombrie 2009; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2009.

Maria Berger

născută în 1956; studii de drept și de economie (1975-1979), doctor în drept; asistent și titular de curs la Institutul de Drept Public și de Științe Politice al Universității din Innsbruck (1979-1984); administrator la Ministerul Federal al Științei și Cercetării, ultima dată ca șef de unitate adjunct (1984-1988); responsabilă de problemele privind Uniunea Europeană în Cancelaria Federală (1988-1989); șef al serviciului „Integrare europeană” al Cancelariei Federale (pregătirea aderării Austriei la Uniunea Europeană) (1989-1992); director al Autorității AELS de Supraveghere, la Geneva și la Bruxelles (1993-1994); vicepreședinte al Donau Universităt din Krems (1995-1996); deputat în Parlamentul European (noiembrie 1996-ianuarie 2007 și decembrie 2008-iulie 2009) și membru al Comisiei juridice; membru supleant al Convenției europene asupra viitorul Europei (februarie 2002-iulie 2003); membru al Consiliului municipal al orașului Perg (septembrie 1997-septembrie 2009); ministru federal al justiției (ianuarie 2007-decembrie 2008); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2009.

Niilo Jääskinen

născut în 1958; licență în drept (1980), diplomă de studii aprofundate în drept (1982), doctorat la Universitatea din Helsinki (2008); titular de curs la Universitatea din Helsinki (1980-1986); referent juridic și judecător temporar la Tribunalul de Primă Instanță din Rovaniemi (1983-1984); consilier juridic (1987-1989), apoi șef al Secției de drept european (1990-1995) în cadrul Ministerului Justiției; consilier juridic la Ministerul Afacerilor Externe (1989-1990); consilier și secretar pentru afaceri europene în Marea Comisie a parlamentului finlandez (1995-2000); judecător temporar (iulie 2000-decembrie 2002), apoi judecător (ianuarie 2003-septembrie 2009) la Curtea Supremă Administrativă; responsabil cu problemele juridice și instituționale în cadrul negocierilor pentru aderarea Republicii Finlanda la Uniunea Europeană; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2009.

Pedro Cruz Villalón

născut în 1946; licențiat în drept (1963-1968) și doctor (1975) la Universitatea din Sevilla; studii postuniversitare la Universitatea Freiburg im Breisgau (1969-1971); profesor agregat de drept politic la Universitatea din Sevilla (1978-1986); titularul Catedrei de drept constituțional a Universității din Sevilla (1986-1992); referent juridic la Curtea Constituțională (1986-1987); magistrat la Curtea Constituțională (1992-1998); președintele Curții Constituționale (1998-2001); Fellow la Wissenschaftskolleg din Berlin (2001-2002); titularul Catedrei de drept constituțional a Universității Autonome din Madrid (2002-2009); consilier electiv la Consiliul de Stat (2004-2009); autor a numeroase lucrări publicate; avocat general la Curtea de Justiție începând cu data de 14 decembrie 2009.

Alexandra (Sacha) Prechal

născută în 1959; studii de drept (Universitatea din Groningen, 1977-1983); doctor în drept (Universitatea din Amsterdam, 1995); titular de curs de drept la Facultatea de Drept din Maastricht (1983-1987); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1987-1991); titular de curs la Institutul „Europa” din cadrul Facultății de Drept a Universității din Amsterdam (1991-1995); profesor de drept european la Facultatea de Drept a Universității din Tilburg (1995-2003); profesor de drept european la Facultatea de Drept a Universității din Utrecht și membră a consiliului de administrație al Institutului „Europa” din cadrul Universității din Utrecht (începând cu 2003); membră în colegiile de redacție ale mai multor reviste juridice naționale și internaționale; autoare a numeroase lucrări publicate; membră a Academiei Regale de Științe din Țările de Jos; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 10 iunie 2010.

Egidijus Jarašiūnas

născut în 1952; licențiat în drept al Universității din Vilnius (1974-1979); doctor în științe juridice al Academiei de Drept din Lituania (1999); avocat în Baroul din Lituania (1979-1990); deputat în Consiliul Suprem (parlamentul) al Republicii Lituania (1990-1992), apoi membru al Seimas (parlamentul) al Republicii Lituania și membru al Comitetului de stat și de drept (1992-1996); judecător la Curtea Constituțională a Republicii Lituania (1996-2005), apoi consilier al președintelui Curții Constituționale a Republicii Lituania (din 2006); asistent la Catedra de drept constituțional a Facultății de Drept a Universității „Mykolas Romeris” (1997-2000), apoi profesor asociat (2000-2004), ulterior profesor (din 2004) la catedra menționată și, în sfârșit, șef al Catedrei de drept constituțional (2005-2007); decan al Facultății de Drept a Universității „Mykolas Romeris” (2007-2010); membru al Comisiei de la Veneția (2006-2010); semnatar al Actului din 11 martie 1990 de restaurare a independenței Lituaniei; autor a numeroase lucrări juridice publicate; judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 6 octombrie 2010.

Carl Gustav Fernlund

născut în 1950; licențiat în drept la Universitatea din Lund (1975); grefier la Tribunalul de Primă Instanță din Landskrona (1976-1978); asesor la Curtea administrativă de apel (1978-1982); judecător supleant la Curtea administrativă de apel (1982); consilier juridic în cadrul Comitetului permanent privind Constituția al Parlamentului suedez (1983-1985); consilier juridic la Ministerul Finanțelor (1985-1990); director al Direcției de impozit pe venit al persoanelor fizice din cadrul Ministerului Finanțelor (1990-1996); director al Direcției privind accizele din cadrul Ministerului Finanțelor (1996-1998); consilier fiscal la Reprezentanța permanentă a Suediei pe lângă Uniunea Europeană (1998-2000); director general pentru afaceri juridice în cadrul Departamentului impozitelor și vămilor al Ministerului Finanțelor (2000-2005); judecător la Curtea Supremă Administrativă (2005-2009); președinte al Curții administrative de apel din Göteborg (2009-2011); judecător la Curtea de Justiție începând cu data de 6 octombrie 2011.

Alfredo Calot Escobar

născut în 1961; licențiat în drept al Universității din Valencia (1979-1984); analist comercial la Consiliul Camerelor de Comerț ale Comunității Autonome Valencia (1986); jurist-lingvist la Curtea de Justiție (1986-1990); jurist revizor la Curtea de Justiție (1990-1993); administrator la Serviciul presă și informare al Curții de Justiție (1993-1995); administrator la Secretariatul Comisiei instituționale a Parlamentului European (1995-1996); atașat pe lângă grefierul Curții de Justiție (1996-1999); referent juridic la Curtea de Justiție (1999-2000); șef al Unității de traducere de limbă spaniolă la Curtea de Justiție (2000-2001); director, apoi director general al Direcției generale de traducere a Curții de Justiție (2001-2010); grefier al Curții de Justiție începând cu data de 7 octombrie 2010.

2. Modificări în compunerea Curții de Justiție în anul 2011

Ședința solemnă din 6 octombrie 2011

Ca urmare a demisiei doamnei Pernilla Lindh, reprezentanții guvernelor statelor membre ale Uniunii Europene au numit, prin decizia din 8 septembrie 2011, pe domnul Carl Gustav Fernlund ca judecător la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, pentru durata rămasă din mandatul doamnei Lindh, și anume până la 6 octombrie 2012.

3. Ordini protocolare

de la 1 ianuarie 2011 până la 6 octombrie 2011

Domnul V. SKOURIS, președintele Curții
 Domnul A. TIZZANO, președintele Camerei întâi
 Domnul J. N. CUNHA RODRIGUES, președintele
 Camerei a doua
 Domnul K. LENAERTS, președintele Camerei
 a treia
 Domnul J.-C. BONICHOT, președintele Camerei
 a patra
 Domnul Y. BOT, prim-avocat general
 Domnul K. SCHIEMANN, președintele Camerei
 a opta
 Domnul A. ARABADJIEV, președintele Camerei
 a șasea
 Domnul J.-J. KASEL, președintele Camerei
 a cincea
 Domnul D. ŠVÁBY, președintele Camerei a șaptea
 Domnul A. ROSAS, judecător
 Doamna R. SILVA de LAPUERTA, judecător
 Doamna J. KOKOTT, avocat general
 Domnul E. JUHÁSZ, judecător
 Domnul G. ARETIS, judecător
 Domnul A. BORG BARTHET, judecător
 Domnul M. ILEŠIČ, judecător
 Domnul J. MALENOVSKÝ, judecător
 Domnul U. LÖHMUS, judecător
 Domnul E. LEVITS, judecător
 Domnul A. Ó CAOIMH, judecător
 Domnul L. BAY LARSEN, judecător
 Doamna E. SHARPSTON, avocat general
 Domnul P. MENGOZZI, avocat general
 Doamna P. LINDH, judecător
 Domnul J. MAZÁK, avocat general
 Domnul T. von DANWITZ, judecător
 Doamna V. TRSTENJAK, avocat general
 Doamna C. TOADER, judecător
 Domnul M. SAFJAN, judecător
 Doamna M. BERGER, judecător
 Domnul N. JÄÄSKINEN, avocat general
 Domnul P. CRUZ VILLALÓN, avocat general
 Doamna A. PRECHAL, judecător
 Domnul E. JARAŠIŪNAS, judecător
 Domnul A. CALOT ESCOBAR, grefier

de la 7 octombrie 2011 până la 31 decembrie 2011

Domnul V. SKOURIS, președintele Curții
 Domnul A. TIZZANO, președintele Camerei întâi
 Domnul J. N. CUNHA RODRIGUES, președintele
 Camerei a doua
 Domnul K. LENAERTS, președintele Camerei
 a treia
 Domnul J.-C. BONICHOT, președintele Camerei
 a patra
 Domnul J. MAZÁK, prim avocat general
 Domnul J. MALENOVSKÝ, președintele Camerei
 a șaptea
 Domnul U. LÖHMUS, președintele Camerei
 a șasea
 Domnul M. SAFJAN, președintele Camerei
 a cincea
 Doamna A. PRECHAL, președintele Camerei
 a opta
 Domnul A. ROSAS, judecător
 Doamna R. SILVA de LAPUERTA, judecător
 Doamna J. KOKOTT, avocat general
 Domnul K. SCHIEMANN, judecător
 Domnul E. JUHÁSZ, judecător
 Domnul G. ARETIS, judecător
 Domnul A. BORG BARTHET, judecător
 Domnul M. ILEŠIČ, judecător
 Domnul E. LEVITS, judecător
 Domnul A. Ó CAOIMH, judecător
 Domnul L. BAY LARSEN, judecător
 Doamna E. SHARPSTON, avocat general
 Domnul P. MENGOZZI, avocat general
 Domnul Y. BOT, avocat general
 Domnul T. von DANWITZ, judecător
 Doamna V. TRSTENJAK, avocat general
 Domnul A. ARABADJIEV, judecător
 Doamna C. TOADER, judecător
 Domnul J.-J. KASEL, judecător
 Domnul D. ŠVÁBY, judecător
 Doamna M. BERGER, judecător
 Domnul N. JÄÄSKINEN, avocat general
 Domnul P. CRUZ VILLALÓN, avocat general
 Domnul E. JARAŠIŪNAS, judecător
 Domnul C. G. FERNLUND, judecător
 Domnul A. CALOT ESCOBAR, grefier

4. Foști membri ai Curții de Justiție

Pilotti Massimo, judecător (1952-1958), președinte din 1952 până în 1958
Serrarens Petrus, judecător (1952-1958)
Van Kleffens Adrianus, judecător (1952-1958)
Rueff Jacques, judecător (1952-1959 și 1960-1962)
Riese Otto, judecător (1952-1963)
Lagrange Maurice, avocat general (1952-1964)
Delvaux Louis, judecător (1952-1967)
Hammes Charles Léon, judecător (1952-1967), președinte din 1964 până în 1967
Roemer Karl, avocat general (1953-1973)
Catalano Nicola, judecător (1958-1962)
Rossi Rino, judecător (1958-1964)
Donner Andreas Matthias, judecător (1958-1979), președinte din 1958 până în 1964
Trabucchi Alberto, judecător (1962-1972), ulterior avocat general (1973-1976)
Lecourt Robert, judecător (1962-1976), președinte din 1967 până în 1976
Strauss Walter, judecător (1963-1970)
Gand Joseph, avocat general (1964-1970)
Monaco Riccardo, judecător (1964-1976)
Mertens de Wilmars Josse J., judecător (1967-1984), președinte din 1980 până în 1984
Pescatore Pierre, judecător (1967-1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, avocat general (1970-1972)
Kutscher Hans, judecător (1970-1980), președinte din 1976 până în 1980
Mayras Henri, avocat general (1972-1981)
O'Dalaigh Cearbhall, judecător (1973-1974)
Sørensen Max, judecător (1973-1979)
Reischl Gerhard, avocat general (1973-1981)
Warner Jean-Pierre, avocat general (1973-1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., judecător (1973-1988), președinte din 1984 până în 1988
O'Keeffe Aindrias, judecător (1974-1985)
Touffait Adolphe, judecător (1976-1982)
Capotorti Francesco, judecător (1976), ulterior avocat general (1976-1982)
Bosco Giacinto, judecător (1976-1988)
Koopmans Thymen, judecător (1979-1990)
Due Ole, judecător (1979-1994), președinte din 1988 până în 1994
Everling Ulrich, judecător (1980-1988)
Chloros Alexandros, judecător (1981-1982)
Rozès Simone, avocat general (1981-1984)
Verloren van Themaat Pieter, avocat general (1981-1986)
Slynn Sir Gordon, avocat general (1981-1988), ulterior judecător (1988-1992)
Grévisse Fernand, judecător (1981-1982 și 1988-1994)
Bahlmann Kai, judecător (1982-1988)
Galmot Yves, judecător (1982-1988)
Mancini G. Federico, avocat general (1982-1988), ulterior judecător (1988-1999)
Kakouris Constantinos, judecător (1983-1997)

Darmon Marco, avocat general (1984-1994)
Joliet René, judecător (1984-1995)
Lenz Carl Otto, avocat general (1984-1997)
O'Higgins Thomas Francis, judecător (1985-1991)
Schockweiler Fernand, judecător (1985-1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, avocat general (1986-1988)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, judecător (1986-2000)
Mischo Jean, avocat general (1986-1991 și 1997-2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, judecător (1986-2003), președinte din 1994 până în 2003
Diez de Velasco Manuel, judecător (1988-1994)
Zuleeg Manfred, judecător (1988-1994)
Van Gerven Walter, avocat general (1988-1994)
Tesauro Giuseppe, avocat general (1988-1998)
Jacobs Francis Geoffrey, avocat general (1988-2006)
Kapteyn Paul Joan George, judecător (1990-2000)
Murray John L., judecător (1991-1999)
Gulmann Claus Christian, avocat general (1991-1994), ulterior judecător (1994-2006)
Edward David Alexander Ogilvy, judecător (1992-2004)
Elmer Michael Bendik, avocat general (1994-1997)
Hirsch Günter, judecător (1994-2000)
Cosmas Georges, avocat general (1994-2000)
La Pergola Antonio Mario, judecător (1994 și 1999-2006), avocat general (1995-1999)
Puissochet Jean-Pierre, judecător (1994-2006)
Léger Philippe, avocat general (1994-2006)
Ragnemalm Hans, judecător (1995-2000)
Fennelly Nial, avocat general (1995-2000)
Sevón Leif, judecător (1995-2002)
Wathelet Melchior, judecător (1995-2003)
Jann Peter, judecător (1995-2009)
Ruiz-Jarabo Colomer Dámaso, avocat general (1995-2009)
Schintgen Romain, judecător (1996-2008)
Ioannou Krateros, judecător (1997-1999)
Alber Siegbert, avocat general (1997-2003)
Saggio Antonio, avocat general (1998-2000)
O'Kelly Macken Fidelma, judecător (1999-2004)
Von Bahr Stig, judecător (2000-2006)
Colneric Ninon, judecător (2000-2006)
Geelhoed Leendert A., avocat general (2000-2006)
Stix-Hackl Christine, avocat general (2000-2006)
Timmermans Christiaan Willem Anton, judecător (2000-2010)
Poiares Pessoa Maduro Luís Miguel, avocat general (2003-2009)
Makarczyk Jerzy, judecător (2004-2009)
Klučka Ján, judecător (2004-2009)
Kūris Pranas, judecător (2004-2010)
Lindh Pernilla, judecător (2006-2011)

Președinți

Pilotti Massimo (1952-1958)
Donner Andreas Matthias (1958-1964)
Hammes Charles Léon (1964-1967)
Lecourt Robert (1967-1976)
Kutscher Hans (1976-1980)
Mertens de Wilmars Josse J. (1980-1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984-1988)
Due Ole (1988-1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994-2003)

Grefieri

Van Houtte Albert (1953-1982)
Heim Paul (1982-1988)
Giraud Jean-Guy (1988-1994)
Grass Roger (1994-2010)

D – Statistici judiciare ale Curții de Justiție

Activitatea generală a Curții de Justiție

1. Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2007-2011)

Cauze introduse

2. Natura procedurilor (2007-2011)
3. Domeniul acțiunii (2011)
4. Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru (2007-2011)

Cauze soluționate

5. Natura procedurilor (2007-2011)
6. Hotărâri, ordonanțe, avize (2011)
7. Completul de judecată (2007-2011)
8. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional (2007-2011)
9. Domeniul acțiunii (2007-2011)
10. Domeniul acțiunii (2011)
11. Hotărâri privind neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru: soluția (2007-2011)
12. Durata procedurilor (hotărâri și ordonanțe cu caracter jurisdicțional) (2007-2011)

Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

13. Natura procedurilor (2007-2011)
14. Completul de judecată (2007-2011)

Diverse

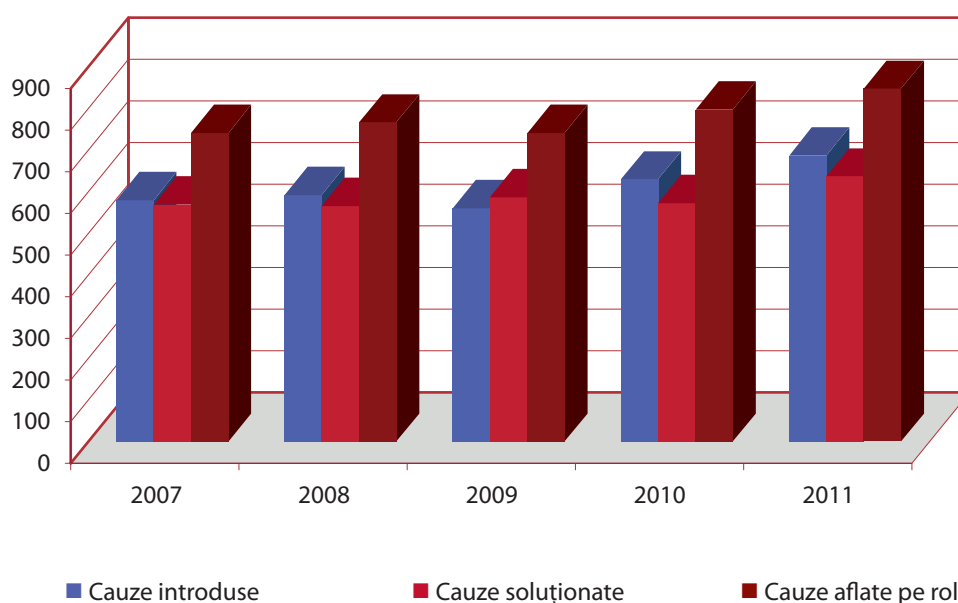
15. Proceduri accelerate (2007-2011)
16. Proceduri preliminare de urgență (2008-2011)
17. Măsuri provizorii (2011)

Evoluția generală a activității judiciare (1952-2011)

18. Cauze introduse și hotărâri
19. Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și în fiecare an)
20. Trimiteri preliminare introduse (din fiecare stat membru și pentru fiecare instanță)
21. Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru introduse

1. Activitatea generală a Curții de Justiție

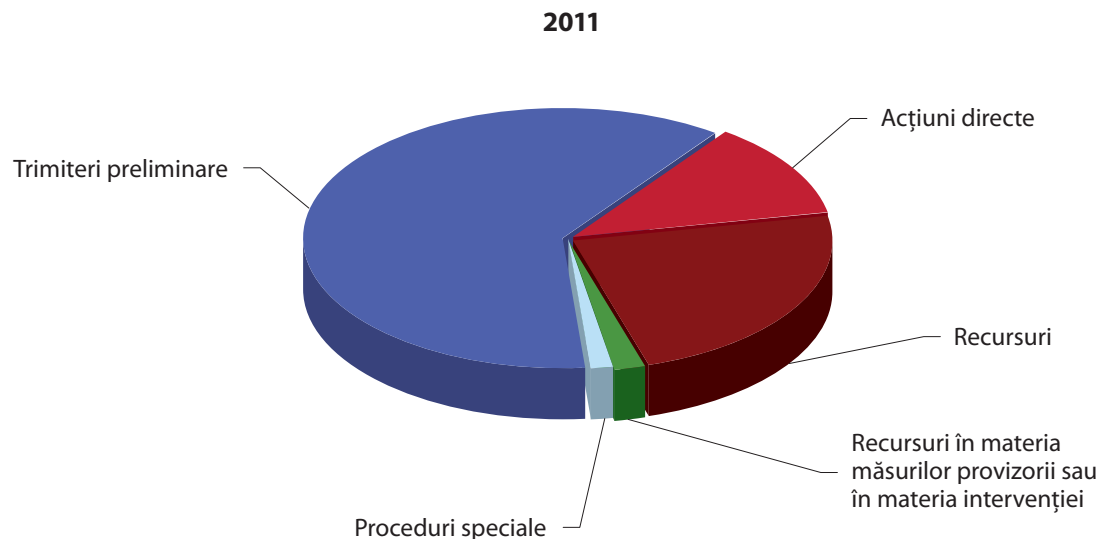
Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2007-2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Cauze introduse	581	593	562	631	688
Cauze soluționate	570	567	588	574	638
Cauze aflate pe rol	742	768	742	799	849

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

2. Cauze introduse – Natura procedurilor (2007-2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Trimiteri preliminare	265	288	302	385	423
Acțiuni directe	222	210	143	136	81
Recursuri	79	78	105	97	162
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	8	8	2	6	13
Avize		1	1		
Proceduri speciale ²	7	8	9	7	9
Total	581	593	562	631	688
Cereri privind măsuri provizorii	3	3	2	2	3

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

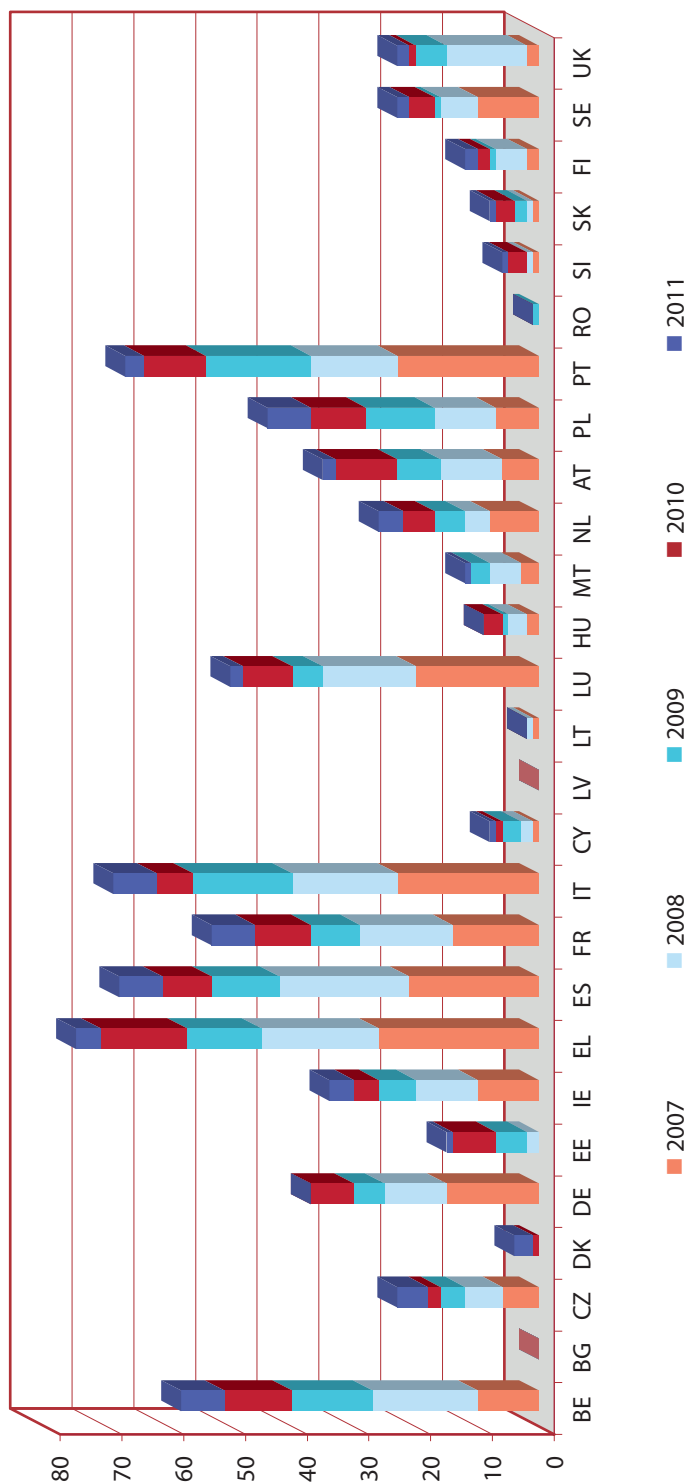
² Sunt considerate „proceduri speciale”: rectificarea hotărârii (articolul 66 din Regulamentul de procedură); stabilirea cheltuielilor de judecată (articolul 74 din Regulamentul de procedură); asistența judiciară (articolul 76 din Regulamentul de procedură); opoziția la hotărârea pronunțată într-o cauză judecată în lipsă (articolul 94 din Regulamentul de procedură); terța opoziție (articolul 97 din Regulamentul de procedură); revizuirea hotărârii (articolul 98 din Regulamentul de procedură); interpretarea hotărârii (articolul 102 din Regulamentul de procedură); examinarea propunerii Primului avocat general de reexaminare a unei decizii a Tribunalului (articolul 62 din Statutul Curții); procedura de poprire (Protocolul privind privilegiile și imunitățile); cauzele în materie de imunitate (Protocolul privind privilegiile și imunitățile).

3. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2011)¹

	Acțiuni directe	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Total	Proceduri speciale
Accesul la documente			6		6	
Achiziții publice		9	3		12	
Acțiunea externă a Uniunii Europene	1	5	1		7	
Aderarea de noi state		2			2	
Agricultură	3	23	5		31	
Ajutoare de stat	2	3	14		19	
Apropierea legislațiilor		15			15	
Cetățenia Uniunii	1	12			13	
Coeziunea economică, socială și teritorială		2	4		6	
Concurență		7	52	1	60	
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei etc.)	1	3			4	
Drept instituțional	7	2	17	10	36	1
Dreptul întreprinderilor	2	1			3	
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul		1			1	
Fiscalitate	19	66			85	
Libera circulație a capitalurilor	3	19			22	
Libera circulație a mărfurilor	3	2			5	
Libera circulație a persoanelor	1	11	2		14	
Libera prestare a serviciilor	1	12	3		16	
Libertatea de stabilire	4	11			15	
Mediu	20	19	3		42	
Politica comercială		2	2		4	
Politica economică și monetară			1		1	
Politica externă și de securitate comună	1	9	6	1	17	
Politica industrială	3	7			10	
Politica socială	3	37	1		41	
Principiile dreptului Uniunii		9	2		11	
Proprietate intelectuală și industrială	2	17	39		58	
Protecția consumatorilor	2	21			23	
Sănătatea publică		2			2	
Securitatea socială a lucrătorilor migranți		11			11	
Spațiul de libertate, securitate și justiție		44			44	
Transporturi	2	19			21	
Turismul		1			1	
Uniunea vamală și Tariful vamal comun		19			19	
TFUE	81	423	161	12	677	1
Drept instituțional				1	1	
Privilegii și imunități						1
Procedură						7
Statutul funcționarilor			1		1	
Diverse			1	1	2	8
TOTAL GENERAL	81	423	162	13	679	9

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

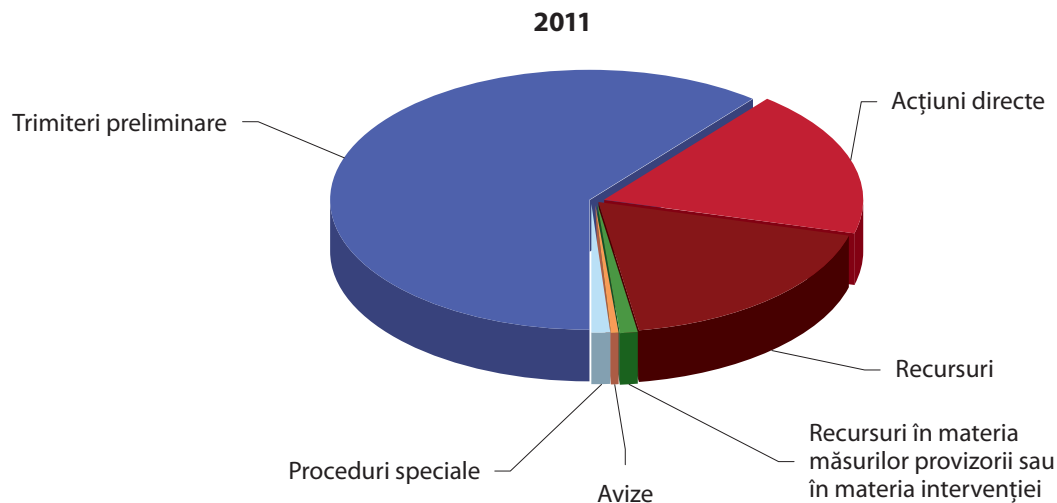
4. Cauze introduse – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru (2007-2011)¹⁾

	2007	2008	2009	2010	2011
Belgia	10	17	13	11	7
Bulgaria					
Republica Cehă	6	6	4	2	5
Danemarca				1	3
Germania	15	10	5	7	
Estonia		2	5	7	1
Irlanda	10	10	6	4	4
Grecia	26	19	12	14	4
Spania	21	21	11	8	7
Franța	14	15	8	9	7
Italia	23	17	16	6	7
Cipru	1	2	3	1	1
Letonia					
Lituania	1	1			
Luxemburg	20	15	5	8	2
Ungaria	2	3	1	3	
Malta	3	5	3		1
Țările de Jos	8	4	5	5	4
Austria	6	10	7	10	2
Polonia	7	10	11	9	7
Portugalia	23	14	17	10	3
România			1		
Slovenia	1	1		3	1
Slovacia	1	1	2	3	1
Finlanda	2	5	1	2	2
Suedia	10	6	1	4	2
Regatul Unit	2	13	5	1	2
Total	212	207	142	128	73

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

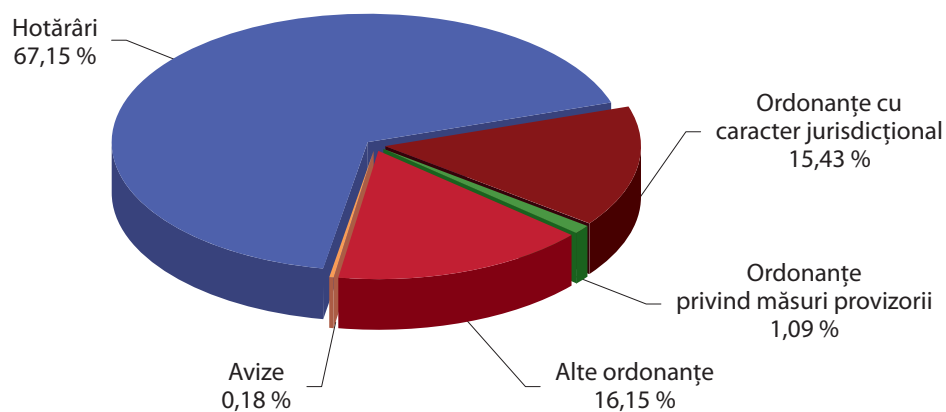
5. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2007-2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Trimiteri preliminare	235	301	259	339	388
Acțiuni directe	241	181	215	139	117
Recursuri	88	69	97	84	117
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	2	8	7	4	7
Avize			1		1
Proceduri speciale	4	8	9	8	8
Total	570	567	588	574	638

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

6. Cauze soluționate – Hotărâri, ordonanțe, avize (2011)¹

	Hotărâri	Ordonanțe cu caracter jurisdicțional ²	Ordonanțe privind măsuri provizorii ³	Alte ordonanțe ⁴	Avize	Total
Trimiteri preliminare	237	38		45		320
Acțiuni directe	82	1		34		117
Recursuri	51	41	2	5		99
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției			4	3		7
Avize					1	1
Proceduri speciale		5		2		7
Total	370	85	6	89	1	551

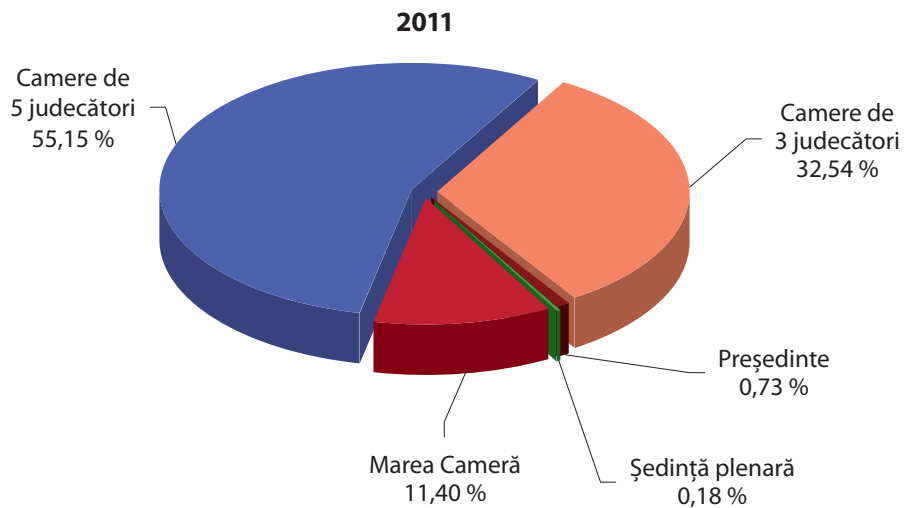
¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexe = o cauză).

² Ordonanțe prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal.

³ Ordonanțe pronunțate ca urmare a unei cereri întemeiate pe articolele 278 TFUE și 279 TFUE (fostele articole 242 CE și 243 CE), pe articolul 280 TFUE (fostul articol 244 CE) sau pe dispozițiile corespunzătoare din TCEEA ori ca urmare a unui recurs formulat împotriva unei ordonanțe privind măsurile provizorii sau intervenția.

⁴ Ordonanțe prin care se finalizează judecata prin radiere, prin nepronunțare asupra fondului sau prin trimitere la Tribunal.

7. Cauze soluționate – Completul de judecată (2007-2011)¹

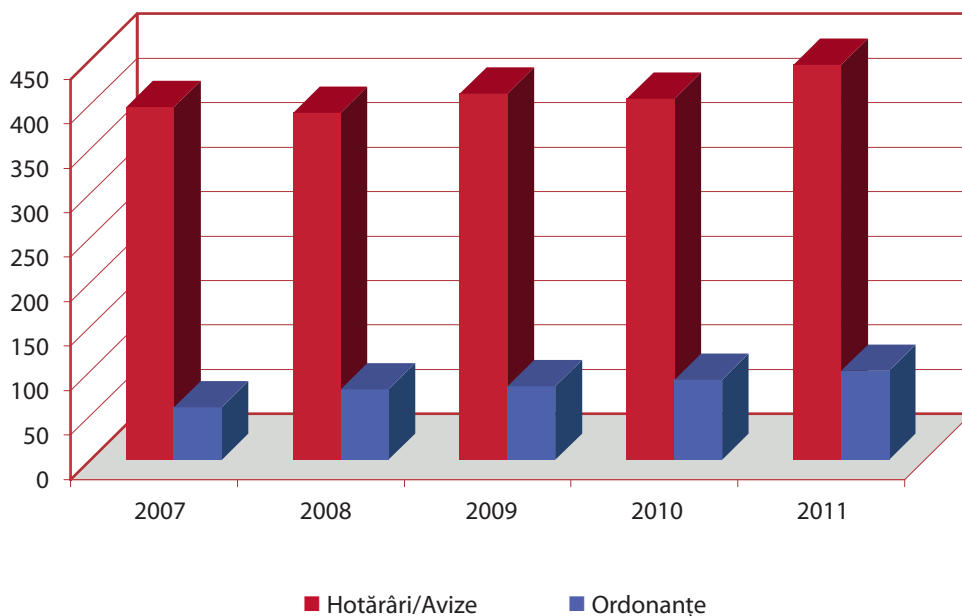

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total
Ședință plenară													1		1
Marea Cameră	51		51	66		66	41		41	70	1	71	62		62
Camere de 5 judecători	241	8	249	259	13	272	275	8	283	280	8	288	290	10	300
Camere de 3 judecători	105	49	154	65	59	124	96	70	166	56	76	132	91	86	177
Președinte		2	2		7	7		5	5		5	5		4	4
Total	397	59	456	390	79	469	412	83	495	406	90	496	444	100	544

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Ordonanțe prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal.

8. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional (2007-2011)^{1 2}

	2007	2008	2009	2010	2011
Hotărâri/Avize	397	390	412	406	444
Ordonanțe	59	79	83	90	100
Total	456	469	495	496	544

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Ordonanțe prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal.

9. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2007-2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Accesul la documente					2
Achiziții publice					7
Acțiunea externă a Uniunii Europene	9	8	8	10	8
Aderarea de noi state	1		1		1
Agricultură	23	54	18	15	23
Ajutoare de stat	9	26	10	16	48
Apropierea legislațiilor	21	21	32	15	15
Bugetul Comunităților ²				1	
Cercetare, informare, educație, statistică				1	
Cetățenia Uniunii	2	7	3	6	7
Concurență	17	23	28	13	19
Convenția de la Bruxelles	2	1	2		
Convenția de la Roma			1		
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei etc.) ²				1	4
Drept instituțional	6	15	29	26	20
Dreptul întreprinderilor	16	17	17	17	8
Energie	4	4	4	2	2
Fiscalitate	44	38	44	66	49
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)					1
Justiție și Afaceri Interne		1			
Libera circulație a capitalurilor	13	9	7	6	14
Libera circulație a mărfurilor	14	12	13	6	8
Libera circulație a persoanelor	19	27	19	17	9
Libera prestare a serviciilor	24	8	17	30	27
Libertatea de stabilire	19	29	13	17	21
Mediu ³				9	35
Mediu și consumatori ³	50	43	60	48	25
Politica comercială	1	1	5	2	2
Politica comună în domeniul pescuitului	6	6	4	2	1
Politica economică și monetară	1	1	1	1	
Politica externă și de securitate comună	4	2	2	2	4
Politica industrială	11	12	6	9	9
Politica regională	7	1	3	2	
Politica socială	26	25	33	36	36
Principiile dreptului Uniunii	4	4	4	4	15
Privilegii și imunități	1	2			
Proprietate intelectuală și industrială	21	22	31	38	47
Protecția consumatorilor ³				3	4
Resurse proprii ale Comunităților ²	3		10	5	2
Sănătatea publică					3
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	7	5	3	6	8

>>>

	2007	2008	2009	2010	2011
Spațiul de libertate, securitate și justiție	17	4	26	24	23
Tariful vamal comun ⁴	10	5	13	7	2
Transporturi	6	4	9	4	7
Uniunea vamală și Tariful vamal comun ⁴	12	8	5	15	19
Tratatul CE/TFUE	430	445	481	482	535
Tratatul UE	4	6	1	4	1
Tratatul CO	1	2			1
Tratatul EA	1				
Privilegii și imunități					2
Procedură	3	5	5	6	5
Statutul funcționarilor	17	11	8	4	
Diverse	20	16	13	10	7
TOTAL GENERAL	456	469	495	496	544

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

² Rubricile „Bugetul Comunităților” și „Resurse proprii ale Comunităților” au fost regrupate în rubrica „Dispoziții financiare” pentru cauzele introduse după 1 decembrie 2009.

³ Rubrica „Mediu și consumatori” a fost împărțită în două rubrici distincte pentru cauzele introduse după 1 decembrie 2009.

⁴ Rubricile „Tariful vamal comun” și „Uniune vamală” au fost regrupate într-o rubrică unică pentru cauzele introduse după 1 decembrie 2009.

10. Cauze soluționate prin hotărâre, aviz sau ordonanță cu caracter jurisdicțional – Domeniul acțiunii (2011)¹

	Hotărâri/Avize	Ordonanțe ²	Total
Accesul la documente		2	2
Achiziții publice	3	4	7
Acțiunea externă a Uniunii Europene	7	1	8
Aderarea de noi state	1		1
Agricultură	21	2	23
Ajutoare de stat	42	6	48
Apropierea legislațiilor	13	2	15
Cetățenie europeană	7		7
Concurență	17	2	19
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei etc.) ³	4		4
Drept instituțional	8	12	20
Dreptul întreprinderilor	7	1	8
Energie	2		2
Fiscalitate	39	10	49
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)	1		1
Libera circulație a capitalurilor	13	1	14
Libera circulație a mărfurilor	8		8
Libera circulație a persoanelor	9		9
Libera prestare a serviciilor	26	1	27
Libertatea de stabilire	20	1	21
Mediu ⁴	34	1	35
Mediu și consumatori ⁴	21	4	25
Politica comercială	2		2
Politica comună în domeniul pescuitului	1		1
Politica externă și de securitate comună	4		4
Politica industrială	8	1	9
Politica socială	28	8	36
Principiile dreptului Uniunii	7	8	15
Proprietate intelectuală	26	21	47
Protecția consumatorilor ⁴	2	2	4
Resurse proprii ale Comunităților ³	2		2
Sănătatea publică	1	2	3
Securitatea socială a lucrătorilor migranți	8		8
Spațiul de libertate, securitate și justiție	22	1	23
Tariful vamal comun ⁵	2		2
Transporturi	6	1	7
Uniunea vamală și Tariful vamal comun ⁵	18	1	19

>>>

Tratatul CE/TFUE	440	95	535
Tratatul UE	1		1
Tratatul CO	1		1
Privilegii și imunități	2		2
Procedură		5	5
Diverse	2	5	7
TOTAL GENERAL	444	100	544

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

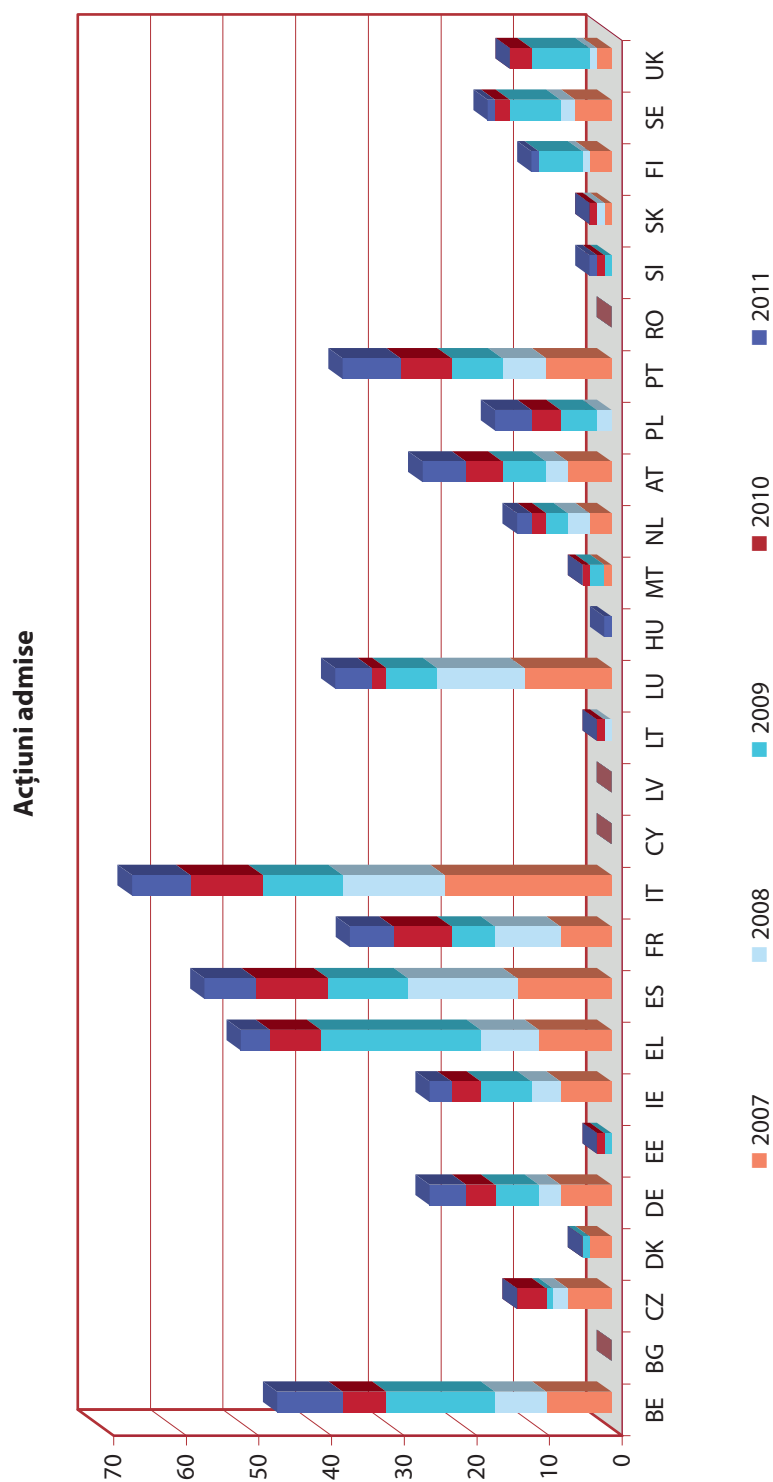
² Ordonanțe prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal.

³ Rubricile „Bugetul Comunităților” și „Resurse proprii ale Comunităților” au fost regrupate în rubrica „Dispoziții financiare” pentru cauzele introduse după 1 decembrie 2009.

⁴ Rubrica „Mediu și consumatori” a fost împărțită în două rubrici distincte pentru cauzele introduse după 1 decembrie 2009.

⁵ Rubricile „Tariful vamal comun” și „Uniune vamală” au fost regrupate într-o rubrică unică pentru cauzele introduse după 1 decembrie 2009.

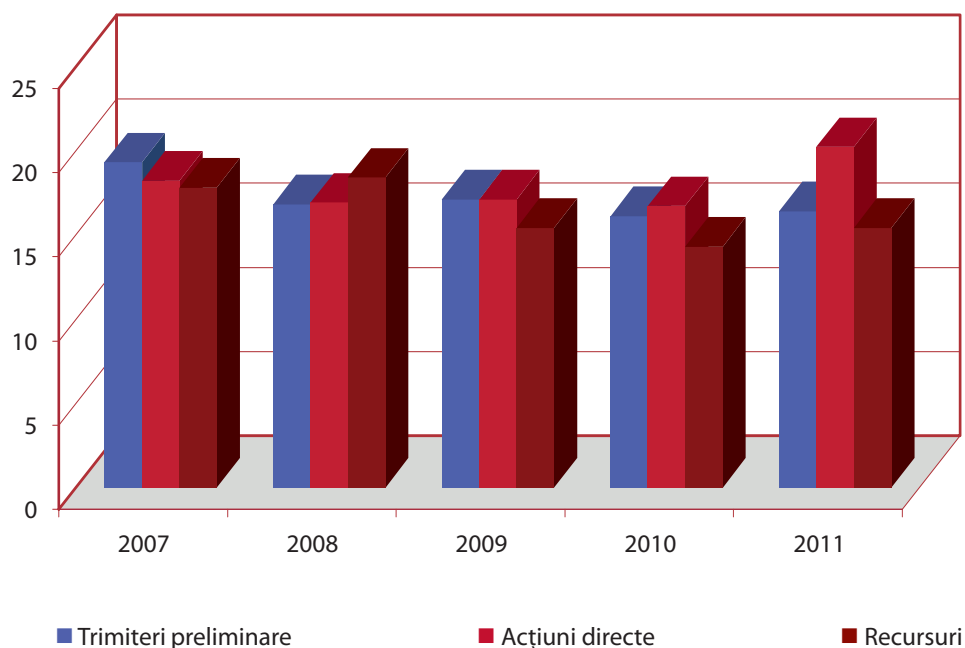
11. Cauze soluționate – Hotărâri privind neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru: soluția (2007-2011)¹

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere	Constatarea neindeplinirii obligățiilor	Respingere
Belgia	9	1	7		15	1	6	1	9	1
Bulgaria										
Republica Cehă	6		2		1		4			
Danemarca	3				1					
Germania	7	1	3	3	6	2	4	2	5	
Estonia					1		1			
Irlanda	7	2	4		7		4		3	
Grecia	10	3	8	1	22		7		4	
Spania	13	1	15	1	11		10	2	7	1
Franța	7		9	1	6		8	2	6	
Italia	23	2	14	1	11	4	10		8	1
Cipru										1
Letonia										
Lituania			1				1			
Luxemburg	12		12		7		2		5	
Ungaria									1	1
Malta	1				2		1	1		1
Țările de Jos	3	1	3		3		2	1	2	
Austria	6		3		6		5		6	
Polonia			2		5		4	1	5	
Portugalia	9		6		7	1	7	1	8	1
România										1
Slovenia					1		1		1	
Slovacia	1		1				1			1
Finlanda	3	1	1	1	6	1			1	
Suedia	5		2	1	7		2		1	
Regatul Unit	2	4	1		8	1	3	1		
Total	127	16	94	9	133	10	83	12	72	9

¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexe = o cauză).

12. Cauze soluționate – Durata procedurilor (2007-2011)¹ (hotărâri și ordonanțe cu caracter jurisdicțional)

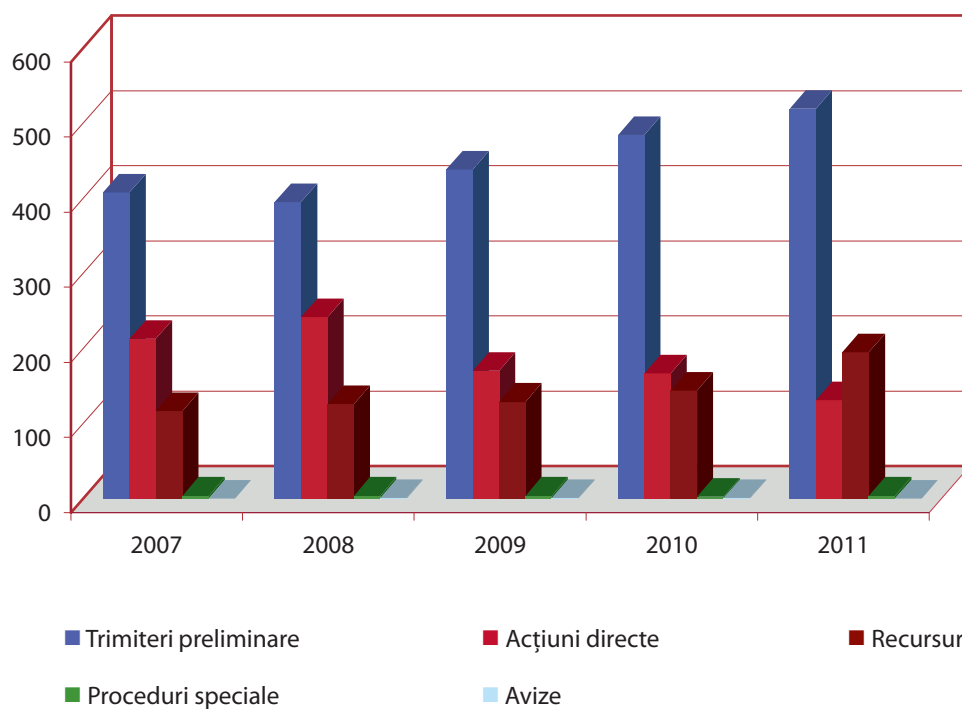

	2007	2008	2009	2010	2011
Trimiteri preliminare	19,3	16,8	17,1	16,1	16,4
Proceduri preliminare de urgență		2,1	2,5	2,1	2,5
Acțiuni directe	18,2	16,9	17,1	16,7	20,2
Recursuri	17,8	18,4	15,4	14,3	15,4

¹ Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

Sunt excluse din calculul privind durata procedurilor: cauzele ce presupun o hotărâre interlocutorie sau o activitate de cercetare judecătorească; avizele; procedurile speciale (respectiv: stabilirea cheltuielilor de judecată, asistența judiciară, opoziția, terța opoziție, interpretarea, revizuirea, rectificarea, procedura de poprire); cauzele care se finalizează prin ordonanță de radiere, de nepronunțare asupra fondului sau de trimitere la Tribunal; procedurile privind măsuri provizorii, precum și recursurile în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției.

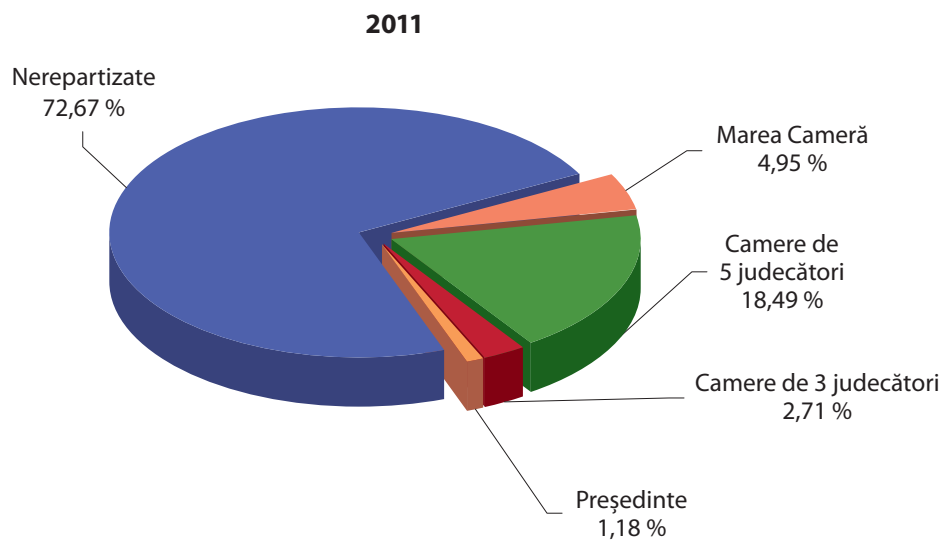
13. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2007-2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Trimiteri preliminare	408	395	438	484	519
Acțiuni directe	213	242	170	167	131
Recursuri	117	126	129	144	195
Proceduri speciale	4	4	4	3	4
Avize		1	1	1	
Total	742	768	742	799	849

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

14. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2007-2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Nerepartizate	481	524	490	519	617
Ședință plenară				1	
Marea Cameră	59	40	65	49	42
Camere de 5 judecători	170	177	169	193	157
Camere de 3 judecători	24	19	15	33	23
Președinte	8	8	3	4	10
Total	742	768	742	799	849

¹ Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunitile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

15. Diverse – Proceduri accelerate (2007-2011)¹

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere
Acțiuni directe		1						1		
Trimiteri preliminare		5	2	6	1	3	4	7	2	6
Recursuri		1				1				5
Proceduri speciale						1				
Total		7	2	6	1	5	4	8	2	11

16. Diverse – Proceduri preliminare de urgență (2008-2011)²

	2008		2009		2010		2011	
	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere	Admitere	Respingere
Agricultură		1						
Cooperare polițienească și judiciară în materie penală	2	1		1				
Spațiul de libertate, securitate și justiție	1	1	2		5	1	2	3
Total	3	3	2	1	5	1	2	3

¹ Începând cu 1 iulie 2000, o cauză poate fi judecată potrivit procedurii accelerate în temeiul dispozițiilor articolelor 62a și 104a din Regulamentul de procedură.

² De la 1 martie 2008, o procedură preliminară de urgență poate fi pusă în aplicare, în temeiul articolului 104b din Regulamentul de procedură, în cauzele care țin de spațiul de libertate, securitate și justiție.

17. Diverse – Măsuri provizorii (2011)¹

	Cereri de măsuri provizorii introduse	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Soluția		
			Respingere	Admitere	Radiere sau nepronunțare asupra fondului
Accesul la documente			1		
Acțiunea externă a Uniunii Europene	1				
Ajutoare de stat			1		
Concurență		1			1
Drept instituțional		11	3		1
Mediu					1
Politica comercială					1
Politica externă și de securitate comună		1			
Proprietate intelectuală și industrială	2				
TOTAL GENERAL	3	13	5		4

¹ Cifrele menționate (cifre nete) indică numărul total de cauze, luând în considerare reunirile pentru motive de conexitate (o serie de cauze conexate = o cauză).

18. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2011) – Cauze introduse și hotărâri

Ani	Cauze introduse ¹						Hotărâri/Avize ²
	Acțiuni directe	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Cereri de emitere a unui aviz	Total	
1953	4					4	
1954	10					10	2
1955	9					9	2
1956	11					11	2
1957	19					19	2
1958	43					43	
1959	46				1	47	5
1960	22				1	23	2
1961	24	1			1	26	1
1962	30	5				35	2
1963	99	6				105	7
1964	49	6				55	4
1965	55	7				62	4
1966	30	1				31	2
1967	14	23				37	
1968	24	9				33	1
1969	60	17				77	2
1970	47	32				79	
1971	59	37				96	1
1972	42	40				82	2
1973	131	61				192	6
1974	63	39				102	8
1975	61	69			1	131	5
1976	51	75			1	127	6
1977	74	84				158	6
1978	146	123			1	270	7
1979	1 218	106				1 324	6
1980	180	99				279	14
1981	214	108				322	17
1982	217	129				346	16
1983	199	98				297	11
1984	183	129				312	17
1985	294	139				433	23
1986	238	91				329	23
1987	251	144				395	21

>>>

Ani	Cauze introduse ¹							Hotărâri/Avize ²
	Acțiuni directe	Trimiteri preliminare	Recursuri	Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției	Cereri de emitere a unui aviz	Total	Cereri privind măsuri provizorii	
1988	193	179				372	17	238
1989	244	139				383	19	188
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
2010	136	385	97	6		624	2	370
2011	81	423	162	13		679	3	371
Total	8 682	7 428	1 280	98	19	17 507	354	9 008

¹ Cifre brute; sunt excluse procedurile speciale.

² Cifre nete.

19. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2011) – Trimiteri preliminare introduse
(din fiecare stat membru și în fiecare an)¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Altele ¹	Total
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964											2							4											6
1965					4					2								1											7
1966																		1											1
1967	5				11					3					1			3											23
1968	1				4					1	1							2											9
1969	4				11					1					1														17
1970	4				21					2	2							3											32
1971	1				18					6	5				1			6											37
1972	5				20					1	4							10											40
1973	8				37					4	5				1			6											61
1974	5				15					6	5							7									1		39
1975	7			1	26					15	14				1			4									1		69
1976	11				28					8	12							14									1		75
1977	16			1	30		2			14	7							9									5		84
1978	7			3	46		1			12	11							38									5		123
1979	13			1	33		2			18	19				1			11									8		106
1980	14			2	24		3			14	19							17									6		99
1981	12			1	41					17	11				4			17									5		108
1982	10			1	36					39	18							21									4		129
1983	9			4	36					15	7							19									6		98
1984	13			2	38					34	10							22									9		129
1985	13				40					45	11				6			14									8		139

>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Altele ¹	Total	
1986	13			4	18		4	2	1	19	5				1			16									8		91	
1987	15			5	32		2	17	1	36	5				3			19									9		144	
1988	30			4	34				1	38	28				2			26									16		179	
1989	13			2	47		1	2	2	28	10				1			18			1						14		139	
1990	17			5	34		4	2	6	21	25				4			9			2						12		141	
1991	19			2	54		2	3	5	29	36				2			17			3						14		186	
1992	16			3	62			1	5	15	22				1			18			1						18		162	
1993	22			7	57		1	5	7	22	24				1			43			3						12		204	
1994	19			4	44		2		13	36	46				1			13			1						24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43	58				2			19	2		5				6	20			251	
1996	30			4	66			4	6	24	70				2			10	6		6				3	4	21		256	
1997	19			7	46		1	2	9	10	50				3			24	35		2				6	7	18		239	
1998	12			7	49		3	5	55	16	39				2			21	16		7				2	6	24		264	
1999	13			3	49		2	3	4	17	43				4			23	56		7				4	5	22		255	
2000	15			3	47		2	3	5	12	50							12	31		8				5	4	26	1	224	
2001	10			5	53		1	4	4	15	40				2			14	57		4				3	4	21		237	
2002	18			8	59			7	3	8	37				4			12	31		3				7	5	14		216	
2003	18			3	43		2	4	8	9	45				4			28	15		1				4	4	22		210	
2004	24			4	50		1	18	8	21	48				1	2		28	12		1				4	5	22		249	
2005	21		1	4	51		2	11	10	17	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221	
2006	17		3	3	77		1	14	17	24	34			1	1	4		20	12	2	3				1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26	43			1		2		19	20	7	3	1			1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1					4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28	29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302	
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33	49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385	
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31	44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423	
Total	685	40	20	141	1885	7	62	160	271	847	1100	2	20	11	75	46	1	789	387	43	88	33	4	11	76	91	531	2	7428	

¹ Cauza C-265/00, Campina Melkunie (Cour de Justice Benelux/Benelux Gerichtshof).
Cauza C-196/09, Miles și alții (Camera de recurs a Școlilor Europene).

**20. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2011) –
Trimiteri preliminare introduse**
(din fiecare stat membru și pentru fiecare instanță)

			Total
Belgia	Cour constitutionnelle	21	
	Cour de cassation	85	
	Conseil d'État	64	
	Alte instanțe	515	685
Bulgaria	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Alte instanțe	39	40
Republica Cehă	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	10	
	Ústavní soud		
	Alte instanțe	10	20
Danemarca	Højesteret	30	
	Alte instanțe	111	141
Germania	Bundesgerichtshof	148	
	Bundesverwaltungsgericht	105	
	Bundesfinanzhof	279	
	Bundesarbeitsgericht	23	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Alte instanțe	1 255	1 885
Estonia	Riigikohus	2	
	Alte instanțe	5	7
Irlanda	Supreme Court	19	
	High Court	20	
	Alte instanțe	23	62
Grecia	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	50	
	Alte instanțe	100	160
Spania	Tribunal Supremo	46	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Alte instanțe	217	271
Franța	Cour de cassation	95	
	Conseil d'État	75	
	Alte instanțe	677	847
Italia	Corte suprema di Cassazione	110	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	75	
	Alte instanțe	914	1 100
Cipru	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Alte instanțe		2

>>>

			Total
Letonia	Augstākā tiesa	18	
	Satversmes tiesa		
	Alte instanțe	2	20
Lituania	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	3	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	3	
	Alte instanțe	4	11
Luxemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	8	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	8	
	Alte instanțe	36	75
Ungaria	Legfelsőbb Bíróság	3	
	Fővárosi Ítéltábla	2	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Alte instanțe	40	46
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Alte instanțe	1	1
Țările de Jos	Raad van State	74	
	Hoge Raad der Nederlanden	207	
	Centrale Raad van Beroep	49	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	140	
	Tariefcommissie	34	
	Alte instanțe	285	789
Austria	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	87	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	66	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Alte instanțe	199	387
Polonia	Sąd Najwyższy	5	
	Naczelny Sąd Administracyjny	15	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Alte instanțe	23	43
Portugalia	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	45	
	Alte instanțe	41	88
România	Tribunalul Dâmbovița	3	
	Curtea de Apel	14	
	Alte instanțe	16	33

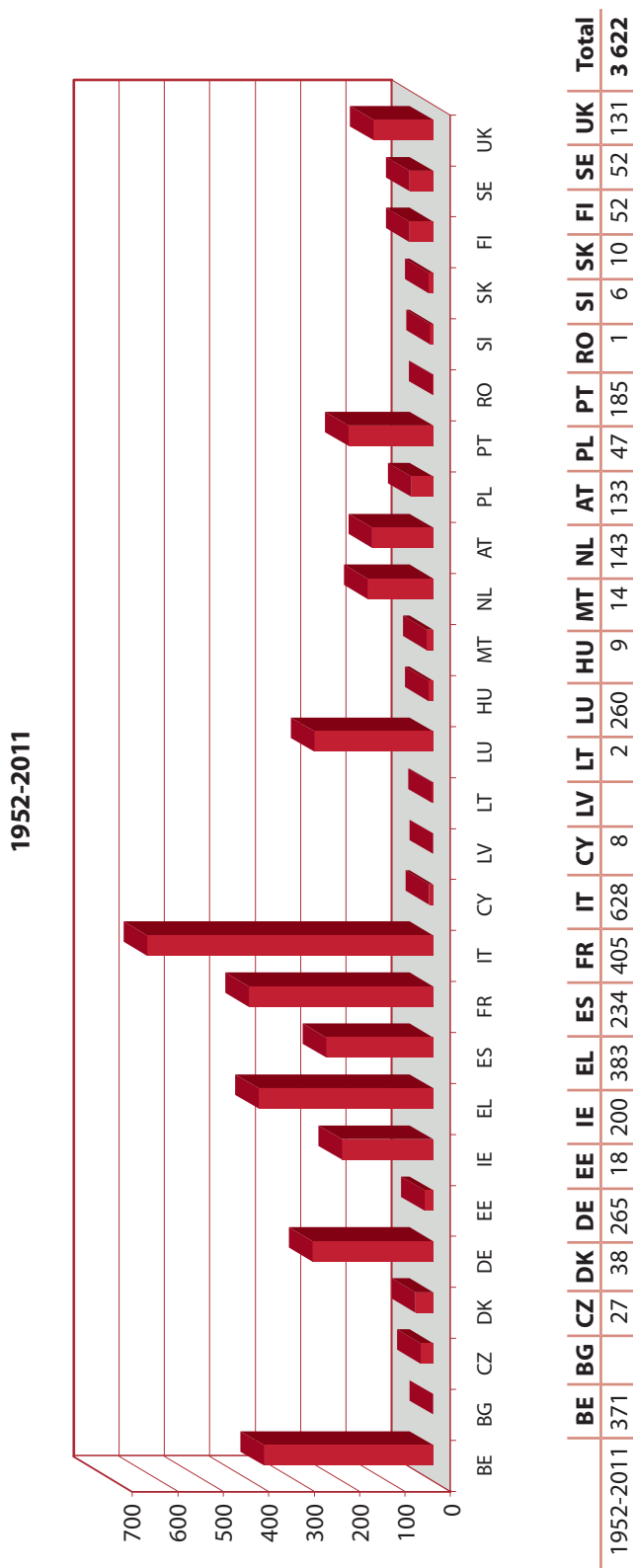
>>>

			Total
Slovenia	Vrhovno sodišče	1	
	Ustavno sodišče		
	Alte instanțe	3	4
Slovacia	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	6	
	Alte instanțe	5	11
Finlanda	Korkein hallinto-oikeus	38	
	Korkein oikeus	12	
	Alte instanțe	26	76
Suedia	Högsta Domstolen	14	
	Marknadsdomstolen	5	
	Regeringsrätten	24	
	Alte instanțe	48	91
Regatul Unit	House of Lords	40	
	Supreme Court	3	
	Court of Appeal	69	
	Alte instanțe	419	531
Altele	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	1	1
	Chambre de recours des écoles européennes ²	1	1
Total			7 428

¹ Cauza C-265/00, Campina Melkunie.

² Cauza C-196/09, Miles și alții.

21. Evoluția generală a activității judiciare (1952-2011) – Acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru introduse

Capitolul II

Tribunalul

A – Activitatea Tribunalului în 2011

de Marc Jaeger, președintele Tribunalului

Deși nu a fost un an de reînnoire parțială, 2011 s-a dovedit a fi un an în care compunerea colegiului Tribunalului nu a fost pe deplin stabilă. Astfel, Tribunalul a avut ocazia de a o primi pe doamna M. Kancheva, numită în locul domnului T. Tchipev, care a demisionat în iunie 2010, dar a trebuit de asemenea să regrete plecarea domnului E. Moavero Milanesi. Aceste modificări, care nu se încadrează în calendarul stabilit al reînnoirilor trienale, au devenit elemente recurente în viața instanței, la care trebuie să se răspundă prin măsuri adecvate de organizare și de administrare a justiției.

Din punct de vedere statistic, 2011 poate să fie calificat indubitabil drept un an record. Astfel, numărul total de 722 de noi cauze înregistrate constituie o creștere de aproximativ 15 % în raport cu anul 2010 (636 cauze introduse), an care cunoscuse la rândul lui în această privință un nivel inedit până atunci. De asemenea, progresia remarcabilă a numărului de cauze soluționate (+35 %) a determinat un nivel de activitate fără precedent pentru instanță, cu 714 cauze soluționate (față de 527 în 2010), la care s-au adăugat 52 de măsuri provizorii. Acest rezultat trebuie să fie văzut ca fiind rodul reformelor profunde puse în aplicare de Tribunal, atât în ceea ce privește *case management*, în sens larg, cât și în ceea ce privește dezvoltarea instrumentelor informatice și metodele de redactare.

Chiar dacă instanța trebuie să se străduiască să mențină în mod durabil ritmul urmat în 2011, existența unor factori conjuncturali nu permite să se garanteze că acesta va putea fi păstrat în fiecare an. Reformele trebuie, așadar, să fie continuate, pentru ca Tribunalul să poată nu numai să răspundă la creșterea sistematică a contenciosului, ci și să reducă stocul judiciar. Astfel, este de menționat faptul că, în pofida rezultatelor excepționale expuse anterior, numărul cauzelor pendinte a crescut, atingând 1 308 de cauze, iar durata de soluționare a cauzei a continuat să crească, media fiind de 26,7 luni (față de 24,7 luni în 2010).

Având în vedere că posibilitățile de reformare de ordin intern au fost pe deplin exploatate, reflecția trebuie să se îndrepte în prezent spre o modernizare a normelor de procedură ale Tribunalului, din perspectiva asigurării unei mai mari eficiențe și a unei mai bune flexibilități în cadrul examinării procedurale a diferitor tipuri de cauze în fața Tribunalului, cu respectarea drepturilor procesuale ale părților. Dar dincolo de aceste ameliorări certe necesare, bilanțul statistic al anului 2011 ne demonstrează mai ales că Tribunalul nu poate concepe viitorul fără o evoluție de ordin structural și adăugarea unor noi resurse, într-un context economic, financiar și bugetar care nu este totuși propice.

În ceea ce privește natura sa, vom arăta că, în anul 2011, contenciosul Tribunalului a fost caracterizat prin creșterea numărului de litigii în materia ajutoarelor de stat (67 de cauze introduse), prin confirmarea proporției importante a cauzelor de proprietate intelectuală (219 cauze, respectiv 30 % din totalul contenciosului) și prin afluxul brusc și substanțial de acțiuni referitoare la măsurile restrictive adoptate de Uniunea Europeană în raport cu situația anumitor state terțe (93 de cauze introduse), care reflectă în mod deosebit de evident incidența directă a activității legislative și administrative a Uniunii asupra situației instanței. Cu titlu general, contenciosul a fost de asemenea marcat printr-o diversificare și o complexitate crescândă, aspect demonstrat de expunerea care urmează, consacrată diferitor domenii de activitate a Tribunalului, în calitatea sa de instanță care se pronunță asupra legalității (I), asupra despăgubirii (II), asupra recursurilor (III) și asupra măsurilor provizorii (IV).

I. Contenciosul legalității

Cu privire la admisibilitatea acțiunilor formulate în temeiul articolului 263 TFUE

1. Termenul de introducere a acțiunii

Admisibilitatea acțiunilor în anulare este condiționată de respectarea termenului prevăzut la articolul 263 al șaselea paragraf TFUE, conform căruia acțiunile în anulare trebuie formulate în termen de două luni, după caz, de la publicarea actului, de la notificarea acestuia reclamantului sau, în lipsă, de la data la care reclamantul a luat cunoștință de actul respectiv. Potrivit articolului 102 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, în cazul în care actul atacat a fost publicat, acest termen începe să curgă de la sfârșitul celei de a paisprezece zile de la data publicării respective.

În cauza *PPG și SNF/ECHA* (Ordonanța din 21 septembrie 2011, T-268/10, nepublicată încă, în recurs, pronunțată în complet extins), era atacată o decizie a Agenției Europene pentru Produse Chimice, care, în conformitate cu obligația care îi incumbă în temeiul Regulamentului REACH¹, fusese publicată pe site-ul său internet. Tribunalul consideră că prelungirea termenului de paisprezece zile nu este aplicabilă, arătând că articolul 102 alineatul (1) din Regulamentul de procedură nu privește decât deciziile publicate în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* și că, în speță, nicio dispoziție nu prevede publicarea deciziei atacate în Jurnalul Oficial (spre deosebire – de exemplu – de deciziile referitoare la ajutoarele de stat). Tribunalul a apreciat astfel că acțiunea este inadmisibilă.

Pe de altă parte, în Ordonanța din 1 aprilie 2011, *Doherty/Comisia* (T-468/10, nepublicată încă), Tribunalul a apreciat că ora care trebuie luată în considerare pentru depunerea prin fax a cererii introductive era ora înregistrată la grefa Tribunalului, având în vedere dispozițiile articolului 43 alineatul (3) din Regulamentul de procedură (care prevede că, în privința termenelor procedurale, este luată în considerare numai data depunerii la grefă). Această oră este cea a Luxemburgului, ținând seama de stabilirea sediului Curții de Justiție a Uniunii Europene la Luxemburg, în conformitate cu Protocolul nr. 6 din Tratatul FUE.

În sfârșit, în Ordonanța din 22 iunie 2011, *Evropaïki Dynamiki/Comisia* (T-409/09, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a apreciat că termenul pentru considerente de distanță de zece zile prevăzut la articolul 102 alineatul (2) din Regulamentul de procedură privește doar termenele de procedură, iar nu termenul de prescripție de cinci ani prevăzut la articolul 46 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, a cărui curgere determină prescrierea acțiunii în răspundere extracontractuală. Astfel, termenele de procedură, precum termenele de formulare a căilor de atac, și termenul de cinci ani de prescripție a acțiunii formulate împotriva Uniunii în materie de răspundere extracontractuală sunt termene care, prin natura lor, sunt diferite. Astfel, termenele de formulare a căilor de atac sunt de ordine publică și nu sunt la dispoziția părților și a instanței, fiind instituite în vederea asigurării clarității și a securității situațiilor juridice. Prin urmare, este de competența instanței Uniunii să examineze, chiar și din oficiu, dacă acțiunea a fost introdusă în termenele

¹ Regulamentul (CE) nr. 1907/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2006 privind înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH), de înființare a Agenției Europene pentru Produse Chimice, de modificare a Directivei 1999/45/CE și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 793/93 al Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 1488/94 al Comisiei, precum și a Directivei 76/769/CEE a Consiliului și a Directivelor 91/155/CEE, 93/67/CEE, 93/105/CE și 2000/21/CE ale Comisiei (JO L 396, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 60, p. 3).

prevăzute. În schimb, instanța nu poate invoca din oficiu motivul întemeiat pe prescrierea acțiunii în răspundere extracontractuală.

2. Articolul 263 al patrulea paragraf TFUE – Primele cazuri de aplicare

a) Noțiunea de act normativ

Articolul 230 al patrulea paragraf CE supune admisibilitatea acțiunilor introduse de particulari împotriva actelor ai căror destinatari nu sunt dublei condiții ca reclamantii să fie vizați direct și individual de actul atacat. Potrivit jurisprudenței, persoanele fizice sau juridice, altele decât destinatarii unei decizii, nu pot pretinde că aceasta le privește în mod individual decât dacă respectiva decizie le afectează în considerarea anumitor calități care le sunt specifice sau a unei situații de fapt care le caracterizează în raport cu orice altă persoană și, ca urmare a acestui fapt, le individualizează într-un mod analog celui al destinatarului².

Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 1 decembrie 2009, au fost modificate condițiile de admisibilitate a acțiunii în anulare. Astfel, potrivit articolului 263 al patrulea paragraf TFUE, orice persoană fizică sau juridică poate formula o acțiune împotriva actelor care o privesc direct și individual, precum și împotriva actelor normative care o privesc direct și care nu presupun măsuri de executare. Această nouă dispoziție, destinată să înlesnească accesul particularilor la instanța Uniunii, a făcut obiectul unor prime interpretări din partea Tribunalului.

Astfel, în cauza *Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul European și Consiliul* (Ordonanța din 6 septembrie 2011, T-18/10, nepublicată încă, pronunțată în cameră extinsă), Tribunalul a definit pentru prima dată noțiunea „act normativ” în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE. Interpretând această din urmă dispoziție, Tribunalul a arătat că, deși omite termenul „decizie”, aceasta permite introducerea unei acțiuni, mai întâi, împotriva actelor individuale, apoi împotriva actelor cu aplicabilitate generală care privesc o persoană fizică sau juridică direct și individual, precum și, în sfârșit, împotriva actelor normative care o privesc direct și care nu presupun măsuri de executare. Potrivit Tribunalului, din sensul comun al termenului „normativ” rezultă că actele vizate de această a treia posibilitate sunt de asemenea de aplicabilitate generală. Această posibilitate nu vizează totuși toate actele cu aplicabilitate generală, ci doar cele care nu au caracter legislativ, astfel cum rezultă din economia articolului 263 și din geneza procesului care a condus la adoptarea acestei dispoziții, care fusese inițial propusă ca articolul III-365 al patrulea paragraf din proiectul Tratatului de instituire a unei Constituții pentru Europa. Tribunalul, procedând de această dată la o analiză teleologică, arată în plus că este conform cu finalitatea dispoziției menționate – și anume cea de a permite unui particular să formuleze o acțiune împotriva actelor cu aplicabilitate generală care nu sunt acte legislative, evitându-se astfel cazurile în care acesta ar trebui să încalce dreptul pentru a avea acces la instanță – faptul că cerințele de admisibilitate a unei acțiuni împotriva unui act legislativ să rămână mai restrictive decât cele aferente unei acțiuni formulate împotriva unui act normativ.

În speță, Tribunalul arată că actul atacat, și anume Regulamentul privind comerțul cu produse derivate din focă³, a fost adoptat potrivit procedurii de codecizie, sub incidența Tratatului CE (articolul 251 CE). Subliniind că rezultă din articolul 289 TFUE că actele adoptate potrivit procedurii definite la articolul 294 TFUE (procedura legislativă ordinară) constituie acte legislative și că această procedură preia, în principiu, procedura codeciziei, Tribunalul concluzionează, în raport

² Hotărârea Curții din 15 iulie 1963, Plaumann/Comisia, 25/62, Rec., p. 197, 223.

³ Regulamentul (CE) nr. 1007/2009 privind comerțul cu produse derivate din focă (JO L 286, p. 36).

cu diferitele categorii de acte juridice prevăzute de Tratatul FUE, că regulamentul atacat trebuie calificat drept act legislativ. Astfel, calificarea drept act legislativ sau act normativ potrivit Tratatului FUE se întemeiază pe criteriul procedurii, legislative sau nelegislative, care a condus la adoptarea sa. Prin urmare, admisibilitatea acțiunii introduse de reclamant este supusă condiției ca aceștia să demonstreze că au fost afectați direct și individual prin regulamentul respectiv, în sensul celei de a doua ipoteze menționate mai sus, prevăzută la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE.

b) Afectare directă și noțiunea de act care necesită măsuri de executare

În temeiul acestei definiții a noțiunii de act normativ, în Hotărârea din 25 octombrie 2011, *Microban International și Microban (Europe)/Comisia* (T-262/10, nepublicată încă), Tribunalul a apreciat că este admisibilă o acțiune introdusă împotriva deciziei Comisiei referitoare la neincluderea triclosanului, substanță chimică produsă de reclamante, în lista de aditivi care se pot utiliza la fabricarea materialelor și a obiectelor din material plastic destinate să vină în contact cu produsele alimentare.

Tribunalul constată, pe de o parte, că decizia atacată a fost adoptată de Comisie în exercitarea unor competențe de executare, iar nu a unor competențe legislative, și, pe de altă parte, că această decizie are o aplicabilitate generală, întrucât se aplică unor situații determinate în mod obiectiv și produce efecte juridice în privința unor categorii de persoane avute în vedere în mod general și abstract. Prin urmare, Tribunalul reține că decizia atacată constituie un act normativ în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE.

Amintind că, prin faptul că permite unei persoane fizice sau juridice să formuleze o acțiune împotriva actelor normative care o privesc direct și care nu presupun măsuri de executare, articolul 263 al patrulea paragraf TFUE urmărește un obiectiv de flexibilizare a condițiilor în care pot fi formulate acțiuni directe, Tribunalul apreciază că noțiunea de afectare directă astfel cum a fost recent introdusă în această dispoziție nu poate face obiectul unei interpretări mai restrictive decât cea care se raportează la noțiunea de afectare directă astfel cum era prevăzută la articolul 230 al patrulea paragraf CE. Stabilind că decizia atacată le privea direct pe reclamante, în sensul noțiunii de afectare directă astfel cum aceasta figura la articolul 230 al patrulea paragraf CE, Tribunalul deduce din aceasta că decizia atacată le privește direct și în sensul noțiunii de afectare directă astfel cum noțiunea respectivă a fost introdusă recent la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE.

În ceea ce privește aspectul dacă decizia atacată presupune măsuri de executare, Tribunalul constată că, în conformitate cu Directiva 2002/72/CE⁴, numai aditivii care figurează pe lista provizorie pot fi utilizați în continuare după 1 ianuarie 2010. În plus, potrivit acestei directive, un aditiv este eliminat din lista provizorie atunci când Comisia hotărăște să nu îl includă pe lista pozitivă. Prin urmare, decizia de neincludere a avut drept consecință imediată eliminarea de pe lista provizorie și interzicerea comercializării triclosanului, fără a fi necesar ca statele membre să adopte vreo măsură de executare. Pe de altă parte, măsura tranzitorie, în măsura în care permite să se prelungească până la 1 noiembrie 2011 posibilitatea de a comercializa triclosanul, nu necesita prin ea însăși nicio măsură de executare din partea statelor membre, eventuala intervenție a acestora din urmă înainte de 1 noiembrie 2011 fiind pur facultativă. În sfârșit, Tribunalul subliniază că, deși, în această ultimă ipoteză, măsura tranzitorie putea implica măsuri de executare din partea statelor membre, măsura tranzitorie menționată avea ca unic scop să faciliteze punerea în aplicare a deciziei atacate. Este, așadar, vorba despre un element accesoriu în raport cu obiectul principal al deciziei atacate, constituit din interzicerea comercializării triclosanului.

⁴ Directiva 2002/72/CE a Comisiei din 6 august 2002 privind materialele și obiectele din material plastic destinate să vină în contact cu produsele alimentare (JO L 220, p. 18, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 84).

Prin urmare, constatând că actul atacat constituie un act normativ care le privește direct pe reclamante și nu presupune măsuri de executare, Tribunalul, în temeiul noilor dispoziții ale articolului 263 TFUE, declară acțiunea admisibilă.

3. Competența Tribunalului în materia anulării deciziilor prin care se execută penalitățile cu titlu cominatoriu aplicate de Curte pentru neexecutarea unei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor

În cauza *Portugalia/Comisia* (Hotărârea din 29 martie 2011, T-33/09, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul era sesizat cu o cerere de anulare a deciziei Comisiei privind cererea de plată a penalităților cu titlu cominatoriu datorate în temeiul Hotărârii Curții din 10 ianuarie 2008, *Comisia/Portugalia*⁵, care a fost pronunțată la rândul ei ca urmare a unei prime hotărâri⁶ de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către acest stat pentru faptul de a fi abrogat legislația națională care condiționează acordarea de daune interese persoanelor lezate în urma unei încălcări a dreptului Uniunii de proba unei culpe sau a unui dol în domeniul contractelor de achiziții publice.

În această privință, Tribunalul constată că tratatul nu prevede nicio dispoziție specială cu privire la soluționarea litigiilor dintre un stat membru și Comisie, cu ocazia recuperării sumelor care ar fi datorate în executarea unei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pronunțate de Curtea de Justiție prin care se obligă un stat membru să plătească penalități cu titlu cominatoriu în cazul neexecutării unei prime hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor. În consecință, se aplică căile de atac stabilite de tratat, iar decizia prin care Comisia stabilește quantumul datorat de statul membru în temeiul penalităților cu titlu cominatoriu la care a fost obligat poate face obiectul unei acțiuni în anulare, care intră în competența Tribunalului.

Cu toate acestea, în exercitarea acestei competențe, Tribunalul nu poate să aducă atingere competenței exclusive rezervate Curții în materia constatării neîndeplinirii obligațiilor. Astfel, Tribunalul nu se poate pronunța, în cadrul unei acțiuni în anulare îndreptate împotriva unei decizii a Comisiei referitoare la executarea unei astfel de hotărâri a Curții, cu privire la o problemă legată de încălcarea de către statul membru a obligațiilor ce îi revin în temeiul tratatului și care nu ar fi fost soluționată de Curte în prealabil.

Pe de altă parte, Tribunalul arată că, în cadrul executării unei hotărâri a Curții prin care se aplică penalități cu titlu cominatoriu unui stat membru, Comisia trebuie să poată aprecia măsurile adoptate de statul membru pentru a se conforma hotărârii Curții fără a aduce atingere nici drepturilor statelor membre, astfel cum rezultă din procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, nici competenței exclusive a Curții de a se pronunța cu privire la conformitatea unei legislații naționale cu dreptul Uniunii. Prin urmare, Comisia este obligată să verifice, înainte de a recupera penalități cu titlu cominatoriu, dacă criticile reținute de Curte în cadrul unei hotărâri intervenite în urma procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor persistă încă la data expirării termenului acordat statului membru de Curte pentru a pune capăt încălcării. Cu toate acestea, Comisia nu poate decide, în acest cadru, că măsurile luate de un stat membru pentru a se conforma unei hotărâri nu sunt conforme cu dreptul Uniunii pentru a trage concluziile care se impun în vederea calculării penalităților cu titlu cominatoriu dispuse de Curte. În măsura în care consideră că noul regim juridic introdus de un stat membru nu constituie încă o transpunere

⁵ C-70/06, Rec., p. I-1. Într-un litigiu de aceeași natură s-a pronunțat Hotărârea din 19 octombrie 2011, *Franța/Comisia* (T-139/06, nepublicată încă).

⁶ Hotărârea Curții din 14 octombrie 2004, *Comisia/Portugalia*, C-275/03, nepublicată în Recueil.

corectă a unei directive, Comisia trebuie să declanșeze procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor.

În speță, Tribunalul amintește că rezultă din Hotărârea Curții din 10 ianuarie 2008, *Comisia/Portugalia* (C-70/06), că acest stat membru trebuia să abroge legislația națională în litigiu și că penalitățile cu titlu cominatoriu erau datorate până la data acestei abrogări. Or, această legislație a fost abrogată printr-o lege intrată în vigoare la 30 ianuarie 2008. Comisia a refuzat totuși să considere că încălcarea încetase la această dată, apreciind că încetarea încălcării intervenise la 18 iulie 2008, data intrării în vigoare a unei noi legislații. Tribunalul constată că dispozitivul hotărârii menționate a fost astfel încălcat de Comisie și anulează decizia atacată.

Normele de concurență aplicabile întreprinderilor

1. Aspecte generale

a) Noțiunea de întreprindere

În cauzele conexe *Gosselin/Comisia* și *Stichting Administratiekantoort Portielje/Comisia* (Hotărârea din 16 iunie 2011, T-208/08 și T-209/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul precizează condițiile de aplicare a jurisprudenței potrivit căreia intervenția, directă sau indirectă, a unei entități în activitatea economică a unei întreprinderi în care deține participații de control permite calificarea acestei entități drept întreprindere în sensul dreptului concurenței. În decizia sa, Comisia considerase că Portielje, o fundație care deține cu titlu fiduciar acțiuni în cadrul Gosselin, participa indirect la activitatea economică exercitată de aceasta din urmă. Tribunalul arată totuși că, întrucât jurisprudența nu a stabilit o prezumție de „intervenție” în gestiunea unei întreprinderi, sarcina probei privind acest element revine Comisiei. Or, potrivit Tribunalului, Comisia nu a invocat în speță decât argumente structurale – constatând doar că Portielje deținea cvasitotalitatea capitalului Gosselin și că cei trei membri principali ai conducerii sale erau în același timp membri ai consiliului de administrație al Gosselin – și nu a furnizat niciun element de probă concret susceptibil să demonstreze că Portielje a intervenit efectiv în gestiunea Gosselin. Prin urmare, Tribunalul reține că nu s-a dovedit de către Comisie că Portielje era o întreprindere.

b) Restrângerea concurenței – Concurență potențială

În cauza *Visa Europe și Visa International Service/Comisia* (Hotărârea din 14 aprilie 2011, T-461/07, nepublicată încă), reclamantele reproșau Comisiei că a evaluat efectele asupra concurenței ale comportamentului ilicit care le este imputat în raport cu un criteriu eronat din punct de vedere economic și juridic, și anume posibilitatea de intensificare a concurenței existente pe piața în cauză. Tribunalul respinge acest argument, arătând că împrejurarea potrivit căreia Comisia a recunoscut că, pe piața în cauză, concurența nu este ineficăcă nu o împiedică să sancționeze un comportament care are ca efect să excludă un concurent potențial. Astfel, examinarea condițiilor de concurență pe o piață dată ține seama nu numai de concurența existentă între întreprinderile deja prezente pe piața în cauză, ci și de concurența potențială. Prin urmare, Tribunalul validează abordarea Comisiei întemeiată pe aprecierea efectelor care restrâng concurența asupra concurenței potențiale și asupra structurii pieței în cauză.

Această hotărâre oferă de asemenea ocazia Tribunalului de a preciza incidența noțiunii de concurent potențial. Astfel, Tribunalul arată că, dacă intenția unei întreprinderi de a intra pe o piață este eventual relevantă pentru a verifica dacă poate fi considerată un concurent potențial, elementul esențial pe care trebuie să fie întemeiată o astfel de calificare îl reprezintă totuși capacitatea acesteia de a intra pe piața respectivă.

c) Termen rezonabil

În Hotărârile din 16 iunie 2011, *Heineken Nerderland și Heineken/Comisia și Bavaria/Comisia* (T-240/07 și T-235/07, nepublicate încă, în recurs), pronunțate în cadrul cartelului berilor olandeze, Comisia acordase o reducere de 100 000 de euro a cuantumului amenzii aplicate fiecărei întreprinderi ca urmare a duratei excesive a procedurii administrative, care a constat în peste șapte ani după efectuarea inspecțiilor. În această privință, Tribunalul consideră că durata procedurii administrative a determinat o încălcare a principiului termenului rezonabil și că reducerea forfetară acordată de Comisie nu a ținut seama de cuantumul amenzilor aplicate acestor întreprinderi – și anume 219,28 milioane de euro în sarcina Heineken NV și a filialei sale și 22,85 milioane de euro în sarcina Bavaria NV –, astfel încât această reducere nu este susceptibilă să compenseze în mod corespunzător încălcarea. În consecință, Tribunalul fixează reducerea în cauză la 5 % din cuantumul amenzii.

2. Contribuții în domeniul articolului 101 TFUE

a) Administrarea probei

Hotărârile pronunțate în privința cartelului instalațiilor de comutație cu izolație în gaz au permis Tribunalului să aducă o serie de precizări în ceea ce privește regimul probei în materia înțelegerilor.

– Admisibilitate

În cauza *Fuji Electric/Comisia* (Hotărârea din 12 iulie 2011, T-132/07, nepublicată încă), Comisia susținea că atât obiecțiile neformulate în cadrul procedurii administrative, cât și documentele neprezentate în cursul acesteia și depuse pentru prima dată de reclamantă în fața Tribunalului erau inadmisibile. Tribunalul respinge această abordare și subliniază că normele care enumeră drepturile și obligațiile întreprinderilor în cadrul procedurii administrative prevăzute de dreptul concurenței nu pot fi interpretate în sensul că obligă o persoană să coopereze și, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile care îi este adresată de Comisie, să formuleze, încă din etapa procedurii administrative, toate criticile pe care ar dori să le poată invoca în susținerea unei acțiuni în anulare.

În același mod, Comisia susținea inadmisibilitatea criticilor întemeiate pe repunerea în discuție a unor elemente de fapt sau de drept recunoscute expres de reclamantă în cursul procedurii administrative. Cu toate acestea, Tribunalul arată că, atunci când persoana în cauză decide în mod voluntar să coopereze și când, în cadrul procedurii administrative, recunoaște explicit sau implicit elementele de fapt sau de drept care justifică imputarea încălcării în sarcina sa, ea nu este limitată în exercitarea dreptului de a formula o cale de atac de care dispune în temeiul tratatului. În lipsa unui temei juridic expres prevăzut în acest scop, o asemenea limitare ar fi contrară principiilor fundamentale ale legalității și respectării dreptului la apărare.

– Mărturii

În Hotărârea din 12 iulie 2011, *Hitachi și alții/Comisia* (T-112/07, nepublicată încă), Tribunalul amintește, mai întâi, că declarația unei întreprinderi căreia i se impută că a participat la o înțelegere, declarație a cărei exactitate este contestată de mai multe alte întreprinderi în cauză, nu poate fi considerată că reprezintă o dovadă suficientă a existenței unei încălcări săvârșite de acestea din urmă, fără a fi confirmată de alte elemente de probă. În continuare, Tribunalul precizează că mărturiile scrise ale angajaților unei societăți, redactate sub controlul acesteia și prezentate de aceasta în scopul apărării sale în cadrul procedurii administrative desfășurate de Comisie, nu

pot, în principiu, să fie calificate drept elemente diferite și independente de declarațiile aceleiași societăți. Acestea nu sunt decât complementare declarațiilor menționate, în raport cu care ele pot să precizeze și să concretizeze conținutul. Prin urmare, acestea trebuie deopotrivă coroborate de alte elemente de probă.

– Elemente contextuale

În Hotărârile din 12 iulie 2011, *Hitachi și alții/Comisia*, citată anterior, *Toshiba/Comisia* (T-113/07, nepublicată încă, în recurs), și *Mitsubishi Electric/Comisia* (T-133/07, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul amintește că, atunci când Comisia se întemeiază numai pe conduita întreprinderilor în cauză pe piață pentru a concluziona cu privire la existența unei încălcări, este suficient ca acestea din urmă să demonstreze existența unor împrejurări care să pună într-o lumină diferită faptele stabilite de Comisie și care permit astfel substituirea cu altă explicație plauzibilă a faptelor a celei reținute de Comisie. Cu toate acestea, deși lipsa unor probe scrise ar putea avea relevanță în cadrul aprecierii globale a seriei de indicii invocate de Comisie, aceasta nu are ca atare drept efect să permită întreprinderii în cauză să pună în discuție afirmațiile Comisiei printr-o prezentare alternativă a faptelor. Această situație se regăsește numai în cazul în care probele prezentate de Comisie nu permit să se demonstreze existența încălcării fără echivoc și fără a fi necesară o interpretare.

– Controlul Tribunalului

În cauza *Mitsubishi Electric/Comisia*, citată anterior, reclamanta contesta jurisprudența potrivit căreia, având în vedere dificultățile cu care se confruntă Comisia în încercarea de a dovedi o încălcare, sunt acceptabile norme mai flexibile în materie de probe. În susținerea argumentației sale, reclamanta arată că amenziile impuse în cauzele privind înțelegeri crescuseră constant în ultimii ani, ceea ce trebuia să influențeze intensitatea controlului deciziilor Comisiei. Tribunalul respinge acest argument subliniind că, deși majorarea cuantumurilor amenzilor este, desigur, susceptibilă să aibă consecințe mai grave pentru părțile cărora li s-au impus aceste amenzi, ea are drept consecință, din moment ce inițiativa Comisiei în acest sens este în general cunoscută, împrejurarea că, atunci când răspunderea pentru încălcare se stabilește în sarcina unor întreprinderi, acestea asigură generarea unui număr cât mai scăzut posibil de probe utilizabile, făcând astfel mai dificilă sarcina Comisiei.

Pe de altă parte, Tribunalul a amintit de asemenea, în Hotărârea din 25 octombrie 2011, *Aragonesas Industrias y Energía/Comisia* (T-348/08, nepublicată încă), că, în măsura în care are obligația să aprecieze dacă probele și celelalte elemente invocate de Comisie în decizia atacată sunt suficiente pentru stabilirea existenței unei încălcări, Tribunalului îi revine deopotrivă obligația de a identifica elementele de probă reținute de Comisie pentru a demonstra participarea reclamantei la încălcarea în cauză. În acest scop, cercetarea elementelor de probă respective poate privi numai partea din motivarea deciziei atacate în care Comisia descrie etapa contradictorie a procedurii administrative.

b) Participarea la o încălcare unică și continuă

În Hotărârea din 16 iunie 2011, *Verhuizingen Coppens/Comisia* (T-210/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul amintește că, pentru ca unei întreprinderi să i se angajeze răspunderea pentru comiterea unei încălcări unice și continue, este necesară cunoașterea comportamentelor ilicite ale celorlalți participanți la încălcare. Or, Tribunalul arată mai întâi că, în speță, deși reclamanta a participat într-adevăr la întocmirea unor devize false de mutare, ea nu avea cunoștință, în schimb, de activitățile anticoncurențiale ale celorlalte întreprinderi cu privire la acordurile de compensații financiare pentru ofertele respinse sau pentru cazurile în care nu exista ofertă. În măsura în care –

independent de dispozitivul său – rezulta clar din motivele deciziei că, în opinia Comisiei, aceste practici formau o încălcare unică și continuă, Tribunalul a anulat atât constatarea încălcării, cât și amenda impusă.

c) Calculul cuantumului amenzii

Anul 2011 a fost marcat de un număr foarte important de cauze privind înțelegeri care ridică o problemă multiplă aferentă calculului amenzii aplicate, precum și de primele cazuri de interpretare de către Tribunal a Orientărilor din 2006⁷.

– Valoarea vânzărilor

În Hotărârea din 16 iunie 2011, *Team Relocations și alții/Comisia* (T-204/08 și T-212/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalului i s-a solicitat interpretarea conceptului „vânzare” de care trebuie să se țină seama în cadrul aplicării Orientărilor din 2006. Cu această ocazie, Tribunalul respinge poziția reclamantei care pledează pentru luarea în considerare doar a valorii vânzărilor care rezultă din serviciul afectat în mod real de practicile anticoncurențiale. Astfel, Tribunalul reține că se impune să se considere drept valoare a vânzărilor, în sensul acestor orientări, vânzările realizate pe piața relevantă.

– Gravitate

În cauza *Ziegler/Comisia* (Hotărârea din 16 iunie 2011, T-199/08, nepublicată încă, în recurs), reclamanta invoca nemotivarea care afectează calculul cuantumului de bază al amenzii. În această privință, Tribunalul arată că Orientările din 2006 au adus „o schimbare fundamentală a metodologiei pentru calculul amenzilor”. În special, a fost eliminată clasificarea încălcărilor în trei categorii („minore”, „grave” și „foarte grave”) și a fost introdus un interval cuprins între 0 % și 30 % cu scopul de a permite o diferențiere mai clară. În plus, cuantumul de bază al amenzii este, în prezent, „legat de o proporție din valoarea vânzărilor, determinată în funcție de gradul de gravitate al încălcării, multiplicată cu numărul de ani în cursul cărora a avut loc încălcarea”. Ca regulă generală, „proporția din valoarea vânzărilor luată în calcul se fixează la un nivel de maximum 30 %”. În ceea ce privește acordurile orizontale de stabilire a prețului, de împărțire a piețelor și de limitare a producției, „care se numără, prin însăși natura lor, printre reștrângerile cele mai grave ale concurenței”, proporția din vânzări luată în calcul trebuie să se situeze, în general, „la limita superioară a intervalului”. În aceste condiții, și drept corolar la marja de apreciere de care dispune în materie, Comisia este obligată să motiveze alegerea proporției din vânzări luată în calcul și nu poate să se limiteze să motiveze doar calificarea încălcării ca fiind „foarte gravă”. Cu titlu mai general, deși admite caracterul suficient de motivat al deciziei cu privire la acest aspect, Tribunalul pune accentul pe faptul că jurisprudența menționată a fost elaborată în special în raport cu Orientările precedente și invită, așadar, Comisia ca, în cadrul aplicării Orientărilor din 2006, să își consolideze motivarea referitoare la calculul amenzii pentru a permite mai ales întreprinderilor să cunoască detaliat modul de calcul al amenzii care le este aplicată.

În Hotărârea *Team Relocations și alții/Comisia*, citată anterior, constatând că Orientările din 2006 au suprimat atât clasificarea încălcărilor pe categorii, cât și cuantumul forfetare și au instituit un sistem care permite o diferențiere mai clară în funcție de gravitatea încălcărilor, Tribunalul concluzionează în sensul că Comisia este liberă să individualizeze gravitatea rolului fiecărei

⁷ Orientări privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003, adoptate la 1 septembrie 2006 (JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264).

întreprinderi fie prin determinarea procentului din valoarea vânzărilor reținute, fie cu ocazia aprecierii circumstanțelor atenuante și agravante. Cu toate acestea, în cel din urmă caz, aprecierea circumstanțelor menționate trebuie să permită să se țină seama în mod adecvat de gravitatea relativă a participării la o încălcare unică, precum și de o variație în timp a acestei gravități.

– Durată

În cauzele conexe *Team Relocations* și *alții/Comisia*, citate anterior, multiplicarea sistematică a cuantumului determinat în funcție de valoarea vânzărilor cu numărul de ani de participare la încălcare a unei întreprinderi, astfel cum se prevede în Orientările din 2006, era contestată în măsura în care acest sistem ar conferi duratei invocate a încălcării o întindere disproporționată în comparație cu ceilalți factori relevanți, și în special cu gravitatea încălcării. Deși Tribunalul, astfel cum s-a arătat cu privire la gravitatea încălcării, menționează că noua abordare a Comisiei reprezintă, și în această privință, o schimbare fundamentală a metodologiei, în măsura în care multiplicarea cu numărul de ani de participare la încălcare echivalează cu o creștere a cuantumului cu 100 % pe an, acesta subliniază totuși că articolul 23 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003⁸ nu se opune unei astfel de evoluții.

În schimb, în Hotărârea din aceeași zi *Gosselin Group* și *Stichting Administratiekantoor Portielje/Comisia*, citată anterior, Tribunalul deduce consecința acestei modificări asupra activității Comisiei. Astfel, acesta precizează că, dacă jurisprudența este constantă în sensul că sarcina probei privind încălcările articolului [101] alineatul (1) [TFUE] incumbă Comisiei și că aceasta trebuie să prezinte dovezi precise și concordante pentru a susține convingerea fermă că încălcarea pretinsă a fost săvârșită, acest lucru se întâmplă în special în cazul probelor referitoare la durata încălcării, criteriu a cărui importanță a fost consolidată în mod considerabil în Orientările din 2006.

– Egalitate de tratament – Cifra de afaceri luată în considerare

În Hotărârile *Toshiba/Comisia* și *Mitsubishi Electric/Comisia*, citate anterior, Tribunalul arată că, în speță, Comisia s-a raportat la anul 2001 ca an de referință pentru stabilirea valorii vânzărilor mondiale și pentru calculul cuantumului de plecare al amenzilor aplicate Toshiba și Mitsubishi Electric, ale căror activități în domeniul instalațiilor de comutație cu izolație în gaz fuseseră preluate de întreprinderea comună a acestora, TM T & D, în 2002, în timp ce a reținut anul 2003 drept ultimul an complet al încălcării în ceea ce privește producătorii europeni. Potrivit Comisiei, această diferențiere reflecta voința de a lua în considerare faptul că, în cea mai mare parte a perioadei în care a fost săvârșită încălcarea, Toshiba deținea pe piața mondială a acestui produs o cotă considerabil mai mică decât cea a Mitsubishi. Deși apreciază că un astfel de obiectiv este legitim, Tribunalul consideră totuși că ar fi putut fi utilizate alte metode nediscriminatorii pentru a-l atinge, precum împărțirea cuantumului de plecare al amenzii, calculat pe baza cifrelor de afaceri realizate în 2003, în funcție de procentul vânzărilor produsului în cauză în ultimul an înainte de constituirea întreprinderii comune. Prin urmare, întrucât Comisia a încălcat principiul egalității de tratament și în lipsa unui element care să îi permită să calculeze un nou quantum al amenzii, Tribunalul anulează amenzile aplicate celor două întreprinderi.

⁸ Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

– Descurajare

În cauza *Arkema France și alții/Comisia* (Hotărârea din 7 iunie 2011, T-217/06, nepublicată încă), Comisia aplicase o majorare de 200 %, în scopul de a garanta un efect descurajator suficient al sancțiunii pecuniare, ținând seama de dimensiunea și de puterea economică a întreprinderii în cauză. Această majorare era întemeiată pe cifra de afaceri mondială a Total, societatea-mamă a reclamantei. Cu toate acestea, Tribunalul arată că reclamanta a încetat să fie controlată de Total cu câteva zile înainte de adoptarea deciziei Comisiei și, prin urmare, apreciază că majorarea amenzii din perspectiva efectului descurajator nu este justificată. Astfel, Tribunalul amintește că necesitatea de a asigura un efect suficient de descurajator al amenzii impune, printre altele, adaptarea cuantumului său pentru a ține seama de impactul urmărit asupra întreprinderii căreia îi este aplicată, și aceasta pentru ca amenda să nu fie considerată neglijabilă sau, dimpotrivă, excesivă, în special din punctul de vedere al capacității sale financiare. În consecință, acest obiectiv de descurajare poate fi atins în mod valabil numai dacă se ia în considerare situația întreprinderii în ziua în care este aplicată amenda. În măsura în care unitatea economică dintre Arkema și Total a fost desființată înainte de data adoptării deciziei, resursele acestei din urmă societăți nu puteau fi luate în considerare la stabilirea majorării amenzii impuse în sarcina Arkema și a filialelor sale. Tribunalul apreciază, în consecință, că majorarea de 200 % este excesivă în ceea ce le privește și că o majorare de 25 % este adecvată pentru a asigura un efect suficient de descurajator al amenzii care le-a fost aplicată. Pentru acest motiv, Tribunalul decide reducerea cuantumului amenzii aplicate Arkema de la 219,1 la 113,3 milioane de euro.

– Cooperare

În Hotărârea *Fuji Electric/Comisia*, citată anterior, Tribunalul precizează că, deși este exact că data la care elementele de probă sunt transmise Comisiei influențează calificarea acestora în sensul că au valoare adăugată semnificativă, în măsura în care această calificare depinde de elementele de probă cuprinse deja în dosarul Comisiei la data transmiterii lor, singura împrejurare că aceste elemente au fost transmise ulterior notificării comunicării privind obiecțiunile nu exclude ca acestea să poată încă prezenta, în pofida stadiului avansat al procedurii administrative, o valoare adăugată semnificativă. În special, într-o cerere de a beneficia de Comunicarea privind cooperarea, depusă după trimiterea comunicării privind obiecțiunile, o întreprindere se poate concentra pe faptele care, în opinia acesteia, nu au fost demonstrate corespunzător cerințelor legale, în vederea furnizării unei valori adăugate semnificative în raport cu elementele de probă deținute deja de Comisie.

În cauza *Deltafina/Comisia* (Hotărârea din 9 septembrie 2011, T-12/06, nepublicată încă, în recurs), Comisia decisese pentru prima dată să acorde imunitate condiționată reclamantei în cadrul Comunicării privind cooperarea. Tribunalul arată că, având în vedere că acordarea imunității totale la amenzi constituie o excepție de la principiul caracterului individual al răspunderii întreprinderii pentru încălcarea normelor de concurență, este logic ca, în schimb, Comisia să poată impune întreprinderii să nu omită să o informeze cu privire la situația de fapt relevantă pe care o cunoaște și care este de natură să afecteze desfășurarea procedurii administrative și eficiența investigării. Or, Tribunalul arată că, în cadrul unei reuniuni cu concurenții săi, reclamanta a divulgat, în mod voluntar și fără să informeze Comisia în legătură cu acest fapt, că adresase o cerere de imunitate serviciilor Comisiei, înainte ca aceasta din urmă să fi avut ocazia de a verifica înțelegerea în cauză. Întrucât un astfel de comportament nu demonstrează un spirit de cooperare reală, Tribunalul apreciază că, prin faptul că nu a acordat Deltafina imunitatea definitivă, Comisia nu a săvârșit o eroare.

– Circumstanțe agravante

În Hotărârea din 17 mai 2011, *Arkema France/Comisia* (T-343/08, nepublicată încă), Tribunalul arată că, deși niciun termen de prescripție nu se opune constatării de către Comisie a unei încălcări repetate, nu este mai puțin adevărat că, în conformitate cu principiul proporționalității, Comisia nu poate lua în considerare fără nicio limită de timp decizia sau deciziile anterioare prin care este sancționată o întreprindere. În speță, Tribunalul constată că reclamanta a încălcat normele de concurență prin participarea în formă continuă la înțelegeri din 1961 până în luna mai 1984, pentru care a fost sancționată mai întâi în 1984, apoi în 1986 și, în sfârșit, în 1994, și că, în pofida acestei serii de decizii, reclamanta a repetat comportamentul ilicit prin participarea, de la 17 mai 1995 până la 9 februarie 2000, la o nouă înțelegere, sancționată prin decizia atacată. În consecință, Comisia a majorat cu 90 % quantumul de bază al amenzii aplicate reclamantei. Tribunalul validează abordarea Comisiei, arătând că, din moment ce această serie de decizii, adoptate la un interval scurt, dintre care ultima a fost adoptată cu un an înainte ca reclamanta să participe la încălcarea sancționată prin decizia atacată, dovedește tendința reclamantei de a încălca normele de concurență, Comisia nu a încălcat principiul proporționalității prin faptul că a luat în considerare seria menționată de decizii în cadrul aprecierii comportamentului reclamantei constând în încălcări repetate.

În decizia atacată în cadrul cauzelor *ENI/Comisia* și *Polimeri Europa/Comisia* (Hotărârile din 13 iulie 2011, T-39/07 și T-59/07, nepublicate încă, în recurs), Comisia, observând că întreprinderea EniChem făcuse deja obiectul unor sancțiuni pentru participarea sa la două înțelegeri anterioare, considerase că quantumul de bază al amenzii aplicate reclamantelor, Eni și filiala sa Polimeri, trebuia să fie majorat cu 50 % în temeiul circumstanței agravante legate de încălcările repetate. Comisia considerase că, deși persoanele juridice implicate în încălcările în cauză nu erau identice, aceeași întreprindere repetase totuși comportamentul ilicit în cauză. Tribunalul mai arată totuși că, întrucât evoluția structurii și a controlului societăților în cauză este complexă, revine Comisiei obligația de a fi deosebit de precisă și de a prezenta toate elementele detaliate necesare pentru a demonstra că societățile vizate prin decizia atacată și societățile vizate prin deciziile anterioare alcătuiau aceeași „întreprindere” în sensul articolului [101 TFUE]. Tribunalul consideră că această situație nu se regăsește în speță și, prin urmare, că încălcarea repetată nu a fost demonstrată. Tribunalul reduce, așadar, quantumul amenzii de la 272,25 la 181,5 milioane de euro.

În cauzele conexate soluționate în aceeași zi, *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs și alții/Comisia* (T-144/07, T-147/07-T-150/07 și T-154/07, nepublicate încă, în recurs), Tribunalul amintește că Comisia a majorat quantumul amenzilor aplicate societății-mamă ThyssenKrupp AG, filialei sale, ThyssenKrupp Elevator AG, precum și anumitor filiale naționale cu 50 % pentru încălcare repetată, având în vedere că anumite societăți care aparțineau grupului ThyssenKrupp fuseseră deja sancționate în 1998 pentru participarea lor la o înțelegere pe piața suprataxe pe aliaj. În această privință, Tribunalul arată că, în decizia menționată, Comisia constatare o încălcare săvârșită numai de societățile grupului respectiv, cu excluderea societăților-mamă ale acestora la data faptelor, dintre care ThyssenKrupp AG ar fi succesorul economic și juridic. În plus, Comisia nu considerase, în acel stadiu, că filialele și societățile lor mamă alcătuiau o entitate economică. Pe de altă parte, Tribunalul constată că filialele cărora li s-au aplicat amenzi în cadrul înțelegerii din sectorul suprataxe pe aliaj nu făceau parte dintre întreprinderile sancționate în decizia atacată. Astfel, încălcările constatate nu pot fi considerate încălcare repetată săvârșită de aceeași întreprindere.

– Circumstanțe atenuante

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea *Ziegler/Comisia*, citată anterior, reclamanta invoca încetarea practicii ilicite ca circumstanță atenuantă. Tribunalul arată că, deși Orientările din 2006

prevăd că cuantumul de bază al amenzii poate fi redus în acest temei, regula respectivă „nu se aplică acordurilor sau practicilor de natură secretă (în special cartelurilor)”. În plus, beneficiul acestei circumstanțe atenuante este limitat la cazurile în care încălcarea încetează ca urmare a primelor intervenții ale Comisiei. Or, constatând că reclamanta a participat la încălcare până la 8 septembrie 2003, în timp ce inspecțiile au avut loc după această dată, și anume la 16 septembrie 2003, Tribunalul respinge critica prezentată de reclamantă.

În aceeași cauză, reclamanta pretindea că faptul că Comisia a avut cunoștință despre practica ilicită și că ar fi tolerat-o ani de zile o determinase să creadă în mod legitim, chiar dacă în mod eronat, în caracterul legal al acestei practici. În această privință, Tribunalul subliniază că simpla cunoaștere a unui comportament anticoncurențial nu presupune faptul că acest comportament a fost „autorizat sau încurajat” implicit de Comisie, în sensul Orientărilor din 2006. Astfel, o pretinsă inacțiune nu poate fi asimilată cu un act pozitiv precum o autorizare sau o încurajare care determină recunoașterea existenței unei circumstanțe atenuante.

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea *Arkema France/Comisia*, citată anterior, reclamanta susținea că Comisia refuzase eronat să îi acorde o reducere a cuantumului amenzii în temeiul cooperării sale efectuate în afara domeniului de aplicare al unei comunicări privind cooperarea. Tribunalul precizează că, pentru a se menține efectul util al acestui tip de comunicare, Comisia este obligată să acorde unei întreprinderi o reducere a amenzii în baza unui alt temei numai în situații excepționale. Tribunalul consideră că o astfel de situație se regăsește în special în cazul în care, deși o întreprindere depășește obligația sa legală de a coopera, fără a avea, cu toate acestea, dreptul la o reducere a cuantumului amenzii în temeiul comunicării menționate, cooperarea acesteia prezintă totuși pentru Comisie o utilitate obiectivă. O astfel de utilitate trebuie să se constate atunci când Comisia își întemeiază decizia finală pe elemente de probă în lipsa cărora nu ar fi fost în măsură să sancționeze integral sau parțial încălcarea în cauză.

– Circumstanțe excepționale

În Hotărârea *Ziegler/Comisia*, citată anterior, Tribunalul examinează aplicarea Orientărilor din 2006 în ceea ce privește luarea în considerare a capacității contributive a întreprinderii în cauză. În această privință, Tribunalul arată că, pentru a beneficia de o reducere excepțională a amenzii din cauza dificultăților economice în temeiul Orientărilor menționate, pe lângă depunerea unei cereri în acest sens, trebuie îndeplinite două condiții cumulative, și anume, în primul rând, dificultatea insurmontabilă de a plăti amenda și, în al doilea rând, prezența unui „anumit context social și economic”. Or, în ceea ce privește prima condiție, Tribunalul constată că Comisia s-a limitat să observe că amenda reprezintă numai 3,7 % din cifra de afaceri mondială a întreprinderii în 2006 pentru a concluziona în sensul că sancțiunea nu este de natură să pună iremediabil în pericol viabilitatea sa economică. Tribunalul consideră, pe de o parte, că această apreciere este abstractă și nu ia deloc în considerare situația reală a reclamantei, iar, pe de altă parte, că un simplu calcul al procentului pe care îl reprezintă amenda în raport cu cifra de afaceri mondială a întreprinderii nu poate *per se* să întemeieze concluzia potrivit căreia această amendă nu este de natură să pună în mod iremediabil în pericol viabilitatea economică a acesteia din urmă. Cu toate acestea, având în vedere că nu era îndeplinită cea de a doua condiție, Tribunalul reține că în mod întemeiat Comisia a respins argumentele invocate de reclamantă.

– Plafon de 10 % din cifra de afaceri

În Hotărârea din 16 iunie 2011, *Putters International/Comisia* (T-211/08, nepublicată încă), Tribunalul arată că simplul fapt că amenda aplicată în final se ridică la 10 % din cifra de afaceri a reclamantei, în timp ce acest procent este mai redus în privința altor participanți la înțelegere, nu poate constitui

o încălcare a principiului egalității de tratament sau a principiului proporționalității. Astfel, această consecință este inerentă interpretării plafonului de 10 % drept prag unic de reducere care se aplică după o eventuală reducere a amenzii ca urmare a unor circumstanțe atenuante sau a principiului proporționalității. Cu toate acestea, Tribunalul observă că înmulțirea cuantumului, stabilit în funcție de valoarea vânzărilor, cu numărul anilor de participare la încălcare poate implica faptul că, în cadrul Orientărilor din 2006, aplicarea plafonului de 10 % să fie de acum înainte mai degrabă regula decât excepția pentru orice întreprindere care își desfășoară activitatea în principal pe o singură piață și care a participat pentru o perioadă mai mare de un an la o înțelegere. În acest caz, orice diferențiere în funcție de gravitate sau de anumite circumstanțe atenuante nu va mai fi în mod normal susceptibilă să se transfere asupra unei amenzi care a fost redusă pentru a ajunge la valoarea de 10 %. Astfel, Tribunalul pune accentul pe faptul că absența diferențierii în ceea ce privește amenda finală care rezultă din aceasta reprezintă o dificultate care, având în vedere principiul individualizării pedepselor și a sancțiunilor, este inerentă noii metodologii.

d) Caracterul imputabil al comportamentului ilicit și obligarea în solidar

– Condiții de aplicare a prezumției de răspundere a unei societăți-mamă pentru acțiunile filialei sale

În Hotărârea din 15 septembrie 2011, *Koninklijke Grolsch/Comisia* (T-234/07, nepublicată încă), Tribunalul arată că Comisia nu a făcut proba participării directe a reclamantei la înțelegere. Or, reclamanta a fost asimilată filialei sale (deținută în proporție de 100 %) fără ca, în speță, Comisia să efectueze o distincție între persoanele juridice și fără să furnizeze motivele pentru care încălcarea trebuia să îi fie imputată. Potrivit Tribunalului, prin faptul că nu a menționat legăturile economice, organizatorice sau juridice existente între reclamantă și filiala acesteia, Comisia a privat reclamanta de posibilitatea de a contesta eventual temeinicia acestei imputări în fața Tribunalului prin răsturnarea prezumției de exercitare efectivă a unei influențe decisive asupra filialei menționate și nu a dat posibilitatea Tribunalului să își exercite controlul în această privință, ceea ce justifică anularea deciziei.

– Răsturnarea prezumției

În Hotărârile din 16 iunie 2011, *L’Air liquide/Comisia* și *Edison/Comisia* (T-185/06, nepublicată încă, și T-196/06, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul constată mai întâi că Comisia a putut prezuma în mod legitim exercitarea efectivă a unei influențe decisive de către reclamante asupra filialelor lor, ținând cont de legătura necontestată de control în proporție de 100 % care le unește. În continuare, Tribunalul observă că reclamantele au invocat o argumentație specifică ce viza răsturnarea prezumției menționate, încercând să demonstreze autonomia filialelor lor. Or, în răspunsul la aceste argumente, Comisia s-a limitat să facă trimitere la anumite indicii suplimentare privind exercitarea de către reclamante a unei influențe decisive asupra filialelor lor. Tribunalul apreciază că, procedând în acest mod, Comisia nu a expus, în decizia atacată, motivele pentru care elementele furnizate de reclamante nu erau suficiente pentru a răsturna prezumția în cauză. Or, obligația Comisiei de a-și motiva decizia cu privire la acest aspect rezultă în mod clar din caracterul refragabil al prezumției în cauză, a cărei răsturnare impunea, din partea reclamantelor, să aducă o probă referitoare la ansamblul legăturilor economice, organizatorice și juridice dintre ele înseși și filialele respective. Întrucât Comisia nu a adoptat o poziție detaliată în această privință, Tribunalul anulează decizia atacată pentru încălcarea obligației de motivare.

În cauzele conexe *Gosselin/Comisia* și *Stichting Administratiekantor Portielje/Comisia*, citate anterior, Comisia aplicase prezumția de exercitare efectivă a unei influențe decisive de către Portielje asupra Gosselin, în măsura în care societatea-mamă deținea cvasitotalitatea capitalului

filialei sale. Cu toate acestea, Tribunalul arată că elementele prezentate de Portielje permiteau răsturnarea prezumției menționate. Printre acestea, Tribunalul subliniază în special faptul că unica posibilitate a societății-mamă de a influența filiala sa ar fi fost să facă uz, cu ocazia adunării generale a acesteia din urmă, de drepturile de vot aferente acțiunilor pe care le deținea. Or, Tribunalul constată că, în perioada în care s-a săvârșit încălcarea, nu a avut loc nicio adunare a acționarilor. Prin urmare, Tribunalul decide anularea deciziei Comisiei în măsura în care este vizată Portielje.

– Întinderea răspunderii

În cauza *Tomkins/Comisia* (Hotărârea din 24 martie 2011, T-382/06, nepublicată încă, în recurs), reclamantei i s-a imputat răspunderea pentru comportamentul ilicit al filialei sale, Pegler, ca urmare a deținerii în proporție de 100 % a capitalului acesteia din urmă. Printre motivele invocate, reclamanta contesta participarea filialei sale la înțelegere pentru o parte din perioada încălcării. Prin Hotărârea pronunțată în aceeași zi *Pegler/Comisia* (T-386/06, nepublicată încă), Tribunalul a anulat decizia Comisiei privind participarea Pegler în cartelul fitingurilor din cupru pentru o parte din perioada încălcării mai mare decât cea vizată de motivul invocat de Tomkins, societatea-mamă. În această privință, Tribunalul amintește că, întrucât instanța Uniunii nu se poate pronunța *ultra petita*, anularea pe care o pronunță nu poate depăși anularea solicitată de reclamantă. Cu toate acestea, din punctul de vedere al dreptului concurenței, reclamanta constituia o entitate unică împreună cu filiala sa, care a obținut parțial câștig de cauză ca urmare a acțiunii în anulare introduse în cauza *Pegler/Comisia*, citată anterior. În consecință, imputarea reținută de Comisie împotriva reclamantei presupune că aceasta din urmă beneficiază de anularea parțială a deciziei atacate în cauza menționată. Astfel, reclamanta invocase un motiv unic prin care contesta durata participării Pegler la încălcare și solicitase anularea deciziei atacate pentru acest motiv. Tribunalul, sesizat cu o acțiune în anulare formulată separat de o societate-mamă și de filiala sa, consideră astfel că nu se pronunță *ultra petita* atunci când ia în considerare rezultatul acțiunii formulate de filială, atât timp cât concluziile acțiunii formulate de societatea-mamă au același obiect.

În schimb, în cauza în care s-a pronunțat aceeași hotărâre, Tomkins renunțase expres la critica întemeiată pe o eroare de apreciere privind majorarea cuantumului amenzii în scop de descurajare. Tribunalul deduce din aceasta că nu se poate pronunța cu privire la aspectul menționat fără a depăși cadrul litigiului, astfel cum a fost definit de părți în această cauză, chiar dacă, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea *Pegler/Comisia*, citată anterior, a considerat că în mod greșit Comisia aplicase acest coeficient de multiplicare.

– Plată în solidar

În Hotărârea din 12 octombrie 2011, *Alliance One International/Comisia* (T-41/05, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul consideră că reclamanta nu putea fi considerată răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de Agroexpansión pentru perioada anterioară datei de 18 noiembrie 1997, întrucât numai de la această din urmă dată cele două au constituit o unitate economică și, prin urmare, o întreprindere în sensul articolului [101 TFUE]. Întrucât solidaritatea pentru plata amenzii poate acoperi numai perioada încălcării în care societatea-mamă și filiala sa constituiau o astfel de întreprindere, Comisia nu îi putea impune în mod întemeiat reclamantei să plătească în solidar cu Agroexpansión totalitatea cuantumului aplicat acesteia din urmă, respectiv 2 592 000 de euro, și anume un cuantum care se raportează la întreaga perioadă a încălcării. În consecință, Tribunalul a redus majorarea aplicată prin raportare la durată de la 50 % la 35 %.

e) Competența de fond

În temeiul articolului 261 TFUE și al articolului 31 din Regulamentul nr. 1/2003, Tribunalul dispune de o competență de fond care îl abilitază, dincolo de simplul control al legalității sancțiunii, care nu permite decât respingerea acțiunii în anulare sau anularea actului atacat, să reformeze actul atacat, chiar și în lipsa anulării, ținând seama de toate împrejurările de fapt, prin modificarea, de exemplu, a amenzii aplicate⁹.

În Hotărârea *Arkema France și alții/Comisia*, citată anterior, Tribunalul arată că Comisia nu a contestat exactitatea afirmațiilor reclamantelor potrivit cărora, de la 18 mai 2006, acestea nu mai erau controlate de Total și de Elf Aquitaine, element de fapt care figura deja în cererea introductivă. Invitat de reclamante să își exercite competența de fond pentru a reduce cuantumul amenzii în raport cu acest element de fapt, Tribunalul reduce astfel de la 200 % la 25 % majorarea aplicată pentru a asigura un efect suficient de descurajator al amenzii, majorarea fiind considerată excesivă, întrucât a fost calculată pe baza cifrei de afaceri mondiale a societății-mamă. În consecință, cuantumul amenzii aplicate în sarcina Arkema este redus cu 105,8 milioane de euro.

În Hotărârile *Ziegler/Comisia* și *Team Relocations și alții/Comisia*, citate anterior, Tribunalul precizează că motivarea detaliată privind calculul cuantumului amenzii, devenită necesară ca urmare a modificării metodologice fundamentale pe care o presupune aplicarea Orientărilor din 2006, are de asemenea ca obiectiv să faciliteze exercitarea de către Tribunal a competenței sale de fond, care trebuie să îi permită acestuia să aprecieze, pe lângă legalitatea deciziei atacate, caracterul adecvat al amenzii aplicate.

În Hotărârea *Putters International/Comisia*, citată anterior, Tribunalul consideră că absența diferențierii în ceea ce privește amenda finală, care rezultă câteodată din metodologia aplicată în temeiul Orientărilor din 2006, poate impune să își exercite competența de fond în cazurile concrete în care simpla aplicare a orientărilor menționate nu ar permite o diferențiere adecvată.

În Hotărârea din 5 octombrie 2011, *Romana Tabacchi/Comisia* (T-11/06, nepublicată încă), prin care s-a constatat că Comisia, pe de o parte, săvârșise erori de apreciere a faptelor în ceea ce privește durata participării reclamantei la înțelegere și, pe de altă parte, încălcase principiul egalității de tratament prin aprecierea ponderii specifice a acestei participări, Tribunalul remediază această situație prin exercitarea competenței sale de fond. Astfel, Tribunalul consideră, ținând seama, printre altele, de efectul cumulativ al nelegalităților constatate anterior, precum și de capacitatea financiară scăzută a reclamantei, că se va face o apreciere justă a tuturor împrejurărilor cauzei prin stabilirea cuantumului final al amenzii aplicate reclamantei la 1 milion de euro, în loc de 2,05 milioane de euro. În această privință, Tribunalul precizează, pe de o parte, că o amendă cu un asemenea quantum permite sancționarea eficace a comportamentului nelegal al reclamantei într-un mod care nu poate fi neglijat și care rămâne suficient de descurajator, iar, pe de altă parte, că orice amendă care depășește acest quantum ar fi disproporționată în raport cu încălcarea reproșată reclamantei apreciată în ansamblu.

3. Contribuții în domeniul concentrărilor

În Hotărârea din 12 octombrie 2011, *Association belge des consommateurs test-achats/Comisia* (T-224/10, nepublicată încă), Tribunalul a adus precizări cu privire la condițiile de admisibilitate

⁹ A se vedea în special Hotărârea Curții din 15 octombrie 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctul 692.

a unei acțiuni introduse de terți, pe de o parte, împotriva unei decizii a Comisiei prin care se declară compatibilă cu piața comună o operațiune de concentrare (în speță, între EDF și Segebel) și, pe de altă parte, împotriva respingerii cererii, introdusă de autoritățile naționale, de trimitere parțială a examinării concentrării în fața autorităților menționate (decizie prin care se refuză trimiterea).

a) Calitatea procesuală activă a terților

În această privință, Tribunalul amintește că rezultă din jurisprudență că, pentru deciziile Comisiei care privesc compatibilitatea unei concentrări cu piața comună, calitatea procesuală activă a terților interesați de o concentrare trebuie apreciată în mod diferit, după cum aceștia, pe de o parte, invocă vicii care afectează esența acestor decizii (terți interesați din „prima categorie”) sau, pe de altă parte, susțin că Comisia a încălcat drepturi procedurale care le sunt conferite prin acte de drept al Uniunii care reglementează controlul concentrărilor (terți interesați din „a doua categorie”).

În ceea ce privește prima categorie, este necesar ca acești terți să fie afectați prin decizia atacată în temeiul anumitor calități care le sunt specifice sau al unei situații de fapt care îi caracterizează în raport cu orice altă persoană și îi individualizează într-un mod analog cu destinatarul. Or, reclamanta, în speță, nu face parte din prima categorie, având în vedere că nu este vizată individual de decizia Comisiei. În ceea ce privește problema dacă reclamanta intră în cea de a doua categorie, Tribunalul precizează că asociațiile de consumatori dispun de un drept procedural – dreptul de a fi audiat – în cadrul procedurii administrative având ca obiect examinarea unei concentrări, sub rezerva respectării a două condiții: în primul rând, concentrarea trebuie să privească produse sau servicii utilizate de consumatorii finali și, în al doilea rând, asociația trebuie să fi introdus efectiv o cerere în scris pentru a fi audiată de Comisie în cursul procedurii de examinare.

Tribunalul constată că reclamantul îndeplinește prima condiție – întrucât concentrarea în cauză poate produce efecte, cel puțin secundare, asupra consumatorilor –, dar nu cea de a doua condiție. În această privință, Tribunalul subliniază că demersurile pe care sunt obligați să le întreprindă terții pentru a fi implicați într-o procedură de control al concentrărilor trebuie să aibă loc începând de la notificarea formală a concentrării. Aceasta permite, în interesul terților, să se evite ca terții să formuleze cereri înainte să fi fost stabilit obiectul procedurii de control desfășurate de Comisie, cu ocazia notificării operațiunii economice în cauză. În plus, aceasta evită situația în care Comisia are sarcina de a tria sistematic, dintre cererile pe care le primește, cererile care se referă la operațiuni economice legate doar de ipoteze abstracte sau chiar de simple zvonuri și cele referitoare la operațiuni care conduc la o notificare. În speță, reclamantul solicitase Comisiei să fie audiat în cadrul examinării concentrării cu două luni înaintea notificării sale. Or, potrivit Tribunalului, acest fapt nu poate suplini lipsa reînnoirii cererii sau a oricărei inițiative din partea sa, odată ce operațiunea economică avută în vedere de EDF și de Segebel a devenit efectiv o concentrare notificată corespunzător.

b) Caracterul atacabil al unei decizii de refuzare a trimiterii

Potrivit unei jurisprudențe constante, un terț interesat de o concentrare poate contesta în fața Tribunalului decizia prin care Comisia admite cererea de trimitere introdusă de o autoritate națională pentru concurență. În schimb, Tribunalul apreciază că terții interesați nu au calitate procesuală pentru a contesta o decizie de refuzare a trimiterii, prin care Comisia respinge cererea de trimitere introdusă de o autoritate națională. Astfel, drepturile procedurale și protecția jurisdicțională pe care dreptul Uniunii o recunoaște acestor terți nu sunt deloc puse în pericol prin decizia de refuzare a trimiterii. Dimpotrivă, această decizie garantează terților interesați de o concentrare de dimensiune comunitară, pe de o parte, că aceasta va fi examinată de Comisie

în raport cu dreptul Uniunii și, pe de altă parte, că Tribunalul va fi instanța competentă să judece o eventuală acțiune împotriva deciziei Comisiei prin care se finalizează procedura.

Ajutoare de stat

1. Admisibilitate

Jurisprudența din acest an aduce precizări în special cu privire la noțiunile de act care produce efecte juridice obligatorii și de interes de a exercita acțiunea.

În Hotărârea din 8 decembrie 2011, *Deutsche Post/Comisia* (T-421/07, nepublicată încă), Tribunalul a declarat inadmisibilă acțiunea introdusă de Deutsche Post împotriva deciziei Comisiei de deschidere a procedurii oficiale de investigare cu privire la ajutorul care îi fusese acordat de Republica Federală Germania. Tribunalul a apreciat că decizia atacată, care fusese precedată de o primă decizie de deschidere a procedurii oficiale de investigare în 1999, nu constituia un act atacabil.

Potrivit Tribunalului, o decizie a Comisiei de a deschide procedura oficială, act cu caracter preparator față de decizia finală, produce efecte juridice autonome și, în consecință, constituie un act atacabil nu numai în ipoteza în care reclamantul contestă clasificarea ajutorului drept ajutor nou, ci și în cazul în care contestă însăși calificarea măsurii în litigiu drept ajutor de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE.

Cu toate acestea, în speță, Tribunalul a apreciat că actul atacat, care consta într-o a doua decizie de deschidere a procedurii oficiale, nu constituia un act atacabil, întrucât nu producea efecte juridice autonome în raport cu prima decizie de deschidere. Actul atacat se referea la aceleași măsuri care făcuseră obiectul deciziei de deschidere anterioare. În plus, Comisia menționase deja faptul că măsurile în litigiu puteau intra în domeniul de aplicare a interdicției prevăzute la articolul 87 alineatul (1) CE și că, în consecință, efectele juridice autonome aferente actului atacat se produsese deja ca urmare a deciziei de deschidere menționate. Tribunalul a arătat de asemenea că, în momentul adoptării actului atacat, procedura oficială de investigare deschisă în 1999 cu privire la măsurile în litigiu nu fusese încă închisă și că, astfel, actul atacat nu modificase nici conținutul juridic al măsurilor în litigiu, nici situația juridică a reclamantei.

În cauzele conexe *Freistaat Sachsen și Land Sachsen-Anhalt și Mitteldeutsche Flughafen și Flughafen Leipzig-Halle/Comisia* (Hotărârea din 24 martie 2011, cauzele conexe T-443/08 și T-455/08, nepublicată încă, în recurs), calificarea unui aport de capital ca ajutor de stat era contestată în fața Tribunalului prin două acțiuni introduse împotriva deciziei Comisiei prin care ajutorul acordat de Republica Federală Germania aeroportului Leipzig-Halle era declarat compatibil cu piața comună, prima acțiune fiind introdusă de acționarii publici ai întreprinderilor care administrează aeroportul (cauza T-443/08), iar cea de a doua, de către cele două întreprinderi care administrează aeroportul (cauza T-455/08).

Tribunalul a apreciat că acțiunea formulată de acționarii publici din cauza T-443/08 era inadmisibilă pentru lipsa interesului. Cu titlu prealabil, Tribunalul amintește că o acțiune în anulare introdusă de o persoană fizică sau juridică nu este admisibilă decât în măsura în care reclamantul are un interes să obțină anularea actului atacat. Acest interes trebuie să fie născut și actual și este apreciat în ziua în care este formulată acțiunea. Tribunalul arată de asemenea că simplul fapt că o decizie a Comisiei declară un ajutor compatibil cu piața comună și, prin urmare, nu cauzează, în principiu, prejudicii întreprinderilor care beneficiază de ajutor nu dispensează instanța Uniunii de obligația

de a examina dacă aprecierea Comisiei produce efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele întreprinderilor respective.

În primul rând, Tribunalul apreciază că faptul că decizia nu corespunde poziției exprimate de reclamant și cu ocazia procedurii administrative nu produce, *per se*, niciun efect juridic obligatoriu de natură să le afecteze interesele și nu poate fundamenta el însuși interesul acestora de a exercita acțiunea. Astfel, procedura de control al ajutoarelor de stat este, ținând seama de economia sa generală, o procedură deschisă în raport cu statul membru care răspunde pentru acordarea ajutorului. Întreprinderile beneficiare ale ajutoarelor și entitățile teritoriale substatale care acordă ajutoarele, precum și întreprinderile concurente ale beneficiarilor ajutoarelor sunt considerate ca fiind doar „persoane interesate” în această procedură. Tribunalul adaugă faptul că astfel de reclamant nu sunt nicidecum lipsiți de orice protecție jurisdicțională efectivă împotriva deciziei Comisiei prin care un aport de capital este calificat ajutor de stat. Astfel, chiar dacă acțiunea în anulare ar fi declarată inadmisibilă, nimic nu se opune posibilității ca reclamantii menționați să propună instanței naționale, în cadrul unui litigiu în fața unei instanțe naționale în care ar fi eventual implicați pentru a-și asuma consecințele pretenției nulității a aportului de capital pe care le evocă, să adreseze o trimitere preliminară în temeiul articolului 234 CE, pentru a repune în discuție validitatea deciziei Comisiei în măsura în care prin aceasta se constată că măsura în cauză este un ajutor.

În al doilea rând, în ceea ce privește pretențiile consecințe negative ale calificării aportului de capital ca ajutor de stat, Tribunalul consideră că un reclamant nu poate invoca situații viitoare și incerte pentru a justifica propriul său interes de a solicita anularea actului atacat. Împrejurarea că un reclamant se referă la consecințe „posibile” ale pretenției nulității a aportului de capital în materie de drept al societăților și al insolvenței, iar nu la consecințe certe, este, așadar, insuficientă pentru recunoașterea unui astfel de interes. Pe de altă parte, Tribunalul arată că reclamantii, acționari publici ai beneficiarului ajutorului, nu au demonstrat că dispuneau de un interes propriu, distinct de cel al beneficiarului, de a solicita anularea deciziei. Or, cu excepția situației în care se poate invoca un interes de a exercita acțiunea distinct de cel al unei întreprinderi vizate de actul Uniunii și la care aceasta deține o parte a capitalului, o persoană nu poate să își apere interesele față de acest act altfel decât prin exercitarea drepturilor sale de asociat al acestei întreprinderi.

În Hotărârea din 20 septembrie 2011, *Regione autonoma della Sardegna și alții/Comisia* (cauzele conexe T-394/08, T-408/08, T-453/08 și T-454/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a respins excepția de inadmisibilitate invocată de Comisie și a apreciat că faptul că reclamantele și intervenientele nu au introdus în termenul prevăzut o acțiune împotriva unei decizii de rectificare care are același obiect și finalitate ca o decizie de deschidere a procedurii oficiale de investigare nu le împiedică să invoce motive întemeiate pe nelegalitatea acesteia din urmă împotriva deciziei finale a Comisiei.

Astfel, o decizie de închidere a fazei oficiale de examinare produce efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele părților interesate, întrucât încheie procedura respectivă și se pronunță definitiv asupra compatibilității măsurii examinate cu regulile aplicabile ajutoarelor de stat. În consecință, părțile interesate dispun întotdeauna de posibilitatea de a ataca această decizie și, în acest cadru, trebuie să poată repune în discuție diferitele elemente care întemeiază poziția adoptată definitiv de Comisie. Tribunalul adaugă că această posibilitate este independentă de întrebarea dacă decizia de deschidere a procedurii oficiale de investigare poate face obiectul unei acțiuni în anulare. Desigur, este posibil să se formuleze o acțiune împotriva respectivei decizii de deschidere atunci când produce efecte juridice definitive, această situație regăsindu-se atunci când Comisia deschide procedura oficială de investigare în privința unei măsuri pe care o califică provizoriu drept ajutor nou. Cu toate acestea, posibilitatea de a ataca o decizie de deschidere

nu poate avea drept consecință reducerea drepturilor procedurale ale părților interesate prin împiedicarea acestora să atace decizia finală și să invoce în susținerea cererilor lor vicii referitoare la toate etapele procedurii care a condus la această decizie.

2. Norme de fond

a) Noțiunea de ajutor de stat

În Hotărârea din 12 mai 2011, *Région Nord-Pas-de-Calais și Communauté d'Agglomération du Douaisis/Comisia* (cauzele conexate T-267/08 și T-279/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a consacrat o serie de dezvoltări referitoare la noțiunea de resurse de stat, în special la condiția ca măsurile în cauză să fie imputabile statului.

Tribunalul amintește în această privință că faptul că avansurile au fost acordate de regiune și de comunitatea intercomunală, așadar, de colectivități teritoriale, iar nu de autoritățile centrale nu este, prin el însuși, de natură a exclude aceste măsuri din sfera de aplicare a articolului 107 alineatul (1) TFUE. Pe de altă parte, Tribunalul precizează că faptul că finanțarea măsurilor în litigiu din resursele proprii ale regiunii și ale comunității intercomunale nu este de natură fiscală sau parafiscală nu poate nici el să excludă măsurile menționate de la calificarea acestora ca fiind ajutoare de stat. Astfel, criteriul determinant în domeniul resurselor de stat este controlul public, iar articolul 107 alineatul (1) TFUE cuprinde toate mijloacele pecuniare, indiferent dacă acestea rezultă sau nu rezultă din contribuții obligatorii pe care autoritățile publice le pot utiliza în mod efectiv pentru a susține întreprinderile.

În Hotărârea din 20 septembrie 2011, *Regione autonoma della Sardegna și alții/Comisia*, citată anterior, era reproșat Comisiei faptul de a fi calificat eronat măsurile în litigiu drept ajutoare noi ilegale pentru motivul că nu au fost notificate, și nu drept ajutoare existente utilizate abuziv.

Tribunalul amintește că, în cazul în care modificarea afectează schema inițială în însăși substanța sa, această schemă se transformă într-o schemă de ajutoare de stat nouă. În schimb, în cazul în care modificarea nu este substanțială, doar modificarea în sine este susceptibilă să fie calificată drept ajutor nou. În speță, decizia de aprobare menționa expres condiția privind anterioritatea cererii de ajutor în raport cu începerea executării proiectelor de investiție. Reținând că, în temeiul măsurii care nu a fost notificată, regiunea Sardinia putea acorda ajutoare pentru proiecte a căror executare începuse înainte de introducerea cererilor de ajutor, Tribunalul consideră că schema astfel cum era aplicată a fost modificată în raport cu schema astfel cum fusese aprobată. Or, potrivit Tribunalului, această modificare nu poate fi calificată drept minoră sau anodină. Astfel, în măsura în care, după cum rezultă din Orientările din 1998¹⁰, Comisia subordonează frecvent aprobarea schemelor de ajutoare cu finalitate regională condiției privind anterioritatea cererii de ajutor în raport cu începerea executării proiectelor, eliminarea acestei condiții era susceptibilă să influențeze evaluarea compatibilității măsurii de ajutor cu piața comună. Tribunalul a concluzionat astfel în sensul că ajutoarele în litigiu erau ajutoare noi, iar nu ajutoare existente. Aceste ajutoare noi erau ilegale, întrucât modificarea schemei aprobate nu fusese notificată Comisiei.

În sfârșit, Tribunalul a precizat că ajutoarele în litigiu nu puteau fi calificate drept ajutoare utilizate abuziv, întrucât această calificare vizează ipoteza în care beneficiarul utilizează ajutorul cu încălcarea deciziei prin care a fost aprobat. Or, în speță, încălcarea deciziei de aprobare nu se putea atribui beneficiarilor ajutoarelor, ci regiunii Sardinia.

¹⁰ Orientările privind ajutoarele de stat regionale din 10 martie 1998 (JO C 74, p. 9).

b) Puterea de apreciere a Comisiei – Examinarea unei scheme de ajutor – Regulament de exceptare

În Hotărârea din 14 iulie 2011, *Freistaat Sachsen/Comisia* (T-357/02 RENV, nepublicată încă), Tribunalul respinge motivul reclamantului potrivit căruia Comisia nu și-a exercitat puterea de apreciere cu ocazia examinării schemei de ajutoare în cauză și s-a limitat să aplice criteriile prevăzute de Regulamentul de exceptare IMM¹¹.

Tribunalul constată că obiectul Regulamentului de exceptare IMM este atât de a declara compatibile cu piața comună anumite ajutoare acordate întreprinderilor mici și mijlocii (IMM), cât și de a excepta statele de la obligația de notificare a acestor ajutoare. Aceasta nu înseamnă totuși că, în urma unei examinări realizate de Comisie în raport cu criteriile definite la articolul 87 alineatul (3) CE, în urma unei notificări din partea unui stat membru, nu poate fi declarat compatibil cu piața comună niciun ajutor acordat în favoarea IMM. Tribunalul precizează de asemenea că, deși Comisia poate stabili norme generale de punere în aplicare care structurează exercitarea puterii sale de apreciere în temeiul articolului 87 alineatul (3) CE, aceasta nu se poate priva în totalitate, atunci când apreciază un caz particular, de puterea de apreciere menționată, în special în privința cazurilor pe care nu a urmărit în mod expres sau chiar a omis să le reglementeze în normele generale de punere în aplicare. Prin urmare, această putere de apreciere nu este epuizată prin adoptarea unor astfel de norme generale și, în principiu, nu există niciun obstacol în calea unei eventuale aprecieri individuale în afara cadrului normelor menționate, cu condiția ca totuși Comisia să respecte normele superioare de drept, precum normele din tratat și principiile generale de drept al Uniunii. În speță, Tribunalul a constatat că Comisia își exercitase corect această putere de apreciere prin examinarea compatibilității măsurii nu numai în raport cu criteriile definite în Regulamentul de exceptare IMM, ci și pe baza articolului 87 alineatul (3) CE.

c) Noțiunea de dificultăți serioase

În Hotărârea din 27 septembrie 2011, *3F/Comisia* (T-30/03 RENV, nepublicată încă, în recurs), reclamantul solicita anularea deciziei Comisiei de a nu ridica obiecții față de regimul fiscal danez în cauză. Tribunalul respinge acțiunea pentru motivul că reclamantul nu a demonstrat că Comisia s-a confruntat cu dificultăți serioase și ar fi trebuit să inițieze procedura oficială de investigare.

Potrivit Tribunalului, procedura oficială de investigare are un caracter indispensabil în cazul în care Comisia întâmpină dificultăți serioase în a aprecia dacă un ajutor este compatibil cu piața comună. Noțiunea de dificultăți serioase prezintă un caracter obiectiv, existența unor astfel de dificultăți trebuind să fie căutată atât în împrejurările în care a fost adoptat actul atacat, cât și în conținutul acestuia, în mod obiectiv, prin efectuarea unei analize a motivelor deciziei în raport cu elementele de care dispunea Comisia atunci când s-a pronunțat cu privire la compatibilitatea cu piața comună a ajutoarelor în litigiu. Rezultă astfel că controlul de legalitate efectuat de Tribunal în privința existenței unor dificultăți serioase, prin natura sa, depășește identificarea unei erori vădite de apreciere. Sarcina probei cu privire la existența unor dificultăți serioase revine reclamantului, care poate face această probă pe baza mai multor indicii concordante referitoare, pe de o parte, la împrejurările și la durata procedurii de examinare preliminară și, pe de altă parte, la conținutul deciziei atacate.

¹¹ Regulamentul (CE) nr. 70/2001 al Comisiei din 12 ianuarie 2001 privind aplicarea articolelor 87 [CE] și 88 [CE] la ajutoare de stat pentru întreprinderile mici și mijlocii (JO L 10, p. 33, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 98).

În scopul de a stabili existența unor dificultăți serioase, era invocată în special durata procedurii de examinare preliminară. În această privință, Tribunalul precizează că, deși Comisia nu este obligată să procedeze la o examinare preliminară într-un termen determinat atunci când măsurile adoptate de stat nu au fost notificate, precum în speță, aceasta este totuși obligată să procedeze la o examinare diligentă și imparțială a plângerilor primite cu privire la măsurile adoptate de stat care nu au fost notificate și nu poate prelungi la nesfârșit examinarea preliminară. Caracterul rezonabil al duratei procedurii trebuie să fie apreciat în funcție de circumstanțele proprii fiecărei cauze.

În speță, Tribunalul apreciază că, deși o examinare preliminară care a durat mai mult de patru ani poate fi considerată, în ansamblul său, ca depășind ceea ce implică în mod obișnuit o primă examinare, această durată se justifică prin circumstanțele și prin contextul procedurii. S-a ținut în special seama de faptul că regimul fiscal în cauză făcuse obiectul unei modificări legislative care a determinat numeroase discuții și schimburi de scrisori între statul membru și Comisie. În plus, dacă durata examinării preliminare poate constitui un indiciu privind existența unor dificultăți serioase, aceasta nu este suficientă *per se* pentru a demonstra existența unor astfel de dificultăți. Numai dacă este coroborată cu alte elemente, curgerea unui termen, chiar dacă depășește în mod considerabil ceea ce implică în mod obișnuit o primă examinare preliminară, poate să determine să se recunoască faptul că Comisia a întâmpinat dificultăți serioase de apreciere, care impuneau inițierea procedurii oficiale de examinare.

d) Noțiunea de activitate economică

În cauzele *Freistaat Sachsen și Land Sachsen-Anhalt și Mitteldeutsche Flughafen și Flughafen Leipzig-Halle/Comisia*, citate anterior, Tribunalul a fost determinat să se pronunțe cu privire la problema dacă construirea unor infrastructuri aeroportuare, în cazul în care acestea sunt puse la dispoziția gestionarilor de infrastructuri, constituie o activitate economică.

În contextul dreptului concurenței, noțiunea de întreprindere cuprinde orice entitate care exercită o activitate economică, indiferent de statutul său juridic și de modul său de finanțare. Reprezintă o activitate economică orice activitate care constă în oferirea de bunuri sau de servicii pe o piață determinată. În această privință, Tribunalul constată, în primul rând, că gestionarea infrastructurilor aeroportuare constituie o activitate economică, în special în cazul în care întreprinderea oferă servicii aeroportuare în schimbul unei remunerații rezultate din taxe aeroportuare, acestea din urmă trebuind să fie analizate ca o contraprestație a serviciilor prestate de concesionarul aeroportului. Tribunalul precizează de asemenea că faptul că o întreprindere greează un aeroport regional, iar nu un aeroport internațional, nu poate repune în discuție caracterul economic al activității sale, de vreme ce aceasta constă în oferirea de servicii în schimbul unei remunerații pe piața serviciilor aeroportuare regionale. Exploatarea unei piste contribuie la activitatea economică a întreprinderii gestionare, în special atunci când aceasta este exploatată în scopuri comerciale. În al doilea rând, Tribunalul apreciază că, în vederea examinării caracterului economic al activității întreprinderii în contextul finanțării publice pentru extinderea unei piste, nu este necesar să se disocieze activitatea ce constă în construirea sau în extinderea unei infrastructuri de utilizarea ulterioară a acesteia, caracterul economic sau neeconomic al utilizării ulterioare a infrastructurii construite determinând în mod necesar caracterul activității de extindere. Astfel, pistele de aterizare și de decolare sunt elemente esențiale pentru activitățile economice desfășurate de un operator de aeroport. Construirea de piste de aterizare și de decolare permite astfel unui aeroport să își desfășoare sau, atunci când este vorba despre construirea unei piste suplimentare ori despre extinderea unei piste existente, să își dezvolte activitatea economică principală.

e) Criteriul investitorului privat în economia de piață

În Hotărârea *Région Nord-Pas-de-Calais și Communauté d'Agglomération du Douaisis/Comisia*, citată anterior, Tribunalul apreciază că Comisia a efectuat, astfel cum era obligată, o analiză prin care a urmărit să se asigure că beneficiarul ajutorului nu ar fi putut obține un împrumut în condiții similare pe piața de credit. Tribunalul amintește că, pentru a aprecia dacă o măsură de stat constituie ajutor, trebuie să se determine dacă întreprinderea beneficiară a primit un avantaj economic pe care nu l-ar fi obținut în condiții normale de piață. În acest scop, este relevant să se aplice criteriul întemeiat pe posibilitățile de care dispune întreprinderea beneficiară de a obține sumele în cauză în condiții similare pe piața capitalurilor. În mod deosebit, trebuie ridicată problema dacă un investitor privat ar fi efectuat operațiunea în cauză în aceleași condiții. În speță, Tribunalul observă că Comisia s-a bazat pe constatarea că, având în vedere situația sa financiară, societatea Arbel Fauvet Rail nu ar fi putut obține fonduri pe piața de credit în condiții la fel de avantajoase precum cele obținute din partea reclamantelor, întrucât avansurile în litigiu au fost acordate fără nicio garanție care să asigure rambursarea lor, în timp ce rata dobânzii care a fost aplicată corespundea împrumuturilor garantate cu garanții normale. În plus, Tribunalul subliniază că faptul că un debitor poate să obțină un credit pe termen scurt nu permite aprecierea posibilităților sale de a obține un împrumut pe termen mai lung, a cărui rambursare va depinde de capacitatea de supraviețuire a acestuia.

În Hotărârea din 17 mai 2011, *Buczek Automotive/Comisia* (T-1/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a apreciat că aplicarea testului creditorului privat ipotetic realizată de Comisie contravine articolului 87 alineatul (1) CE și că, prin urmare, Comisia nu a dovedit în mod valabil existența unui ajutor de stat.

Astfel, Tribunalul arată că, atunci când o întreprindere care se confruntă cu o deteriorare importantă a situației sale financiare propune creditorilor săi un acord sau o serie de acorduri de restructurare a datoriei sale pentru a-și redresa situația și pentru a evita intrarea sa în lichidare, fiecare creditor este nevoit să facă o alegere între quantumul care i se oferă în cadrul acordului propus, pe de o parte, și quantumul pe care consideră că îl poate recupera în urma lichidării eventuale a întreprinderii, pe de altă parte. Alegerea acestuia este influențată de o serie de factori, cum ar fi calitatea sa de creditor ipotecar, privilegiat sau ordinar, natura și conținutul eventualelor garanții de care dispune, aprecierea sa cu privire la posibilitățile de redresare a întreprinderii, precum și beneficiul care i-ar reveni în cazul lichidării. Rezultă că revine Comisiei obligația să stabilească, pentru fiecare organism public în cauză și ținând seama de factorii citați anterior, dacă remiterea datoriei pe care acesta a acordat-o era în mod vădit mai importantă decât cea pe care ar fi acordat-o un creditor privat ipotetic care se află, față de întreprindere, într-o situație comparabilă cu cea a organismului public respectiv și care urmărește să recupereze sumele care îi sunt datorate.

În speță, Comisia este, așadar, obligată să stabilească dacă, ținând cont de acești factori, un creditor privat ar fi preferat, în același mod precum organismele publice, procedura legală a recuperării datoriilor în locul procedurii de faliment. Or, Tribunalul constată că Comisia nu dispunea, în momentul adoptării deciziei atacate, de elementele materiale care să îi permită să afirme că un creditor privat ar fi optat pentru procedura de faliment și nu ar fi urmat procedura legală de recuperare a creanțelor. Tribunalul arată că, în ceea ce privește beneficiul pe care un creditor privat ipotetic ar fi putut să spere să îl obțină în cadrul unei proceduri de faliment, Comisia s-a limitat să afirme că „o examinare atentă a avantajelor rezultate din amânarea rambursării datoriilor ar fi demonstrat că posibila recuperare nu ar fi depășit recuperarea sigură rezultată în urma [unei posibile] lichidări [a societății]”, fără totuși ca, în decizia atacată, să figureze elementele materiale pe care se întemeia această afirmație. În special, în decizia atacată, Comisia nu a precizat dacă, în susținerea acestei afirmații, dispusese de analize prin care să se realizeze o comparație între

beneficiul care ar reveni creditorului privat ipotetic în urma unei proceduri de faliment – ținând seama în special de costurile generate ca urmare a unei astfel de proceduri – și beneficiul rezultat în urma procedurii legale de recuperare a creanțelor. De asemenea, decizia atacată nu preciza dacă Comisia a dispus de studii sau de analize prin care să se realizeze o comparație între durata procedurii de faliment și procedura legală de recuperare a creanțelor.

3. Norme de procedură

a) Obligația de motivare

În Hotărârea *Buczek Automotive/Comisia*, citată anterior, Tribunalul apreciază că Comisia nu a motivat suficient decizia sa referitor la îndeplinirea condițiilor privind afectarea schimburilor dintre statele membre și denaturarea sau amenințarea denaturării concurenței.

Tribunalul amintește că Comisia nu are obligația să efectueze o analiză economică a situației reale a sectoarelor relevante, a cotei de piață a reclamantei, a poziției întreprinderilor concurente și a fluxurilor de schimburi de produse și servicii în cauză între statele membre, atât timp cât evidențiază modul în care ajutoarele în litigiu denaturează concurența și afectează schimburile dintre statele membre. Cu toate acestea, chiar în cazurile în care din împrejurările în care a fost acordat ajutorul rezultă că acesta este de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența, Comisia are obligația minimă să evoce aceste împrejurări în motivarea deciziei sale.

În speță, Tribunalul constată că Comisia, în decizia atacată, s-a limitat la o simplă reiterare a condițiilor prevăzute la articolul 87 alineatul (1) CE și nu a expus, nici măcar succint, faptele și considerentele juridice avute în vedere în cadrul aprecierii acestor condiții. În plus, decizia atacată nu conține nici cel mai nesemnificativ element susceptibil să demonstreze că ajutorul în cauză era de natură să afecteze schimburile dintre statele membre și să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența, nici măcar în cadrul descrierii circumstanțelor în care fusese acordat acest ajutor.

În Hotărârea *Freistaat Sachsen și Land Sachsen-Anhalt și Mitteldeutsche Flughafen și Flughafen Leipzig-Halle/Comisia*, citată anterior, Tribunalul anulează, pentru încălcarea obligației de motivare, articolul 1 din decizia Comisiei în măsura în care stabilea la 350 de milioane de euro valoarea ajutorului de stat pe care Republica Federală Germania intenționa să îl acorde aeroportului Leipzig-Halle.

Tribunalul apreciază că, deși admite că anumite costuri vizate de aportul de capital sunt de ordine publică și nu pot fi calificate, așadar, ca ajutoare de stat, Comisia a considerat totuși, la articolul 1 din decizia în cauză, că totalitatea aportului de capital constituia un ajutor de stat.

Deși nicio dispoziție de drept al Uniunii nu impune Comisiei să fixeze valoarea exactă a ajutorului care trebuie restituit, atunci când Comisia decide să indice valoarea unui ajutor de stat, chiar în cazurile în care ajutorul este declarat compatibil cu piața comună, Tribunalul subliniază că Comisia trebuie să indice valoarea exactă a acestuia. Or, în speță, Tribunalul arată că valoarea ajutorului de stat prevăzut la articolul 1 din decizia în cauză este eronată, dat fiind că sumele legate de misiuni de serviciu public nu constituiau un ajutor de stat și, în consecință, trebuiau deduse din valoarea totală a aportului de capital.

b) Dreptul la apărare

În Hotărârea *Région Nord-Pas-de-Calais și Communauté d'Agglomération du Douaisis/Comisia*, citată anterior, Tribunalul amintește jurisprudența consacrată potrivit căreia persoanele interesate nu se pot prevala de dreptul la apărare ca atare, ci dispun numai de dreptul de a fi ascultate și de a fi asociate procedurii într-o măsură adecvată care țin seama de circumstanțele speței. Chiar dacă nu se poate exclude posibilitatea ca o entitate infrastatală să dispună de un statut care îi conferă suficientă autonomie în raport cu guvernul central al unui stat membru pentru a juca un rol esențial în conturarea mediului politic și economic în care își desfășoară activitatea întreprinderile, Tribunalul subliniază că rolul persoanelor interesate, altele decât statul membru în cauză, este limitat la rolul de sursă de informație pentru Comisie în procedura de control al ajutoarelor de stat. Acestea nu pot, așadar, pretinde să aibă acces ele însele la o dezbatere în contradictoriu cu Comisia.

c) Protecția încrederii legitime

În Hotărârea *Regione autonoma della Sardegna și alții/Comisia*, citată anterior, Tribunalul a respins obiecția întemeiată pe încălcarea principiului încrederii legitime, amintind că protecția încrederii legitime nu putea fi invocată de o persoană care se făcuse vinovată de o încălcare vădită a reglementării în vigoare. Această situație se regăsea în speță în măsura în care regiunea Sardinia introdusese o schemă de ajutoare de stat ilegală întrucât nu a fost notificată Comisiei. Această încălcare a fost considerată drept vădită, deoarece atât Orientările din 1998, cât și decizia de aprobare¹² menționau expres condiția cererii prealabile începutului lucrărilor.

În ceea ce privește încrederea legitimă a beneficiarilor care ar fi întemeiată pe existența unei decizii de aprobare anterioare, Tribunalul arată că încrederea legitimă în legalitatea unui ajutor nu poate fi invocată, în principiu și afară de cazul unor împrejurări excepționale, decât dacă acest ajutor a fost acordat cu respectarea procedurii prevăzute la articolul 88 CE, aspect în legătură cu care un operator economic diligent trebuie, în mod normal, să fie în măsură să se asigure. În speță, Tribunalul arată că decizia de aprobare indica în mod clar că aprobarea Comisiei nu privea decât ajutoarele pentru proiecte inițiate după introducerea cererii de ajutor. În consecință, beneficiarii ajutoarelor în litigiu care nu respectau această condiție nu puteau, în principiu, să invoce o încredere legitimă în legalitatea acestora. Deși jurisprudența nu exclude posibilitatea ca beneficiarii unui ajutor ilegal să invoce, în cadrul procedurii de recuperare, împrejurări excepționale pentru a se opune rambursării ajutorului, nu se poate proceda astfel, pe baza dispozițiilor relevante ale dreptului național, decât în cadrul procedurii de recuperare în fața instanțelor naționale, singurele competente să aprecieze împrejurările cauzei, eventual după ce au adresat Curții întrebări preliminare în interpretare.

Marcă comunitară

Deciziile privitoare la aplicarea Regulamentului (CE) nr. 40/94, înlocuit de Regulamentul (CE) nr. 207/2009¹³, continuă să reprezinte, în anul 2011, o parte importantă a contenciosului dedus judecării Tribunalului (240 de cauze soluționate, 219 cauze introduse). Prin urmare, se poate schița doar o scurtă sinteză a acestor decizii.

¹² Decizia SG(98) D/9547 a Comisiei din 12 noiembrie 1998 de aprobare a schemei de ajutoare de stat „N 272/98 – Italia – ajutor în favoarea industriei hoteliere”.

¹³ Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146), înlocuit de Regulamentul (CE) nr. 207/2009 al Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca comunitară (JO L 78, p. 1).

1. Motive absolute de refuz

Anul 2011 a fost marcat în special de primele două cazuri de aplicare a articolului 7 alineatul (1) litera (f) din Regulamentul nr. 207/2009. Astfel, Tribunalul a respins două acțiuni îndreptate împotriva unor refuzuri de înregistrare a unor mărci comunitare contrare ordinii publice și bunelor moravuri. Mai întâi, în Hotărârea din 20 septembrie 2011, *Couture Tech/OAPI (Reprezentarea stemei sovietice)* (T-232/10, nepublicată încă), Tribunalul a arătat că semnele care pot fi percepute de publicul relevant ca fiind contrare ordinii publice sau bunelor moravuri nu sunt aceleași în toate statele membre, în special din motive lingvistice, istorice, sociale sau culturale. Tribunalul deduce din aceasta că este necesar să se aprecieze nu numai împrejurările comune tuturor statelor membre ale Uniunii, ci și împrejurările speciale ale fiecăruia dintre statele membre, care pot influența percepția publicului relevant situat pe teritoriul acestor state. Tribunalul observă că elementele rezultate din dreptul național, cel maghiar în speță, nu sunt aplicabile ca urmare a valorii lor normative și nu constituie, așadar, norme care leagă Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (OAPI). Cu toate acestea, elementele în cauză constituie indicii de fapt care permit să se aprecieze percepția anumitor categorii de semne de către publicul relevant din statul membru în cauză.

După ce a constatat că codul penal maghiar interzice anumite utilizări ale „simbolurilor de despotism”, printre care secera și ciocanul și steaua roșie cu cinci colțuri, această interdicție vizând de asemenea utilizarea semnelor în cauză ca mărci, Tribunalul afirmă, printre altele, că conținutul semantic al stemei fostei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) nu a fost diluat sau transformat într-o asemenea măsură încât aceasta din urmă să nu mai fie percepută ca un simbol politic. Tribunalul apreciază astfel că în mod întemeiat camera de recurs a considerat că utilizarea ca marcă a mărcii solicitate ar fi percepută de o parte importantă a publicului relevant din Ungaria ca fiind contrară ordinii publice sau bunelor moravuri în sensul articolului 7 alineatul (1) litera (f) din Regulamentul nr. 207/2009.

În continuare, în cauza *PAKI Logistics/OAPI (PAKI)* (Hotărârea din 5 octombrie 2011, T-526/09, nepublicată), era în cauză semnul PAKI, a cărui înregistrare fusese refuzată de camera de recurs pentru motivul că era perceput de publicul anglofon al Uniunii Europene drept un termen rasist, care constituie denumirea degradantă și insultătoare a unui pakistanez sau, mai general, a unei persoane originare din subcontinentul indian și care trăiește în special în Regatul Unit. În acest context, Tribunalul a subliniat că, deși articolul 7 alineatul (1) litera (f) din Regulamentul nr. 207/2009 viza, în primul rând, orice semn a cărui utilizare era interzisă printr-o dispoziție de drept al Uniunii sau de drept național, chiar în lipsa unei astfel de interdicții, înregistrarea sa ca marcă comunitară ar fi împiedicată de motivul absolut de refuz prevăzut de această dispoziție dacă este profund insultător. Aprecierea existenței acestui motiv de refuz trebuie să se facă pe baza criteriilor unei persoane rezonabile care are praguri medii de sensibilitate și de toleranță. Publicul relevant nu poate, în plus, să fie limitat la publicul căruia îi sunt adresate direct produsele și serviciile pentru care se solicită înregistrarea. Astfel, trebuie să se țină seama de faptul că semnele vizate de acest motiv de refuz vor șoca nu numai publicul căruia îi sunt adresate produsele și serviciile desemnate de semn, ci și alte persoane care, fără a fi vizate de produsele și serviciile menționate, vor fi confruntate cu acest semn incidental în viața lor cotidiană. Respingând diversele argumente ale reclamantei care urmăreau să demonstreze că termenul „paki” nu este univoc și discriminatoriu în orice împrejurare, Tribunalul concluzionează în sensul că în mod întemeiat camera de recurs a considerat că acest termen era perceput drept o insultă rasistă de publicul anglofon al Uniunii și că, în consecință, înregistrarea sa este împiedicată de ordinea publică și de bunele moravuri.

În plus, în Hotărârea din 6 iulie 2011, *i-content/OAPI (BETWIN)* (T-258/09, nepublicată încă), Tribunalul a anulat decizia atacată întrucât camera de recurs nu motivase corespunzător cerințelor

legale caracterul descriptiv, precum și lipsa caracterului distinctiv al mărcii solicitate pentru anumite servicii vizate de cererea de înregistrare. Tribunalul amintește, în această privință, că posibilitatea camerei de recurs de a efectua o motivare globală pentru o serie de produse sau servicii nu poate viza decât produse și servicii care prezintă între ele un raport suficient de direct și de concret, astfel încât formează o categorie suficient de omogenă pentru a permite ca ansamblul considerațiilor de fapt și de drept care constituie motivarea deciziei în cauză, pe de o parte, să explice suficient raționamentul urmat de camera de recurs pentru fiecare dintre produsele și serviciile din această categorie și, pe de altă parte, să se poată aplica fără distincție fiecărui produs și serviciu vizat. Or, în speță, decizia atacată nu oferă decât puține repere pentru a asocia diferitele motive de refuz cu foarte numeroasele servicii aflate sub incidența mărcii solicitate. De asemenea, Tribunalul arată că motivarea lipsei caracterului distinctiv al mărcii solicitate se limitează la mențiunea potrivit căreia, ca indicație descriptivă, „a cărei semnificație va fi înțeleasă de oricine, fără cunoștințe de specialitate și fără efort de analiză”, marca solicitată, de asemenea lipsită de caracter distinctiv, era exclusă de la înregistrare în temeiul articolului 7 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 207/2009. Tribunalul subliniază de asemenea că camera de recurs a arătat doar că termenul „betwin” vehicula un îndemn general de a participa la anumite pariuri sau jocuri ori de a obține avantaje economice sub formă de câștiguri, fără a preciza legătura posibilă cu un prestator determinat, și că, din această cauză, semnul în cauză nu îi permitea consumatorului vizat să îl conceapă ca pe o referire la o origine comercială determinată a serviciilor în raport cu posibilitățile de pariuri și de câștiguri și să îl perceapă ca pe un semn individual al unui prestator determinat din acest sector. În aceste circumstanțe, Tribunalul consideră că, pentru alte servicii decât cele legate direct de sectorul pariurilor și al jocurilor-concurs, este necesar să se invoce din oficiu o lipsă de motivare. Astfel, nu se poate înțelege modul în care această motivare globală s-ar putea aplica tuturor celorlalte servicii eterogene care fac obiectul cererii de înregistrare a mărcii și dintre care unele nu au nicio legătură cu pariurile și cu urmărirea unor câștiguri.

În ceea ce privește semnul TDI, Tribunalul a fost determinat de asemenea, în Hotărârea din 6 iulie 2011, *Audi și Volkswagen/OAPI (TDI)* (T-318/09, nepublicată încă, în recurs), să respingă acțiunea îndreptată împotriva deciziei camerei de recurs, potrivit căreia semnul TDI, care este compus din inițialele termenilor conținuți în sintagmele „turbo direct injection” sau „turbo diesel injection”, era descriptiv în întreaga Uniune.

În primul rând, Tribunalul arată că semnul verbal TDI – a cărui înregistrare ca marcă comunitară este solicitată pentru „vehicule și elementele de construcție ale acestora” – poate servi la desemnarea caracteristicilor esențiale ale produselor și serviciilor vizate în cererea de înregistrare a mărcii. În ceea ce privește vehiculele, acest semn verbal desemnează calitatea, întrucât faptul de a fi dotat cu un motor „turbo diesel injection” sau „turbo direct injection” constituie caracteristica esențială a unui vehicul. Referitor la elementele de construcție a vehiculelor, semnul verbal TDI desemnează tipul acestora. Tribunalul consideră astfel că semnul TDI este descriptiv în ceea ce privește produsele în cauză în întreaga Uniune. În al doilea rând, Tribunalul respinge argumentul potrivit căruia, pentru a demonstra dobândirea unui caracter distinctiv prin utilizare, pe de o parte, nu ar trebui dovedită impunerea mărcii în toate statele membre și, pe de altă parte, ar trebui transpuse principiile aplicabile renumelui unei mărci, astfel încât ar fi suficient să se demonstreze că marca este utilizată într-o parte substanțială a teritoriului Uniunii. Tribunalul consideră astfel că marca trebuie să fi dobândit caracter distinctiv prin utilizare în toate statele membre ale Uniunii în care marca solicitată nu dispunea inițial de caracter distinctiv. În această privință, Tribunalul precizează în special că, având în vedere obiectivul articolului 9 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 207/2009 – care urmărește să protejeze interesele legitime ale titularilor mărcii care, ca urmare a eforturilor lor comerciale și publicitare, atinge un anumit renume –, metoda reținută pentru a stabili teritoriul relevant în cadrul aplicării acestei dispoziții nu poate fi utilizată în ceea ce privește dobândirea caracterului distinctiv prin utilizare.

Pe de altă parte, în Hotărârea din 17 mai 2011, *Consejo Regulador de la Denominación de Origen Txakoli de Álava și alții/OAPI (TXAKOLI)* (T-341/09, nepublicată încă), Tribunalul a fost determinat să interpreteze articolul 66 alineatul (2) din Regulamentul nr. 207/2009, referitor la mărcile comunitare colective, care prevede o excepție de la articolul 7 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 207/2009. Astfel, potrivit primei dispoziții menționate, pot constitui mărci comunitare colective semne sau indicații care – chiar dacă sunt descriptive – pot servi la desemnarea provenienței geografice a produselor și a serviciilor. În speță, reclamanții susțineau că termenul „txakoli” constituie o indicație care poate servi la desemnarea provenienței geografice a produsului și a serviciilor pentru care era solicitată înregistrarea, având în vedere că era vorba despre o mențiune tradițională suplimentară protejată de reglementarea în materie viticolă, rezervată vinurilor aparținând denumirilor de origine ale căror consilii de reglementare sunt reclamanții.

Tribunalul a apreciat, în această privință, că termenul respectiv era considerat de reglementarea aplicabilă doar ca indicația unei caracteristici a vinurilor, iar nu ca indicație a provenienței lor geografice, în pofida legăturii pretins existente între termenul „txakoli” și Țara Bascilor. Or, articolul 66 din Regulamentul nr. 207/2009 nu trebuie interpretat în mod larg. O astfel de interpretare ar aduce astfel atingere competenței autorităților care sunt implicate în domeniul denumirilor de origine sau al indicațiilor geografice. Pe de altă parte, dreptul de a utiliza în mod exclusiv termenul „txakoli”, conferit de alte dispoziții ale dreptului Uniunii, nu poate determina în mod automat înregistrarea semnului în discuție ca marcă comunitară. O astfel de înregistrare conferă drepturi specifice titularului său care nu rezultă din alte dispoziții, precum cele care țin de politica agricolă.

În cele din urmă, Tribunalul precizează că refuzul de a înregistra marca solicitată nu are efect asupra dreptului exclusiv de care ar dispune, în prezent, reclamanții pentru a utiliza termenii în cauză în temeiul reglementării din domeniul viticol și nu are drept consecință să permită utilizarea acestui termen de către alți operatori decât cei care beneficiază de dreptul respectiv în temeiul acestei reglementări și nici nu împiedică reclamanții să solicite respectarea reglementării menționate.

În sfârșit, în Hotărârea din 6 octombrie 2011, *Bang & Olufsen/OAPI (Reprezentarea unui difuzor)* (T-508/08, nepublicată încă), Tribunalul a respins acțiunea îndreptată împotriva deciziei camerei de recurs – care, la rândul său, fusese sesizată ca urmare a anulării de către Tribunal a unei decizii precedente¹⁴ – prin care se refuzase înregistrarea unei mărci comunitare care constă într-un semn tridimensional constituit din forma unui difuzor, având în vedere că semnul era constituit exclusiv din forma care dă o valoare substanțială produsului, în sensul articolului 7 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Regulamentul nr. 40/94.

În speță, Tribunalul era confruntat cu problema dacă camera de recurs săvârșise o eroare de drept prin faptul că, după ce a apreciat că în cauză ar putea fi aplicabil în speță un nou motiv absolut de refuz – prima examinare, care determinase pronunțarea hotărârii de anulare de către Tribunal, a vizat doar articolul 7 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 40/94, și anume cerința caracterului distinctiv –, a procedat la examinarea semnului în raport cu motivul absolut de refuz întemeiat pe articolul 7 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din același regulament.

Tribunalul oferă un răspuns negativ în această privință, subliniind că, chiar dacă se presupune că Tribunalul ar considera, contrar celor decise de Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (denumit în continuare „OAPI”), că un semn care face obiectul unei cereri de înregistrare a unei mărci comunitare nu intră sub incidența unuia dintre motivele absolute de refuz de înregistrare prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94,

¹⁴ Hotărârea din 10 octombrie 2007, *Bang & Olufsen/OAPI (Forma unui difuzor)*, T-460/05, Rep., p. II-4207.

anularea de către Tribunal a deciziei OAPI prin care s-a refuzat înregistrarea mărcii respective ar obliga OAPI, căruia îi revine sarcina de a acționa în conformitate cu dispozitivul și cu motivele hotărârii Tribunalului, să redeschidă procedura de examinare a cererii de înregistrare a mărcii în discuție și să o respingă atunci când ar considera că semnul în cauză intră sub incidența unui alt motiv absolut de refuz prevăzut de aceeași dispoziție. Astfel, în temeiul articolului 74 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94, în cadrul examinării motivelor absolute de refuz, OAPI are obligația să examineze din oficiu faptele pertinente care l-ar putea determina să aplice un motiv absolut de refuz. Pe de altă parte, un semn care intră sub incidența articolului 7 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 40/94 nu poate dobândi niciodată un caracter distinctiv, în sensul articolului 7 alineatul (3) din același regulament, prin utilizarea care îi este conferită, cu toate că, potrivit acestei dispoziții, posibilitatea respectivă există în ceea ce privește semnele vizate de motivele de refuz prevăzute la articolul 7 alineatul (1) literele (b)-(d) din Regulamentul nr. 40/94.

În consecință, în cazul în care examinarea unui semn în raport cu articolul 7 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 40/94 conduce la constatarea că este îndeplinit unul dintre criteriile menționate de dispoziția menționată, acest fapt dispensează de examinarea aceluiași semn în raport cu articolul 7 alineatul (3) din regulamentul amintit, imposibilitatea înregistrării semnului respectiv fiind clară în această situație. Această exonerare explică interesul de a se efectua o examinare prealabilă a semnului în raport cu articolul 7 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 40/94 în situația în care ar fi posibilă aplicarea mai multora dintre motivele de refuz prevăzute la alineatul (1) menționat anterior, fără însă ca o astfel de exonerare să poată fi interpretată în sensul că ar implica o obligație de examinare prealabilă a aceluiași semn în raport cu articolul 7 alineatul (1) litera (e) din Regulamentul nr. 40/94.

2. Motive relative de refuz

În Hotărârea din 17 februarie 2011, *Formula One Licensing/OAPI – Global Sports Media (F1-LIVE)* (T-10/09, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a apreciat că nu exista un risc de confuzie între marca F1-LIVE, care desemnează produse sau servicii referitoare la formula 1 (și anume reviste, cărți și publicații, rezervarea de locuri și organizarea de concursuri pe internet), și mărcile F1 și F1 Formula 1 ale societății Formula One Licensing BV, ca urmare a caracterului descriptiv atribuit de public elementului „f1” și similitudinii reduse între semne.

Astfel, publicul relevant va percepe combinația literei „f” și a cifrei „1” ca fiind abrevierea expresiei „formula 1”, care desemnează în general o categorie de mașini de curse și, prin extindere, curse care implică astfel de mașini. În plus, publicul relevant poate să perceapă elementul „f 1” în marca comunitară figurativă anterioară F1 Formula 1 ca fiind marca utilizată de titularul acestei mărci în raport cu activitățile sale comerciale în domeniul curselor de mașini de formula 1. Astfel, publicul relevant nu va percepe elementul „f 1” în marca solicitată ca pe un element distinctiv, ci ca pe un element utilizat în scopuri descriptive. Prin urmare, elementul „f 1”, într-o prezentare grafică obișnuită, nu are decât un caracter distinctiv scăzut în raport cu produsele și cu serviciile avute în vedere, iar renumele eventual al mărcii comunitare figurative utilizate în Uniune este esențial legat de logotipul F1 din marca F1 Formula 1.

În ceea ce privește, mai precis, mărcile verbale F1, consumatorii nu vor face legătura între elementul „f 1” cuprins în marca solicitată și titularul mărcilor anterioare pentru faptul că singurul semn pe care au învățat să îl asocieze cu titularul respectiv este logotipul mărcii F1 Formula 1, iar nu cel care figurează într-o prezentare grafică standard. Aceștia vor considera semnul F 1 într-o prezentare grafică obișnuită ca fiind abrevierea expresiei „formula 1”, cu alte cuvinte, o indicație descriptivă.

În ceea ce privește marca figurativă F1 Formula 1, având în vedere lipsa similitudinii vizuale și faptul că similitudinea în planurile fonetic și conceptual nu este decât limitată, publicul relevant nu va confunda marca solicitată cu aceasta. În această privință, sensul generic atribuit de public semnului F1 garantează că acest public va înțelege că marca solicitată privește formula 1, dar, din cauza organizării complet diferite, nu va stabili o legătură cu activitățile titularului mărcii anterioare.

3. Aspecte procedurale

În Hotărârea din 9 februarie 2011, *Ineos Healthcare/OAPI – Teva Pharmaceutical Industries (ALPHAREN)* (T-222/09, nepublicată încă), Tribunalul a precizat jurisprudența sa referitoare la examinarea unor fapte notorii de către camera de recurs a OAPI cu ocazia unui litigiu dedus judecării sale.

Potrivit articolului 74 din Regulamentul nr. 40/94, în cazul unei proceduri privind motivele relative de respingere a înregistrării, examinarea OAPI este limitată la motivele invocate și la cererile introduse de părți. Potrivit Tribunalului, această dispoziție vizează în special temeiul de fapt al deciziilor OAPI, respectiv situația de fapt și probele pe care deciziile amintite se pot întemeia în mod valabil. Astfel, camera de recurs, pronunțându-se asupra unei căi de atac împotriva unei decizii care pune capăt unei proceduri de opoziție, nu își poate întemeia decizia decât pe faptele și pe dovezile prezentate de părți. Totuși, limitarea temeiului de fapt al analizei realizate de camera de recurs nu exclude luarea în considerare, pe lângă faptele prezentate explicit de părți în cursul procedurii de opoziție, a faptelor notorii, adică a faptelor care pot fi cunoscute de orice persoană sau care pot fi cunoscute din surse general accesibile.

În speță, Tribunalul subliniază că, deși sunt extrase din rezultatele cercetărilor efectuate de camera de recurs pe site-uri internet, descrierea produselor farmaceutice și indicațiile lor terapeutice pe care camera de recurs și-a întemeiat aprecierea cu privire la similitudinea anumitor produse nu pot în niciun caz, ținând seama de gradul de tehnicitate al produselor menționate, să fie considerate drept informații care constituie fapte notorii. Apreciind că, fără utilizarea informațiilor amintite, decizia atacată ar fi fost diferită într-o măsură semnificativă, Tribunalul anulează în parte decizia menționată.

Cu ocazia Hotărârii din 16 mai 2011, *Atlas Transport/OAPI – Atlas Air (ATLAS)* (T-145/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a putut să precizeze, pe de o parte, cerințele aplicabile în ceea ce privește obligația de a furniza motivele unei căi de atac introduse în fața camerei de recurs și, pe de altă parte, controlul exercitat de instanță asupra deciziei camerei de recurs referitoare la suspendarea unei proceduri de declarare a nulității.

În primul rând, potrivit Tribunalului, calea de atac împotriva unei decizii trebuie formulată în scris și depusă la OAPI în termen de două luni de la data notificării deciziei, iar în termen de patru luni de la data notificării deciziei trebuie depus în scris un memoriu în care să se expună motivele de atac. Tribunalul deduce din aceasta că un reclamant care intenționează să formuleze o cale de atac în fața camerei de recurs are obligația de a depune în termenul prevăzut, sub sancțiunea respingerii ca inadmisibilă a căii de atac, un memoriu în care să se expună motivele căii de atac formulate în fața OAPI și că aceste motive reprezintă mai mult decât o indicare a deciziei care este atacată și a voinței reclamantului de modificare sau de anulare a deciziei de către camera de recurs. Pe de altă parte, dintr-o interpretare textuală a termenului „motive” rezultă că reclamantul în fața camerei de recurs trebuie să expună într-un înscris motivele care au determinat calea sa de atac. Camera de recurs nu trebuie să determine prin deducții care sunt motivele care stau la baza căii de atac cu care este sesizată. Prin urmare, atunci când reclamantul depune un memoriu, el trebuie să expună în scris și cu suficientă claritate care sunt elementele de fapt și/sau de drept care justifică

cererea sa. În speță, având în vedere lipsa unor motive clare și comprehensibile din cuprinsul scrisorilor reclamantului și dat fiind că expunerea de motive în fața camerei de recurs trebuie să permită printre altele potențialei interveniente ca, fără să fie asistată de un avocat, să aprecieze oportunitatea de a răspunde la argumentele din cuprinsul căii de atac, Tribunalul consideră că, în speță, calea de atac formulată în fața camerei de recurs nu îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 59 din Regulamentul nr. 40/94.

În al doilea rând, Tribunalul amintește că posibilitatea de a suspenda procedura în fața camerei de recurs într-o procedură de opoziție constituie expresia principiului general admis în statele membre referitor la posibilitatea ca un organ decizional să suspende o procedură cu care este sesizat în cazul în care o suspendare este justificată în condițiile date. O aplicare prin analogie a acestei posibilități în contextul unei proceduri de declarare a nulității se justifică din moment ce atât procedura de opoziție, cât și procedura privind o cauză de nulitate relativă au ca obiect analizarea riscului de confuzie între două mărci, iar posibilitatea de a suspenda procedura contribuie la eficacitatea procedurilor respective. Prin urmare, camera de recurs are competența de a suspenda o procedură de declarare a nulității în cazul în care o suspendare este justificată în condițiile date. Tribunalul consideră, în plus, că puterea de apreciere a camerei de recurs pentru a suspenda sau pentru a nu suspenda procedura este extinsă. Această putere nu exclude totuși aprecierea camerei de recurs din sfera controlului instanței, care este limitat la verificarea lipsei unei erori vădite de apreciere sau a unui abuz de putere. În special, Tribunalul precizează că, în acest cadru, camera de recurs trebuie să respecte principiile generale care guvernează o procedură echitabilă în cadrul unei comunități de drept, ținând seama de interesul părții a cărei marcă comunitară este contestată, dar și de interesul celorlalte părți.

În plus, în Hotărârea din 9 septembrie 2011, *dm-droguerie markt /OAPI – Distribuciones Mylar (dm)* (T-36/09, nepublicată încă)¹⁵, Tribunalul a apreciat că, în cazul în care OAPI constată o eroare lingvistică, de transcriere sau o greșeală evidentă într-o hotărâre, acesta nu poate decât să îndrepte greșelile de ortografie sau gramaticale, erorile de transcriere sau erori care sunt atât de evidente încât nu ar putea fi de conceput niciun alt text decât cel rezultat în urma corectării. Pe de altă parte, competența diviziilor de opoziție de a se pronunța din nou într-o procedură în care au adoptat și au notificat deja o decizie prin care se pune capăt acestei proceduri nu poate excede cazurile prevăzute la articolul 42 din Regulamentul nr. 207/2009 (proceduri de revocare, de îndreptare a erorilor materiale și de revizuire). În speță, având în vedere că modificările efectuate au constat nu doar în completarea unei fraze neterminate al cărei sens nu era inteligibil, ci și în rezolvarea unei contradicții interne a motivelor, precum și a unei contradicții între motive și dispozitiv, Tribunalul concluzionează în sensul că rectificarea versiunii inițiale a deciziei diviziei de opoziție a vizat chiar fondul acestei decizii și că nu era vorba, prin urmare, de îndreptarea unei erori materiale. Ținând seama de gravitatea și de caracterul flagrant al acestei neregularități, Tribunalul anulează decizia camerei de recurs în măsura în care aceasta nu a constatat inexistența versiunii modificate a deciziei diviziei de opoziție și, prin urmare, nu a declarat un astfel de act ca nul și neavenit.

¹⁵ A se vedea de asemenea, în ceea ce privește desenele și modelele industriale, Hotărârea din 18 octombrie 2011, *Reisenthel/OAPI – Dynamic Promotion (Lăzi cu plasă și coșuri)* (T-53/10, nepublicată încă), în cadrul căreia s-a apreciat că o încălcare a dreptului la apărare care decurge din faptul că o decizie a fost adoptată înainte de expirarea termenului acordat reclamantului pentru depunerea observațiilor nu constituie o eroare evidentă în sensul articolului 39 din Regulamentul (CE) nr. 2245/2002 al Comisiei din 21 octombrie 2002 privind normele de punere în aplicare a Regulamentului nr. 6/2002 al Consiliului privind desenele sau modelele industriale comunitare (JO L 341, p. 28, Ediție specială, 13/vol. 39, p. 14). Astfel, o asemenea încălcare constituie o eroare ce viciază procedura care a condus la adoptarea deciziei și, prin urmare, poate afecta fondul acesteia.

În sfârșit, cu ocazia Hotărârii din 14 decembrie 2011, *Völkl/OAPI – Marker Völkl (VÖKL)* (T-04/09, nepublicată încă), Tribunalul a apreciat că, atunci când calea de atac în fața camerei de recurs privește numai o parte din produsele sau serviciile vizate în cererea de înregistrare sau de opoziție, această cale de atac autorizează camera de recurs să efectueze o nouă examinare a fondului opoziției, însă numai în legătură cu produsele sau serviciile respective, întrucât cererea de înregistrare și opoziția nu au fost formulate în fața sa în legătură cu celelalte produse sau servicii vizate. În consecință, în măsura în care prin aceasta s-a anulat punctul 2 din dispozitivul deciziei diviziei de opoziție în legătură cu celelalte produse, camera de recurs și-a depășit limitele competenței sale, astfel cum este definită la articolul 64 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009¹⁶.

4. Dovada utilizării serioase a mărcii

În cauza *Zino Davidoff/OAPI – Kleinakis kai SIA (GOOD LIFE)* (Hotărârea din 15 iulie 2011, T-108/08, nepublicată încă), autoarea cererii de opoziție își întemeiease dovada utilizării serioase a mărcii anterioare pe o decizie a Comitetului administrativ al mărcilor elen. Tribunalul a precizat, în acest context, că, deși era posibil, în principiu, ca OAPI să se întemeieze pe o decizie națională ca element de probă, acesta trebuia totuși să examineze cu toată atenția necesară și cu diligență dacă acest element de probă era de natură să demonstreze utilizarea serioasă a unei mărci anterioare. Or, în speță, o analizare cu diligență a deciziei elene ar fi evidențiat că aceasta făcea referire în mod lapidar la documentele prezentate și la argumentele invocate de părți în procedura care s-a finalizat cu adoptarea deciziei. În plus, aceste documente nu au fost depuse la dosarul de pe rolul OAPI și, prin urmare, camera de recurs nu a dispus de ele. Camera de recurs nu era, așadar, în măsură să înțeleagă raționamentul, inclusiv aprecierea dovezilor, și nici să identifice dovezile pe care a fost întemeiată decizia elenă prin care s-a constatat o utilizare serioasă a mărcii anterioare. Astfel, însușindu-și concluzia autorităților elene fără să examineze mai aprofundat dacă decizia elenă era întemeiată pe elemente de probă concludente, camera de recurs a încălcat articolul 74 alineatul (1) din Regulamentul nr. 40/94 și obligația de diligență.

5. Desene și modele comunitare

În Hotărârea din 14 iunie 2011, *Sphere Time/OAPI – Punch (Ceas atașat la o curea)* (T-68/10, nepublicată încă), în cadrul unei proceduri de declarare a nulității, Tribunalul a condiționat aplicarea articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 6/2002, care permite să nu se ia în considerare divulgarea dacă desenul sau modelul industrial pentru care se solicită protecția a fost divulgat publicului de către autor sau succesorul acestuia în drepturi sau de către un terț, ca urmare a informațiilor pe care le-a furnizat sau a unor acte îndeplinite de autor sau de succesorul acestuia în drepturi în perioada de douăsprezece luni premergătoare datei de depunere a cererii de înregistrare sau datei de prioritate, de condiția ca titularul desenului sau modelului industrial avut în vedere în cererea de declarare a nulității să demonstreze că este fie autorul desenului sau modelului industrial pe care se întemeiază respectiva cerere, fie succesorul acestuia în drepturi.

¹⁶ Vom observa că, în această hotărâre, Tribunalul a precizat de asemenea că, în scopul de a determina dacă un reclamant are calitate procesuală pentru a ataca o decizie a camerei de recurs în fața Tribunalului, trebuie să se considere că o decizie a unei camere de recurs a OAPI nu este pronunțată, în sensul articolului 65 alineatul (4) din Regulamentul nr. 207/2009, în favoarea unei părți atunci când, după ce a respins o cerere a cărei admitere ar fi pus capăt procedurii în fața OAPI într-un sens favorabil părții care a prezentat cererea, trimite cauza la organul inferior spre reexaminare, și aceasta fără a aduce atingere posibilității ca această reexaminare să poată avea drept rezultat o decizie favorabilă acestei părți. O astfel de posibilitate nu este suficientă pentru a asimila această situație celei în care camera de recurs admite o cerere în temeiul unora dintre motivele sau argumentele prezentate în susținerea sa și respinge sau omite să examineze celelalte motive sau argumente cuprinse în cerere.

În aceeași hotărâre, Tribunalul clarifică noțiunea „utilizator avizat”, precizând jurisprudența sa anterioară¹⁷ și subliniind că, în ceea ce privește articolele promoționale, această noțiune cuprinde, pe de o parte, profesionistul care le achiziționează în scopul de a le distribui utilizatorilor finali și, pe de altă parte, acești utilizatori înșiși. Tribunalul concluzionează în sensul că faptul că unul dintre cele două grupuri de utilizatori avizați percepe desenele sau modelele industriale în cauză ca producând aceeași impresie globală este suficient pentru a constata că desenul sau modelul industrial contestat nu are caracter individual. În sfârșit, Tribunalul precizează că, în cadrul stabilirii concrete a impresiei globale, nu trebuie examinate separat și exclusiv reproducerea grafică a desenelor sau modelelor anterioare, ci, mai curând, trebuie apreciate global toate elementele prezentate care permit stabilirea într-un mod suficient de precis și de sigur a impresiei globale produse de desenul sau modelul industrial în cauză. Referitor în special la desenele și modelele industriale care au fost utilizate fără a fi înregistrate, nu se poate exclude că nu există o reproducere grafică care să arate toate detaliile lor relevante, comparabilă cu cererea de înregistrare. Potrivit Tribunalului, este, așadar, excesiv să se pretindă de la partea care a solicitat declararea nulității ca o astfel de reproducere să fie depusă în toate cazurile.

Accesul la documentele instituțiilor

Jurisprudența în materia accesului la documente a fost deosebit de bogată în anul 2011, cu 23 de cauze soluționate, care au abordat aspecte variate ale acestei materii.

1. Interesul de a exercita acțiunea

În Hotărârea din 22 martie 2011, *Access Info Europe/Consiliul* (T-233/09, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a apreciat că divulgarea versiunii integrale a unui document pe site-ul internet al unui terț – care nu respectase reglementarea aplicabilă accesului public la documentele Consiliului – nu permitea să se considere că reclamantul nu avea sau nu mai avea interesul de a solicita anularea deciziei Consiliului prin care i s-a refuzat accesul integral la documentul menționat. Reclamantul continuă să aibă interesul de a solicita anularea unui act al unei instituții în special pentru a nu permite repetarea în viitor a pretensei nelegalități de care acesta ar fi afectat. Totuși, acest interes nu poate exista decât dacă pretinsa nelegalitate este susceptibilă de a se repeta în viitor, independent de împrejurările care au prilejuit acțiunea formulată de reclamant. Această situație se regăsește în cazul unei acțiuni în anulare introduse împotriva unei decizii a Consiliului prin care se refuză accesul integral la un document, întrucât, pe de o parte, nelegalitatea invocată de reclamant se întemeiază pe interpretarea uneia dintre excepțiile prevăzute în Regulamentul nr. 1049/2001¹⁸, pe care Consiliul o va invoca foarte probabil din nou cu ocazia unei noi cereri, iar, pe de altă parte, reclamantul, în calitate de asociație care are drept scop promovarea transparenței în cadrul Uniunii, poate adresa în viitor cereri de acces similare privitoare la același tip de documente.

2. Definiția documentelor

În Hotărârea din 26 octombrie 2011, *Dufour/BCE* (T-436/09, nepublicată încă), Tribunalul a fost determinat să precizeze definiția documentului prevăzută la articolul 3 litera (a) din Decizia

¹⁷ Hotărârea din 22 iunie 2010, *Shenzhen Taiden/OAPI Bosch Security Systems* (Echipament de comunicații), T-153/08, Rep., p. II-2517.

¹⁸ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

2004/258/CE¹⁹ a Băncii Centrale Europene (BCE), referitoare la accesul publicului la documentele sale, în contextul unei cereri de acces la o bază de date.

În această privință, Tribunalul deduce din cuprinsul articolului 3 litera (a) din Decizia 2004/258 că prin noțiunea de document se înțelege un conținut păstrat, care poate fi reprodus sau consultat după elaborarea sa și că natura suportului de stocare a conținutului este lipsită de importanță. Pe de altă parte, Tribunalul precizează că o bază de date se caracterizează prin existența unui conținut de orice natură și a unui suport fix pe care este stocat acest conținut. Tribunalul deduce din aceasta că ansamblul datelor conținute în bază constituie un document în sensul articolului 3 litera (a) din Decizia 2004/258. Tribunalul adaugă faptul că, întrucât datele sunt independente unele de altele, BCE era obligată să procedeze la o examinare concretă și individuală și să autorizeze un acces parțial la datele a căror individualizare se putea realiza cu ajutorul instrumentelor de căutare de care dispunea pentru această bază de date, cu condiția ca datele respective să nu intre sub incidența excepțiilor prevăzute la articolul 4 din Decizia 2004/258.

3. Excepția referitoare la protecția procesului decizional

În Hotărârea *Access Info Europe/Consiliul*, citată anterior, Tribunalul a anulat decizia Consiliului, apreciind că acesta din urmă nu demonstrase că divulgarea identității autorilor propunerilor formulate într-un document referitor la o propunere de regulament privind accesul public la documente ar aduce gravă atingere procesului decizional în curs. După ce a precizat că publicul dispunea de un drept de acces la toate documentele a căror divulgare o solicita, Tribunalul amintește că trebuie să fie autorizat un acces chiar și mai larg atunci când Consiliul acționează în calitate de legiuitor pentru a permite cetățenilor să controleze totalitatea informațiilor care au constituit fundamentul unui act legislativ. Posibilitatea de a cunoaște fundamentele acțiunilor legislative este o condiție a exercitării efective de către cetățeni a drepturilor lor democratice. În speță, Tribunalul apreciază că riscul ca divulgarea identității autorilor propunerilor cuprinse în documentul în cauză să reducă marja de manevră de care dispun delegațiile statelor membre în cursul procedurii legislative pentru a-și modifica poziția și să compromită grav șansele de a găsi un compromis nu constituie un risc suficient de grav și previzibil în mod rezonabil.

În Hotărârea din 7 iunie 2011, *Toland/Parlamentul European* (T-471/08, nepublicată încă), Tribunalul a anulat decizia Parlamentului European prin care acesta refuzase accesul la un raport de audit privind indemnizația acordată pentru asistență parlamentară elaborat de serviciul său de audit intern pentru motivul, printre altele, că divulgarea sa ar aduce gravă atingere procesului său decizional. Deși a admis că raportul de audit în cauză a constituit efectiv un document întocmit de instituție pentru uzul său intern și că a privit o problemă cu privire la care instituția nu luase încă o decizie, Tribunalul apreciază că instituția nu a demonstrat la un standard juridic corespunzător că divulgarea acestui document ar aduce atingere în mod concret și efectiv procesului său decizional și ar avea un impact semnificativ asupra acestuia. Astfel, decizia atacată nu cuprindea niciun element tangibil care să permită să se conchidă că riscul de atingere adusă procesului decizional era, la data adoptării acesteia, previzibil în mod rezonabil, iar nu pur ipotetic. Tribunalul adaugă, în această privință, că nici împrejurarea că utilizarea de către membrii Parlamentului European a mijloacelor financiare puse la dispoziția lor ar fi un subiect sensibil, urmărit cu interes de media, nici invocarea complexității procesului decizional nu pot constitui, în sine, un motiv obiectiv suficient pentru existența temerii de o atingere gravă adusă procesului decizional.

¹⁹ Decizia 2004/258/CE a Băncii Centrale Europene din 4 martie 2004 privind accesul public la documentele Băncii Centrale Europene (JO L 80, p. 42, Ediție specială, 10/vol. 5, p. 229).

4. Excepția referitoare la protecția obiectivelor activităților de inspecție, de anchetă și de audit

În Hotărârea din 9 septembrie 2011, *LPN/Comisia* (T-29/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul amintește că, deși instituția trebuie, în principiu, să efectueze o examinare concretă și individuală a conținutului fiecărui document solicitat pentru a determina în ce măsură este aplicabilă o excepție de la dreptul de acces și dacă poate fi acordat un acces parțial, se poate deroga de la această obligație atunci când, date fiind circumstanțele specifice ale speței, este evident că accesul trebuie refuzat sau acordat. Într-un astfel de caz, instituției îi este permis să își întemeieze decizia de refuz pe prezumții generale care se aplică anumitor categorii de documente.

În această privință, Tribunalul apreciază că, atât timp cât un reclamant nu dispune de dreptul de a consulta documentele din dosarul administrativ al Comisiei în cadrul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, trebuie recunoscută, prin analogie cu situația persoanelor interesate în cadrul procedurii de control al ajutoarelor de stat, existența unei prezumții generale potrivit căreia divulgarea documentelor din dosarul administrativ ar aduce, în principiu, atingere protecției obiectivelor activităților de anchetă. Prin urmare, este suficient să se verifice de către Comisie dacă această prezumție generală trebuie aplicată tuturor documentelor în cauză, fără ca aceasta să trebuiască în mod obligatoriu să efectueze o examinare concretă și individuală prealabilă a conținutului fiecăruia dintre aceste documente. Or, atunci când procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor este în curs, Comisia trebuia să poarte în mod obligatoriu de la principiul că această prezumție generală se aplică tuturor documentelor în cauză. Această prezumție nu exclude totuși dreptul persoanelor interesate de a dovedi că un anumit document a cărui divulgare este solicitată nu face obiectul prezumției menționate sau că există un interes public superior care justifică divulgarea documentului în cauză, în temeiul articolului 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1049/2001.

Pe de altă parte, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 15 decembrie 2011, *CDC Hydrogene Peroxide/Comisia* (T-437/08, nepublicată încă), reclamantul contesta decizia Comisiei prin care i se refuza accesul la cuprinsul dosarului procedurii referitoare la participarea a nouă întreprinderi la o înțelegere pe piața peroxidului de hidrogen. Comisia își justifică refuzul invocând, printre altele, necesitatea de a proteja eficacitatea politicii sale în materie de înțelegeri și mai ales programul său de clemență. Tribunalul anulează decizia Comisiei întrucât aceasta din urmă nu a demonstrat că divulgarea documentului în cauză risca să afecteze concret și efectiv interesele protejate.

În ceea ce privește excepția legată de protecția intereselor comerciale, Tribunalul apreciază că interesul unei societăți care a participat la o înțelegere de a evita acțiuni în despăgubire nu poate fi calificat drept interes comercial și, în orice caz, nu constituie un interes demn de a fi protejat, având în vedere în special dreptul oricărei persoane de a solicita repararea prejudiciului pe care i l-a cauzat un comportament care poate restrânge sau denatura concurența.

În ceea ce privește excepția legată de protecția obiectivelor activităților de anchetă ale Comisiei, Tribunalul apreciază că activitățile de anchetă într-o cauză concretă se finalizează prin adoptarea deciziei finale, independent de o eventuală anulare ulterioară a acestei decizii de către instanțele judecătorești, întrucât acesta este momentul în care instituția însăși a considerat procedura ca fiind încheiată. Pe de altă parte, Tribunalul respinge argumentul Comisiei, potrivit căruia excepția întemeiată pe noțiunea de obiective ale activităților de anchetă este independentă de orice procedură concretă și poate fi invocată, în general, pentru a refuza divulgarea oricărui document susceptibil să aducă atingere politicii Comisiei în materie de înțelegeri și mai ales programului său de clemență. Astfel, o interpretare atât de largă a noțiunii de activități de anchetă este incompatibilă cu principiul potrivit căruia excepțiile prevăzute la articolul 4 din Regulamentul nr. 1049/2001 sunt de strictă interpretare și aplicare. Tribunalul subliniază că în Regulamentul nr. 1049/2001 nu există

nimic care permite să se presupună că politica de concurență a Uniunii ar trebui să beneficieze, în cadrul aplicării acestui regulament, de un tratament diferit în raport cu alte politici ale Uniunii, astfel încât nu există niciun motiv pentru ca noțiunea de obiective ale activităților de anchetă să fie interpretată diferit în cadrul politicii de concurență. În sfârșit, Tribunalul amintește că programele de clemență și de cooperare nu sunt singurele mijloace pentru a garanta respectarea regulilor de concurență ale Uniunii. Astfel, acțiunile în despăgubire introduse în fața instanțelor naționale pot contribui, la rândul lor, în mod substanțial la menținerea unei concurențe reale în Uniune.

5. Invocarea excepțiilor care provin de la statul membru, autorul actului

Hotărârea din 13 ianuarie 2011, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds/Comisia* (T-362/08, nepublicată încă, în recurs), abordează problema controlului realizat de instanța Uniunii asupra aplicării excepției materiale invocate de un stat membru în cadrul articolului 4 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1049/2001. Această dispoziție autorizează statul membru să ceară instituției căreia i se adresează o cerere de acces la un document care emană de la statul membru respectiv să nu divulge acest document fără acordul său prealabil²⁰.

Tribunalul precizează că, în cazul în care decizia unei instituții prin care se refuză accesul la un document care emană de la un stat membru corespunde solicitării acestuia formulate în temeiul articolului 4 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1049/2001, este de competența instanței Uniunii să verifice, la cererea solicitantului căruia instituția solicitată a refuzat să îi acorde accesul, dacă acest refuz a putut să fie întemeiat în mod valabil pe excepțiile prevăzute la articolul 4 alineatele (1)-(3) din Regulamentul nr. 1049/2001, iar aceasta indiferent dacă acest refuz este rezultatul aprecierii acestora de către instituția însăși sau de către statul membru respectiv. Rezultă de aici că, întrucât se aplică articolul 4 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1049/2001, controlul instanței Uniunii nu este limitat la un control *prima facie*. Aplicarea acestei dispoziții nu împiedică instanța să realizeze un control complet al deciziei de refuz a instituției, care trebuie să respecte, printre altele, obligația de motivare și care se întemeiază pe aprecierea materială, de către statul membru vizat, a aplicabilității excepțiilor prevăzute la articolul 4 alineatele (1)-(3) din Regulamentul nr. 1049/2001. Statul membru, în cadrul aplicării articolului 4 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1049/2001, dispune totuși de o largă marjă de apreciere în scopul de a determina dacă divulgarea unor documente care aparțin domeniului avut în vedere de articolul 4 alineatul (1) litera (a) din același regulament este susceptibilă de a aduce atingere interesului public. Astfel, aprecierea problemei dacă divulgarea unui document aduce atingere intereselor protejate de asemenea excepții materiale se poate regăsi printre responsabilitățile politice ale acestui stat membru. Într-un asemenea caz, acest stat membru trebuie să dispună, în același mod ca instituția, de o largă marjă de apreciere. Controlul exercitat de instanța Uniunii trebuie să se limiteze, așadar, la verificarea respectării normelor de procedură și de motivare, a exactității prezentării faptelor, a absenței oricărei erori vădite în aprecierea faptelor, precum și a oricărui abuz de putere.

Politica externă și de securitate comună – Măsur restrictive

Contenciosul măsurilor restrictive a luat, în anul 2011, o amploare fără precedent, reprezentând peste 90 de cauze introduse. Hotărârile Tribunalului au fost marcate de celeritatea cu care au fost

²⁰ În Hotărârea din 24 mai 2011, *Batchelor/Comisia* (T-250/08, nepublicată încă), a fost abordată o problemă de destul de similară. Tribunalul a amintit în această hotărâre că excepția prevăzută la articolul 4 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1049/2001 avea ca obiect să protejeze anumite tipuri de documente întocmite în cadrul unei proceduri, a căror divulgare, chiar după finalizarea acestei proceduri, ar fi adus atingere procesului decizional al instituției în cauză. Aceste documente trebuie să conțină „avize destinate uzului intern în cadrul deliberărilor și al consultărilor preliminare în cadrul instituției în cauză”. Nu intră în această categorie documentele trimise unei instituții de o persoană sau de o entitate externă pentru a face obiectul unui schimb de opinii cu instituția.

pronunțate și de afirmarea unor cerințe referitoare la obligația de motivare a deciziilor prin care se impun astfel de măsuri.

Astfel, cu ocazia cauzei *Bamba/Consiliul* (Hotărârea din 8 iunie 2011, T-86/11, nepublicată încă, în recurs) – soluționată potrivit procedurii accelerate, în cameră extinsă și în mai puțin de patru luni după introducerea acțiunii –, Tribunalul a fost sesizat în legătură cu legalitatea măsurilor restrictive luate față de doamna Nadiany Bamba, cea de a doua soție a domnului Laurent Gbagbo, fost președinte al Côte d'Ivoire. Aceste măsuri se înscriau în contextul alegerilor prezidențiale care au avut loc în Côte d'Ivoire în toamna anului 2010 și în urma cărora Organizația Națiunilor Unite (ONU) a certificat victoria domnului Alassane Ouattara. Uniunea a recunoscut de asemenea victoria domnului Ouattara și a făcut un apel către toți liderii ivorieni, civili și militari, să se plaseze sub autoritatea președintelui ales democratic, confirmând determinarea sa de a adopta sancțiuni îndreptate împotriva acelor care ar împiedica respectarea voinței exprimate în mod suveran de poporul ivorian.

În această privință, Tribunalul a amintit că eficacitatea controlului jurisdicțional presupune că autoritatea Uniunii în cauză este obligată să comunice motivele măsurilor restrictive aplicate, în măsura posibilului, fie în momentul adoptării lor, fie, cel puțin, cât mai rapid posibil după adoptare, pentru a le permite destinatarilor exercitarea în termen a dreptului lor la acțiune. În cazul în care persoana interesată nu dispune de dreptul de a fi ascultată anterior adoptării unei măsuri inițiale prin care se impun astfel de măsuri, respectarea obligației de motivare este cu atât mai importantă cu cât constituie unica garanție care îi permite persoanei interesate să se prevaleze în mod eficient de căile de atac pe care le are la dispoziție pentru a contesta legalitatea măsurii menționate. În principiu, motivarea unui act al Consiliului prin care se impun astfel de măsuri trebuie să privească nu numai condițiile legale de aplicare a acestui act, ci și motivele specifice și concrete pentru care Consiliul consideră, în exercitarea puterii sale de apreciere discreționare, că persoana interesată trebuie să facă obiectul acestor măsuri. Întrucât Consiliul dispune de o astfel de putere de apreciere în ceea ce privește elementele care trebuie luate în considerare în vederea adoptării sau a menținerii unei măsuri de înghețare a fondurilor, nu i se poate impune acestuia să indice mai specific modul în care înghețarea fondurilor unei persoane contribuie concret la combaterea obstrucționării procesului de pace și de reconciliere națională sau să furnizeze probe care să urmărească demonstrarea faptului că persoana interesată și-ar putea utiliza fondurile pentru a proceda în viitor la o astfel de obstrucționare.

În speță, Tribunalul constată că Consiliul s-a limitat la expunerea unor considerații vagi și generale pentru a motiva înscrierea doamnei Bamba pe lista contestată. În special, precizarea că aceasta este directoare a grupului Cyclone, editor al ziarului „Le temps”, nu constituie o împrejurare de natură să motiveze în mod specific și concret actele atacate în ceea ce o privește. Astfel, în lipsa unui element concret, această precizare nu permite să se înțeleagă în ce fel s-ar fi dat doamna Bamba la obstrucționări ale procesului de pace și de reconciliere prin incitarea publică la ură și la violență și prin participarea la campanii de dezinformare cu privire la alegerile prezidențiale din anul 2010.

În aceste împrejurări, Tribunalul apreciază că motivarea actelor atacate nu i-a permis doamnei Bamba să conteste validitatea acestora în fața sa. Tribunalul precizează că respectiva motivare nu i-a permis să își exercite controlul asupra temeiniciei actelor atacate și, în consecință, anulează actele atacate, efectele acestora fiind totuși menținute până la expirarea termenului de declarare a recursului în fața Curții de Justiție, și anume două luni și zece zile de la notificarea hotărârii sau, în cazul în care a fost introdus un recurs, după respingerea acestuia, în temeiul articolului 280 TFUE și al articolului 264 al doilea paragraf TFUE.

În cadrul combaterii proliferării nucleare, vom remarca de asemenea că, în Hotărârea din 7 decembrie 2011, *HTTS/Consiliul* (T-562/10, nepublicată încă, pronunțată potrivit procedurii de judecare a cauzei în lipsă), Tribunalul a anulat regulamentul prin care se impun măsuri restrictive față de reclamantă, constatând că elementele furnizate de Consiliu erau în primul rând contradictorii și nu permiteau să se înțeleagă dacă înscrierea denumirii reclamantei pe lista în litigiu se datora perpetuării împrejurărilor reținute în regulamentul anterior, respectiv legăturile dintre reclamantă și societatea HDSL, sau unor împrejurări noi, respectiv legăturile directe dintre reclamantă și societatea IRISL. În orice caz, nici regulamentul, nici scrisoarea de răspuns a Consiliului la cererea de reexaminare formulată de reclamantă nu permiteau să se aprecieze motivele pentru care Consiliul considerase că elementele prezentate de reclamantă, referitoare la natura activităților sale și la autonomia sa față de HDSL și față de IRISL, nu puteau modifica poziția acestuia cu privire la menținerea măsurilor restrictive în privința sa. De asemenea, Consiliul nu a precizat natura controlului exercitat în aparență de IRISL asupra reclamantei sau activitățile pe care aceasta din urmă le efectuează în numele acesteia. Tribunalul anulează regulamentul atacat, în măsura în care o privește pe reclamantă, pentru încălcarea obligației de motivare. Pentru a nu aduce o atingere serioasă și ireversibilă eficacității măsurilor restrictive prevăzute de regulamentul atacat și pentru a evita ca reclamanta să poată adopta comportamente prin care să eludeze efectele unor măsuri restrictive ulterioare, Tribunalul decide totuși să mențină efectele regulamentulului menționat pentru o perioadă care nu poate depăși două luni începând de la data pronunțării hotărârii.

Mediu – Sistem de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră

Cauza *Letonia/Comisia* (Hotărârea din 22 martie 2011, T-369/07, nepublicată încă, în recurs), a privit decizia Comisiei prin care s-a declarat incompatibil cu sistemul de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră, instituit de Directiva 2003/87/CE²¹, un element al modificării propuse a planului național de alocare (denumit în continuare „PNA”) a cotelor de emisie pentru Republica Letonia pentru perioada cuprinsă între 2008 și 2012. Acest PNA modificat, notificat de Republica Letonia, pune în aplicare o primă decizie a Comisiei prin care aceasta declarase incompatibil cu Directiva 2003/87 un element al PNA inițial și condiționase lipsa formulării unor obiecții cu privire la PNA de efectuarea unor modificări în scopul de a reduce cantitatea totală a cotelor care trebuie alocate. Decizia referitoare la PNA modificat intervenise totuși după expirarea termenului prevăzut la articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2003/87, care prevede că, în termen de trei luni de la notificarea unui PNA de către un stat membru, Comisia poate respinge planul în cauză sau orice element al acestuia, pe baza incompatibilității cu criteriile enumerate în anexa III la directiva menționată.

În scopul de a determina dacă Comisia putea adopta în mod valabil decizia atacată după expirarea acestui termen, Tribunalul arată că, în cazul în care Comisia renunță să facă uz de această putere în termenul de trei luni care curge după notificarea de către statul membru a PNA, statul membru poate în principiu să pună în aplicare respectivul PNA, fără a fi necesară aprobarea Comisiei. Astfel, procedura de examinare a PNA nu trebuie să se încheie în mod necesar printr-o decizie formală. În schimb, Tribunalul subliniază că Comisia poate fi determinată să folosească puterea sa decizională în cazul în care statul membru se abține de la sau refuză modificarea PNA înainte de expirarea termenului de trei luni, în pofida obiecțiilor ridicate. Astfel, în lipsa unei asemenea decizii de respingere a Comisiei, PNA notificat devine definitiv și beneficiază de o prezumție de legalitate care permite statului membru să îl pună în aplicare.

²¹ Directiva 2003/87/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 2003 de stabilire a unui sistem de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră în cadrul Comunității și de modificare a Directivei 96/61/CE a Consiliului (JO L 275, p. 32, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 78), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2004/101/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 octombrie 2004 (JO L 338, p. 18, Ediție specială, 15/vol. 12, p. 61).

În ceea ce privește modificările care, precum în speță, intervin într-o etapă ulterioară a procedurii de examinare, Tribunalul arată că acestea au ca obiect tocmai înlăturarea obiecțiilor exprimate inițial de Comisie. Prin urmare, acceptarea modificărilor de către Comisie nu este decât corolarul obiecțiilor formulate inițial de către aceasta, iar nu expresia unei competențe generale de autorizare. Pe de altă parte, acceptarea de către Comisie a modificărilor aduse PNA nu trebuie să facă obiectul unei decizii formale a acesteia.

Pe de altă parte, Tribunalul arată că procedura inițiată în temeiul articolului 9 alineatul (3) din Directiva 2003/87 urmărește să asigure statelor membre securitatea juridică și în special să le permită să cunoască rapid, cu certitudine, în termene scurte, care este modul în care pot să aloce cotele de emisie și să gestioneze sistemul de comercializare a cotelor pe baza PNA în perioada avută în vedere. Într-adevăr, există un interes legitim ca PNA să nu fie supus, pe toată perioada sa de valabilitate, riscului de a fi contestat de Comisie. Aceste considerații se aplică oricărui PNA, indiferent dacă este sau nu este vorba despre versiunea notificată inițial sau despre o versiune revizuită și notificată ulterior, cu atât mai mult cu cât controlul efectuat de Comisie a fost deja precedat de o primă etapă de examinare.

În consecință, noțiunea de notificare în sensul articolului 9 alineatul (3) din Directiva 2003/87 cuprinde atât notificarea inițială, cât și pe cea subsecventă a diferitor versiuni ale unui PNA, astfel încât fiecare dintre aceste notificări determină curgerea unui nou termen de trei luni. În speță, Tribunalul anulează decizia atacată, întrucât aceasta a intervenit după expirarea termenului menționat, la care PNA revizuit devenise definitiv.

Sănătate publică

În cauza *Franța/Comisia* (Hotărârea din 9 septembrie 2011, T-257/07, nepublicată încă, în recurs), reclamanta urmărea să obțină anularea regulamentului prin care Comisia modificase Regulamentul (CE) nr. 999/2001²², în măsura în care acesta permite măsuri de monitorizare și de eradicare mai puțin restrictive decât cele prevăzute anterior pentru turmele de ovine și de caprine. În acest context, Tribunalul a precizat că determinarea nivelului de risc considerat inacceptabil pentru societate revine instituțiilor însărcinate cu alegerea politică pe care o constituie stabilirea unui nivel adecvat de protecție. Acestor instituții le revine sarcina de a determina pragul critic de probabilitate a efectelor adverse pentru sănătatea publică, siguranță și mediu și de gravitate a acestor efecte potențiale pe care nu îl mai consideră acceptabil pentru societate, prag care, odată depășit, necesită recurgerea la măsuri preventive în pofda incertitudinii științifice care persistă. La stabilirea nivelului de risc considerat inacceptabil pentru societate, instituțiile sunt obligate să asigure un nivel ridicat de protecție, fără să poată totuși să adopte o abordare pur ipotetică a riscului și să își orienteze deciziile spre un nivel de „risc zero”. Tribunalul arată de asemenea că gestionarea riscului reprezintă un set de acțiuni întreprinse de o instituție care se confruntă cu un risc în scopul de a-l reduce la un nivel considerat acceptabil pentru societate, având în vedere obligația acesteia de a asigura un nivel ridicat de protecție a sănătății publice, a siguranței și a mediului.

Pe de altă parte, Tribunalul subliniază că revine autorității competente sarcina de a reexamina într-un termen rezonabil măsurile provizorii adoptate, întrucât, atunci când elemente noi modifică percepția asupra unui risc sau arată că acest risc poate fi limitat prin măsuri mai puțin restrictive decât cele existente, instituțiile trebuie să asigure adaptarea reglementării la noile date. Astfel, noi

²² Regulamentul (CE) nr. 999/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 mai 2001 de stabilire a unor reglementări pentru prevenirea, controlul și eradicarea anumitor forme transmisibile de encefalopatie spongiformă (JO L 147, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 37, p. 213).

cunoștințe sau noi descoperiri științifice, atunci când justifică o relaxare a unei măsuri preventive, modifică conținutul concret al obligației autorităților publice de a menține în permanență un nivel ridicat de protecție a sănătății umane. În cazul în care astfel de elemente aduc modificări în ceea ce privește evaluarea inițială a riscurilor, legalitatea adoptării unor măsuri preventive mai puțin restrictive trebuie să fie apreciată în lumina acestora, iar nu în funcție de elementele care au determinat evaluarea riscurilor în contextul adoptării măsurilor preventive inițiale. Numai în situația în care acest nou nivel de risc depășește nivelul de risc considerat acceptabil pentru societate, instanța trebuie să constate încălcarea principiului precauției.

Difuzarea programelor de televiziune

În cauzele *FIFA/Comisia* (Hotărârea din 17 februarie 2011, T-385/07, nepublicată încă, în recurs) și *UEFA/Comisia* (Hotărârea din 17 februarie 2011, T-55/08, nepublicată încă, în recurs), Tribunalul a fost sesizat cu acțiuni în anulare introduse de organul executiv mondial al fotbalului și de autoritatea de decizie a fotbalului european împotriva deciziilor Comisiei prin care aceasta a considerat ca fiind compatibile cu dreptul Uniunii listele, stabilite de Regatul Belgiei și de Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, privind evenimentele considerate ca având o importanță majoră pentru societate în sensul articolului 3a alineatul (1) din Directiva 89/552/CEE²³. Aceste liste cuprindeau, printre altele, pentru Belgia, toate meciurile etapei finale a Campionatului Mondial de Fotbal, iar, pentru Regatul Unit, toate meciurile etapei finale a Campionatului European de Fotbal (EURO). Listele fuseseră adresate Comisiei în temeiul Directivei 89/552, care permite statelor membre să interzică difuzarea exclusivă a evenimentelor pe care le consideră de importanță majoră pentru societatea lor, atunci când o astfel de difuzare ar priva o parte importantă a publicului de posibilitatea de a urmări aceste evenimente la televiziunea liberă.

Tribunalul apreciază, în primul rând, că referirea la Campionatul Mondial de Fotbal și la EURO cuprinsă în considerentul (18) al Directivei 97/36/CE²⁴ implică faptul că, atunci când un stat membru înscrie meciuri din aceste competiții pe lista pe care a întocmit-o, nu este necesar ca acesta să menționeze în comunicarea sa către Comisie o motivație specială privind caracterul lor de eveniment de importanță majoră pentru societate. Cu toate acestea, eventuala concluzie a Comisiei potrivit căreia înscrierea Campionatului Mondial și a EURO în integralitatea lor pe o listă a evenimentelor de importanță majoră pentru societatea unui stat membru este compatibilă cu dreptul Uniunii, pentru motivul că aceste competiții sunt considerate, prin caracteristicile lor, evenimente unice, poate fi repusă în discuție pe baza unor elemente specifice. Mai precis, revine reclamantelor sarcina de a demonstra că meciurile „non-prime” ale Campionatului Mondial (și anume altele decât semifinalele, finala și meciurile unei echipe naționale a țării respective sau ale echipelor naționale ale țării respective) și/sau meciurile „non-derbi” ale EURO (și anume altele decât meciul de deschidere și finala) nu au o astfel de importanță pentru societatea acestui stat.

În acest context, Tribunalul precizează că meciurile „prime” și meciurile „derbi”, precum și meciurile care implică respectiva echipă națională au o importanță majoră pentru publicul dintr-un anumit stat membru și pot, așadar, să fie înscrise pe o listă națională care recenzează evenimentele pe care acest public trebuie să le poată urmări la televiziunea liberă. În ceea ce privește celelalte meciuri ale Campionatului Mondial și ale EURO, Tribunalul arată că aceste competiții pot fi considerate

²³ Directiva 89/552/CEE a Consiliului din 3 octombrie 1989 privind coordonarea anumitor acte cu putere de lege și acte administrative ale statelor membre cu privire la desfășurarea activităților de difuzare a programelor de televiziune (JO L 298, p. 23, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 215).

²⁴ Directiva 97/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 iunie 1997 de modificare a Directivei [89/552] (JO L 202, p. 60, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 232).

evenimente unice, iar nu succesiuni de evenimente individuale divizate în meciuri. Tribunalul precizează că alte meciuri decât meciurile „prime”, meciurile „derbi” și meciurile care implică o anumită echipă națională pot influența participarea echipelor menționate la meciurile „prime” și „derbi”, ceea ce poate suscita un interes deosebit al publicului pentru a le urmări. În această privință, Tribunalul observă că nu se poate stabili anticipat – în momentul întocmirii listelor naționale și al achiziționării drepturilor de difuzare – care dintre meciuri vor fi cu adevărat decisive pentru etapele ulterioare ale acestor competiții sau vor avea un impact asupra evoluției unei anumite echipe naționale. Pentru acest motiv, Tribunalul apreciază că faptul că anumite meciuri „non-prime” sau „non-derbi” pot influența participarea la meciurile „prime” sau „derbi” poate justifica decizia unui stat membru de a considera toate meciurile din aceste competiții ca fiind de importanță majoră pentru societate. Pe de altă parte, Tribunalul constată lipsa unei armonizări a evenimentelor care pot să fie considerate ca fiind de importanță majoră pentru societate și arată că cifrele de audiență privind meciurile „non-prime” și „non-derbi” ale ultimelor competiții demonstrează că aceste meciuri au atras un număr important de telespectatori, dintre care o parte semnificativă nu sunt interesați de regulă de fotbal.

În sfârșit, Tribunalul arată că, deși calificarea Campionatului Mondial și a EURO ca evenimente de importanță majoră pentru societate poate afecta prețul pe care FIFA și UEFA îl vor obține pentru drepturile de difuzare a acestor competiții, aceasta nu înlătură valoarea comercială a drepturilor menționate, întrucât nu obligă aceste două organizații să le ceseze în orice condiții. În plus, deși o astfel de calificare restrânge libera prestare a serviciilor și libertatea de stabilire, această restrângere este justificată întrucât urmărește să protejeze dreptul la informație și să asigure accesul larg al publicului la prezentarea prin difuzarea la televiziune a unor evenimente de importanță majoră pentru societate.

Contracte de achiziții publice – Dreptul la o cale de atac efectivă

În Hotărârea din 20 septembrie 2011, *Evropaïki Dynamiki/BEI* (T-461/08, nepublicată încă), Tribunalul, după ce a constatat în prealabil că este competent să se pronunțe asupra unei acțiuni introduse de un ofertant neselectat împotriva deciziei luate de Comitetul de direcție al Băncii Europene de Investiții (BEI) de a atribui un contract de achiziții publice de prestări de servicii în domeniul informatic, a anulat decizia menționată pentru motivul, printre altele, că procedura de cerere de ofertă nu îndeplinise cerințele unei protecții juridice complete. Astfel, pe de o parte, decizia atacată nu a fost notificată reclamantei, care a luat cunoștință despre aceasta după ce decizia își epuizase, în principiu, efectele odată cu semnarea și cu intrarea în vigoare a contractului. Or, în speță, posibilitatea reclamantei de a introduce o astfel de cerere de suspendare a executării deciziei de atribuire a contractului, chiar înainte de semnarea și de intrarea în vigoare a contractului, ar fi fost necesară pentru a da un caracter efectiv acțiunii sale principale, care urmărea verificarea imparțialității procedurii de cerere de ofertă și păstrarea șanselor sale de a încheia contractul cu BEI, la finalizarea procedurii menționate.

Pe de altă parte, BEI nu prezentase reclamantei o motivare suficientă a deciziei de atribuire a contractului înainte de introducerea acțiunii sale principale prin care se urmărește, în special, anularea acestei decizii. În cadrul atribuirii unui contract de achiziții publice, dreptul unui ofertant neselectat la o cale de atac efectivă împotriva deciziei care atribuie contractul de achiziții publice unui alt ofertant, precum și obligația corelativă ce revine autorității contractante de a-i comunica, la cerere, motivele deciziei sale trebuie privite ca fiind norme fundamentale de procedură în sensul jurisprudenței, în măsura în care acestea însoțesc elaborarea deciziei de atribuire de garanții care permit exercitarea unui control efectiv asupra imparțialității procedurii de cerere de ofertă care a condus la această decizie.

II. Contenciosul despăgubirii

În Hotărârea din 8 noiembrie 2011, *Idromacchine și alții/Comisia* (T-88/09, nepublicată încă), Tribunalul a abordat problema angajării răspunderii extracontractuale a Comunității în cazul încălcării, de către o instituție, a obligației sale de a respecta secretul profesional, ca urmare a publicării, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, a unei informații privitoare la reclamantă.

Tribunalul arată că, în ceea ce privește divulgarea unor informații într-o decizie a Comisiei în materia ajutoarelor de stat, trebuie să se considere că este confidențială informația potrivit căreia o întreprindere, care nu a fost beneficiară a ajutorului în cauză, nu a fost în măsură să livreze cocontractantului său produse conforme standardelor în vigoare și condițiilor contractuale, întrucât această informație a fost comunicată Comisiei de statul membru în cauză exclusiv în scopul procedurii administrative de examinare a ajutoarelor în discuție și s-a referit la desfășurarea relațiilor comerciale dintre societățile respective. Astfel de informații sunt, în plus, de natură să cauzeze un prejudiciu serios întreprinderii în cauză atât timp cât o nominalizează în mod defavorabil. Pe de altă parte, în măsura în care divulgarea informației este susceptibilă să aducă atingere imaginii și reputației întreprinderii, interesul acesteia ca o astfel de informație să nu fie divulgată este în mod obiectiv demn de a fi protejat.

Tribunalul precizează că aprecierea caracterului confidențial al unei informații necesită să fie puse în balanță interesele individuale legitime care se opun divulgării informației și interesul general care urmărește ca activitățile instituțiilor Uniunii să se desfășoare cu respectarea cât se poate de strictă a principiului deschiderii. În speță, divulgarea informațiilor este considerată disproporționată în raport cu obiectul deciziei Comisiei, atât timp cât ar fi fost suficient să se menționeze încălcările obligațiilor contractuale în termeni foarte generali sau, după caz, în termeni mai specifici, fără a fi necesar în vreuna dintre aceste ipoteze să se menționeze numele furnizorului.

Arătând că Comisia nu dispune de o marjă largă de apreciere cu privire la problema dacă trebuie să se abată, într-un caz concret, de la regula confidențialității, Tribunalul concluzionează că faptul de a divulga o informație cu caracter confidențial care aduce atingere reputației unei societăți constituia o încălcare a obligației de a păstra secretul profesional prevăzută la articolul 287 CE și era suficient să se stabilească existența unei încălcări suficient de grave. Comisia este astfel obligată la plata sumei de 20 000 de euro cu titlu de reparare a atingerii aduse imaginii și reputației suferite de reclamantă.

Cu ocazia Hotărârii din 23 noiembrie 2011, *Sison/Consiliul* (T-341/07, nepublicată încă, pronunțată în cameră extinsă), Tribunalul a precizat condițiile de angajare a răspunderii extracontractuale a Uniunii – în special cea referitoare la încălcarea suficient de gravă a unei norme care conferă drepturi particularilor – în ipoteza în care decizia nelegală de la originea daunei a fost anulată de Tribunal pentru motivul că deciziile naționale pe care s-a întemeiat Consiliul pentru a îngheța fondurile reclamantului nu priveau nici inițierea unor cercetări sau a urmăririi penale, nici o condamnare pentru o activitate teroristă, contrar cerințelor prevăzute de legislația Uniunii.

În această privință, Tribunalul amintește că acțiunea în despăgubire nu urmărește asigurarea reparării unui prejudiciu cauzat de orice nelegalitate. Numai o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept care are ca obiect conferirea unor drepturi particularilor poate angaja răspunderea Uniunii. Criteriul decisiv care permite să se considere că această cerință este respectată este cel al încălcării evidente și grave, de către instituția în cauză, a limitelor puterii sale de apreciere. Cu toate acestea, chiar dacă are un caracter determinant, întinderea puterii de apreciere a instituției în cauză nu constituie un criteriu exclusiv. Astfel, regimul răspunderii extracontractuale ia în considerare în

special complexitatea situațiilor pe care trebuie să le soluționeze și dificultățile de aplicare sau de interpretare a textelor.

Or, Tribunalul consideră că, deși Consiliul nu dispune de nicio marjă discreționară atunci când apreciază dacă sunt reunite elementele de fapt și de drept susceptibile să condiționeze aplicarea unei măsuri de înghețare a fondurilor, interpretarea și aplicarea dreptului Uniunii erau deosebit de dificile în speță. Tribunalul constată că însuși textul dispozițiilor în cauză este confuz, aspect confirmat de jurisprudența abundentă a Tribunalului în această privință. Numai printr-o examinare a aproximativ zece cauze, eșalonate pe mai mulți ani, Tribunalul a elaborat în mod progresiv un cadru rațional și coerent de interpretare a acestor dispoziții. Doar cu ocazia hotărârii prin care s-a anulat decizia de la originea prejudiciului, Tribunalul a considerat că o decizie națională trebuia, pentru a putea fi invocată în mod valabil de Consiliu, să se înscrie în cadrul unei proceduri naționale care să vizeze direct și în principal aplicarea unei măsuri preventive sau represive împotriva persoanei interesate, în vederea combaterii terorismului. Pe de altă parte, Tribunalul menționează complexitatea aprecierilor juridice și factuale impuse de soluționarea cauzei. În sfârșit, Tribunalul subliniază că importanța fundamentală a obiectivului de interes general reprezentat de combaterea amenințărilor la adresa păcii și a securității internaționale și constrângerile specifice pe care urmărirea acestuia „prin toate mijloacele” le impune instituțiilor vizate ale Uniunii, la cererea presantă a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, sunt deopotrivă factori care trebuie luați în considerare.

Astfel, în speță, încălcarea de către Consiliu a reglementării aplicabile, deși în mod clar dovedită, se explică, potrivit Tribunalului, prin constrângerile și prin responsabilitățile specifice care reveneau acestei instituții și constituie o neregulă pe care ar fi putut să o săvârșească în împrejurări similare o administrație care acționează cu prudența și cu diligența obișnuite, astfel încât nu se poate constata o încălcare suficient de gravă care poate da naștere dreptului la despăgubire.

III. Recursuri

În cursul anului 2011, au fost introduse 44 de recursuri împotriva unor decizii ale Tribunalului Funcției Publice, iar 29 de cauze au fost soluționate de camera de recursuri a Tribunalului. Patru dintre ele merită o atenție specială.

În Hotărârea din 12 iulie 2011, *Comisia/Q* (T-80/09 P, nepublicată încă), Tribunalul a subliniat că simpla constatare a unei nelegalități era suficientă pentru a considera îndeplinită prima dintre cele trei condiții necesare pentru angajarea răspunderii Comunității pentru prejudiciile cauzate funcționarilor și foștilor săi funcționari în urma unei încălcări a dreptului funcției publice europene, fără să fie necesar să se constate o încălcare suficient de gravă a unei reguli de drept care are ca obiect să confere drepturi particularilor²⁵. Pe de altă parte, Tribunalul a arătat că admisibilitatea acțiunii în despăgubiri introduse de un funcționar în temeiul articolului 24 al doilea paragraf din Statutul funcționarilor Uniunii Europene este condiționată de epuizarea căilor de atac naționale, în măsura în care acestea asigură o protecție efectivă a persoanelor interesate și sunt de natură să conducă la repararea pretinsului prejudiciu. În această privință, regimul special de răspundere (regimul răspunderii independente de culpă) instituit de dispoziția menționată se întemeiază pe obligația administrației de a proteja sănătatea și securitatea funcționarilor și agenților săi

²⁵ Confirmând în privința acestui aspect Hotărârea din 16 decembrie 2010, *Comisia/Petrilli* (T-143/09 P, nepublicată încă), care a făcut obiectul unei propunerii de reexaminare, închisă prin Decizia Curții din 8 februarie 2011, C-17/11 RX.

împotriva atacurilor sau a relexelor tratamente din partea terților sau a altor funcționari, cărora pot să le fie victime în exercitarea funcțiilor lor, în special sub forma unei hărțuiri morale, în sensul articolului 12a alineatul (3) din statut. Prin urmare, Tribunalul a apreciat că Tribunalul Funcției Publice a încălcat articolele 90 și 91 din statut și a statuat *ultra petita*, obligând Comisia la repararea prejudiciului moral rezultat dintr-o greșeală de serviciu care a contribuit la izolarea reclamantului în cadrul unității. În sfârșit, Tribunalul a considerat că Tribunalul Funcției Publice a încălcat de asemenea articolele 90 și 91 din statut și a depășit limitele controlului jurisdicțional, substituindu-se, în practică, administrației, întrucât s-a pronunțat asupra motivului referitor la hărțuirea morală invocat de reclamant.

Pe de altă parte, în Hotărârile din 14 decembrie 2011, *Comisia/Pachtitis* (T-361/10 P, nepublicată încă) și *Comisia/Vicente Carbajosa și alții* (T-6/11 P, nepublicată încă), prin care se confirmă în privința acestui aspect hotărârile pronunțate de Tribunalul Funcției Publice, Tribunalul a apreciat că Oficiul European pentru Selecția Personalului (EPSO) nu avea competența de a stabili conținutul testelor de acces la un concurs. Tribunalul a analizat repartizarea competențelor între EPSO și comisia de evaluare din cadrul concursului în raport cu anexa III la statut, reținând că, deși competența de a stabili conținutul testelor de acces nu a fost atribuită expres nici EPSO, nici comisiei de evaluare, desfășurarea testelor era, înainte de înființarea EPSO, încredințată comisiei de evaluare din cadrul concursului, potrivit unei jurisprudențe constante. Prin urmare, având în vedere lipsa unei modificări statutare care să confere expres EPSO o astfel de competență, pe de o parte, și caracterul în principal organizatoric al sarcinilor atribuite EPSO prin articolul 7 din aceeași anexă, pe de altă parte, Tribunalul a apreciat că EPSO nu era competent să stabilească conținutul testelor de preselecție ale unui concurs. În ceea ce privește decizia de înființare a EPSO²⁶ și decizia privind organizarea și funcționarea acestui organism²⁷, Tribunalul a considerat că acestea aveau un rang ierarhic inferior celui al dispozițiilor statutului. Prin urmare, în temeiul principiului legalității, deși aceste decizii conțin câteodată formulări pe baza cărora se poate considera eronat că EPSO este competent să stabilească conținutul testelor de acces, ele nu pot fi interpretate în sensul în care contravin statutului.

În sfârșit, în Hotărârea din 21 septembrie 2011, *Adjemian și alții/Comisia* (T-325/09 P, nepublicată încă), Tribunalul a apreciat că principiul interzicerii abuzului de drept, potrivit căruia nimeni nu se poate prevala în mod abuziv de normele de drept, făcea parte dintre principiile generale de drept. Rezultă că legiuitorul și autoritatea abilitată să încheie contractele de muncă (denumită în continuare „AAIC”) sunt obligați, cu ocazia adoptării sau a punerii în aplicare a normelor care reglementează relațiile dintre Comunitățile Europene și agenții acestora, să împiedice abuzurile de drept care pot rezulta din folosirea raporturilor sau a contractelor de muncă pe durată determinată succesive, potrivit obiectivelor de îmbunătățire a condițiilor de trai și de muncă ale lucrătorilor și de protecție socială adecvată a acestora din urmă, prevăzute la articolul 136 CE. Pe de altă parte, Tribunalul a apreciat că principala caracteristică a contractelor de muncă în calitate de agent contractual auxiliar este precaritatea acestora în timp, corespunzătoare chiar scopului acestor contracte, care era îndeplinirea unor atribuții precare, prin natura lor sau în absența unui titular, de către personal ocazional. Prin urmare, regimul menționat nu poate fi utilizat de AAIC pentru încredințarea pe perioade lungi a unor sarcini corespunzătoare unui „post permanent” acestui

²⁶ Decizia 2002/620/CE a Parlamentului European, a Consiliului, a Comisiei, a Curții de Justiție, a Curții de Conturi, a Comitetului Economic și Social, a Comitetului Regiunilor și a Ombudsmanului European din 25 iulie 2002 de înființare a EPSO (JO L 197, p. 53, Ediție specială, 01/vol. 8, p. 247).

²⁷ Decizia 2002/621/CE a secretarilor generali ai Parlamentului European, Consiliului și Comisiei, a grefierului Curții de Justiție, a secretarilor generali ai Curții de Conturi, Comitetului Economic și Social și Comitetului Regiunilor și a reprezentantului Ombudsmanului European din 25 iulie 2002 privind organizarea și funcționarea EPSO (JO L 197, p. 56).

personal, care ar fi astfel utilizat în mod anormal, cu prețul unei incertitudini prelungite. Astfel, o asemenea utilizare ar fi contrară principiului interzicerii abuzului de drept, aplicat în cazul folosirii de către AAIC a contractelor de muncă pe perioadă determinată succesive în funcția publică. Cu toate acestea, un astfel de abuz ar putea fi îndreptat, iar consecințele negative suferite de persoana în cauză ar putea fi înlăturate prin efectuarea unei recalificări a contractului de muncă, care poate conduce în special la transformarea contractelor de muncă pe perioadă determinată succesive într-un contract pe perioadă nedeterminată.

IV. Cereri de măsuri provizorii

În acest an, președintele Tribunalului a fost sesizat cu 44 de cereri de măsuri provizorii, ceea ce reprezintă o creștere ușoară în raport cu numărul de cereri introduse (41) în anul 2010. În 2011, judecătorul delegat cu luarea măsurilor provizorii a soluționat 52 de cauze, față de 38 în 2010. Au fost admise două cereri de suspendare a executării, îndreptate împotriva unor amenzi care fuseseră aplicate reclamantelor pentru participarea lor la înțelegeri anticoncurențiale, și anume prin Ordonanța din 2 martie 2011, *1. garantovaná/Comisia* (T-392/09 R, nepublicată), și prin Ordonanța din 13 aprilie 2011, *Westfälische Drahtindustrie și alții/Comisia* (T-393/10 R, nepublicată încă). Aceste două ordonanțe au dat ocazia președintelui Tribunalului să precizeze jurisprudența referitoare la grupuri, care determina luarea în considerare, în contextul urgenței, a resurselor financiare ale grupului de societăți căruia îi aparținea societatea care solicita acordarea măsurilor provizorii.

În cauza *1. garantovaná/Comisia*, citată anterior, societatea reclamantă, care își desfășoară activitatea în domeniul financiar, urmărea să obțină o exonerare de obligația, impusă de Comisie, de a constitui o garanție bancară drept condiție pentru a nu efectua recuperarea imediată a amenzii care i-a fost aplicată întrucât a exercitat o influență determinantă asupra politicii comerciale a unei alte societăți, participantă la o înțelegere în sectorul reactivilor pe bază de carbură de calciu și de magneziu pentru industria de oțel și de gaz. Președintele Tribunalului a constatat că existau în speță circumstanțe excepționale care justificau o suspendare a obligației de a constitui o asemenea garanție. Astfel, reclamanta demonstrase, în afară de existența unui *fumus boni juris*, că situația sa financiară precară era la baza refuzurilor exprimate de mai multe bănci de a-i acorda garanția bancară în cauză. În plus, elementele prezentate de Comisie nu permiteau să se pună la îndoială afirmația reclamantei potrivit căreia nu aparținea unui grup mai important și nu avea un acționar majoritar. Reclamanta nu se prezenta nici ca parte a unei rețele, ai cărei alți membri ar putea avea interese comune cu ea. Pe de altă parte, nu se putea reproșa reclamantei că situația sa financiară deteriorată fusese provocată prin propriul comportament. Faptul de a fi investit cea mai mare parte din activele care îi rămâneau în împrumuturi pe termen lung, cu puțin timp înainte de aplicarea amenzii, și de a fi imobilizat astfel aceste active era justificat în mod rezonabil prin activitatea sa în calitate de investitor de capital. În această privință, nu se putea pretinde reclamantei să își blocheze investițiile și să își înceteze activitatea economică pe parcursul procedurii administrative întreprinse de Comisie. Comparând interesele în cauză, președintele Tribunalului a considerat că interesele financiare ale Uniunii nu ar fi mai bine protejate prin recurgerea la executarea silită imediată a amenzii, de vreme ce era puțin probabil ca, în speță, Comisia să fi putut obține quantumul corespunzător al amenzii. Prin urmare, președintele Tribunalului a dispus exonerarea solicitată, cu condiția totuși ca reclamanta să nu poată ceda anumite active fără autorizația prealabilă a Comisiei, să plătească Comisiei suma echivalentă provizionului pe care îl constituise și să informeze Comisia regulat cu privire la evoluția activelor și a investițiilor sale.

În cauza *Westfälische Drahtindustrie și alții/Comisia*, citată anterior, trei societăți membre ale unui grup activ în sectorul industrial al oțelului, cărora li s-au aplicat amenzi pentru participarea la o înțelegere pe piața oțelului pentru precomprimare, au introdus o cerere de măsuri provizorii

prin care au solicitat scutirea de obligația de a constitui garanții bancare. În această privință, președintele Tribunalului a amintit că o scutire de obligația de a constitui o garanție bancară nu putea fi acordată decât dacă solicitantul proba că îi era obiectiv imposibil să constituie această garanție sau – alternativ – că o asemenea constituire ar periclita existența societății. S-a constatat că reclamantele s-au străduit în timp, în mod serios și repetat, să obțină o garanție bancară care să acopere amenzile aplicate, dar că aceste eforturi nu au dat niciun rezultat, întrucât cele paisprezece bănci cu care colaborează de obicei reclamantele, contactate de mai multe ori, refuzaseră să dea curs cererii acestora după examinarea aprofundată a situației lor financiare. Președintele nu a luat în considerare mijloacele financiare ale acționarului ArcelorMittal, care deține o participație de o treime la una dintre societățile reclamante. Amintind că jurisprudența referitoare la grupurile de societăți fusese extinsă la participațiile minoritare (30 %) – în funcție de structura capitalului societății în cauză –, s-a constatat totuși că grupul ArcelorMittal și grupul din care făceau parte reclamantele erau concurenți pe piața oțelului și urmăreau obiective strategice diferite. Președintele Tribunalului a înlăturat de asemenea argumentul Comisiei întemeiat pe interesul propriu pe care l-ar avea băncile cu care colaborează de obicei reclamantele, creditoare ale acestora, de a-și acoperi propriile creanțe. Potrivit președintelui, interesele unei bănci ca instituție de credit care a refuzat să acorde o garanție bancară nu trebuie să se încline în fața celor ale Comisiei decât dacă este aplicabilă jurisprudența referitoare la grupuri, această situație neregăsindu-se în cazul de față. Astfel, cele paisprezece bănci cu care colaborează de obicei reclamantele nu făceau parte din grupul acestora din urmă. Relațiile de afaceri cu acest grup se limitau la domeniul creditului, al recuperării creanțelor lor și al plății dobânzilor. În această măsură, nu există nicio identitate obiectivă între interesele strategice ale acestor instituții de credit și cele ale reclamantelor. Având în vedere că a fost probată imposibilitatea de a obține o garanție bancară, președintele a considerat că sunt lipsite de relevanță argumentele pe care Comisia le-a dedus din date cu caracter financiar și economic pentru a demonstra că, după o respingere a cererii de măsuri provizorii, „orice bancă rezonabilă” ar acorda în cele din urmă reclamantelor garanția în cauză.

Pe de altă parte, existența unui *fumus boni juris* a fost confirmată pentru cererea subsidiară care are ca obiect reducerea amenzilor, întemeiată printre altele pe motivul legat de refuzul de a lua în considerare lipsa capacității contributive a reclamantelor, președintele apreciind că nu se putea exclude în speță ca Tribunalul să își exercite competența de fond în materia amenzilor și să reducă amenzile aplicate reclamantelor. Președintele a dispus, așadar, scutirea solicitată, cu condiția totuși ca reclamantele să plătească Comisiei suma corespunzătoare provizionului pe care îl constituiseră și ratele lunare potrivit planului de plată oferit.

Celelalte cereri de măsuri provizorii au fost respinse, cel mai adesea pentru lipsa urgenței. Vom semna în special următoarele cauze.

În domeniul ajutoarelor de stat, trebuie să se menționeze, ca urmare a particularităților procedurale, așa-numitele cauze „ale cărbunelui spaniol” (Ordonanțele din 17 februarie 2011, *Gas Natural Fenosa SDG/Comisia*, T-484/10 R, *Iberdrola/Comisia*, T-486/10 R, și *Endesa și Endesa Generación/Comisia*, T-490/10 R, nepublicate). Aceste cauze își au originea în decizia Regatului Spaniei de a institui o schemă de ajutoare financiare în favoarea producției de electricitate pe bază de cărbune de proveniență națională. În acest sens, prin schema în cauză mai multe centrale de producție a electricității erau obligate să se aprovizioneze cu cărbune de proveniență națională și să producă anumite volume de electricitate pe baza cărbunelui menționat, în schimbul unei compensații de stat a costurilor suplimentare de producție determinate de cumpărarea cărbunelui de proveniență națională. Întrucât Comisia a autorizat schema în cauză, cele trei întreprinderi reclamante au introdus acțiuni în anularea acestei decizii de autorizare și au formulat cereri de suspendare a executării. Având în vedere adoptarea iminentă a unei decizii a autorității spaniole competente de obligare a reclamantelor de a se angaja, în termen de trei zile, să achiziționeze

cantități determinate de cărbune de proveniență națională, președintele Tribunalului a dispus, la 3 noiembrie 2010, în temeiul articolului 105 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, și anume fără ascultarea părților adverse, suspendarea deciziei atacate până la adoptarea ordonanțelor prin care se pune capăt procedurilor de măsuri provizorii. Întrucât Regatul Spaniei a solicitat revocarea acestei suspendări provizorii, iar, într-un stadiu deosebit de tardiv al procedurii, reclamantele și-au manifestat intenția de a renunța la acțiunile lor, președintele a apreciat că, în așteptarea radierii finale a acțiunilor, era necesar să se pronunțe, în interesul unei bune administrări a justiției, asupra menținerii sau a privării de efecte a suspendării provizorii a deciziei Comisiei. Deși a confirmat existența unui *fumus boni juris*, președintele Tribunalului a exclus existența unor împrejurări care creează o urgență de natură să justifice acordarea măsurilor provizorii solicitate. Cu privire la compararea intereselor, după ce a amintit importanța pe care o prezintă serviciile de interes economic general în cadrul Uniunii și puterea largă de apreciere de care dispun autoritățile naționale pentru a le furniza, a le executa și a le organiza, președintele a apreciat că interesele urmărite de punerea în aplicare, cât mai rapid posibil, a serviciului de interes economic general spaniol și a compensării asociate trebuiau să prevaleze asupra intereselor invocate de întreprinderile reclamante. În consecință, Ordonanțele din 3 noiembrie 2010 prin care se acordă suspendarea provizorie a deciziei atacate au fost revocate. În sfârșit, întrucât întreprinderile reclamante au renunțat la cererile lor de măsuri provizorii, președintele a adoptat, la 12 aprilie 2011, trei ordonanțe de radieră, în cadrul procedurilor de măsuri provizorii, care implică în mod excepțional o obligare a reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

În sfârșit, în Ordonanța din 9 iunie 2011, *Eurallumina/Comisia* (T-62/06 RENV-R, nepublicată, punctele 29-56), și în Ordonanța din 10 iunie 2011, *Eurallumina/Comisia* (T-207/07 R, nepublicată, punctele 32-59), după ce a expus în detaliu diferitele elemente constitutive ale jurisprudenței referitoare la grupuri, președintele a considerat că această jurisprudență este compatibilă cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene²⁸, cu articolul 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, arătând că noțiunea de grup nu impunea o condiție imposibil de îndeplinit, de vreme ce nu împiedica nicio societate care aparține unui grup să demonstreze, printre altele, că interesele sale subiective nu coincid cu cele ale grupului său sau ale societății-mamă, că aceasta din urmă era juridic împiedicată să îi acorde sprijinul său financiar sau că grupul în întregime era incapabil din punct de vedere financiar să îi acorde asistență.

²⁸ JO 2010, C 83, p. 392.

B – Compunerea Tribunalului

(Ordinea protocolară la 16 noiembrie 2011)

Primul rând, de la stânga la dreapta:

Domnii L. Truchot, S. Papasavvas, O. Czúcz și J. Azizi, președinți de cameră; domnul M. Jaeger, președintele Tribunalului; domnul N. J. Forwood, președinte de cameră; doamna I. Pelikánová, președinte de cameră; domnul A. Dittrich, președinte de cameră; domnul judecător H. Kanninen

Al doilea rând, de la stânga la dreapta:

Domnul judecător N. Wahl; doamnele judecătore K. Jürimäe și I. Wiszniewska-Białecka; domnul judecător F. Dehousse; doamnele judecătore M. E. Martins Ribeiro și E. Cremona; domnul judecător V. Vadapalas; doamna judecătore I. Labucka; domnul judecător M. Prek

Al treilea rând, de la stânga la dreapta:

Doamna judecătore M. Kancheva; domnii judecători D. Gratsias, J. Schwarcz, S. Frimodt Nielsen, S. Soldevila Frago, K. O'Higgins, M. Van der Woude și A. Popescu; domnul grefier E. Coulon

1. Membrii Tribunalului

(în ordinea intrării în funcție)

Marc Jaeger

născut în 1954; licențiat în drept la Universitatea „Robert Schuman” din Strasbourg; studii la Colegiul Europei; admis în Baroul Luxemburg (1981); attaché de justice, delegat pe lângă procurorul general din Luxemburg (1983); judecător la Tribunalul Luxemburg (1984); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1986-1996); președinte al Institut universitaire international din Luxemburg (IUIL); judecător la Tribunal începând cu data de 11 iulie 1996; președintele Tribunalului începând cu data de 17 septembrie 2007.

Josef Azizi

născut în 1948; doctor în drept și licențiat în științe sociale și economice al Universității din Viena; titular de curs și profesor la Universitatea de Științe Economice din Viena, la Facultatea de Drept a Universității din Viena și în alte câteva universități; profesor de onoare la Facultatea de Drept a Universității din Viena; Ministerialrat și șef de secție la Cancelaria Federală; membru al Comitetului Director pentru Cooperare Juridică din cadrul Consiliului Europei (CDCJ); mandatar *ad litem* în fața Verfassungsgerichtshof (Curtea Constituțională) în proceduri judiciare de control al constituționalității legilor federale; coordonator responsabil de armonizarea dreptului federal austriac cu dreptul comunitar; judecător la Tribunal începând cu data de 18 ianuarie 1995.

Nicholas James Forwood

născut în 1948; absolvent al Universității din Cambridge (BA 1969, MA 1973) (științe mecanice și drept); înscris în Baroul din Anglia în 1970, exercită în continuare profesia de avocat la Londra (1971-1999) și la Bruxelles (1979-1999); înscris în Baroul din Irlanda în anul 1981; numit Queen's Counsel în 1987; Benchet la Middle Temple în 1998; reprezentant al Baroului Angliei și al Țării Galilor la Consiliul Barourilor Uniunii Europene (CCBE) și președinte al delegației permanente a CCBE pe lângă Curtea de Justiție (1995-1999); membru al Consiliului de administrație al World Trade Law Association și al European Maritime Law Organisation (1993-2002); judecător la Tribunal începând cu data de 15 decembrie 1999.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

născută în 1956; studii la Lisabona, la Bruxelles și la Strasbourg; advogada în Portugalia și la Bruxelles; cercetător independent la Institutul de Studii Europene al Universității Libere din Bruxelles; referent juridic pe lângă judecătorul portughez la Curtea de Justiție, domnul Moitinho de Almeida (1986-2000), și ulterior pe lângă președintele Tribunalului de Primă Instanță, domnul Vesterdorf (2000-2003); judecător la Tribunal începând cu data de 31 martie 2003.

Franklin Dehousse

născut în 1959; licențiat în drept (Universitatea din Liège, 1981); cercetător aspirant (Fondul Național de Cercetare Științifică, 1985-1989); consilier juridic la Camera Reprezentanților (1981-1990); doctor în drept (Universitatea din Strasbourg, 1990); profesor (Universitățile din Liège și din Strasbourg, Colegiul Europei, Institutul Regal Superior de Apărare, Universitatea „Montesquieu” din Bordeaux; Colegiul „Michel Servet” al universităților din Paris; Facultatea „Notre Dame de la Paix” din Namur); reprezentant special al ministrului afacerilor externe (1995-1999); director de studii europene la Institutul Regal de Relații Internaționale (1998-2003); judecător (assesseur) la Consiliul de Stat (2001-2003); consultant pe lângă Comisia Europeană (1990-2003); membru al Observatorului Internet (2001-2003); judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2003.

Ena Cremona

născută în 1936; licențiată în limbi străine a Universității Regale din Malta (1955); doctor în drept al Universității Regale din Malta (1958); avocat în cadrul Baroului din Malta, din 1959; consilier juridic la Consiliul Național al Femeilor (1964-1979); membru al Comisiei Serviciului Public (1987-1989); membru al Consiliului de administrație al Lombard Bank Ltd (Malta), reprezentând statul în calitate sa de acționar (1987-1993); membru al Comisiei electorale din 1993; membru al comisiilor de doctorat la Facultatea de Drept a Universității Regale din Malta; membru al Comisiei Europene împotriva Rasismului și a Intoleranței (ECRI) (2003-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Ottó Czúcz

născut în 1946; doctor în drept al Universității din Szeged (1971); administrator la Ministerul Muncii (1971-1974); titular de curs și profesor (1974-1989), decan al Facultății de Drept (1989-1990), prorector al Universității din Szeged (1992-1997); avocat; membru al conducerii Casei Naționale de Pensii; vicepreședinte al Institutului European de Securitate Socială (1998-2002); membru al Consiliului științific al Asociației Internaționale de Securitate Socială; judecător la Curtea Constituțională (1998-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

născută în 1947; licențiată în drept a Universității din Varșovia (1965-1969); cercetător (asistent universitar, conferențiar și profesor) la Institutul de Științe Juridice al Academiei Poloneze de Științe (1969-2004); cercetător asociat la Institutul „Max Planck” de Drept Străin și Internațional în materie de brevete, drepturi de autor și drept al concurenței de la München (bursieră a Fundației Alexander von Humboldt, 1985-1986); avocat (1992-2000); judecător la Curtea Supremă Administrativă (2001-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Irena Pelikánová

născută în 1949; doctor în drept, asistent universitar de drept economic (înainte de 1989), ulterior doctor în științe, profesor de dreptul afacerilor (din anul 1993) la Facultatea de Drept a Universității „Karlovy” din Praga; membru al conducerii Comisiei de Valori Mobiliare (1999-2002); avocat; membru al Consiliului legislativ al guvernului ceh (1998-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Vilenas Vadapalas

născut în 1954; doctor în drept al Universității din Moscova; doctor (*doctor habilitatus*) în drept al Universității din Varșovia; profesor de drept internațional (din 1981), de drepturile omului (din 1991) și de drept comunitar (din 2000) la Universitatea din Vilnius; consilier pentru afaceri externe în cadrul guvernului (1991-1993); membru al grupului de coordonare a delegației de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeană; director general al Departamentului de drept european al guvernului (1997-2004); profesor de drept european la Universitatea din Vilnius, titular al Catedrei „Jean Monnet”; președinte al Asociației Lituaniei de Studii asupra Uniunii Europene; raportor al grupului de lucru al parlamentului pentru reforma constituțională privind aderarea Lituaniei; membru al Comisiei Internaționale a Juriștilor (aprilie 2003); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Küllike Jürimäe

născută în 1962; licențiată în drept a Universității din Tartu (1981-1986); asistent al Procurorului Republicii la Tallinn (1986-1991); absolventă a Școlii de Diplomatie din Estonia (1991-1992); consilier juridic (1991-1993) și consilier general la Camera de Comerț și Industrie (1992-1993); judecător la Curtea de Apel din Tallinn (1993-2004); European Master în drepturile omului și democratizare la universitățile din Padova și din Nottingham (2002-2003); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Ingrida Labucka

născută în 1963; licențiată în drept a Universității din Letonia (1986); inspector la Ministerul Afacerilor Interne pentru regiunea Kirov și orașul Riga (1986-1989); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Riga (1990-1994); avocat (1994-1998 și iulie 1999-mai 2000); ministru al justiției (noiembrie 1998-iulie 1999 și mai 2000-octombrie 2002); membru al Curții Internaționale de Arbitraj de la Haga (2001-2004); membru al parlamentului (2002-2004); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Savvas S. Papasavvas

născut în 1969; absolvent al Universității din Atena (Ptychion în 1991); studii postuniversitare la Universitatea Paris II (DEA în drept public în 1992) și la Universitatea Aix Marseille III (doctorat în drept în 1995); membru al Baroului din Cipru, membru al Baroului din Nicosia începând din 1993; titular de curs la Universitatea din Cipru (1997-2002), conferențiar universitar de drept constituțional din septembrie 2002; cercetător la Centrul European de Drept Public (2001-2002); judecător la Tribunal începând cu data de 12 mai 2004.

Enzo Moavero Milanese

născut în 1954; doctor în drept (Universitatea „La Sapienza”, Roma); specializat în drept comunitar (Colegiul Europei, Bruges); înscris în barou, exercită profesia de avocat (1978-1983); titularul cursului de drept comunitar la universitățile „La Sapienza”, Roma (1993-1996), „Luiss”, Roma (1993-1996 și 2002-2006) și „Bocconi”, Milano (1996-2000); consilier pentru probleme comunitare al prim-ministrului italian (1993-1995); funcționar la Comisia Europeană: consilier juridic și apoi șef de cabinet al vicepreședintelui (1989-1992), șef de cabinet al comisarului responsabil pentru piața internă (1995-1999) și pentru concurență (1999), director în cadrul Direcției Generale Concurență (2000-2002), secretar general adjunct al Comisiei Europene (2002-2005); director general al Biroului consilierilor politici (BEPA) la Comisia Europeană (2006); judecător la Tribunal începând cu data de 3 mai 2006 până la data de 15 noiembrie 2011.

Nils Wahl

născut în 1961; masterat în drept la Universitatea din Stockholm (1987); doctorat în drept la Universitatea din Stockholm (1995); profesor docent asociat și titular al Catedrei „Jean Monnet” de drept european (1995); profesor de drept european la Universitatea din Stockholm (2001); avocat stagiar (1987-1989); director general al unei fundații cu scop educativ (1993-2004); președinte al Rețelei Suedeze pentru Cercetare Juridică Europeană (Nätverket för europarättslig forskning) (2001-2006); membru al Consiliului pentru Probleme de Dreptul Concurenței (Rådet för konkurrensfrågor) (2001-2006); judecător la Curtea de Apel din Skåne și din Blekinge (Hovrätten över Skåne och Blekinge) (2005); judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2006.

Miro Prek

născut în 1965; diplomă în drept (1989); admis în barou (1994); diverse atribuții și funcții în administrația publică, în principal în cadrul Biroului guvernamental pentru legislație (secretar de stat adjunct și director adjunct, șef al Departamentului de drept european și de drept comparat) și în cadrul Biroului pentru afaceri europene (subsecretar de stat); membru al echipei de negociere a Acordului de asociere (1994-1996) și pentru aderarea la Uniunea Europeană (1998-2003), responsabil de afacerile juridice; avocat; responsabil de proiecte privind adaptarea la legislația europeană și integrarea europeană, în principal în Balcanii de Vest; șef de divizie în cadrul Curții de Justiție a Comunităților Europene (2004-2006); judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2006.

Alfred Dittrich

născut în 1950; studii de drept la Universitatea din Erlangen Nuremberg (1970-1975); referent juridic în cadrul Tribunalului Regional Superior din Nuremberg (1975-1978); funcționar în cadrul Ministerului Federal al Economiei (1978-1982); funcționar în cadrul Reprezentanței Permanente a Republicii Federale Germania pe lângă Comunitățile Europene (1982); funcționar în cadrul Ministerului Federal al Economiei, responsabil de problemele de drept comunitar și de dreptul concurenței (1983-1992); șef al Departamentului „Dreptul Uniunii Europene” (1992-2007) din cadrul Ministerului Justiției; șef al delegației germane a grupului de lucru „Curtea de Justiție” din cadrul Consiliului; agent al guvernului federal în numeroase cauze care s-au aflat pe rolul Curții de Justiție a Comunităților Europene; judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 2007.

Santiago Soldevila Frago

născut în 1960; licențiat în drept la Universitatea Autonomă din Barcelona (1983); judecător (1985); din 1992, magistrat specializat în cadrul Secției de contencios administrativ a Tribunal Superior de Justicia de Canarias, Santa Cruz de Tenerife (1992 și 1993), și a Audiencia Nacional (Madrid, mai 1998-august 2007), unde a soluționat acțiuni în materie fiscală (TVA), acțiunile formulate împotriva dispozițiilor normative generale ale ministrului economiei și a deciziilor acestuia privind ajutoare de stat sau răspunderea patrimonială a administrației, precum și acțiuni formulate împotriva tuturor acordurilor autorităților centrale de reglementare în domeniile bancar, bursier, energetic, al asigurărilor și al concurenței; referent juridic la Curtea Constituțională (1993-1998); judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 2007.

Laurent Truchot

născut în 1962; absolvent al Institutului de Studii Politice din Paris (1984); fost elev al Școlii Naționale a Magistraturii (1986-1988); judecător la Tribunalul de Primă Instanță din Marsilia (ianuarie 1988-ianuarie 1990); magistrat în cadrul Direcției de proceduri civile și judiciare a Ministerului Justiției (ianuarie 1990-iunie 1992); adjunct al șefului de birou, ulterior șef de birou la Direcția generală a concurenței, de consum și de combatere a fraudelor din cadrul Ministerului Economiei, Finanțelor și Industriei (iunie 1992-septembrie 1994); consilier tehnic pe lângă ministrul justiției (septembrie 1994-mai 1995); judecător la Tribunalul de Mare Instanță din Nîmes (mai 1995-mai 1996); referent juridic la Curtea de Justiție la cabinetul avocatului general Léger (mai 1996-decembrie 2001); consilier referent la Curtea de Casație (decembrie 2001-august 2007); judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 2007.

Sten Frimodt Nielsen

născut în 1963; licențiat în drept, Universitatea din Copenhaga (1988); funcționar la Ministerul Afacerilor Externe (1988-1991); titularul cursului de drept internațional și de drept european la Universitatea din Copenhaga (1988-1991); secretar în cadrul Reprezentanței Permanente a Danemarcei pe lângă Națiunile Unite la New York (1991-1994); funcționar în cadrul Serviciului juridic al Ministerului Afacerilor Externe (1994-1995); profesor asociat la Universitatea din Copenhaga (1995); consilier, ulterior consilier principal pe lângă prim-ministru (1995-1998); ministru consilier în cadrul Reprezentanței Permanente a Danemarcei pe lângă Uniunea Europeană (1998-2001); consilier special pe lângă prim-ministru pentru probleme juridice (2001-2002); șef de departament și jurisconsult pe lângă prim-ministru (martie 2002-iulie 2004); subsecretar de stat și jurisconsult pe lângă prim-ministru (august 2004-august 2007); judecător la Tribunal începând cu data de 17 septembrie 2007.

Kevin O'Higgins

născut în 1946; studii la Crescent College din Limerick, la Clongowes Wood College, la University College Dublin (BA degree și diplomă de drept european) și la Kings Inns; înscris în Baroul Irlandei în 1968; barrister (1968-1982); Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982-1986); judecător la Circuit Court (1986-1997); judecător la High Court a Irlandei (1997-2008); Benchet of Kings Inns; reprezentant al Irlandei la Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (2000-2008); judecător la Tribunal începând cu data de 15 septembrie 2008.

Heikki Kanninen

născut în 1952; licențiat al Școlii de Înalte Studii Comerciale din Helsinki și al Facultății de Drept a Universității din Helsinki; referent la Curtea Administrativă Supremă din Finlanda; secretar general al Comitetului pentru reforma protecției juridice în administrația publică; administrator principal la Curtea Administrativă Supremă; secretar general al Comitetului pentru reforma contenciosului administrativ, consilier la Direcția legislativă a Ministerului Justiției; grefier adjunct la Curtea AELS; referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene; judecător la Curtea Administrativă Supremă (1998-2005); membru al Comitetului pentru Refugiați; vicepreședinte al Comitetului de dezvoltare a instituțiilor judiciare finlandeze; judecător la Tribunalul Funcției Publice în perioada 6 octombrie 2005-6 octombrie 2009; judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2009.

Juraj Schwarcz

născut în 1952; doctor în drept (Universitatea „Comenius” din Bratislava, 1979); consilier juridic (1975-1990); grefier însărcinat cu Registrul Comerțului pe lângă Tribunalul Municipal din Košice (1991); judecător la Tribunalul Municipal din Košice (ianuarie-octombrie 1992); judecător și președinte de cameră la Curtea Regională din Košice (noiembrie 1992-2009); judecător detașat la Curtea Supremă a Republicii Slovacă, Camera de drept comercial (octombrie 2004-septembrie 2005); președinte al Colegiului de drept comercial la Curtea Regională din Košice (octombrie 2005-septembrie 2009); membru extern al Departamentului de drept comercial și economic al Universității „P. J. Šafárik” din Košice (1997-2009); membru extern al corpului profesoral al Academiei Judiciare (2005-2009); judecător la Tribunal începând cu data de 7 octombrie 2009.

Marc van der Woude

născut în 1960; licențiat în drept (Universitatea din Groningen, 1983); studii la Colegiul Europei (1983-1984); asistent la Colegiul Europei (1984-1986); titular de curs la Universitatea din Leiden (1986-1987); raportor în cadrul Direcției Generale Concurență a Comisiei Comunităților Europene (1987-1989); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1989-1992); coordonator politic în cadrul Direcției Generale Concurență a Comisiei Comunităților Europene (1992-1993); membru al Serviciului Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1993-1995); avocat în Baroul din Bruxelles din 1995; profesor la Universitatea „Erasmus” din Rotterdam din 2000; autor a numeroase publicații; judecător la Tribunal începând cu data de 13 septembrie 2010.

Dimitrios Gratsias

născut în 1957; licențiat în drept la Universitatea din Atena (1980); diplomă de studii aprofundate de drept public acordată de Universitatea Paris I, Panthéon-Sorbonne (1981); certificat acordat de Centre universitaire d'études communautaires et européennes (Universitatea Paris I) (1982); auditor la Consiliul de Stat (1985-1992); maître des requêtes la Consiliul de Stat (1992-2005); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1994-1996); membru asociat al Curții Supreme Speciale din Grecia (1998 și 1999); consilier la Consiliul de Stat (2005); membru al Curții speciale pentru cauze de recuzare (2006); membru al Consiliului Superior al Magistraturii Administrative (2008); inspector pentru instanțele administrative (2009-2010); judecător la Tribunal începând cu data de 25 octombrie 2010.

Andrei Popescu

născut în 1948; licențiat în drept al Universității București (1971); studii postuniversitare de drept internațional al muncii și de drept social european, Universitatea din Geneva (1973-1974); doctor în drept al Universității București (1980); asistent stagiar (1971-1973), asistent titular (1974-1985), apoi titular de curs de dreptul muncii la Universitatea București (1985-1990); cercetător principal al Institutului de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției sociale (1990-1991); director general adjunct (1991-1992), apoi director (1992-1996) la Ministerul Muncii și Protecției Sociale; conferențiar (1997), apoi profesor la Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București (2000); secretar de stat la Ministerul Integrării Europene (2001-2005); șef de departament la Consiliul Legislativ al României (1996-2001 și 2005-2009); director fondator al *Revistei Române de Drept European*; președinte al Societății Române de Drept European (2009-2010); agent al guvernului român în fața instanțelor Uniunii Europene (2009-2010); judecător la Tribunal începând cu data de 26 noiembrie 2010.

Mariyana Kancheva

născută în 1958; licențiată în drept la Universitatea din Sofia (1979-1984); master în drept european la Institut d'études européennes din cadrul Universității Libere din Bruxelles (2008-2009); specializări în drept economic și în dreptul proprietății intelectuale; judecător stagiar la Tribunalul regional din Sofia (1985-1986); consilier juridic (1986-1988); avocat în Baroul din Sofia (1988-1992); director general al Biroului serviciilor pentru corpul diplomatic din cadrul Ministerului Afacerilor Externe (1992-1994); exercitare a profesiei de avocat la Sofia (1994-2011) și la Bruxelles (2007-2011); arbitru la Sofia în cadrul soluționării unor litigii comerciale; participare la redactarea a numeroase texte legislative în calitate de consilier juridic în cadrul parlamentului bulgar; judecător la Tribunal începând cu data de 19 septembrie 2011.

Emmanuel Coulon

născut în 1968; studii juridice (Universitatea Panthéon Assas, Paris); studii de gestiune (Universitatea Paris Dauphine); Colegiul Europei (1992); examen de admitere la Centrul Regional de Formare Profesională a Avocaților din Paris; certificat de aptitudine pentru profesia de avocat emis de Baroul din Bruxelles; avocat la Bruxelles; laureat al unui concurs general organizat de Comisia Comunităților Europene; referent juridic la Tribunalul de Primă Instanță (cabinetul președintelui Saggio, 1996-1998; cabinetul președintelui Vesterdorf, 1998-2002); șef de cabinet al președintelui Tribunalului de Primă Instanță (2003-2005); grefier la Tribunal începând cu data de 6 octombrie 2005.

2. Modificări în compunerea Tribunalului în anul 2011

Domnul Emmanuel Coulon, grefier al Tribunalului începând cu data de 6 octombrie 2005, al cărui mandat expira la 5 octombrie 2011, a fost reconfirmat în funcție la 13 aprilie 2011, pentru perioada cuprinsă între 6 octombrie 2011 și 5 octombrie 2017.

Ședința solemnă din 19 septembrie 2011

Ca urmare a demisiei domnului Teodor Tchipev, reprezentanții guvernelor statelor membre ale Uniunii Europene au numit, prin decizia din 8 septembrie 2011, pe doamna Mariyana Kancheva ca judecător la Tribunalul Uniunii Europene, pentru perioada cuprinsă între 12 septembrie 2011 și 31 august 2012.

3. Ordini protocolare

de la 1 ianuarie 2011 până la 18 septembrie 2011

Domnul M. JAEGER, președintele Tribunalului
Domnul J. AZIZI, președinte de cameră
Domnul N. J. FORWOOD, președinte de cameră
Domnul O. CZÚCZ, președinte de cameră
Doamna I. PELIKÁNOVÁ, președinte de cameră
Domnul S. PAPASAVVAS, președinte de cameră
Domnul E. MOAVERO MILANESI, președinte de cameră
Domnul A. DITTRICH, președinte de cameră
Domnul L. TRUCHOT, președinte de cameră
Doamna M. E. MARTINS RIBEIRO, judecător
Domnul F. DEHOUSSE, judecător
Doamna E. CREMONA, judecător
Doamna I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, judecător
Domnul V. VADAPALAS, judecător
Doamna K. JÜRIMÄE, judecător
Doamna I. LABUCKA, judecător
Domnul N. WAHL, judecător
Domnul M. PREK, judecător
Domnul S. SOLDEVILA FRAGOSO, judecător
Domnul S. FRIMODT NIELSEN, judecător
Domnul K. O'HIGGINS, judecător
Domnul H. KANNINEN, judecător
Domnul J. SCHWARCZ, judecător
Domnul M. VAN DER WOUDE, judecător
Domnul D. GRATSIAS, judecător
Domnul A. POPESCU, judecător

Domnul E. COULON, grefier

de la 19 septembrie 2011 până la 15 noiembrie 2011

Domnul M. JAEGER, președintele Tribunalului
Domnul J. AZIZI, președinte de cameră
Domnul N. J. FORWOOD, președinte de cameră
Domnul O. CZÚCZ, președinte de cameră
Doamna I. PELIKÁNOVÁ, președinte de cameră
Domnul S. PAPASAVVAS, președinte de cameră
Domnul E. MOAVERO MILANESI, președinte de cameră
Domnul A. DITTRICH, președinte de cameră
Domnul L. TRUCHOT, președinte de cameră
Doamna M. E. MARTINS RIBEIRO, judecător
Domnul F. DEHOUSSE, judecător
Doamna E. CREMONA, judecător
Doamna I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, judecător
Domnul V. VADAPALAS, judecător
Doamna K. JÜRIMÄE, judecător
Doamna I. LABUCKA, judecător
Domnul N. WAHL, judecător
Domnul M. PREK, judecător
Domnul S. SOLDEVILA FRAGOSO, judecător
Domnul S. FRIMODT NIELSEN, judecător
Domnul K. O'HIGGINS, judecător
Domnul H. KANNINEN, judecător
Domnul J. SCHWARCZ, judecător
Domnul M. VAN DER WOUDE, judecător
Domnul D. GRATSIAS, judecător
Domnul A. POPESCU, judecător
Doamna M. KANCHEVA, judecător

Domnul E. COULON, grefier

**de la 16 noiembrie 2011
până la 22 noiembrie 2011**

Domnul M. Jaeger, președintele Tribunalului
Domnul J. Azizi, președinte de cameră
Domnul N. J. Forwood, președinte de cameră
Domnul O. CzÚcz, președinte de cameră
Doamna I. PelikÁnovÁ, președinte de cameră
Domnul S. Papasavvas, președinte de cameră
Domnul A. DITTRICH, președinte de cameră
Domnul L. TRUCHOT, președinte de cameră
Doamna M. E. Martins Ribeiro, judecător
Domnul F. Dehousse, judecător
Doamna E. Cremona, judecător
Doamna Wiszniewska-BiaŁecka, judecător
Domnul V. Vadapalas, judecător
Doamna K. Jürimäe, judecător
Doamna I. Labucka, judecător
Domnul N. Wahl, judecător
Domnul M. Prek, judecător
Domnul S. SOLDEVILA FRAGOSO, judecător
Domnul S. FRIMODT NIELSEN, judecător
Domnul K. O'HIGGINS, judecător
Domnul H. KANNINEN, judecător
Domnul J. SCHWARCZ, judecător
Domnul M. VAN DER WOUDE, judecător
Domnul D. GRATSIAS, judecător
Domnul A. POPESCU, judecător
Doamna M. KANCHEVA, judecător

Domnul E. Coulon, grefier

**de la 23 noiembrie 2011
până la 31 decembrie 2011**

Domnul M. Jaeger, președintele Tribunalului
Domnul J. Azizi, președinte de cameră
Domnul N. J. Forwood, președinte de cameră
Domnul O. CzÚcz, președinte de cameră
Doamna I. PelikÁnovÁ, președinte de cameră
Domnul S. Papasavvas, președinte de cameră
Domnul A. DITTRICH, președinte de cameră
Domnul L. TRUCHOT, președinte de cameră
Domnul H. KANNINEN, președinte de cameră
Doamna M. E. Martins Ribeiro, judecător
Domnul F. Dehousse, judecător
Doamna E. Cremona, judecător
Doamna I. Wiszniewska-BiaŁecka, judecător
Domnul V. Vadapalas, judecător
Doamna K. Jürimäe, judecător
Doamna I. Labucka, judecător
Domnul N. Wahl, judecător
Domnul M. Prek, judecător
Domnul S. SOLDEVILA FRAGOSO, judecător
Domnul S. FRIMODT NIELSEN, judecător
Domnul K. O'HIGGINS, judecător
Domnul J. SCHWARCZ, judecător
Domnul M. VAN DER WOUDE, judecător
Domnul D. GRATSIAS, judecător
Domnul A. POPESCU, judecător
Doamna M. KANCHEVA, judecător

Domnul E. Coulon, grefier

4. Foști membri ai Tribunalului

Edward David Alexander Ogilvy (1989-1992)
Yeraris Christos (1989-1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989-1995), președinte (1989-1995)
Biancarelli Jacques (1989-1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989-1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989-1996)
Kirschner Heinrich (1989-1997)
Saggio Antonio (1989-1998), președinte (1995-1998)
Briët Cornelis Paulus (1989-1998)
Lenaerts Koen (1989-2003)
Vesterdorf Bo (1989-2007), președinte (1998-2007)
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989-2007)
Kalogeropoulos Andreas (1992-1998)
Bellamy Christopher William (1992-1999)
Potocki André (1995-2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995-2003)
Lindh Pernilla (1995-2006)
Tiili Virpi (1995-2009)
Cooke John D. (1996-2008)
Pirrung Jörg (1997-2007)
Mengozzi Paolo (1998-2006)
Meij Arjen W. H. (1998-2010)
Vilaras Mihalis (1998-2010)
Legal Hubert (2001-2007)
Trstenjak Verica (2004-2006)
Šváby Daniel (2004-2009)
Moavero Milanesi Enzo (2006-2011)
Tchipev Teodor (2007-2010)
Ciucă Valeriu M. (2007-2010)

Președinți

Da Cruz Vilaça José Luis (1989-1995)
Saggio Antonio (1995-1998)
Vesterdorf Bo (1998-2007)

Grefier

Jung Hans (1989-2005)

C – Statistici judiciare ale Tribunalului

Activitatea generală a Tribunalului

1. Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2007-2011)

Cauze introduse

2. Natura procedurilor (2007-2011)
3. Natura acțiunii (2007-2011)
4. Domeniul acțiunii (2007-2011)

Cauze soluționate

5. Natura procedurilor (2007-2011)
6. Domeniul acțiunii (2011)
7. Domeniul acțiunii (2007-2011) (hotărâri și ordonanțe)
8. Completul de judecată (2007-2011)
9. Durata procedurilor exprimată în luni (2007-2011) (hotărâri și ordonanțe)

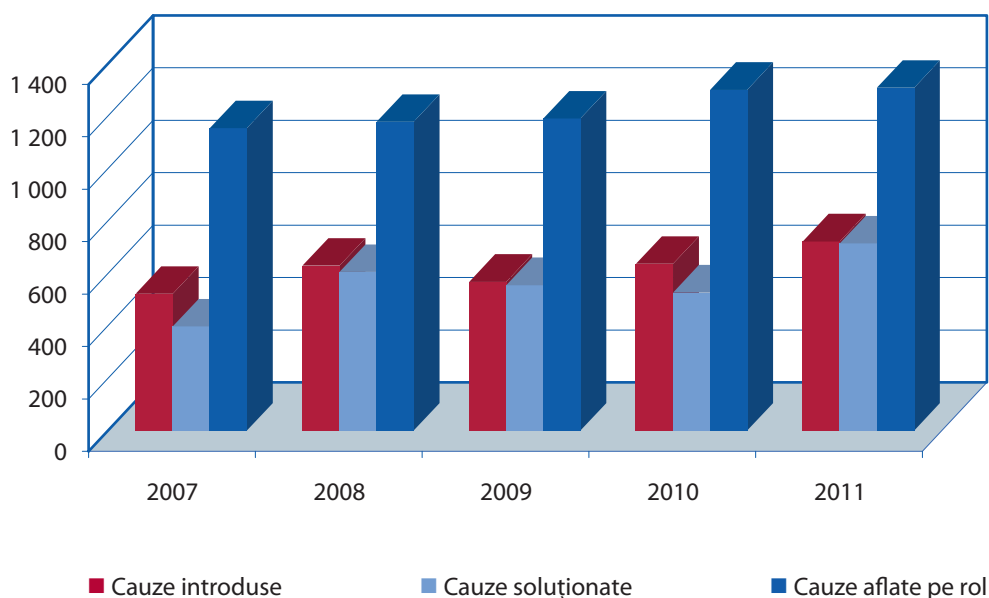
Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

10. Natura procedurilor (2007-2011)
11. Domeniul acțiunii (2007-2011)
12. Completul de judecată (2007-2011)

Diverse

13. Măsuri provizorii (2007-2011)
14. Proceduri accelerate (2007-2011)
15. Decizii ale Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Curtea de Justiție (1989-2011)
16. Repartizarea recursurilor la Curtea de Justiție în funcție de natura procedurii (2007-2011)
17. Soluțiile pronunțate în recursurile în fața Curții de Justiție (2011) (hotărâri și ordonanțe)
18. Soluțiile pronunțate în recursurile în fața Curții de Justiție (2007-2011) (hotărâri și ordonanțe)
19. Evoluție generală (1989-2011) (cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol)

1. Activitatea generală a Tribunalului – Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2007-2011)^{1 2}

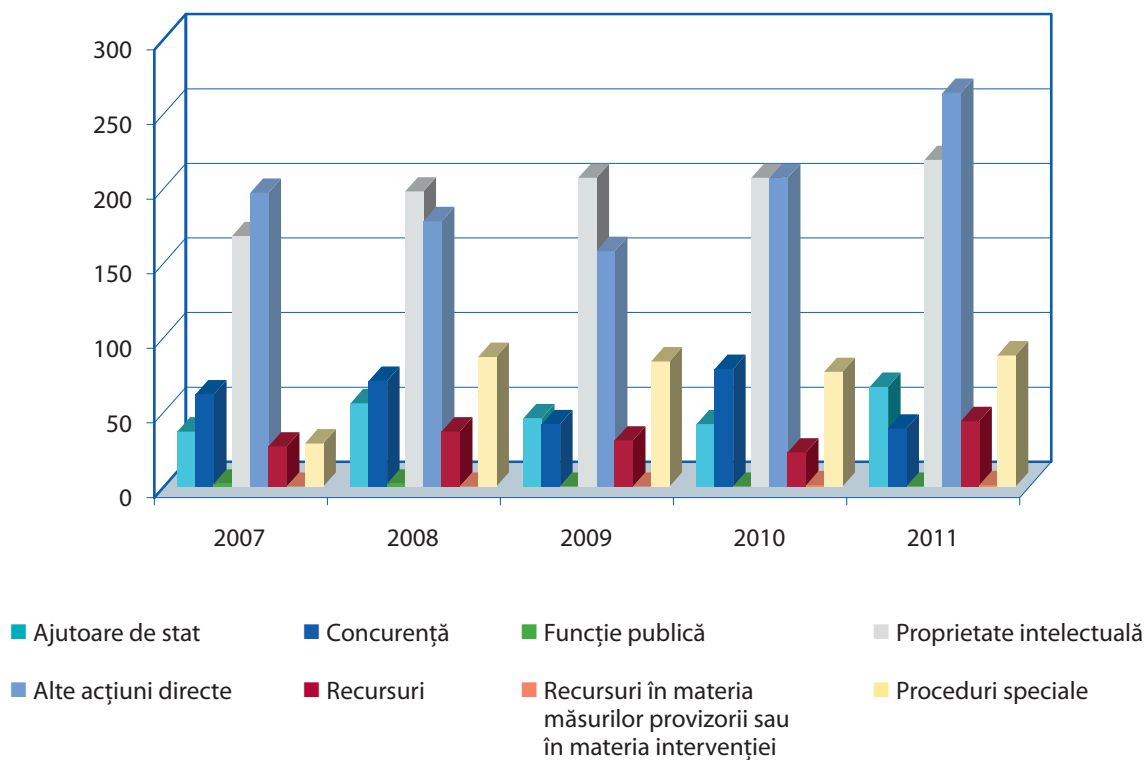
	2007	2008	2009	2010	2011
Cauze introduse	522	629	568	636	722
Cauze soluționate	397	605	555	527	714
Cauze aflate pe rol	1 154	1 178	1 191	1 300	1 308

¹ În lipsa unei mențiuni contrare, prezentul tabel și tabelele din paginile următoare iau în considerare procedurile speciale.

Sunt considerate „proceduri speciale”: opoziția la hotărâre (articolul 41 din Statutul Curții; articolul 122 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); terța opoziție (articolul 42 din Statutul Curții; articolul 123 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); revizuirea hotărârii (articolul 44 din Statutul Curții; articolul 125 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); interpretarea hotărârii (articolul 43 din Statutul Curții; articolul 129 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); stabilirea cheltuielilor de judecată (articolul 92 din Regulamentul de procedură al Tribunalului); asistența judiciară (articolul 96 din Regulamentul de procedură al Tribunalului) și rectificarea hotărârii (articolul 84 din Regulamentul de procedură al Tribunalului).

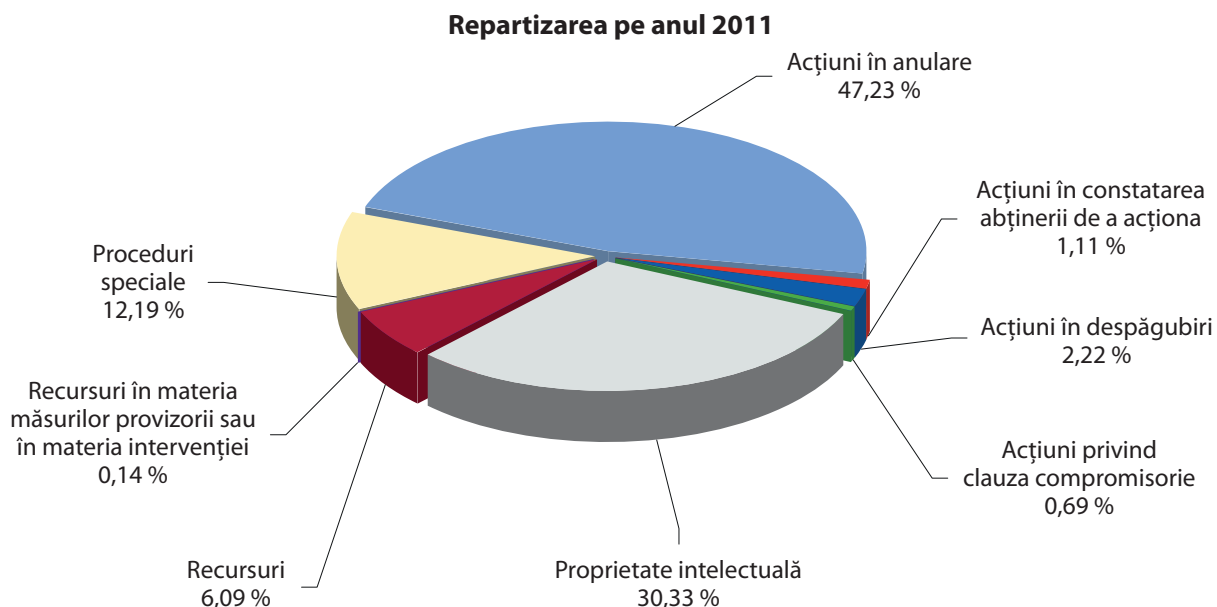
² În lipsa unei mențiuni contrare, prezentul tabel și tabelele din paginile următoare nu iau în considerare procedurile măsurilor provizorii.

2. Cauze introduse – Natura procedurilor (2007-2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Ajutoare de stat	37	56	46	42	67
Concurență	62	71	42	79	39
Funcție publică	2	2			
Proprietate intelectuală	168	198	207	207	219
Alte acțiuni directe	197	178	158	207	264
Recursuri	27	37	31	23	44
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției				1	1
Proceduri speciale	29	87	84	77	88
Total	522	629	568	636	722

3. Cauze introduse – Natura acțiunii (2007-2011)

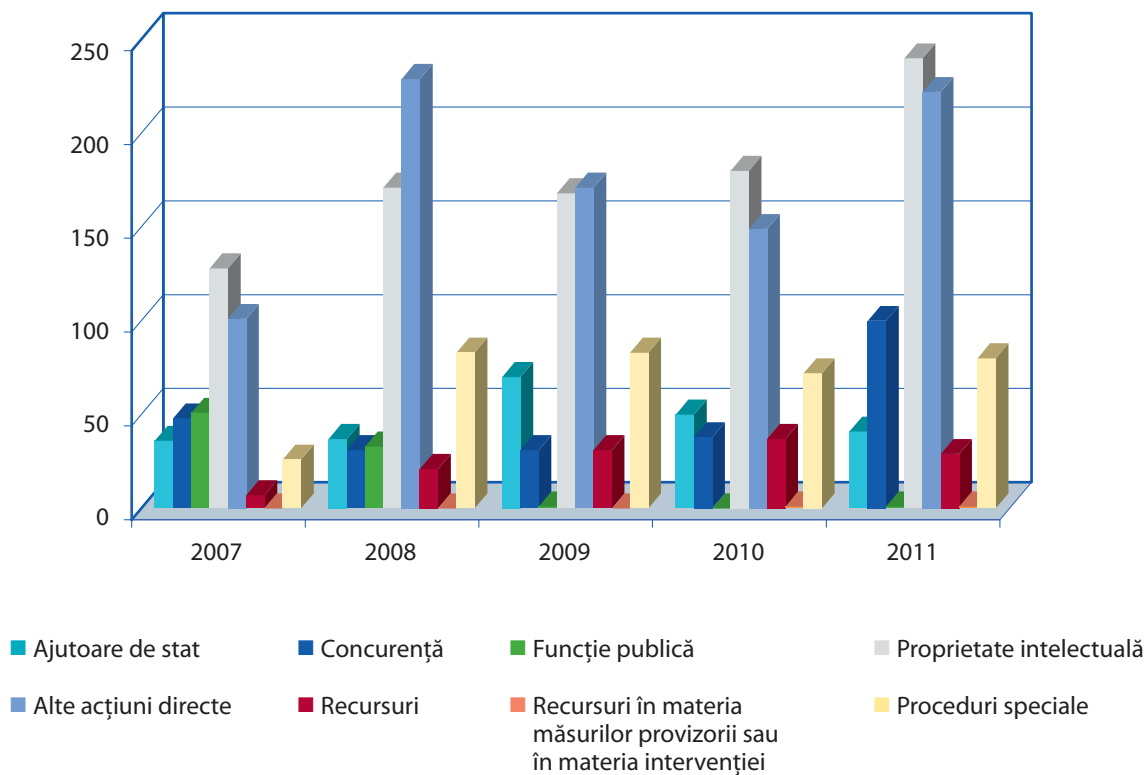
	2007	2008	2009	2010	2011
Acțiuni în anulare	251	269	214	304	341
Acțiuni în constatarea abținerii de a acționa	12	9	7	7	8
Acțiuni în despăgubiri	27	15	13	8	16
Acțiuni privind clauza compromisorie	6	12	12	9	5
Proprietate intelectuală	168	198	207	207	219
Funcție publică	2	2			
Recursuri	27	37	31	23	44
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției				1	1
Proceduri speciale	29	87	84	77	88
Total	522	629	568	636	722

4. Cauze introduse – Domeniul acțiunii (2007-2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Accesul la documente	11	22	15	19	21
Achiziții publice	11	31	19	15	18
Acțiunea externă a Uniunii Europene	1	2	5	1	2
Aderarea de noi state			1		
Agricultură	46	14	19	24	22
Ajutoare de stat	37	55	46	42	67
Apropierea legislațiilor	1				
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	4		6	3	4
Clauză compromisorie	6	12	12	9	5
Coeziunea economică, socială și teritorială	17	6	6	24	3
Concurență	62	71	42	79	39
Cultură	1		1		
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)	1		1		
Drept instituțional	19	23	32	17	44
Dreptul întreprinderilor			1		
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul	1				2
Energie			2		1
Fiscalitate	2			1	1
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)				8	3
Libera circulație a mărfurilor	1	1	1		
Libera circulație a persoanelor	4	1	1	1	
Libera prestare a serviciilor		3	4	1	
Libertatea de stabilire		1			
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)	12	7	7	21	93
Mediu	27	7	4	15	6
Politica comercială	9	10	8	9	11
Politica economică și monetară				4	4
Politica externă și de securitate comună				1	
Politica în domeniul pescuitului	5	23	1	19	3
Politica socială	5	6	2	4	5
Proprietatea intelectuală și industrială	168	198	207	207	219
Protecția consumatorilor		2			
Sănătatea publică	1	2	2	4	2
Spațiul de libertate, securitate și justiție	3	3	2		1
Transporturi	4	1		1	1
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	5	1	5	4	10
Total Tratatul CE/TFUE	464	502	452	533	587
Total Tratatul CO		1			
Total Tratatul EA				1	
Proceduri speciale	29	87	84	77	88
Statutul funcționarilor	29	39	32	25	47
TOTAL GENERAL	522	629	568	636	722

¹ În urma intrării în vigoare a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), la 1 decembrie 2009, a fost necesar să se modifice prezentarea domeniilor acțiunilor. Datele referitoare la perioada 2007-2009 au fost revizuite în consecință.

5. Cauze soluționate – Natura procedurilor (2007-2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Ajutoare de stat	36	37	70	50	41
Concurență	48	31	31	38	100
Funcție publică	51	33	1		1
Proprietate intelectuală	128	171	168	180	240
Alte acțiuni directe	101	229	171	149	222
Recursuri	7	21	31	37	29
Recursuri în materia măsurilor provizorii sau în materia intervenției				1	1
Proceduri speciale	26	83	83	72	80
Total	397	605	555	527	714

6. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2011)

	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Accesul la documente	11	12	23
Achiziții publice	13	2	15
Acțiunea externă a Uniunii Europene		5	5
Agricultură	13	13	26
Ajutoare de stat	21	20	41
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	1	4	5
Clauză compromisorie	2	4	6
Coeziunea economică, socială și teritorială	6	3	9
Concurență	91	9	100
Drept instituțional	8	28	36
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul		1	1
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)		4	4
Libera circulație a persoanelor	2		2
Libera prestare a serviciilor	2	1	3
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)	4	28	32
Mediu	11	11	22
Politica comercială	8	2	10
Politica economică și monetară		3	3
Politica în domeniul pescuitului		5	5
Politica socială	2	3	5
Proprietatea intelectuală și industrială	178	62	240
Protecția consumatorilor	1		1
Sănătatea publică	2	1	3
Transporturi		1	1
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	1		1
Total Tratatul CE/TFUE	377	222	599
Total Tratatul EA		1	1
Proceduri speciale		80	80
Statutul funcționarilor	16	18	34
TOTAL GENERAL	393	321	714

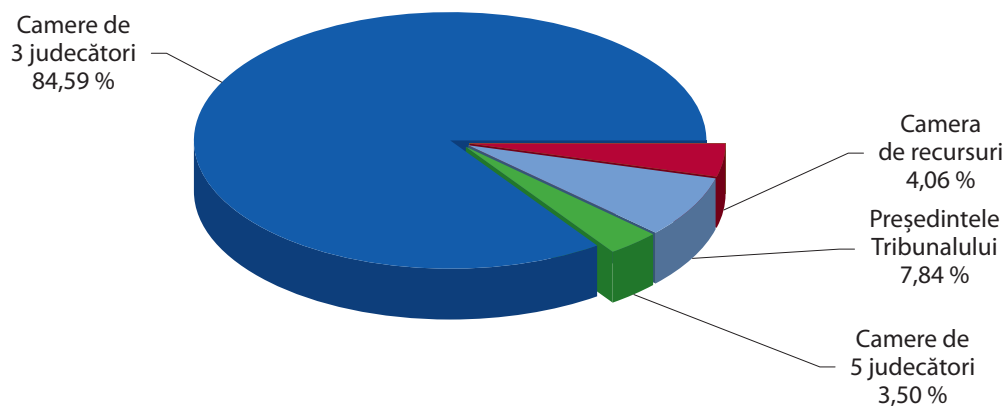
7. Cauze soluționate – Domeniul acțiunii (2007-2011)¹ (hotărâri și ordonanțe)

	2007	2008	2009	2010	2011
Accesul la documente	7	15	6	21	23
Achiziții publice	7	26	12	16	15
Acțiunea externă a Uniunii Europene	4	2		4	5
Aderarea de noi state			1		
Agricultură	13	48	46	16	26
Ajutoare de stat	36	37	70	50	41
Apropierea legislațiilor	1	1			
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	1	1	1	3	5
Clauză compromisorie	10	9	10	12	6
Coeziunea economică, socială și teritorială	5	42	3	2	9
Concurență	38	31	31	38	100
Cultură		1	2		
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)		2	2		
Drept instituțional	10	22	20	26	36
Dreptul întreprinderilor	1			1	
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul				1	1
Energie				2	
Fiscalitate		2		1	
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)					4
Libera circulație a mărfurilor		2	3		
Libera circulație a persoanelor	4	2	1		2
Libera prestare a serviciilor	1		2	2	3
Libertatea de stabilire		1			
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)	3	6	8	10	32
Mediu	10	17	9	6	22
Politica comercială	4	12	6	8	10
Politica economică și monetară	1	1		2	3
Politica industrială	1				
Politica în domeniul pescuitului	4	4	17		5
Politica socială	4	2	6	6	5
Proprietatea intelectuală și industrială	129	171	169	180	240
Protecția consumatorilor				2	1
Sănătatea publică	2	1	1	2	3
Spațiul de libertate, securitate și justiție	2	1	3		
Transporturi	1	3		2	1
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	3	6	10	4	1
Total Tratatul CE/TFUE	302	468	439	417	599
Total Tratatul CO	10				
Total Tratatul EA	1		1		1
Proceduri speciale	26	83	83	72	80
Statutul funcționarilor	58	54	32	38	34
TOTAL GENERAL	397	605	555	527	714

¹ În urma intrării în vigoare a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), la 1 decembrie 2009, a fost necesar să se modifice prezentarea domeniilor acțiunilor. Datele referitoare la perioada 2007-2009 au fost revizuite în consecință.

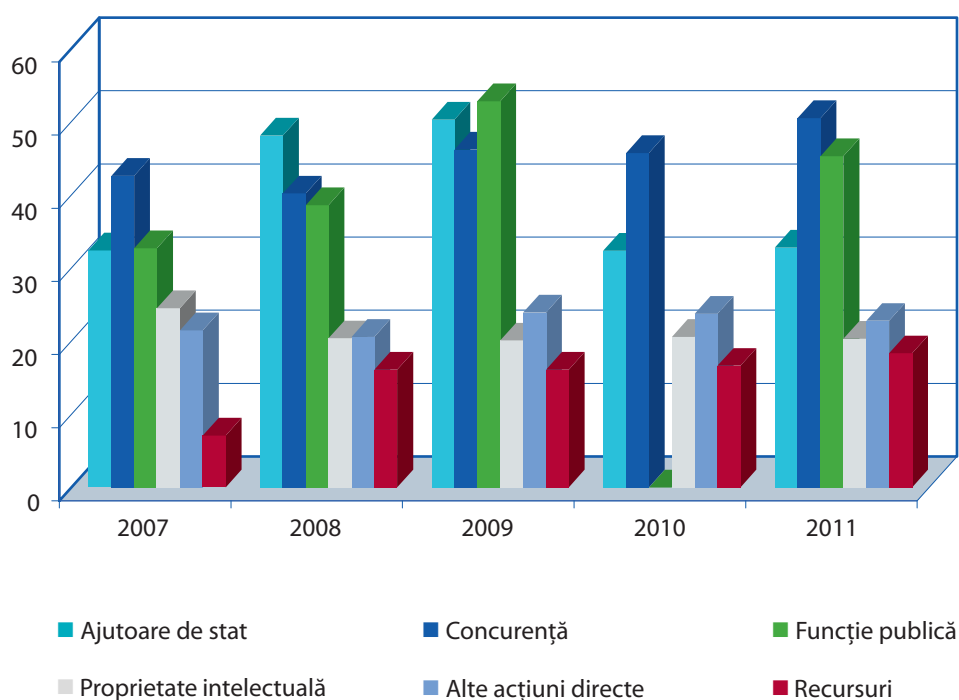
8. Cauze soluționate – Completul de judecată (2007-2011)

Repartizarea pe anul 2011

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total	Hotărâri	Ordonanțe	Total
Marea Cameră	2		2							2		2			
Camera de recursuri	3	4	7	16	10	26	20	11	31	22	15	37	15	14	29
Președintele Tribunalului		16	16		52	52		50	50		54	54		56	56
Camere de 5 judecători	44	8	52	15	2	17	27	2	29	8		8	19	6	25
Camere de 3 judecători	196	122	318	228	282	510	245	200	445	255	168	423	359	245	604
Judecător unic	2		2							3		3			
Total	247	150	397	259	346	605	292	263	555	288	239	527	393	321	714

9. Cauze soluționate – Durata procedurilor exprimată în luni (2007-2011)¹ (hotărâri și ordonanțe)

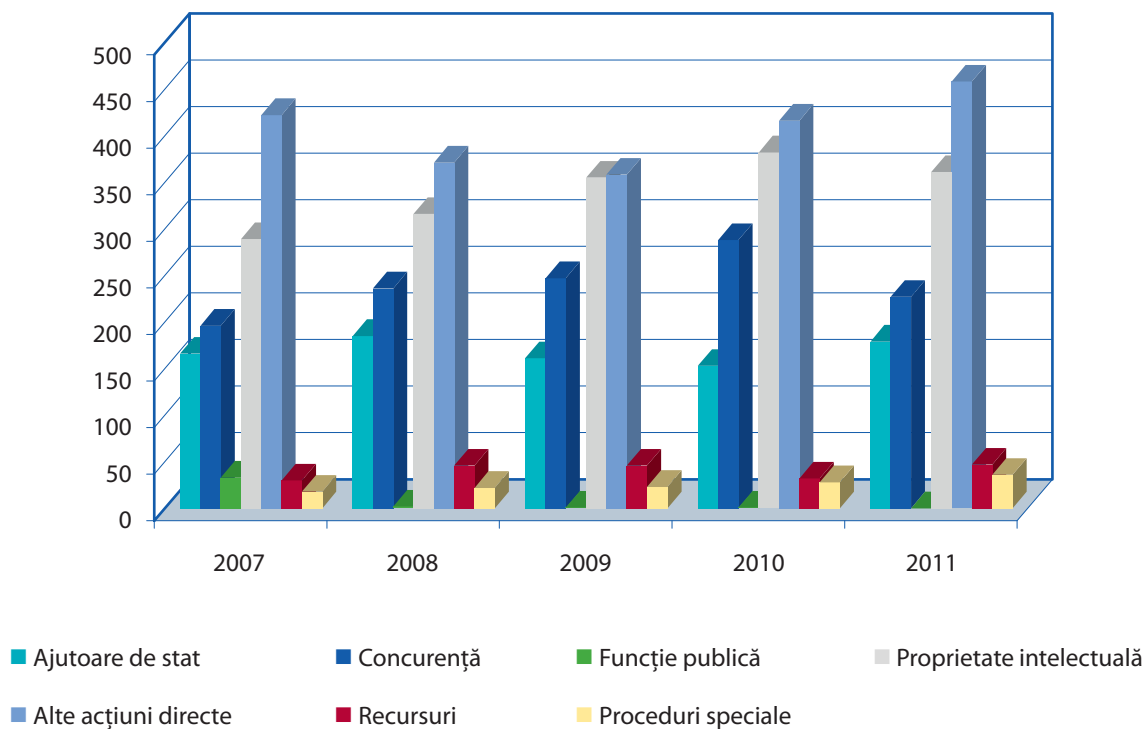

	2007	2008	2009	2010	2011
Ajutoare de stat	32,4	48,1	50,3	32,4	32,8
Concurență	42,6	40,2	46,2	45,7	50,5
Funcție publică	32,7	38,6	52,8		45,3
Proprietate intelectuală	24,5	20,4	20,1	20,6	20,3
Alte acțiuni directe	21,5	20,6	23,9	23,7	22,8
Recursuri	7,1	16,1	16,1	16,6	18,3

¹ Calculul duratei medii a procedurilor nu ține seama de: cauzele soluționate prin hotărâre interlocutorie, procedurile speciale, recursurile privind măsurile provizorii, cauzele trimise de Curtea de Justiție ca urmare a noii repartizări a competențelor între Curtea de Justiție și Tribunal, cauzele trimise de Tribunal ca urmare a intrării în funcțiune a Tribunalului Funcției Publice.

Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

10. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Natura procedurilor (2007-2011)

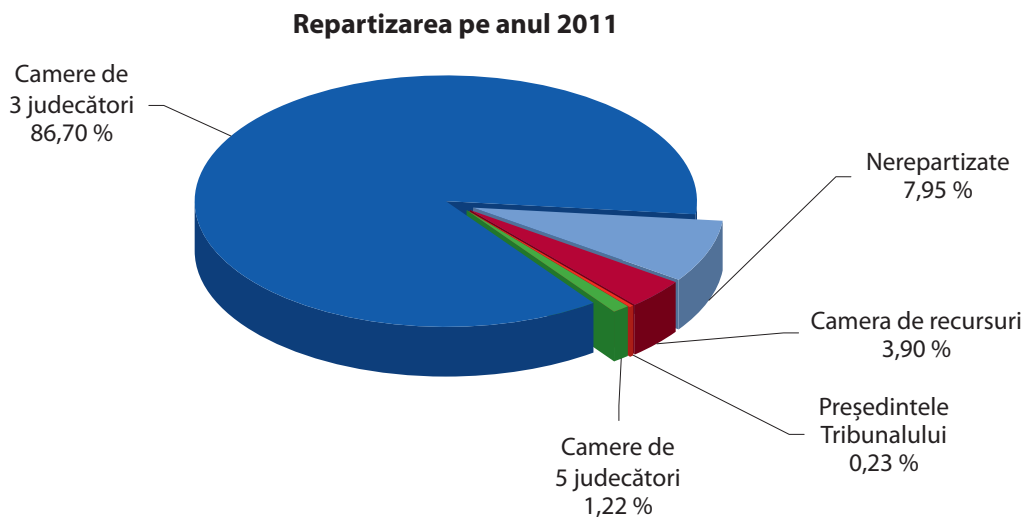
	2007	2008	2009	2010	2011
Ajutoare de stat	166	185	161	153	179
Concurență	196	236	247	288	227
Funcție publică	33	2	1	1	
Proprietate intelectuală	289	316	355	382	361
Alte acțiuni directe	422	371	358	416	458
Recursuri	30	46	46	32	47
Proceduri speciale	18	22	23	28	36
Total	1 154	1 178	1 191	1 300	1 308

11. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Domeniul acțiunii (2007-2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Accesul la documente	28	35	44	42	40
Achiziții publice	29	34	41	40	43
Acțiunea externă a Uniunii Europene	3	3	8	5	2
Agricultură	118	84	57	65	61
Ajutoare de stat	166	184	160	152	178
Apropierea legislațiilor	1				
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	4	3	8	8	7
Clauză compromisorie	17	20	22	19	18
Coeziunea economică, socială și teritorială	49	13	16	38	32
Concurență	196	236	247	288	227
Cultură	2	1			
Dispoziții financiare (buget, cadrul financiar, resurse proprii, combaterea fraudei)	5	3	2	2	2
Drept instituțional	28	29	41	32	40
Dreptul întreprinderilor			1		
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul	1	1	1		1
Energie			2		1
Fiscalitate	2				1
Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (Regulamentul REACH)				8	7
Libera circulație a mărfurilor	3	2			
Libera circulație a persoanelor	3	2	2	3	1
Libera prestare a serviciilor		3	5	4	1
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)	18	19	18	29	90
Mediu	40	30	25	34	18
Politica comercială	33	31	33	34	35
Politica economică și monetară	1			2	3
Politica externă și de securitate comună				1	1
Politica în domeniul pescuitului	5	24	8	27	25
Politica socială	6	10	6	4	4
Proprietatea intelectuală și industrială	290	317	355	382	361
Protecția consumatorilor	1	3	3	1	
Sănătatea publică	2	3	4	6	5
Spațiul de libertate, securitate și justiție	1	3	2	2	3
Transporturi	4	2	2	1	1
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	16	11	6	6	15
Total Tratatul CE/TFUE	1 072	1 106	1 119	1 235	1 223
Total Tratatul CO		1	1	1	1
Total Tratatul EA	1	1		1	
Proceduri speciale	18	22	23	28	36
Statutul funcționarilor	63	48	48	35	48
TOTAL GENERAL	1 154	1 178	1 191	1 300	1 308

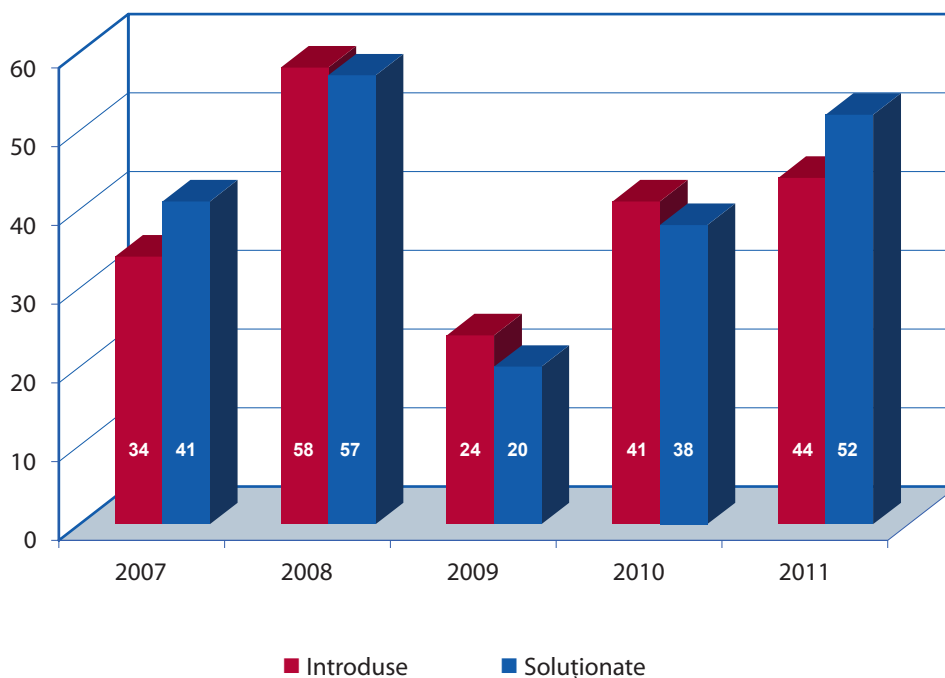
¹ În urma intrării în vigoare a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), la 1 decembrie 2009, a fost necesar să se modifice prezentarea domeniilor acțiunilor. Datele referitoare la perioada 2007-2009 au fost revizuite în consecință.

12. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2007-2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Camera de recursuri	30	46	46	32	51
Președintele Tribunalului				3	3
Camere de 5 judecători	75	67	49	58	16
Camere de 3 judecători	971	975	1 019	1 132	1 134
Judecător unic			2		
Nerepartizate	78	90	75	75	104
Total	1 154	1 178	1 191	1 300	1 308

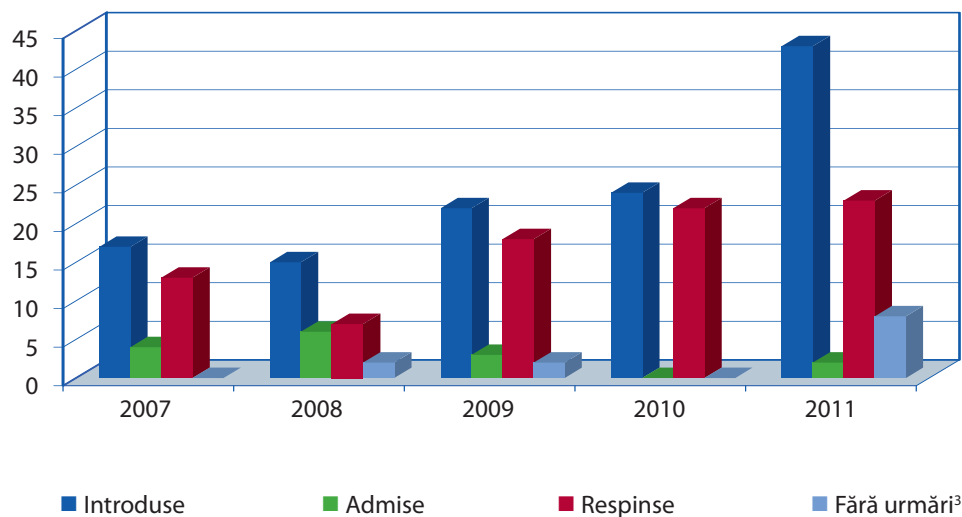
13. Diverse – Măsuri provizorii (2007-2011)

Repartizarea pe anul 2011

	Cereri de măsuri provizorii introduse	Cereri de măsuri provizorii soluționate	Soluția		
			Acord	Radiere/ Nepronunțare asupra fondului	Respingere
Accesul la documente	1				
Achiziții publice	5	4			4
Agricultură	2	2			2
Ajutoare de stat	9	13		3	10
Cercetarea, dezvoltarea tehnologică și spațiul	1	1			1
Clauză compromisorie	1	1			1
Concurență	5	12	2		10
Drept instituțional	4	5		1	4
Educația, formarea profesională, tineretul și sportul	1	1		1	
Măsuri restrictive (Acțiunea externă)	11	9		3	6
Mediu	2	2			2
Statutul funcționarilor	1	1			1
Uniunea vamală și Tariful vamal comun	1	1			1
Total	44	52	2	8	42

14. Diverse – Proceduri accelerate (2007-2011)^{1 2}

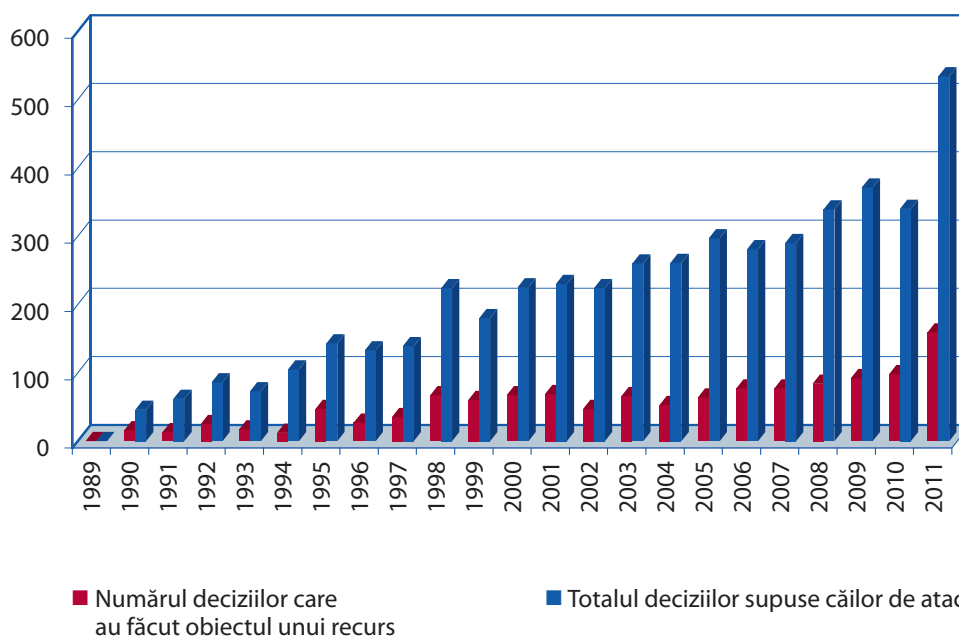
	2007				2008				2009				2010				2011			
	Introduse	Admise	Respinse	Fără urmări ³	Introduse	Admise	Respinse	Fără urmări ³	Introduse	Admise	Respinse	Fără urmări ³	Introduse	Admise	Respinse	Fără urmări ³	Introduse	Admise	Respinse	Fără urmări ³
Accesul la documente	1		1		2		2		4		4						2		1	
Achiziții publice	2		1		3	1	3		2		2		2		2					
Acțiunea externă a Uniunii Europene													1		1					
Agricultură			1		1				2		3									
Ajutoare de stat	1		2		1		1						7		5				2	
Clauză compromisorie					1			1												
Coeziunea economică, socială și teritorială													1		1					
Concurență	1		1		1		1		2		2		3		3		4		4	
Drept instituțional					1			1	1		1						1			1
Libera prestare a serviciilor									1	1										
Măsurile restrictive (Acțiunea externă)	3	2	1		4	4			5	1	2	1	10		10		30	2	12	7
Mediu	7	1	6						1			1					2		2	
Politica comercială	2	1				1			2		2						3		2	
Politica socială																	1			
Procedură									1		1									
Sănătatea publică									1		1									
Statutul funcționarilor					1					1										
Total	17	4	13		15	6	7	2	22	3	18	2	24		22		43	2	23	8

¹ Judecarea accelerată a unei cauze în fața Tribunalului este posibilă în temeiul articolului 76a din Regulamentul de procedură. Această prevedere este aplicabilă de la 1 februarie 2001.

² În urma intrării în vigoare a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), la 1 decembrie 2009, a fost necesar să se modifice prezentarea domeniilor acțiunilor. Datele referitoare la perioada 2007-2009 au fost revizuite în consecință.

³ În categoria „fără urmări” se înregistrează următoarele situații: retragerea cererii, desistarea și situațiile în care acțiunea este soluționată prin ordonanță înainte de pronunțarea asupra cererii de procedură accelerată.

15. Diverse – Decizii ale Tribunalului care au făcut obiectul unui recurs la Curtea de Justiție (1989-2011)

	Numărul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs	Totalul deciziilor supuse căilor de atac ¹	Procentajul deciziilor care au făcut obiectul unui recurs
1989			
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	224	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	77	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	340	29 %
2011	159	534	30 %

¹ Totalul deciziilor supuse căilor de atac – hotărâri, ordonanțe privind măsurile provizorii și de respingere a cererii de intervenție, precum și toate ordonanțele prin care se finalizează judecata, altele decât ordonanțele de radiere și de transfer – pentru care termenul de recurs a expirat sau a fost declarat recurs.

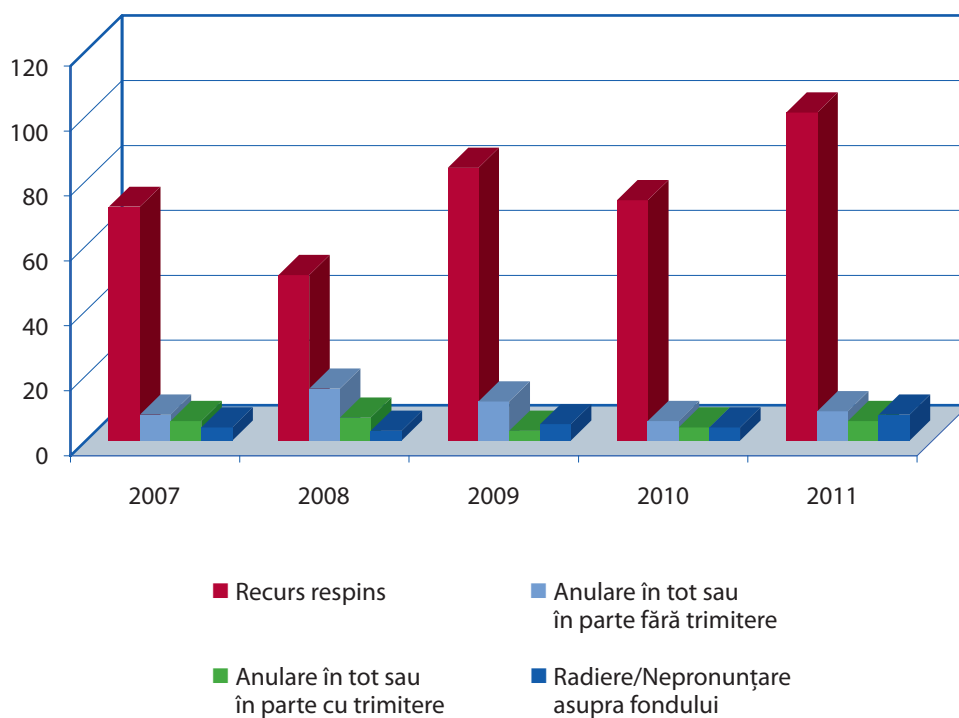
16. Diverse – Repartizarea recursurilor în funcție de natura procedurii (2007-2011)

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %	Recursuri	Decizii supuse căilor de atac	Recursuri în %
Ajutoare de stat	11	30	37 %	4	19	21 %	23	51	45 %	17	35	49 %	10	37	27 %
Concurență	13	33	39 %	7	26	27 %	11	45	24 %	15	33	45 %	50	90	56 %
Funcție publică	10	53	19 %	9	31	29 %	1	3	33 %				1	1	100 %
Proprietate intelectuală	14	64	22 %	24	105	23 %	25	153	16 %	32	140	23 %	39	201	19 %
Alte acțiuni directe	29	110	26 %	40	158	25 %	32	119	27 %	34	132	26 %	59	205	29 %
Total	77	290	27 %	84	339	25 %	92	371	25 %	98	340	29 %	159	534	30 %

17. Diverse – Soluționarea recursurilor la Curtea de Justiție (2011) (hotărâri și ordonanțe)

	Recurs respins	Anulare în tot sau în parte fără trimitere	Anulare în tot sau în parte cu trimitere	Radiere/ Nepronunțare asupra fondului	Total
Accesul la documente	2				2
Achiziții publice	4				4
Acțiunea externă a Uniunii Europene	1				1
Agricultură	2				2
Ajutoare de stat	34	3	2	1	40
Concurență	10	4		2	16
Drept instituțional	15		2	1	18
Dreptul întreprinderilor	1				1
Mediu				1	1
Politica comercială	1				1
Politica externă și de securitate comună	2				2
Politica socială	1				1
Principii de drept al Uniunii	1				1
Proprietatea intelectuală și industrială	27	2	2	3	34
Total	101	9	6	8	124

18. Diverse – Soluționarea recursurilor la Curtea de Justiție (2007-2011) (hotărâri și ordonanțe)

	2007	2008	2009	2010	2011
Recurs respins	72	51	84	74	101
Anulare în tot sau în parte fără trimitere	8	16	12	6	9
Anulare în tot sau în parte cu trimitere	6	7	3	4	6
Radiere/Nepronunțare asupra fondului	4	3	5	4	8
Total	90	77	104	88	124

19. Diverse – Evoluție generală (1989-2011)

Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol

	Cauze introduse ¹	Cauze soluționate ²	Cauze aflate pe rol la 31 decembrie
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
2011	722	714	1 308
Total	9 333	8 025	

¹ 1989: Curtea de Justiție a trimis 153 de cauze Tribunalului, nou creat.

1993: Curtea de Justiție a trimis 451 de cauze ca urmare a primei extinderi a competențelor Tribunalului.

1994: Curtea de Justiție a trimis 14 cauze ca urmare a celei de a doua extinderi a competențelor Tribunalului.

2004-2005: Curtea de Justiție a trimis 25 de cauze ca urmare a celei de a treia extinderi a competențelor Tribunalului.

² 2005-2006: Tribunalul a trimis 118 cauze Tribunalului Funcției Publice, nou creat.

Capitolul III

Tribunalul Funcției Publice

A – Activitatea Tribunalului Funcției Publice în 2011

de Sean Van Raepenbusch, președintele Tribunalului Funcției Publice

1. În anul 2011 a avut loc înlocuirea a trei membri cărora li s-a încheiat mandatul. Aceasta este prima modificare substanțială a componenței Tribunalului Funcției Publice de la momentul înființării sale¹.

2. Statisticile judiciare ale Tribunalului Funcției Publice evidențiază în 2011 o nouă creștere importantă a numărului cauzelor introduse (159) față de anul precedent (139), care fusese deja caracterizat de o creștere semnificativă a numărului acțiunilor (111 în 2008 și 113 în 2009).

În ceea ce privește numărul cauzelor finalizate (166), acesta este mult mai mare decât cel din anul trecut (129) și constituie cel mai bun rezultat cantitativ al Tribunalului Funcției Publice de la înființarea sa².

Astfel, numărul cauzelor aflate pe rolul Tribunalului este în ușoară scădere în raport cu anul trecut (178 la 31 decembrie 2011, față de 185 la 31 decembrie 2010). Trebuie menționat de asemenea că durata medie a procedurii a scăzut în mod semnificativ (14,2 luni în 2011, față de 18,1 luni în 2010)³ ca urmare a creșterii numărului cauzelor finalizate în special prin ordonanțe (90 în 2011, față de 40 în 2010).

În 2011 au fost formulate 44 de recursuri la Tribunalul Uniunii Europene împotriva unor decizii ale Tribunalului Funcției Publice. În aceeași perioadă, au fost respinse 23 de recursuri îndreptate împotriva deciziilor acestuia din urmă și 7 dintre deciziile sale au fost anulate în tot sau în parte; în plus, Tribunalului Funcției Publice i-au fost trimise spre rejudecare 4 cauze care au făcut obiectul unei anulări.

Opt cauze au fost finalizate în urma unei soluționări amiabile, ceea ce reprezintă o scădere în raport cu anul precedent (12) și o întoarcere la nivelul anilor 2007 și 2008 (7).

3. În cadrul expunerii care urmează vor fi prezentate cele mai semnificative decizii ale Tribunalului Funcției Publice în ceea ce privește aspectele de procedură și de fond. Întrucât nu există nicio noutate importantă care să fie semnalată în ceea ce privește măsurile provizorii⁴ și asistența judiciară, rubricile referitoare la acestea nu vor figura în raportul din acest an.

¹ Un judecător fusese înlocuit în 2009 ca urmare a numirii sale la Tribunalul de Primă Instanță.

² În urma Hotărârii din 24 noiembrie 2010, Comisia/Consiliul, C-40/10, Tribunalul a putut să finalizeze prin ordonanță 15 cauze, referitoare la acțiuni formulate împotriva unor fișe de remunerație după adoptarea Regulamentului (UE, Euratom) nr. 1296/2009 al Consiliului din 23 decembrie 2009 de ajustare, începând cu 1 iulie 2009, a remunerațiilor și pensiilor funcționarilor și ale celorlalți agenți ai Uniunii Europene, precum și a coeficienților corectori aferenți.

³ Durata unei eventuale suspendări a procedurii nefiind inclusă.

⁴ Președintele Tribunalului Funcției Publice a adoptat în acest an șapte ordonanțe privind măsurile provizorii. Trei dintre acestea au fost ordonanțe de radiere sau ordonanțe prin care s-a constatat lipsa necesității de a se pronunța asupra fondului.

I. Aspecte de procedură

Competența Tribunalului Funcției Publice

În Hotărârea din 20 ianuarie 2011, *Strack/Comisia* (F-121/07, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), Tribunalul Funcției Publice a stabilit că este competent să se pronunțe asupra unei acțiuni în anulare formulate în temeiul articolului 236 CE împotriva refuzului unei instituții a Uniunii de a da curs unei cereri de acces la documente depuse de un funcționar în temeiul Regulamentului nr. 1049/2001⁵, atunci când această cerere își are originea în raporturile de muncă dintre respectivul funcționar și instituția în cauză.

Condiții de admisibilitate

1. Termene

În lipsa unor precizări în textele referitoare la BEI cu privire la termenele de procedură aplicabile membrilor personalului său, Tribunalul Funcției Publice a aplicat prin analogie, în mai multe decizii, termenele prevăzute în statut (Hotărârea din 28 iunie 2011, *De Nicola/BEI*, F-49/10, și Hotărârea din 28 septembrie 2011, *De Nicola/BEI*, F-13/10, precum și Ordonanța din 4 februarie 2011, *Arango Jaramillo și alții/BEI*, F-34/10, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene).

2. Respectarea procedurii precontencioase

În Hotărârea din 12 mai 2011, *Missir Mamachi di Lusignano/Comisia* (F-50/09, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), Tribunalul Funcției Publice a stabilit că admisibilitatea concluziilor referitoare la despăgubiri întemeiate pe diverse capete de cerere cu privire la prejudiciu trebuie să fie examinată în raport cu fiecare dintre aceste capete de cerere. Astfel, pentru ca respectivele concluzii referitoare la un capăt de cerere cu privire la prejudiciu să fie admisibile, trebuie ca acest capăt de cerere să fi fost invocat în cadrul cererii de despăgubiri adresate administrației și, apoi, ca respingerea acestei cereri să fi făcut obiectul unei reclamații.

3. Operațiune complexă care are la bază un contract

Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (OAPI) propusese unor agenți un contract pe perioadă nedeterminată care cuprindea o clauză de reziliere aplicabilă în cazul în care persoanele interesate nu vor fi înscrise pe o listă de rezervă întocmită în urma unui concurs general. În Hotărârea din 15 septembrie 2011, *Bennett și alții/OAPI* (F-102/09), Tribunalul Funcției Publice a stabilit că acest procedeu putea fi asimilat unei operațiuni complexe care cuprindea un anumit număr de decizii strâns legate între ele mergând de la includerea în contracte a unei clauze de reziliere la adoptarea, după întocmirea unei liste de rezervă, a unor decizii de reziliere. În consecință, Tribunalul a considerat că era posibil să se invoce, pe cale de excepție, nelegalitatea clauzei în litigiu în susținerea concluziilor prin care se solicită anularea deciziilor de reziliere a contractelor în cadrul acestei operațiuni.

⁵ Regulamentul (CE) nr. 1049/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

Procedura jurisdicțională

1. Documente confidențiale

În Hotărârea *Missir Mamachi di Lusignano/Comisia*, citată anterior, Tribunalul Funcției Publice a stabilit regula potrivit căreia numai considerații imperative, întemeiate în special pe protecția drepturilor fundamentale, pot justifica depunerea la dosar, cu titlu excepțional, a unui document clasificat și comunicarea acestuia tuturor părților fără acordul administrației. În lipsa unor astfel de împrejurări și având în vedere prevederea cuprinsă în articolul 44 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, Tribunalul Funcției Publice ceruse administrației să întocmească un rezumat neconfidențial al acestui document. Constatând însă că acest rezumat nu îi permitea reclamantului să își exercite dreptul la o protecție jurisdicțională efectivă și că era exclusă permiterea accesului la respectivul document fie și numai avocatului reclamantului la sediul grefei, Tribunalul Funcției Publice a derogat de la dispoziția sus-menționată pentru a se baza pe extrasele pertinente din înscrisul în cauză, astfel încât să fie în măsură să se pronunțe în deplină cunoștință de cauză, chiar dacă respectivul înscris nu fusese comunicat persoanei interesate.

2. Intervenția

În două ordonanțe din 19 iulie 2011, *Bömcke/BEI* (F-105/10 și F-127/10), Tribunalul Funcției Publice a asimilat colegiul reprezentanților personalului din cadrul BEI comitetelor pentru personal din instituțiile cărora li se aplică statutul și a amintit că acestea din urmă sunt organe interne ale instituției lor și sunt, prin urmare, lipsite de capacitatea de a sta în justiție. În consecință, Tribunalul a respins ca inadmisibilă o cerere de intervenție formulată de acest colegiu.

În Ordonanța *Bömcke/BEI* (F-105/10), Tribunalul Funcției Publice a dedus din jurisprudența potrivit căreia, în contenciosul electoral referitor la organele de reprezentare a personalului, orice agent are, în temeiul calității sale de alegător, un interes suficient pentru a formula o acțiune având ca obiect alegerea reprezentanților personalului pe baza unui sistem electoral conform dispozițiilor statutului, că membrii personalului au de asemenea, în temeiul calității lor de alegători, un interes direct și actual privind soluționarea unui litigiu referitor la demisia din oficiu a unui reprezentant deja ales al personalului. Prin urmare, cererea lor de intervenție a fost considerată admisibilă.

3. Cheltuieli de judecată

Atunci când o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii Europene a apelat la un avocat, se pune întrebarea dacă și în ce condiții onorariul plătit acestuia constituie „cheltuieli de judecată recuperabile” în sensul articolului 91 litera (b) din Regulamentul de procedură.

Tribunalul Funcției Publice a reținut în această privință, în Ordonanța din 27 septembrie 2011, *De Nicola/BEI* (F-55/08 DEP), că refuzul sistematic de a considera aceste onorarii ca fiind cheltuieli necesare și, așadar, recuperabile, sub pretextul că administrația nu este obligată să fie asistată de un avocat, ar încălca o prerogativă inerentă exercitării dreptului la apărare. Cu toate acestea, Tribunalul Funcției Publice a subliniat de asemenea că toți agenții Uniunii trebuie să poată avea acces la justiție în condiții echivalente și că gradul de efectivitate al dreptului lor la acțiune nu poate varia numai în funcție de alegerile bugetare sau organizaționale ale angajatorului lor. S-a stabilit, prin urmare, că revine instituției care intenționează să recupereze onorariul plătit avocatului său sarcina de a dovedi, pe baza unor justificări obiective, că acel onorariu a constituit o „cheltuială necesară” în legătură cu procedura. Aceasta se poate face demonstrând în special existența unor rațiuni conjuncturale și pasagere, legate de exemplu de o creștere punctuală a volumului de muncă sau de absențe neprevăzute ale personalului din cadrul serviciului său juridic, sau demonstrând faptul

că, fiind confruntată cu un reclamant care a introdus acțiuni importante din punctul de vedere al volumului și/sau al numărului, instituția ar fi fost obligată, dacă nu ar fi făcut apel la un avocat, să consacre respectivelor acțiuni resursele serviciilor sale într-o măsură disproporționată.

În sfârșit, Tribunalul Funcției Publice a precizat că numărul total de ore de lucru care pot fi considerate obiectiv necesare trebuie evaluat, în principiu, la o treime din orele care ar fi fost necesare avocatului dacă acesta nu ar fi putut să se sprijine pe munca efectuată anterior de serviciul juridic al instituției.

4. Revizuirea

Tribunalul Funcției Publice s-a pronunțat în acest an pentru prima dată asupra unor cereri de revizuire formulate în temeiul articolului 44 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și al articolului 119 din Regulamentul de procedură.

În una dintre aceste cauze, hotărârea a cărei revizuire era solicitată fusese anulată în parte în recurs de Tribunalul Uniunii Europene. Reclamantul solicita însă revizuirea întregii hotărâri pronunțate de Tribunalul Funcției Publice. Acesta din urmă a considerat că cererea de revizuire era inadmisibilă în ceea ce privește partea acesteia pentru care hotărârea pronunțată de instanța de recurs se substituise hotărârii pronunțate în primă instanță. În plus, întrucât persoana care solicita revizuirea nu contesta hotărârea pronunțată în recurs, cererea sa nu a determinat o trimitere a cauzei Tribunalului Uniunii Europene în conformitate cu articolul 8 alineatul (2) din anexa I la Statutul Curții (Hotărârea din 15 iunie 2011, *de Brito Sequeira Carvalho/Comisia*, F-17/05 REV).

Pe de altă parte, în mai multe hotărâri din 20 septembrie 2011 (*De Buggenoms și alții/Comisia*, F-45/06 REV, *Fouwels și alții/Comisia*, F-8/05 REV și F-10/05 REV, precum și *Saintraint/Comisia*, F-103/06 REV), Tribunalul Funcției Publice a constatat că o ordonanță prin care se radiază o cauză în temeiul articolului 74 din Regulamentul de procedură se limitează să ia act de voința reclamantului de a renunța la procedură și de faptul că pârâțul nu a formulat observații, astfel încât, în lipsa unei luări de poziție a instanței Uniunii cu privire la aspectele care fac obiectul cauzei, nu există, în acest caz, o decizie care poate face obiectul unei revizuirii în sensul articolului 119 din Regulamentul de procedură.

În plus, bazându-se pe faptul că avocatul care reprezintă o parte nu trebuie, în principiu, să prezinte o împuternicire avocațială, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că nu poate decide, pe calea unei proceduri de revizuire, că o desistare nu este valabilă în raport cu anumiți reclamânți ca urmare a faptului că reprezentantul lor ar fi acționat fără să le fi obținut consimțământul.

II. Cu privire la fond

Principii generale

1. Posibilitatea invocării directivelor

Continuând în sensul stabilit de o jurisprudență anterioară prin care s-a decis că directivele adoptate în privința statelor membre de instituții le sunt într-o anumită măsură opozabile acestora din urmă, Tribunalul Funcției Publice a reținut, în Hotărârea din 15 martie 2011, *Strack/Comisia*

(F-120/07, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), că Directiva 2003/88⁶ are drept obiect stabilirea unor cerințe minime de securitate și de sănătate pentru organizarea timpului de lucru, astfel încât, în conformitate cu articolul 1e alineatul (2) din statut, Comisia avea obligația să asigure respectarea acestora în aplicarea și în interpretarea normelor din statut referitoare în special la concediile anuale.

2. Dreptul la apărare

Considerând că faptul de a impune administrației să audieze fiecare agent implicat înainte de adoptarea oricărui act care lezează ar constitui o sarcină excesivă, Tribunalul Funcției Publice a stabilit, în Hotărârea din 28 septembrie 2011, *AZ/Comisia* (F-26/10), că motivul întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare nu poate fi invocat în mod util decât în măsura în care, pe de o parte, decizia contestată este adoptată în urma unei proceduri inițiate împotriva unei persoane și, pe de altă parte, gravitatea consecințelor pe care această decizie le poate avea asupra situației acestei persoane este dovedită. Prin urmare, întrucât o procedură de promovare nu este inițiată împotriva unui funcționar, Tribunalul Funcției Publice a conchis că administrația nu avea obligația de a audia un funcționar înainte de a-l exclude din cadrul unui exercițiu de promovare.

3. Discriminare

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 15 februarie 2011, *Barbin/Parlamentul European* (F-68/09, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), Tribunalul Funcției Publice a aplicat, pentru prima dată, mecanismul de răsturnare a sarcinii probei prevăzut la articolul 1d din statut, potrivit căruia, în cazul în care o persoană care se consideră lezată ca urmare a nerespectării principiului egalității de tratament prezintă fapte din care se poate presupune existența unei discriminări în privința sa, instituția are responsabilitatea de a dovedi că nu a existat nicio încălcare a respectivului principiu.

În cadrul aceleiași hotărâri, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că, pentru a aprecia temeinicia unui motiv referitor la existența unei discriminări, trebuie să fie luat în considerare întregul context factual pertinent, inclusiv aprecierile cuprinse în cadrul unor decizii anterioare rămase definitive. Potrivit Tribunalului Funcției Publice, principiul conform căruia o decizie definitivă nu poate fi reexaminată de instanță nu exclude posibilitatea ca aceasta din urmă să țină seama de o astfel de decizie ca indiciu care poate, împreună cu alte indicii, să demonstreze existența unui comportament discriminatoriu al administrației, întrucât este posibil ca o discriminare să nu poată fi constatată decât după expirarea termenelor în care poate fi exercitată o cale de atac împotriva unei decizii care nu ar reprezenta decât o manifestare a respectivei discriminări.

Pe de altă parte, tot în Hotărârea *Barbin/Parlamentul European*, citată anterior, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că, atunci când un funcționar exercită un drept care i-a fost recunoscut prin statut, precum dreptul la concediul pentru creșterea copilului, administrația nu poate considera, fără a afecta efectivitatea acestui drept, că situația acestui funcționar este diferită de cea a unui funcționar care nu a exercitat acest drept. În consecință, administrația nu poate, ca urmare a acestui fapt, să îi aplice un tratament diferit, cu excepția cazului în care această diferență de tratament este, pe de o parte, justificată din punct de vedere obiectiv, în special prin faptul că se limitează la a reflecta consecințele care decurg, în perioada avută în vedere, din faptul că agentul în cauză nu și-a desfășurat activitatea, și, pe de altă parte, strict proporțională cu justificarea prezentată.

⁶ Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru (JO L 299, p. 9, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 3).

În același timp, în Hotărârea din 27 septembrie 2011, *Whitehead/BCE* (F-98/09), Tribunalul Funcției Publice a amintit că o persoană aflată în concediu medical nu se găsește în aceeași situație cu o persoană care își desfășoară activitatea, astfel încât niciun principiu general nu obligă administrația să șteargă efectele perioadei în care respectiva persoană s-a aflat în concediu medical pentru a ține seama, în cadrul evaluării contribuției avute de aceasta la îndeplinirea misiunii administrației din care face parte în vederea acordării unei prime, de faptul că aceasta a avut mai puțin timp la dispoziție pentru a contribui la activitatea serviciului său.

În sfârșit, în Hotărârea din 29 iunie 2011, *Angioi și alții/Comisia* (F-7/07), Tribunalul Funcției Publice a stabilit că este îndreptățită decizia administrației, aflată în situația de a alege între două soluții care generează, ambele, o diferență de tratament între două grupuri de persoane, de a opta pentru soluția care determină diferența de tratament cea mai puțin semnificativă.

4. Eroare vădită de apreciere

În Hotărârea din 24 martie 2011, *Canga Fano/Consiliul* (F-104/09, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), și în Hotărârea din 29 septembrie 2011, *AJ/Comisia* (F-80/10), pronunțate în materia promovărilor, precum și în Hotărârea din 29 septembrie 2011, *Kimman/Comisia* (F-74/10), referitoare la un raport de evaluare, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că o eroare de apreciere poate fi calificată drept vădită atunci când poate fi identificată cu ușurință din perspectiva criteriilor de care legiuitorul a intenționat să condiționeze exercitarea competenței decizionale a administrației.

Tribunalul Funcției Publice a statuat în plus, în Hotărârile *Kimman/Comisia* și *AJ/Comisia*, citate anterior, că, pentru a stabili dacă administrația a săvârșit o eroare vădită în ceea ce privește aprecierea situației de fapt care să fie de natură să justifice anularea unei decizii de promovare sau a unui raport de evaluare, elementele de probă, care trebuie prezentate de reclamant, trebuie să fie suficiente pentru a face ca aprecierile reținute de administrație să nu fie plauzibile. Astfel, motivul întemeiat pe eroarea vădită trebuie să fie respins dacă, în pofida elementelor prezentate de reclamant, se poate considera că aprecierea contestată este adevărată sau valabilă.

În Hotărârea din 28 septembrie 2011, *AC/Consiliul* (F-9/10), Tribunalul Funcției Publice a stabilit că, pentru a menține efectul util al marjei de apreciere pe care legiuitorul a intenționat să o încredințeze Autorității împuternicite să facă numiri (denumită în continuare „AIPN”) în materia promovărilor, instanța nu poate anula o decizie numai pentru motivul că consideră că există elemente de fapt care dau naștere unor îndoieli plauzibile în ceea ce privește aprecierea efectuată de AIPN. Astfel, în cauza menționată, Tribunalul a considerat că, ținând seama de meritele evidente ale reclamantului, AIPN nu ar fi săvârșit o eroare vădită de apreciere în cazul în care ar fi decis să îl includă în categoria funcționarilor promovați, însă că această constatare nu însemna că decizia contrară de a nu îl promova era afectată de o eroare vădită de apreciere.

Rezultă din cele de mai sus că, atunci când controlul instanței se limitează la a verifica existența unei erori vădite de apreciere, „îndoiala operează în favoarea administrației”.

5. Încredere legitimă

În Hotărârea din 15 martie 2011, *Mioni/Comisia* (F-28/10, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), Tribunalul Funcției Publice a amintit că faptul că administrația a plătit unui funcționar prestații financiare, chiar timp de mai mulți ani, nu poate fi considerat în sine o asigurare precisă, necondiționată și concordantă, deoarece, într-o astfel de situație, orice decizie a administrației prin care s-ar refuza pentru viitor și, eventual, pentru trecut plata unor astfel de

prestații acordate în mod necuvenit persoanei în cauză ar încălca în mod sistematic principiul încrederii legitime și ar determina astfel, în mare măsură, pierderea efectului util al articolului 85 din statut referitor la restituirea plăților nedatorate.

6. Obligația de solitudine

Tribunalul Funcției Publice a stabilit, în Hotărârea din 17 februarie 2011, *Strack/Comisia* (F-119/07), și în Hotărârea din 15 septembrie 2011, *Esders/Comisia* (F-62/10), că obligațiile administrației care decurg din obligația de solitudine sunt considerabil sporite atunci când este vorba despre situația unui funcționar în cazul căruia este dovedit că îi este afectată sănătatea, fizică sau mentală. Într-o astfel de situație, administrația trebuie să aibă o atitudine deosebit de deschisă atunci când examinează cererile acestuia.

Cariera funcționarilor și a agenților

1. Concursuri

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea *Angioi/Comisia*, citată anterior, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că, atunci când necesitățile serviciului sau cele ale postului o impun, administrația poate în mod legitim să specifice, în cadrul unei proceduri de recrutare, limba sau limbile a căror cunoaștere aprofundată sau satisfăcătoare este necesară. Astfel, chiar dacă o asemenea condiție constituie *a priori* o discriminare bazată pe limbă care este în principiu interzisă de statut, aceasta poate fi justificată în mod obiectiv și rezonabil de un obiectiv legitim de interes general în cadrul politicii privind personalul. Or, necesitatea de a se asigura că membrii personalului dispun de cunoștințe lingvistice în raport cu limbile de comunicare internă din cadrul instituției reprezintă un astfel de obiectiv. În plus, există un raport rezonabil de proporționalitate între această cerință și obiectivul urmărit, întrucât nu se cere cunoașterea a mai mult de una dintre limbile de comunicare internă.

2. Anunțuri pentru ocuparea unor posturi vacante

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 28 iunie 2011, *AS/Comisia* (F-55/10, care face obiectul unui recurs la Tribunalul Uniunii Europene), Tribunalul Funcției Publice a stabilit că dispozițiile tranzitorii cuprinse în anexa XIII la statut care prevăd unele limitări în ceea ce privește cariera anumitor funcționari care făceau parte din fostele categorii C și D nu permit Comisiei să rezerve, numai pe această bază, anumite posturi funcționarilor menționați și, în consecință, să nu permită accesul la aceste posturi altor funcționari care au totuși același grad ca aceștia. Astfel, menținerea de către Comisie a unei distincții de principiu în ceea ce privește accesul la anumite posturi între funcționarii care au același grad și care fac parte din aceeași grupă de funcții nu este compatibilă cu unul dintre obiectivele reformei statutului din 2004, care consta în contopirea fostelor categorii B, C și D în cadrul unei singure grupe de funcții AST.

3. Promovări

a) Compararea meritelor

După ce a arătat că articolul 43 din statut nu impune întocmirea unui raport de evaluare decât o dată la doi ani și că statutul nu prevede că exercițiul de promovare trebuie să aibă aceeași periodicitate, Tribunalul Funcției Publice a stabilit, în Hotărârea din 10 noiembrie 2011, *Merhzaoui/Consiliul* (F-18/09), că statutul nu exclude posibilitatea ca o promovare să aibă loc fără ca AIPN să dispună de un raport de evaluare recent.

Pe de altă parte, în Hotărârea *AC/Consiliul*, citată anterior, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că, chiar dacă articolul 45 alineatul (1) din statut menționează rapoartele de evaluare, cunoașterea limbilor și nivelul responsabilităților exercitate ca fiind cele trei criterii principale care trebuie luate în considerare în cadrul analizei comparative a meritelor, acesta nu exclude însă luarea în considerare a altor elemente în cazul în care acestea pot oferi indicații în ceea ce privește meritele funcționarilor promovabili.

În cadrul aceleiași hotărâri, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că administrația beneficiază de o anumită marjă de manevră în ceea ce privește importanța pe care o acordă fiecăruia dintre cele trei criterii sus-menționate în raport cu celelalte două, articolul 45 alineatul (1) din statut neexcluzând posibilitatea de a pondera respectivele criterii, atunci când acest lucru este justificat.

În sfârșit, tot în cadrul aceleiași hotărâri, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că nu este contrar articolului 45 din statut să fie incluse în aprecierea meritelor funcționarilor numai limbile a căror utilizare reprezintă, ținând seama de cerințele reale ale serviciului, o valoare adăugată suficient de importantă pentru a fi considerată necesară pentru buna funcționare a acestuia.

b) Transfer interinstituțional în cursul exercițiului de promovare

În cauzele în care s-a pronunțat Hotărârea din 28 iunie 2011, *Mora Carrasco și alții/Parlamentul European* (F-128/10) și Ordonanța din 5 iulie 2011, *Alari/Parlamentul European* (F-38/11), Tribunalul Funcției Publice a stabilit că atunci când un funcționar ar putea fi promovat în cursul anului în care este transferat dintr-o instituție a Uniunii în alta, autoritatea competentă să decidă cu privire la promovarea sa este cea din cadrul instituției de origine. Astfel, articolul 45 din statut prevede că promovarea se efectuează „după o analiză comparativă a meritelor funcționarilor cu drept de promovare” și AIPN nu poate, în practică, să compare decât meritele din trecut ale funcționarilor, astfel încât trebuie să se compare meritele funcționarilor transferați cu cele ale funcționarilor care le erau încă colegi în cursul anului anterior transferului acestora, apreciere care nu poate fi realizată în mod valabil decât de instituția de origine.

Regimul financiar și prestațiile de asigurări sociale ale funcționarului

1. Concediul anual

Potrivit articolului 4 primul paragraf din anexa V la statut, dreptul la concediul corespunzător unui an calendaristic trebuie, în principiu, exercitat în cursul respectivului an. Rezultă de asemenea din această dispoziție că un funcționar are dreptul să raporteze toate zilele de concediu neefectuat din cursul unui an calendaristic în anul calendaristic următor în cazul în care nu și-a putut epuiza concediul anual din motive impuse de cerințele de serviciu.

Bazându-se pe articolul 7 alineatul (1) din Directiva 2003/88⁷, care, în conformitate cu articolul 1e alineatul (2) din statut, este aplicabilă instituțiilor, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că și alte motive, chiar dacă nu sunt impuse de cerințele de serviciu, pot justifica reportarea tuturor zilelor de concediu neefectuat. Tribunalul a considerat că suntem în prezența unor astfel de motive în special atunci când un funcționar, care a fost absent din motive de boală întregul an calendaristic sau o parte din acesta, a fost lipsit din această cauză de posibilitatea de a-și exercita dreptul la concediu (Hotărârea din 25 mai 2011, *Bombín Bombín/Comisia*, F-22/10).

⁷ A se vedea nota de subsol 6.

În același sens Tribunalul Funcției Publice a stabilit că un funcționar a cărui incapacitate de muncă îl împiedicase să epuizeze concediul anual la care avea dreptul nu putea fi lipsit, la momentul încetării raporturilor de muncă, de posibilitatea de a beneficia de o indemnizație financiară pentru concediul anual neefectuat (Hotărârea din 15 martie 2011, *Strack/Comisia*, citată anterior).

2. Asigurări sociale

În Hotărârea din 28 septembrie 2011, *Allen/Comisia* (F-23/10), Tribunalul Funcției Publice a amintit că, potrivit dispozițiilor generale de aplicare referitoare la rambursarea cheltuielilor medicale, recunoașterea existenței unei boli grave necesită îndeplinirea a patru criterii cumulative. Cu toate acestea, întrucât dispozițiile menționate instituie o relație de interdependență între aceste criterii, aprecierea efectuată cu ocazia examenului medical cu privire la unul dintre acestea este de natură să influențeze aprecierea celorlalte. Prin urmare, chiar dacă unul dintre criterii poate părea că nu este îndeplinit atunci când este examinat în mod izolat, în urma examinării sale în raport cu aprecierea efectuată în ceea ce privește celelalte criterii se poate ajunge la concluzia inversă, și anume că respectivul criteriu este îndeplinit. În consecință, medicul consultant sau consiliul medical nu se poate limita să examineze un singur criteriu, ci trebuie să efectueze o examinare concretă și detaliată a stării de sănătate a persoanei în cauză, care să țină seama în mod global de cele patru criterii sus-menționate. O astfel de examinare este cu atât mai mult necesară dat fiind că procedura prevăzută în materia recunoașterii existenței unei boli grave nu prezintă același nivel al garanțiilor referitoare la echilibrul dintre părți precum procedurile prevăzute la articolul 73 (care privește bolile profesionale și accidentele) și la articolul 78 (care privește invaliditatea) din statut.

Drepturile și obligațiile funcționarului

În Hotărârea *AS/Comisia*, citată anterior, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că utilizarea unor documente protejate de secretul medical în susținerea unei cauze de inadmisibilitate bazate pe lipsa interesului de a exercita acțiunea constituia o ingerință a unei autorități publice în dreptul reclamantei la respectarea vieții private și că această ingerință nu urmărea niciunul dintre obiectivele enumerate în mod limitativ în paragraful 2 al articolului 8 din Convenția europeană a drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”), în special în măsura în care litigiul nu se referea la legalitatea unei decizii cu caracter medical.

Pe de altă parte, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 5 iulie 2011, *V/Parlamentul European* (F-46/09), Tribunalul Funcției Publice a stabilit că transferul către un terț, inclusiv către o altă instituție, al unor date referitoare la starea de sănătate a unei persoane, colectate de o instituție, constituie în sine o ingerință în viața privată a acesteia, indiferent de utilizarea ulterioară a informațiilor astfel comunicate. Cu toate acestea, Tribunalul Funcției Publice a amintit că pot fi instituite restricții ale drepturilor fundamentale, cu condiția ca acestea să răspundă efectiv unor obiective de interes general și să nu constituie, față de scopul urmărit, o intervenție disproporționată și intolerabilă care ar aduce atingere însuși conținutului dreptului protejat. În această privință, Tribunalul Funcției Publice a considerat că trebuie folosite ca element de referință condițiile prevăzute de articolul 8 paragraful 2 din CEDO.

Punând în balanță interesul Parlamentului European de a se asigura că recrutează o persoană aptă să exercite atribuțiile care îi vor fi încredințate și gravitatea atingerii aduse dreptului persoanei în cauză la respectarea vieții sale private, Tribunalul Funcției Publice a considerat că, deși examenul de angajare urmărește un interes legitim al instituțiilor Uniunii, care trebuie să fie în măsură să își îndeplinească sarcinile, acest interes nu justifică realizarea unui transfer de date deosebit de sensibile, precum datele medicale, de la o instituție la alta fără consimțământul persoanei interesate.

În cadrul aceleiași hotărâri, Tribunalul Funcției Publice a stabilit în continuare că fusese încălcat Regulamentul nr. 45/2001⁸. Astfel, Tribunalul a considerat că datele personale în cauză fuseseră prelucrate în alte scopuri decât cele pentru care fuseseră colectate, și aceasta fără ca modificarea scopului să fi fost permisă expres de normele interne ale Comisiei sau de cele ale Parlamentului European. Tribunalul a constatat de asemenea că nu a fost demonstrat că transferul datelor fusese necesar pentru a permite respectarea obligațiilor și a drepturilor specifice ale Parlamentului European în materie de drept al muncii, întrucât acesta din urmă ar fi putut să invite reclamanta să îi furnizeze ea însăși informații privind istoricul ei medical sau să solicite realizarea examenelor medicale necesare de către propriile servicii.

Litigii privind contractele

1. Încheierea unui al doilea act adițional la un contract pe perioadă determinată reglementat de articolul 2 litera (a) din Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii Europene (denumit în continuare „RAA”)

În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Tribunalului Funcției Publice din 13 aprilie 2011, *Scheefers/Parlamentul European* (F-105/09), reclamanta fusese angajată pentru o perioadă determinată ca agent temporar în conformitate cu articolul 2 litera (a) din RAA. Acest contract de muncă fusese prelungit printr-un prim act adițional și, apoi, printr-un al doilea, care îl „anul[ase] și [îl] înlocui[se]” pe primul în vederea prelungirii contractului persoanei interesate pentru o nouă perioadă determinată. Or, potrivit articolului 8 primul paragraf din RAA, contractul de muncă al unui agent temporar întemeiat pe articolul 2 litera (a) din regimul menționat nu poate fi prelungit pe o perioadă determinată decât o singură dată, întrucât „[o]rice prelungire ulterioară a acestui contract de muncă se face pe perioadă nedeterminată”.

Tribunalul Funcției Publice a stabilit mai întâi, în lumina Directivei 1999/70⁹ și a clauzelor acordului-cadru anexat la aceasta, că trebuie să se dea articolului 8 primul paragraf sus-menționat o interpretare care să îi asigure o sferă de aplicare largă și că trebuie ca acesta să fie strict aplicat. Pe această bază, Tribunalul Funcției Publice a apreciat că trebuia să se considere că contractul reclamantei făcuse obiectul a două prelungiri, și aceasta indiferent de formula utilizată în cadrul celui de al doilea act adițional. În consecință, Tribunalul a ajuns la concluzia că acest act adițional trebuia să fie recalificat de drept ca fiind un contract pe perioadă nedeterminată doar prin voința legiuitorului și că expirarea termenului stabilit în acesta din urmă nu putea conduce la încetarea efectelor contractului reclamantei.

În final, Tribunalul Funcției Publice a stabilit că decizia prin care s-a „confirmat” că contractul urma să își înceteze efectele la expirarea termenului stabilit în cel de al doilea act adițional a modificat în mod distinct situația juridică a persoanei interesate, astfel cum decurgea din articolul 8 primul paragraf din RAA, și constituia un act care lezează adoptat cu încălcarea acestei dispoziții.

⁸ Regulamentul (CE) nr. 45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 privind protecția persoanelor fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile și organele comunitare și privind libera circulație a acestor date (JO 2001, L 8, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 30, p. 142).

⁹ Directiva 1999/70/CE a Consiliului din 28 iunie 1999 privind acordul-cadru cu privire la munca pe durată determinată, încheiat între CES, UNICE și CEEP (JO L 175, p. 43, Ediție specială, 05/vol. 5, p. 129).

2. Încheierea unui contract pe perioadă nedeterminată care cuprindea o clauză de reziliere în cazul nepromovării unui concurs

În Hotărârea *Bennett și alții/OAPI*, citată anterior, Tribunalul Funcției Publice a constatat că o clauză care permitea rezilierea unui contract în cazul în care agentul în cauză nu era înscris pe o listă de rezervă întocmită în urma unui concurs general nu permitea calificarea acestui contract drept contract pe perioadă nedeterminată, deoarece durata unui contract – astfel cum reiese din clauza 3 alineatul (1) din acordul-cadru pus în aplicare prin Directiva 1999/70 – poate fi stabilită nu numai prin „împlinirea [unui] termen”, ci și prin „îndeplinirea unei sarcini determinate sau producerea unui eveniment determinat”, precum întocmirea unei liste de rezervă a unui concurs.

3. Neprelungirea unui contract

Tribunalul Funcției Publice a stabilit, în Ordonanța din 15 aprilie 2011, *Daake/OAPI* (F-72/09 și F-17/10), că, chiar dacă o scrisoare care nu face decât să amintească prevederile unui contract referitoare la data expirării sale și care nu conține niciun element nou în raport cu respectivele prevederi nu constituie un act care lezează, decizia de a nu prelungi un contract care poate fi prelungit constituie în schimb un act care lezează, care este distinct de contractul în cauză și care poate face obiectul unei acțiuni. Astfel, o asemenea decizie, care este adoptată în urma unei reexaminări a interesului serviciului și a situației persoanei în cauză, conține un element nou în raport cu contractul inițial și nu poate fi considerată ca fiind o decizie care nu face decât să îl confirme pe acesta din urmă.

Răspundere extracontractuală a instituțiilor

Tribunalul Funcției Publice a extins jurisprudența potrivit căreia răspunderea pentru un prejudiciu trebuie împărțită atunci când acesta este provocat atât ca urmare a unei fapte ilicite a unei instituții, cât și ca urmare a unei fapte ilicite a victimei la situațiile în care culpa era împărțită între o instituție și un terț (Hotărârea *Missir Mamachi di Lusignano/Comisia*, citată anterior).

B – Compunerea Tribunalului Funcției Publice

(Ordinea protocolară la 7 octombrie 2011)

De la stânga la dreapta:

Domnul judecător R. Barents; doamna judecător I. Boruta; domnul H. Kreppel, președinte de cameră; domnul S. Van Raepenbusch, președintele Tribunalului; doamna M. I. Rofes i Pujol, președinte de cameră; domnii judecători E. Perillo și K. Bradley; doamna grefier W. Hakenberg

1. Membrii Tribunalului Funcției Publice

(în ordinea intrării în funcție)

Paul J. Mahoney

născut în 1946; studii juridice (Master of Arts, Universitatea din Oxford, 1967; Master of Laws, University College London, 1969); lector la University College London (1967-1973); barrister (Londra, 1972-1974); administrator, administrator principal la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (1974-1990); profesor de drept invitat la Universitatea Saskatchewan, Saskatoon, Canada (1988); șef al personalului la Consiliul Europei (1990-1993); șef de secție (1993-1995), grefier adjunct (1995-2001), grefierul Curții Europene a Drepturilor Omului (2001-septembrie 2005); președintele Tribunalului Funcției Publice între 6 octombrie 2005 și 6 octombrie 2011.

Sean Van Raepenbusch

născut în 1956; licențiat în drept (Universitatea Liberă din Bruxelles, 1979); diplomă specială de licență în drept internațional (Bruxelles, 1980); doctor în drept (1989); responsabil al Serviciului juridic din cadrul Société anonyme du canal et des installations maritimes din Bruxelles (1979-1984); funcționar la Comisia Comunităților Europene (Direcția Generală Afaceri Sociale, 1984-1988); membru al Serviciului Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1988-1994); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1994-2005); titular de curs la Centrul Universitar din Charleroi (drept social internațional și european, 1989-1991), la Universitatea din Mons-Hainaut (drept european, 1991-1997), la Universitatea din Liège (dreptul funcției publice europene, 1989-1991; dreptul instituțional al Uniunii Europene, 1995-2005; drept social european, 2004-2005); numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului social european și al dreptului constituțional al Uniunii Europene; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005; președintele Tribunalului Funcției Publice începând cu data de 7 octombrie 2011.

Horstpeter Kreppel

născut în 1945; studii universitare la Berlin, la München și la Frankfurt am Main (1966-1972); primul examen de stat (1972); magistrat stagiar la Frankfurt am Main (1972-1973 și 1974-1975); Colegiul Europei din Bruges (1973-1974); al doilea examen de stat (Frankfurt am Main, 1976); angajat la Biroul Federal al Forței de Muncă și avocat (1976); judecător la Tribunalul pentru Litigii de Muncă (landul Hessa, 1977-1993); lector la Fachhochschule für Sozialarbeit din Frankfurt am Main și la Verwaltungsfachhochschule din Wiesbaden (1979-1990); expert național la Serviciul Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1993-1996 și 2001-2005); atașat pentru afaceri sociale la Ambasada Republicii Federale Germania la Madrid (1996-2001); judecător la Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Frankfurt am Main (februarie septembrie 2005); judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Irena Boruta

născută în 1950; licențiată în drept a Universității din Wrocław (1972), doctor în drept (Łódź, 1982); avocat, membru al Baroului Republicii Polone (din 1977); cercetător invitat (Universitatea Paris X, 1987-1988; Universitatea din Nantes, 1993-1994); expert al „Solidarnosc” (1995-2000); profesor de dreptul muncii și de drept social european la Universitatea din Łódź (1997-1998 și 2001-2005), profesor agregat la Școala Superioară de Comerț din Varșovia (2002), profesor de dreptul muncii și al securității sociale la Universitatea „Cardinal Stefan Wyszyński” din Varșovia (2002-2005); viceministru al muncii și al afacerilor sociale (1998-2001); membru al Comitetului de negociatori pentru aderarea Republicii Polone la Uniunea Europeană (1998-2001); reprezentant al guvernului polonez pe lângă Organizația Internațională a Muncii (1998-2001); autor al mai multor lucrări în domeniul dreptului muncii și al dreptului social european; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2005.

Haris Tagaras

născut în 1955; licențiat în drept (Universitatea din Salonic, 1977); diplomă specială de licență în drept european (Institutul de Studii Europene al Universității Libere din Bruxelles, 1980); doctor în drept (Universitatea din Salonic, 1984); jurist-lingvist la Consiliul Comunităților Europene (1980-1982); cercetător la Centrul de Drept Economic Internațional și European din Salonic (1982-1984); administrator la Curtea de Justiție a Comunităților Europene și la Comisia Comunităților Europene (1986-1990); profesor de drept comunitar, de drept internațional privat și de drepturile omului la Universitatea Panteion din Atena (din 1990); colaborator extern pentru afaceri europene la Ministerul Justiției și membru al Comitetului permanent al Convenției de la Lugano (1991-2004); membru al Comisiei Naționale de Concurență (1999-2005); membru al Comisiei Naționale a Poștei și Telecomunicațiilor (2000-2002); membru al Baroului din Salonic, avocat pe lângă Curtea de Casație; membru fondator al Uniunii Avocaților din Europa (UAE); membru asociat al Academiei Internaționale de Drept Comparat; judecător la Tribunalul Funcției Publice între 6 octombrie 2005 și 6 octombrie 2011.

Stéphane Gervasoni

născut în 1967; licențiat al Institutului de Studii Politice din Grenoble (1988) și al Școlii Naționale de Administrație (1993); membru al Consiliului de Stat (Secția de contencios, 1993-1997, Secția socială, 1996-1997, maître des requêtes, 1996-2008, consilier principal din 2008); conferențiar universitar la Institutul de Studii Politice din Paris (1993-1995); comisar al guvernului pe lângă Comisia specială de casație în materie de pensii (1994-1996); consilier juridic la Ministerul Funcției Publice și la Primăria Parisului (1995-1997); secretar general la prefectura departamentului Yonne, subprefect al arondismentului Auxerre (1997-1999); secretar general la prefectura departamentului Savoie, subprefect al arondismentului Chambéry (1999-2001); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (septembrie 2001-septembrie 2005); membru titular al Comisiei de recurs din cadrul NATO (2001-2005); judecător la Tribunalul Funcției Publice între 6 octombrie 2005 și 6 octombrie 2011.

Maria Isabel Rofes i Pujol

născută în 1956; studii de drept (licenciatura en derecho, Universitatea din Barcelona, 1981); specializare în comerțul internațional (Mexic, 1983); studii privind integrarea europeană (Camera de Comerț din Barcelona, 1985) și privind dreptul comunitar (Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1986); funcționar în cadrul Generalitat de Catalunya (membru al Serviciului juridic al Ministerului Industriei și Energiei, aprilie 1984-august 1986); membru în Baroul din Barcelona (1985-1987); administrator și apoi administrator principal în cadrul Diviziei cercetare și documentare a Curții de Justiție a Comunităților Europene (1986-1994); referent juridic la Curtea de Justiție (cabinetul avocatului general Ruiz Jarabo Colomer, ianuarie 1995-aprilie 2004; cabinetul domnului judecător Lohmus, mai 2004-august 2009); titularul cursului de contencios comunitar la Facultatea de Drept (Universitat Autònoma din Barcelona, 1993-2000); numeroase lucrări publicate și cursuri în materia dreptului social european; membru al Camerei de recurs a Oficiului Comunitar pentru Soiuri de Plante (2006-2009); judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 7 octombrie 2009.

Ezio Perillo

născut în 1950; licențiat în drept și avocat în cadrul Baroului din Padova; asistent și ulterior cercetător în drept civil și comparat la Facultatea de Drept a Universității din Padova (1977-1982); titular de curs în materia dreptului comunitar la Colegiul European din Parma (1990-1998) și la facultățile de drept din Padova (1985-1987), din Macerata (1991-1994), din Napoli (1995) și la Universitatea de studii din Milano (2000-2001); membru al comitetului științific al „Master in European integration” din cadrul Universității din Padova; funcționar la Curtea de Justiție, Direcția bibliotecă, cercetare și documentare (1982-1984); referent juridic în cadrul cabinetului avocatului general Mancini (1984-1988); consilier juridic al secretarului general al Parlamentului European, Enrico Vinci (1988-1993); tot în cadrul acestei instituții: șef de divizie la Serviciul juridic (1995-1999); director al Direcției de afaceri legislative și de concilieri, de relații interinstituționale și de relații cu parlamentele naționale (1999-2004); director al Direcției de relații externe (2004-2006); director al Direcției de afaceri legislative din cadrul Serviciului juridic (2006-2011); autor al mai multor publicații în dreptul civil italian și în dreptul Uniunii Europene; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2011.

René Barents

născut în 1951; licențiat în drept, licență specială în economie (Universitatea Erasmus din Rotterdam, 1973); doctor în drept (Universitatea din Utrecht, 1981); cercetător în drept european și în drept economic internațional (1973-1974) și conferențiar în drept european și în drept economic la Institutul „Europa” al Universității din Utrecht (1974-1979) și la Universitatea din Leyden (1979-1981); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1981-1986), apoi șef al Unității de drepturi statutare la Curtea de Justiție (1986-1987); membru al Serviciului Juridic al Comisiei Comunităților Europene (1987-1991); referent juridic la Curtea de Justiție (1991-2000); șef de divizie (2000-2009), apoi director al Direcției „Cercetare și documentare” din cadrul Curții de Justiție a Uniunii Europene (2009-2011); profesor titular (1988-2003) și profesor de onoare (începând cu 2003) în drept european la Universitatea din Maastricht; consilier la Curtea de Apel din 's-Hertogenbosch (1993-2011); membru al Academiei Regale de Științe a Țărilor de Jos (începând cu 1993); numeroase publicații în materie de drept european; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2011.

Kieran Bradley

născut în 1957; licențiat în drept (Trinity College, Dublin, 1975-1979); cercetător asistent în cadrul biroului senatorului Mary Robinson (1978-1979 și 1980); bursă de studii „Pádraig Pearse” la Colegiul Europei (Bruges, 1979); studii postuniversitare de drept european la Colegiul Europei (1979-1980); master în drept la Universitatea din Cambridge (1980-1981); stagiar la Parlamentul European (Luxemburg, 1981); administrator la Secretariatul comisiei juridice a Parlamentului European (Luxemburg, 1981-1988); membru al Serviciului juridic al Parlamentului European (Bruxelles, 1988-1995); referent juridic la Curtea de Justiție (1995-2000); conferențiar în drept european la Harvard Law School (2000); membru al Serviciului juridic al Parlamentului European (2000-2003), apoi șef de unitate (2003-2011) și director (2011); autor a numeroase publicații; judecător la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 6 octombrie 2011.

Waltraud Hakenberg

născută în 1955; studii juridice la Regensburg și la Geneva (1974-1979); primul examen de stat (1979); studii postuniversitare de drept comunitar la Colegiul Europei din Bruges (1979-1980); magistrat stagiar la Regensburg (1980-1983); doctor în drept (1982); al doilea examen de stat (1983); avocat la München și la Paris (1983-1989); funcționar la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (1990-2005); referent juridic la Curtea de Justiție a Comunităților Europene (cabinetul domnului judecător Jann, 1995-2005); funcții didactice în cadrul mai multor universități din Germania, Austria, Elveția și Rusia; profesor onorific al Universității din Saar (din 1999); membru în diverse comitete, asociații și comisii juridice; numeroase lucrări publicate în domeniul dreptului și al contenciosului comunitar; grefier la Tribunalul Funcției Publice începând cu data de 30 noiembrie 2005.

2. Modificări în compunerea Tribunalului Funcției Publice în anul 2011

După înnoirea parțială a membrilor Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene, domnul Sean Van Raepenbusch, judecător la Tribunal începând cu 6 octombrie 2005, a fost ales președinte al Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene pentru perioada cuprinsă între 7 octombrie 2011 și 30 septembrie 2014.

Ședința solemnă din 6 octombrie 2011

Ca urmare a expirării mandatelor domnilor Stéphane Gervasoni, Paul J. Mahoney și Haris Tagaras, Consiliul Uniunii Europene a numit, prin decizia din 18 iulie 2011, în calitate de judecători la Tribunalul Funcției Publice a Uniunii Europene, pentru perioada cuprinsă între 1 octombrie 2011 și 30 septembrie 2017, pe domnii René Barents, Kieran Bradley și Ezio Perillo.

Mandatul doamnei Waltraud Hakenberg, grefier al Tribunalului Funcției Publice a Uniunii Europene începând cu 30 noiembrie 2005, care expira la 29 noiembrie 2011, a fost înnoit la 10 octombrie 2011 pentru perioada cuprinsă între 30 noiembrie 2011 și 29 noiembrie 2017.

3. Ordinea protocolară

de la 1 ianuarie 2011 până la 6 octombrie 2011

Domnul P. MAHONEY, președintele Tribunalului
Domnul H. TAGARAS, președinte de cameră
Domnul S. GERVASONI, președinte de cameră
Domnul H. KREPPEL, judecător
Doamna I. BORUTA, judecător
Domnul S. VAN RAEPENBUSCH, judecător
Doamna M. I. ROFES i PUJOL, judecător

Doamna W. HAKENBERG, grefier

de la 7 octombrie 2011 la 31 decembrie 2011

Domnul S. VAN RAEPENBUSCH, președintele
Tribunalului
Domnul H. KREPPEL, președinte de cameră
Doamna M. I. ROFES i PUJOL, președinte de
cameră
Doamna I. BORUTA, judecător
Domnul E. PERILLO, judecător
Domnul R. BARENTS, judecător
Domnul K. BRADLEY, judecător

Doamna W. HAKENBERG, grefier

4. Foști membri ai Tribunalului Funcției Publice

Kanninen Heikki (2005-2009)

Tagaras Haris (2005-2011)

Gervasoni Stéphane (2005-2011)

Președinte

Mahoney Paul J. (2005-2011)

C – Statistici judiciare ale Tribunalului Funcției Publice

Activitatea generală a Tribunalului Funcției Publice

1. Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol (2007-2011)

Cauze introduse

2. Procentajul cauzelor pentru fiecare dintre instituțiile pârâte principale (2007-2011)
3. Limba de procedură (2007-2011)

Cauze soluționate

4. Hotărâri și ordonanțe – Completul de judecată (2011)
5. Soluția (2011)
6. Măsuri provizorii (2007-2011)
7. Durata procedurilor exprimată în luni (2011)

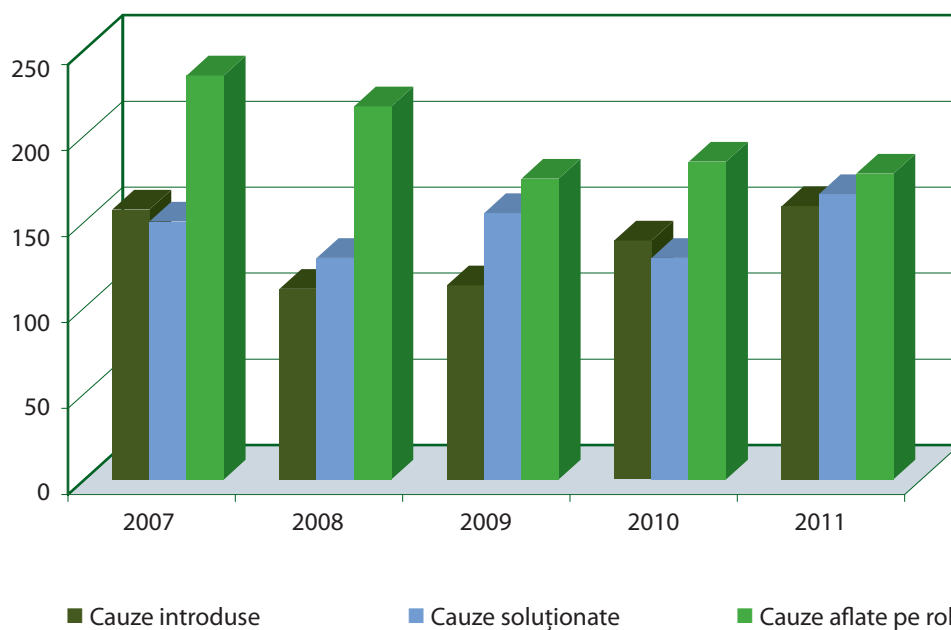
Cauze aflate pe rol la 31 decembrie

8. Completul de judecată (2007-2011)
9. Numărul de reclamanți (2011)

Diverse

10. Deciziile Tribunalului Funcției Publice care au făcut obiectul unui recurs la Tribunal (2007-2011)
11. Soluțiile pronunțate în recursurile în fața Tribunalului (2007-2011)

1. **Activitatea generală a Tribunalului Funcției Publice** **Cauze introduse, cauze soluționate, cauze aflate pe rol** **(2007-2011)**

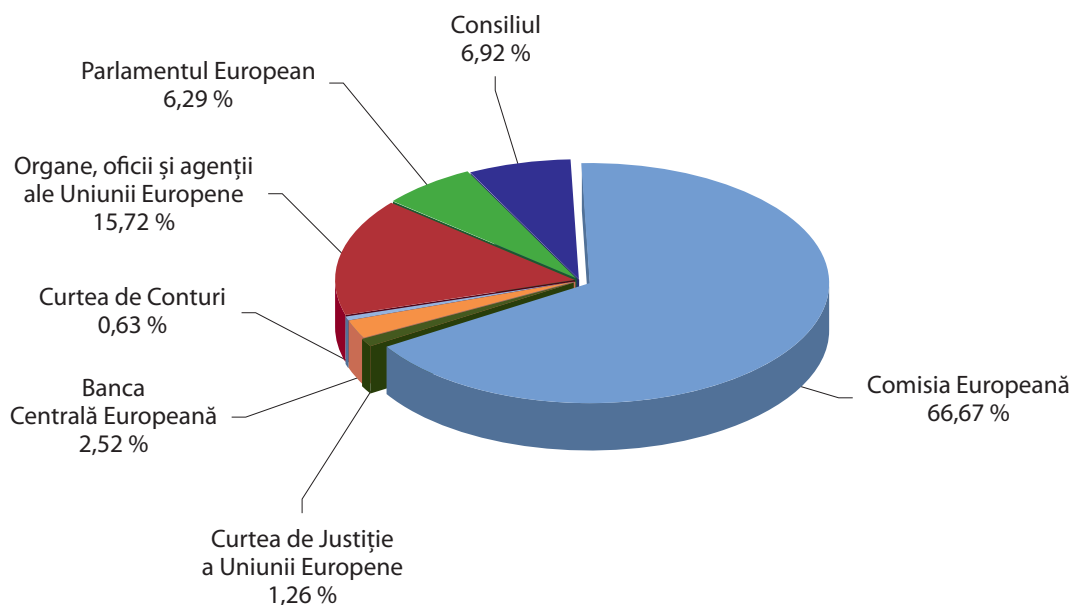
	2007	2008	2009	2010	2011
Cauze introduse	157	111	113	139	159
Cauze soluționate	150	129	155	129	166
Cauze aflate pe rol	235	217	175	185	178 ¹

Cifrele menționate (cifre brute) indică numărul total de cauze, independent de reunirile pentru motive de conexitate (un număr de cauză = o cauză).

¹ Dintre care 6 cauze suspendate.

2. Cauze introduse – Procentajul cauzelor pentru fiecare dintre instituțiile pârâte principale (2007-2011)

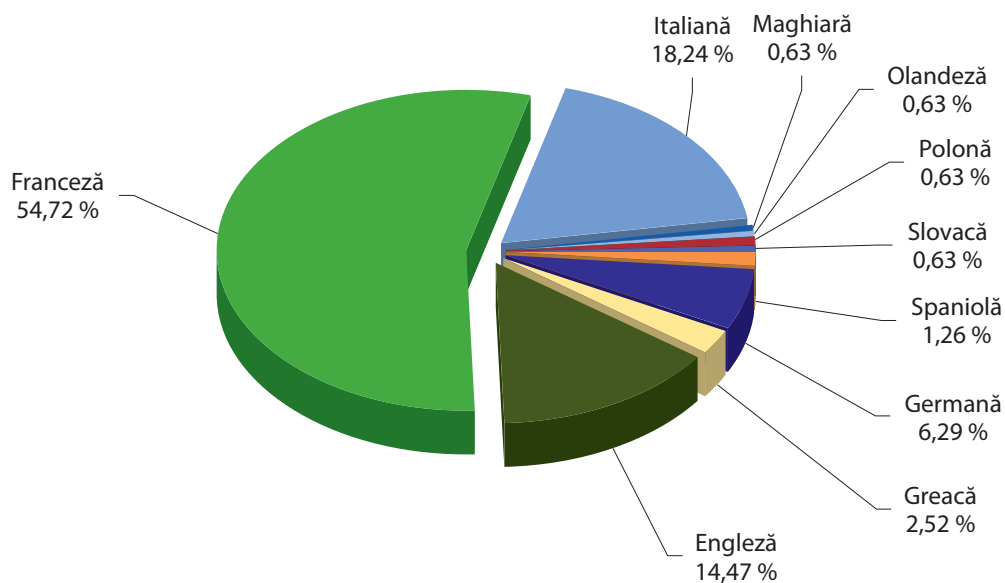
Procentaj din numărul cauzelor introduse în 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Parlamentul European	15,29 %	14,41 %	8,85 %	9,35 %	6,29 %
Consiliul	4,46 %	4,50 %	11,50 %	6,47 %	6,92 %
Comisia Europeană	63,69 %	54,95 %	47,79 %	58,99 %	66,67 %
Curtea de Justiție a Uniunii Europene	3,82 %		2,65 %	5,04 %	1,26 %
Banca Centrală Europeană	1,27 %	2,70 %	4,42 %	2,88 %	2,52 %
Curtea de Conturi	2,55 %	5,41 %	0,88 %		0,63 %
Organe, oficii și agenții ale Uniunii Europene	8,92 %	18,02 %	23,89 %	17,27 %	15,72 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

3. Cauze introduse – Limba de procedură (2007-2011)

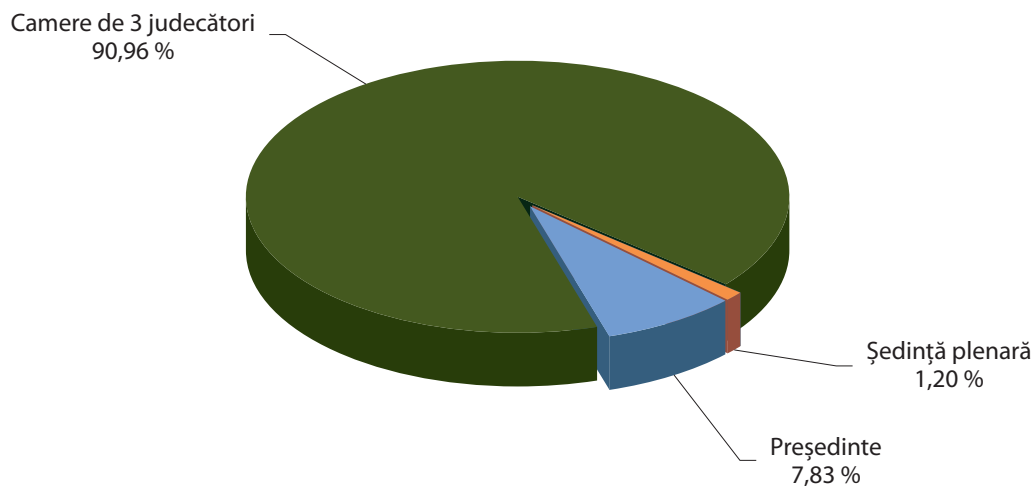
Repartizarea pe anul 2011

Limba de procedură	2007	2008	2009	2010	2011
Bulgară	2				
Spaniolă	2	1	1	2	2
Cehă			1		
Germană	17	10	9	6	10
Greacă	2	3	3	2	4
Engleză	8	5	8	9	23
Franceză	101	73	63	105	87
Italiană	17	6	13	13	29
Lituaniană	2	2			
Maghiară	1	1			1
Olandeză	4	8	15	2	1
Polonă		1			1
Portugheză		1			
Română	1				
Slovacă					1
Total	157	111	113	139	159

Limba de procedură indică limba în care cauza a fost introdusă, iar nu limba maternă sau cetățenia reclamantului.

4. Cauze soluționate – Hotărâri și ordonanțe – Completul de judecată (2011)

	Hotărâri	Ordonanțe de radiere ca urmare a unei soluționări amiabile ¹	Alte ordonanțe prin care se finalizează judecata	Total
Ședință plenară	1		1	2
Președinte			13	13
Camere de 3 judecători	75	8	68	151
Judecător unic				
Total	76	8	82	166

¹ În cursul anului 2011 s-au înregistrat alte 13 încercări de soluționare amiabilă la inițiativa Tribunalului Funcției Publice, care au rămas fără rezultat.

5. Cauze soluționate – Soluția (2011)

	Hotărâri			Ordonanțe				Total
	Acțiuni admise în întregime	Acțiuni admise în parte	Acțiuni respinse în întregime, nepronunțare asupra fondului	Acțiuni/Cereri [în mod vădit] inadmisibile sau nefondate	Soluționări amiabile ca urmare a intervenției completului de judecată	Radiere pentru alt motiv, nepronunțare asupra fondului sau trimitere	Cereri admise în tot sau în parte (proceduri speciale)	
Altele	1	1	10	20	1	4	6	43
Asigurări sociale/Boală profesională/ Accidente		3	5	5				13
Concurs			1	1		2		4
Condiții de muncă/Concedii		1	3					4
Evaluare/Promovare	1	4	15	7	5	6		38
Pensii și prestații de invaliditate			2	1		1		4
Proceduri disciplinare			1	2	1			4
Recrutare/Numire/Încadrare în grad	1	3	9	3		1		17
Remunerație și despăgubiri	1	1	6	5	1	17		31
Repartizare/Schimbare a repartizării	1	1	2					4
Reziliere sau neprelungire a contractului unui agent	2	1		1				4
Total	7	15	54	45	8	31	6	166

6. Măsurile provizorii (2007-2011)

Proceduri finalizate privind măsurile provizorii		Soluția		
		Admitere în tot sau în parte	Respingere	Radiere
2007	4		4	
2008	4		4	
2009	1	1		
2010	6		4	2
2011	7		4	3
Total	22	1	16	5

7. Cauze soluționate – Durata procedurilor exprimată în luni (2011)

		Durata întregii proceduri	Durata procedurii, durata unei eventuale suspendări nefind inclusă
Hotărâri		Durata medie	Durata medie
Cauze introduse la Tribunalul Funcției Publice	73	21,0	18,6
Cauze introduse inițial la Tribunal ¹	3	73,7	57,7
Total	76	23,1	20,1

		Durata întregii proceduri	Durata procedurii, durata unei eventuale suspendări nefind inclusă
Ordonanțe		Durata medie	Durata medie
Cauze introduse la Tribunalul Funcției Publice	89	11,9	9,0
Cauze introduse inițial la Tribunal ¹	1	18,5	18,5
Total	90	12,0	9,1

TOTAL GENERAL	166	17,1	14,2
----------------------	------------	-------------	-------------

Duratele sunt exprimate în luni și în zecimi de lună.

¹ La începutul activității Tribunalului Funcției Publice, Tribunalul a transferat acestuia 118 cauze.

8. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Completul de judecată (2007-2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Ședință plenară	3	5	6	1	
Președinte	3	2	1	1	1
Camere de 3 judecători	206	199	160	179	156
Judecător unic					2
Cauze încă nerepartizate	23	11	8	4	19
Total	235	217	175	185	178

9. Cauze aflate pe rol la 31 decembrie – Numărul de reclamanți

Cauzele aflate pe rol care reunesc cel mai mare număr de reclamanți în 2011

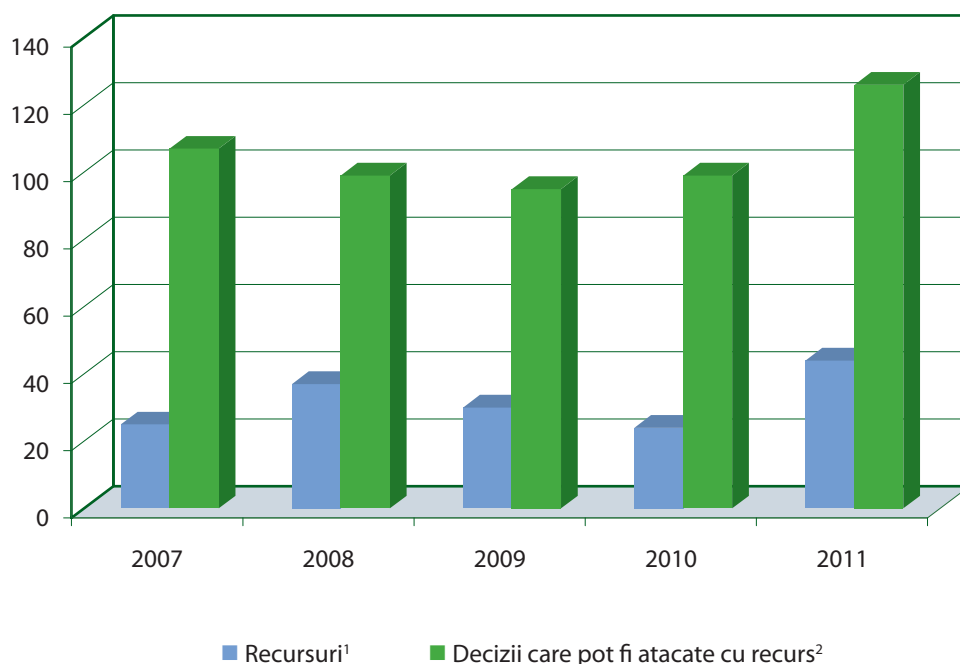
Numărul de reclamanți	Domenii
535 (2 cauze)	Statut – Remunerație – Ajustarea anuală a remunerațiilor și a pensiilor funcționarilor și ale celorlalți agenți – Articolele 64, 65 și 65a din statut și anexa XI la acesta – Regulamentul (UE) nr. 1239/2010 al Consiliului din 20 decembrie 2010 – Coeficient corector – Funcționari repartizați la Ispra
169	Statut – Personalul BCE – Reforma sistemului de pensii
34	Statut – BEI – Pensii – Reforma sistemului de pensii
25	Statut – Promovare – Exercițiile de promovare 2010 și 2011 – Stabilire a pragurilor de promovare
20 (6 cauze)	Statut – Remunerație – Alocații familiale – Alocație școlară – Condiții de acordare
19	Statut – Comitetul pentru personal al Parlamentului European – Alegeri – Nereguli în procesul electoral
13	Statut – Agent auxiliar – Agent temporar – Condiții de angajare – Durata contractului
10	Statut – Agent contractual – Agent temporar – Condiții de angajare – Durata contractului
6 (2 cauze)	Statut – Promovare – Exercițiul de promovare 2010 – Analiză comparativă a meritelor – Decizie de a nu îl promova pe reclamant
5 (5 cauze)	Statut – Promovare – Exercițiul de promovare 2008 – Decizie de a nu îl promova pe reclamant

Termenul „statut” se referă la Statutul funcționarilor Uniunii Europene și la Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii.

Numărul total de reclamanți în toate cauzele aflate pe rol (2007-2011)

	Totalul reclamanților	Totalul cauzelor aflate pe rol
2007	1 267	235
2008	1 161	217
2009	461	175
2010	812	185
2011	1 006	178

10. Diverse – Deciziile Tribunalului Funcției Publice care au făcut obiectul unui recurs la Tribunal (2007-2011)

	Recursuri ¹	Decizii care pot fi atacate cu recurs ²	Procentajul recursurilor ³	Procentajul recursurilor, inclusiv soluționările amiable ⁴
2007	25	107	23,36 %	21,93 %
2008	37	99	37,37 %	34,91 %
2009	30	95	31,58 %	30,93 %
2010	24	99	24,24 %	21,62 %
2011	44	126	34,92 %	32,84 %

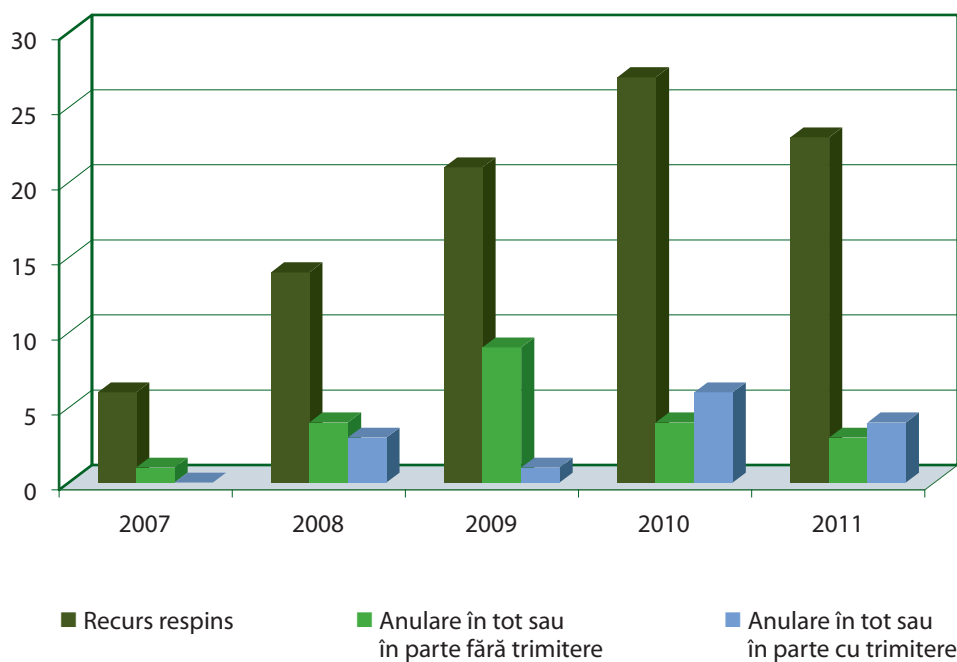
¹ Deciziile atacate cu recurs de mai multe părți sunt luate în considerare numai o singură dată. În anul 2007, două decizii au făcut obiectul a câte două recursuri fiecare; în 2011, o decizie a făcut obiectul a două recursuri.

² Hotărâri, ordonanțe – prin care acțiunea este respinsă ca inadmisibilă, vădit inadmisibilă sau vădit nefondată, ordonanțe privind măsuri provizorii, de nepronunțare asupra fondului sau de respingere a intervenției – pronunțate sau adoptate în cursul anului de referință.

³ Acest procent poate să nu corespundă, pentru un anumit an, deciziilor care pot fi atacate cu recurs pronunțate în anul de referință, în măsura în care termenul de recurs poate să curgă de-a lungul a doi ani calendaristici.

⁴ Tribunalul Funcției Publice încearcă, urmând îndemnul legiuitorului, să faciliteze soluționarea amiabilă a litigiilor. Un anumit număr de cauze sunt finalizate în acest mod în fiecare an. Aceste cauze nu duc la pronunțarea unor „decizii care pot fi atacate cu recurs”, în funcție de care se calculează în mod tradițional, în cadrul raportului anual, „procentajul recursurilor”, în special pentru Curte și pentru Tribunal. Or, în măsura în care se poate considera că „procentajul recursurilor” exprimă „rata de contestare” a deciziilor unei instanțe, acest procent ar reflecta mai corect situația dacă ar fi calculat ținându-se seama nu numai de deciziile care pot fi atacate cu recurs, ci și de cele care nu sunt supuse acestei căi de atac, tocmai fiindcă sting litigiul pe calea soluționării amiable. Rezultatul acestui calcul este cel care figurează în această coloană.

11. Diverse – Soluțiile pronunțate în recursurile în fața Tribunalului (2007-2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Recurs respins	6	14	21	27	23
Anulare în tot sau în parte fără trimitere	1	4	9	4	3
Anulare în tot sau în parte cu trimitere		3	1	6	4
Total	7	21	31	37	30

Capitolul IV

Întâlniri și vizite

A – Vizite oficiale și manifestări la Curtea de Justiție, la Tribunal și la Tribunalul Funcției Publice în anul 2011

Curtea de Justiție

16 și 17 ianuarie	Delegația Curții Europene a Drepturilor Omului
19 ianuarie	Domnul L. Planas Puchades, reprezentant permanent al Regatului Spaniei pe lângă Uniunea Europeană
25 ianuarie	Delegația Association of Lawyers of Russia
31 ianuarie	Domnul R. Répássy, ministru delegat pentru justiție la Ministerul Administrației Publice și Justiției al Republicii Ungare, în cadrul președinției maghiare a Consiliului Uniunii Europene
31 ianuarie	Delegația Unterausschuss Europarecht des Rechtsausschusses des Deutschen Bundestages
7 februarie	Delegația Consiliului Constituțional al Republicii Franceze
7 și 8 februarie	Delegația Curții de Casație a Republicii Turcia
8 martie	Delegația Oficiului pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (OAPI)
10 martie	Domnul M. Szpunar, viceministru al afacerilor externe al Republicii Polone
14 și 15 martie	Delegația Curții Constituționale a României
18 martie	Präsidenten der deutschsprachigen Zeitungsverlegerverbände
22 martie	Delegația Parlamentului suedez – Committee on the Constitution
27-29 martie	Delegația Rețelei președinților curților supreme judiciare ale Uniunii Europene
5 aprilie	E.S. domnul W. E. Kennard, ambasador al Statelor Unite ale Americii pe lângă Uniunea Europeană
5 aprilie	Delegația Niedersächsischer Staatsgerichtshof
11 aprilie	Delegația Parlamentului suedez – Committee on Taxation
11 aprilie	Domnul M. Kjærum, director al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
11 aprilie	Domnul C. Predoiu, ministrul justiției al României
11-13 aprilie	Delegațiile Curții de Justiție a Comunității Economice și Monetare a Africii Centrale (CEMAC), Curții de Justiție a Comunității Economice a Statelor din Africa de Vest (CEDEAO) și Curții de Justiție a Uniunii Economice și Monetare a Africii de Vest (UEMOA)
12 aprilie	Domnul R. Sikorski, ministrul afacerilor externe al Republicii Polone
1-3 mai	Delegația Curții Supreme a Regatului Danemarcei
5 mai	Domnul D. Grieve, Attorney General for England and Wales, și domnul E. Garnier, Solicitor General for England and Wales
5 mai	Vizita Consiliului de administrație al Institute for European Affairs (INEA)
5 mai	Doamna I. Degutienė, președinte al Parlamentului Republicii Lituania
15-17 mai	Delegația Curții Constituționale a Republicii Slovace
20 iunie	Delegația Comisiei parlamentare mixte UE-Mexic

24 iunie	Reuniunea agenților statelor membre și ai instituțiilor Uniunii Europene
26 și 27 iunie	Delegația Bundesverfassungsgericht
27 iunie	Delegația Curții Supreme a fostei Republici Iugoslave a Macedoniei
30 iunie	Domnul M. Boddenberg, ministrul afacerilor federale al landului Hesse (Republica Federală Germania)
30 iunie	Doamna D. Wallis, vicepreședinte al Parlamentului European
6 septembrie	Delegația Comisiei juridice a Parlamentului suedez
7 septembrie	Domnul P. Tempel, reprezentant permanent al Republicii Federale Germania pe lângă Uniunea Europeană
21 și 22 septembrie	Delegația Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Estonia
22 septembrie	Domnul E. Uhlenberg, președinte al Parlamentului landului Renania de Nord-Westfalia (Republica Federală Germania)
25-27 septembrie	Procurorul general și procurori ai Regatului Danemarcei
30 septembrie	Domnul J. M. Fernandes, raportor al Comisiei Bugete a Parlamentului European
4 octombrie	Domnul W. Grahammer, reprezentant permanent al Republicii Austria pe lângă Uniunea Europeană
7 octombrie	Domnul U. Mifsud Bonnici, fost președinte al Republicii Malta
10 și 11 octombrie	5e Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Unionsrechts
11 octombrie	Domnul U. Corsepius, secretar general al Consiliului Uniunii Europene
11 octombrie	Înmânarea sculpturii „Two Couplets” de către doamna B. Ohlsson, ministrul afacerilor europene al Regatului Suediei
12-14 octombrie	Delegația Curții de Justiție a Comunității Economice a Statelor din Africa de Vest (CEDEAO)
17 și 18 octombrie	Delegația unor magistrați ai Curții de Casație a Republicii Franceze
17 și 18 octombrie	Primul seminar al juriștilor spanioli: „La Carta de los derechos fundamentales de la Unión europea”
27 octombrie	Doamna B. Karl, ministrul federal al justiției al Republicii Austria
27 octombrie	E.S. domnul J.-F. Terral, ambasador al Republicii Franceze pe lângă Marele Ducat al Luxemburgului
27 octombrie	Doamna A.-M. Henriksson, ministrul justiției al Republicii Finlanda, domnul J. Store, reprezentant permanent al Republicii Finlanda pe lângă Uniunea Europeană, și E.S. doamna M. Lehto, ambasador al Republicii Finlanda pe lângă Marele Ducat al Luxemburgului
7 noiembrie	Domnul M. Sudo, judecător la Curtea Supremă a Japoniei
11 noiembrie	Domnul H. Koh, consilier juridic pe lângă Ministerul Afacerilor Externe al Statelor Unite ale Americii, și E.S. domnul R. Mandell, ambasador desemnat al Statelor Unite ale Americii pe lângă Marele Ducat al Luxemburgului
21-23 noiembrie	Forum al magistraților
28 și 29 noiembrie	Delegația Curții de Casație a Republicii Turcia
29 noiembrie	Delegația unor magistrați ai unor instanțe supreme ale Republicii Populare Chineze

13 decembrie	Delegația Comisiei Uniunii Economice și Monetare a Africii de Vest (UEMOA)
14 decembrie	E.S. domnul I. Rizopoulos, ambasador desemnat al Republicii Elene pe lângă Marele Ducat al Luxemburgului

Tribunalul

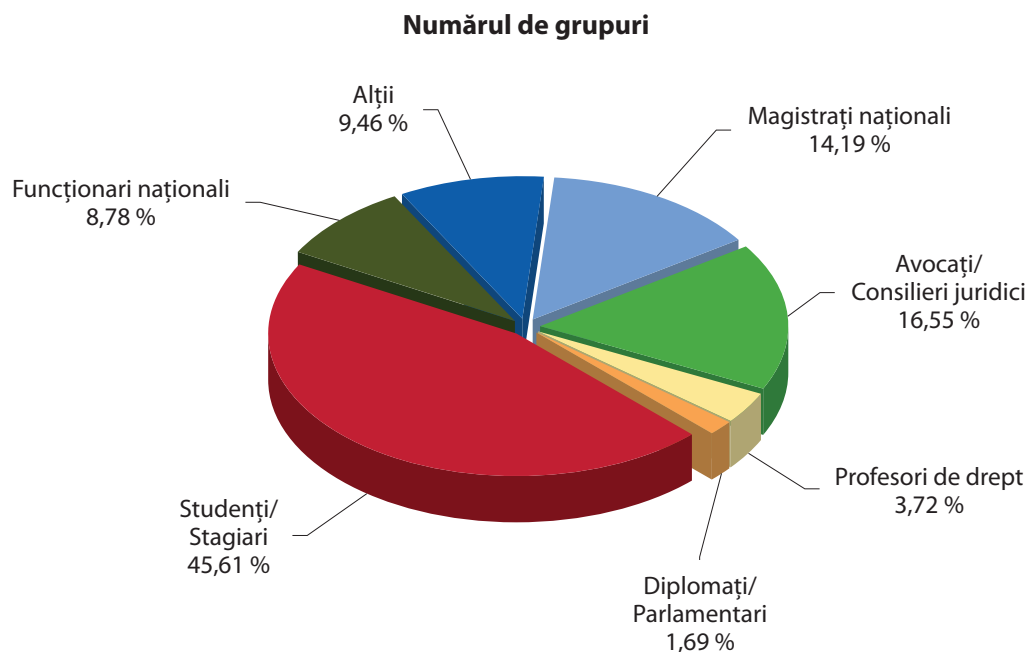
31 ianuarie	Vizita președinției maghiare a Consiliului Uniunii Europene
8 martie	Vizita unei delegații a Oficiului pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale) (OAPI)
10 martie	Vizita domnului M. Szpunar, viceministru al afacerilor externe al Republicii Polone
2 și 3 mai	Vizita unei delegații a Curții Supreme a Regatului Danemarcei
30 iunie	Vizita doamnei D. Wallis, vicepreședinte al Parlamentului European
22 septembrie	Vizita unei delegații a Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Estonia
23 septembrie	Vizita E.S. doamna M. Lehto, ambasadorul Republicii Finlanda pe lângă Marele Ducat al Luxemburgului
10 octombrie	Vizita domnului R. Cachia Caruana, reprezentant permanent al Republicii Malta pe lângă Uniunea Europeană
27 octombrie	Vizita domnului G. F. Ioannidis, secretar general al Ministerului Justiției al Republicii Elene
7 noiembrie	Vizita domnului M. Sudo, judecător al Curții Supreme a Japoniei
28 noiembrie	Vizita unei delegații a Curții de Casație a Republicii Turcia
30 noiembrie	Vizita unei delegații a Republicii Letonia
6 decembrie	Vizita domnului P. N. Diamandouros, Ombudsmanul European

Tribunalul Funcției Publice

11 și 12 iulie	Vizita doamnei K. M. Lueken, administrator al grefei Tribunalului de Contencios Administrativ al Națiunilor Unite din New York
20 septembrie	Vizita doamnei M. de Sola Domingo, Mediator al Comisiei Europene
6 decembrie	Vizita domnului P. N. Diamandouros, Ombudsmanul European

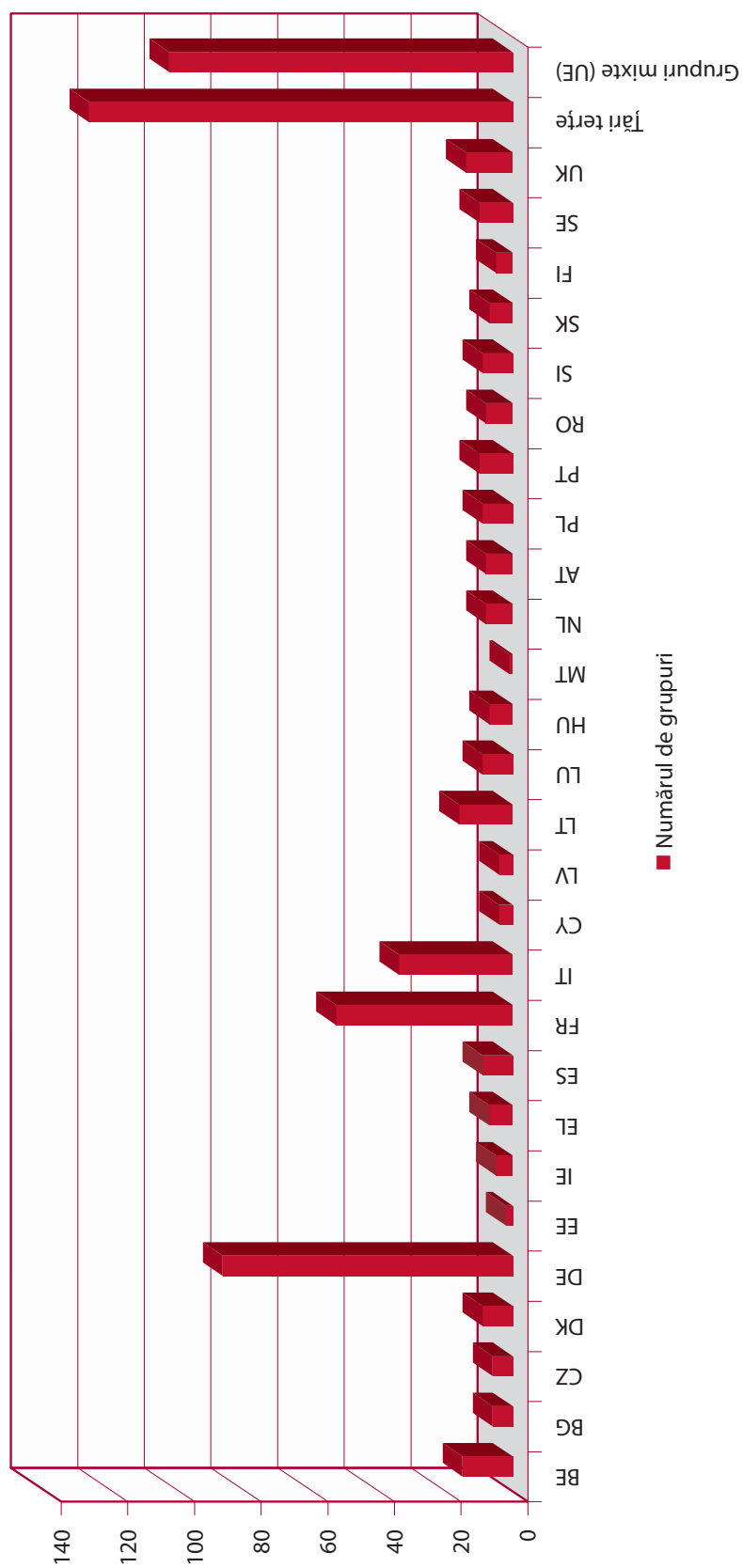
B – Vizite de studii (2011)

1. Repartizare în funcție de tipurile de grupuri

	Magistrați naționali	Avocați/ Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/ Parlamentari	Studenți/ Stagiari	Funcționari naționali	Alții	Total
Numărul de grupuri	84	98	22	10	270	52	56	592

2. Vizite de studii – Repartizare în funcție de statele membre (2011)

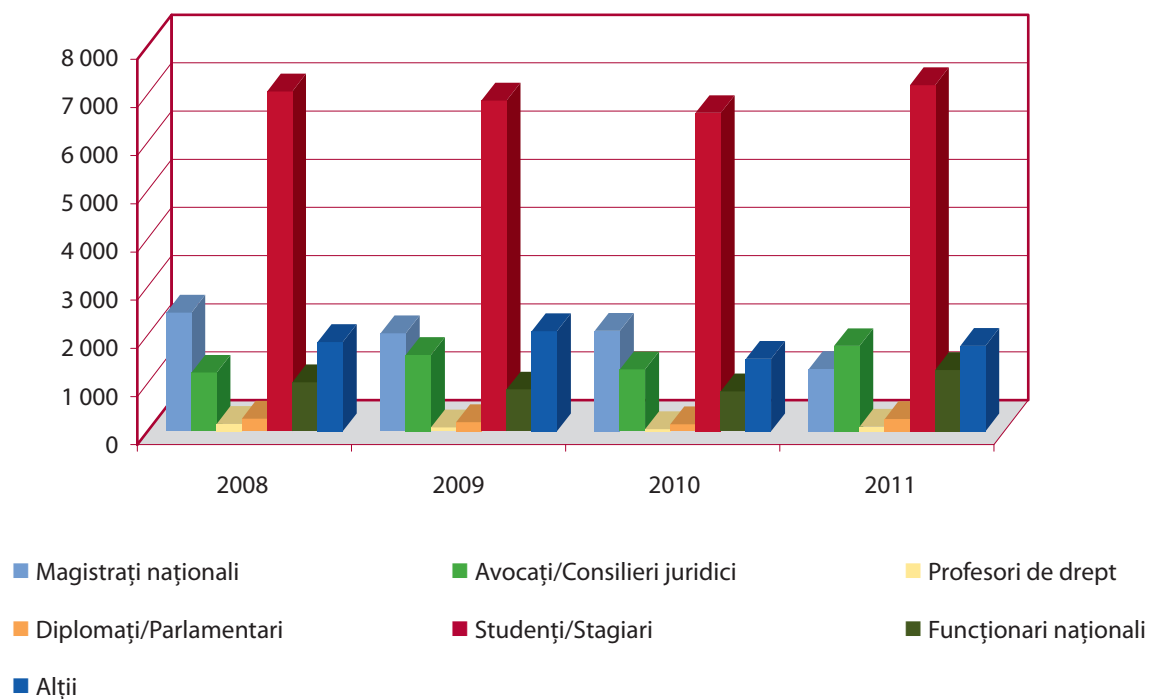
	Numărul vizitatorilor								Numărul de grupuri
	Magistrați naționali	Avocați/ Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/ Parlamentari	Studenti/ Stagiari	Funcționari naționali	Alții	Total	
BE	31	15			352	26	47	471	15
BG	6	80		6				92	6
CZ	3				63			66	6
DK					164	15	91	270	9
DE	251	343		83	901	211	662	2 451	87
EE						14		14	2
IE			8		54			62	5
EL	8				64			72	7
ES	60				95		17	172	9
FR	163	59			823	46	239	1 330	53
IT	2	23	20		320	8	32	405	34
CY	10				18			28	4
LV		10			30			40	4
LT			4	8	28	33		73	16
LU	8	45		26	30	22	97	228	9
HU			8		160		47	215	7
MT					32			32	1
NL				54	140	14		208	8
AT					205		18	223	8
PL		79			7			86	9
PT		195			1			196	10
RO	25				42	18		85	8
SI		10	5		143			158	9
SK	40				104			144	7
FI		30			46	30	20	126	5
SE	118	4		8		6	11	147	10
UK	56	53	30		88			227	14
Țări terțe	400	156	24	57	1 443	80	168	2 328	127
Grupuri mixte (UE)	114	669		12	1 828	751	328	3 702	103
Total	1 295	1 771	99	254	7 181	1 274	1 777	13 651	592

3. Forumul magistraților (2011)

BE	5	DK	3	IE	2	FR	13	LV	2	HU	6	AT	5	RO	7	FI	3
BG	5	DE	10	EL	6	IT	13	LT	3	MT	1	PL	12	SI	2	SE	3
CZ	6	EE	2	ES	13	CY	2	LU	2	NL	6	PT	6	SK	3	UK	12

Total | 153

4. Evoluția numărului și a tipului de vizitatori (2008-2011)

Numărul vizitatorilor

	Magistrați naționali	Avocați/Consilieri juridici	Profesori de drept	Diplomați/Parlamentari	Studenți/Stagiari	Funcționari naționali	Alții	Total
2008	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023
2009	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715
2010	2 087	1 288	47	146	6 607	830	1 507	12 512
2011	1 295	1 771	99	254	7 181	1 274	1 777	13 651

C – Ședințe solemne în anul 2011

24 ianuarie	Ședință solemnă cu ocazia asumării angajamentului solemn de către doi noi membri ai Curții de Conturi Europene
11 aprilie	Ședință solemnă de elogi funebre în memoria lui Pierre Pescatore și a lui Antonio Saggio
19 septembrie	Ședință solemnă cu ocazia intrării în funcție a doamnei M. Kancheva în calitate de judecător al Tribunalului
26 septembrie	Ședință solemnă cu ocazia asumării angajamentului solemn de către doi noi membri ai Curții de Conturi Europene
6 octombrie	Ședință solemnă cu ocazia încetării din funcție și a plecării doamnei judecător P. Lindh și a intrării în funcție a domnului C. G. Fernlund în calitate de judecător la Curte, precum și a încetării din funcție și a plecării domnului președinte P. Mahoney și a domnilor judecători H. Tagaras și S. Gervasoni și a intrării în funcție a domnilor E. Perillo, R. Barents și K. Bradley, în calitate de judecători, cu ocazia reînnoirii parțiale a Tribunalului Funcției Publice

D – Vizite sau participări la manifestări oficiale

Curtea de Justiție

1 ianuarie	Reprezentarea Curții la ceremonia Anului Nou, la invitația președintelui Republicii Malta, la Valetta
7 ianuarie	Reprezentarea Curții la ședința solemnă a Curții de Casație a Republicii Franceze de marcare a începutului anului 2011, la Paris
11 ianuarie	Participarea președintelui Curții la recepția oferită de Alteța Sa Regală Marele Duce al Luxemburgului cu ocazia Anului Nou
13 ianuarie	Reprezentarea Curții la recepția organizată cu ocazia Anului Nou de președintele Republicii Federale Germania, la Berlin
25 ianuarie	Reprezentarea Curții la „Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2011”, la invitația ministrului justiției al Republicii Federale Germania, la Berlin
28 ianuarie	Participarea unei delegații a Curții la ședința solemnă a Curții Europene a Drepturilor Omului și la seminarul „Quelles sont les limites à l’interprétation évolutive de la Convention?”, la Strasbourg
10 februarie	Participarea președintelui Curții la conferința „Implementing the Lisbon Treaty”, organizată de Comisia Europeană și de Biroul consilierilor de politică europeană, la Bruxelles
14 februarie	Participarea președintelui Curții la ceremonia organizată cu ocazia celei de a 350-a aniversări a Curții Supreme a Regatului Danemarcei, la Copenhaga
21 martie	Reprezentarea Curții la seminarul organizat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu ocazia lansării manualului „Handbook on European Non-Discrimination Case-Law”, la Strasbourg
21 și 22 martie	Vizita oficială a unei delegații a Curții la Judiciary of England and Wales, la Londra
31 martie	Reprezentarea Curții la ședința solemnă organizată cu ocazia plecării domnului W. Spindler, președinte al Curții Federale a Finanțelor, la invitația ministrului justiției al Republicii Federale Germania, la München
8 și 9 mai	Reprezentarea Curții la reuniunea Consiliului de administrație al Asociației Consiliilor de Stat și Instanțelor Administrative Supreme ale Uniunii Europene, la Madrid
19 mai	Reprezentarea Curții la colocviul de drept comparat privind „Controlul constituționalității în Europa”, organizat de Federația Europeană a Instanțelor Administrative (FEJA), la Paris
19-21 mai	Reprezentarea Curții la „First St Petersburg International Legal Forum”, la Sankt Petersburg
23-27 mai	Reprezentarea Curții la al 15-lea congres al Conferinței Curților Constituționale Europene, la București
25 mai	Întâlnire a unei delegații a Curții cu domnul ministru R. Pofalla, șef al Cancelariei federale, și cu doamna S. Leutheusser-Schnarrenberger, ministrul justiției al Republicii Federale Germania, la Berlin
26 mai	Reprezentarea Curții la ședința inaugurală a ședinței plenare a Rețelei Procurorilor Generali pe lângă Curțile Supreme Judiciare ale Statelor

	Membre ale Uniunii Europene, în prezența președintelui Republicii Italiene, la Roma
31 mai	Reprezentarea Curții, la invitația președintelui Republicii Italiene, la ceremonia organizată cu ocazia zilei naționale, la Roma
1 iunie	Participarea președintelui Curții la Congresul de înființare a Institutului European de Drept, la Paris
20 iunie	Vizita oficială a unei delegații a Curții la Curtea Supremă a Republicii Croația, la Zagreb
20 iunie	Reprezentarea Curții la conferința intitulată „Practical application of Regulation (EC) N°2201/2003 – on the eve of review”, organizată de președinția maghiară a Consiliului Uniunii Europene și de Comisia Europeană, la Budapesta
23 iunie	Participarea membrilor Curții la ceremoniile organizate cu ocazia zilei naționale a Luxemburgului
24 iunie	Reprezentarea Curții, la invitația președintelui Republicii Slovenia, la ceremoniile și recepția organizate cu ocazia zilei naționale a Sloveniei, la Ljubljana
24 iulie	Participarea președintelui Curții la recepția oferită de domnul președinte al Republicii Elene cu ocazia aniversării restaurării republicii, la Atena
29 și 30 iulie	Participarea președintelui Curții la ceremoniile organizate cu ocazia celei de a 20-a aniversări a Curții Constituționale a Republicii Bulgaria, la invitația președintelui acesteia, la Sofia
4-6 septembrie	Participarea președintelui Curții la seminarul organizat de Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Suediei în onoarea doamnei judecător P. Lindh, la Stockholm
28 septembrie	Participarea unei delegații a Curții la ceremonia organizată cu ocazia celei de a 60-a aniversări a Bundesverfassungsgericht, la Karlsruhe
30 septembrie	Reprezentarea Curții la Verfassungstag, la Viena
3 octombrie	Vizita oficială a unei delegații a Curții la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, la Strasbourg
3 octombrie	Reprezentarea Curții la Opening of the Legal Year, la invitația Lord Chancellor, la Londra
3 octombrie	Reprezentarea Curții la ceremoniile oficiale organizate cu ocazia zilei naționale a Republicii Federale Germania
13 și 14 octombrie	Reprezentarea Curții la cel de al 7-lea Simpozion al instanțelor europene în materia mărcilor, desenelor și modelelor industriale, la Alicante
20 octombrie	Întâlnire a unei delegații a Curții cu domnul D. Tusk, prim-ministru al Republicii Polone, în cadrul președinției poloneze a Consiliului Uniunii Europene, la Bruxelles
25 octombrie	Reprezentarea Curții la manifestările oficiale organizate cu ocazia celei de a 19-a aniversări a Constituției Republicii Lituania, la Vilnius
31 octombrie	Reprezentarea Curții cu ocazia celei de 180-a aniversări a Consiliului de Stat al Republicii Italiene, la Roma
31 octombrie-2 noiembrie	Vizită oficială a unei delegații a Curții la Curtea Constituțională a Republicii Malta

10 noiembrie	Reprezentarea Curții la audierea privind drepturile fundamentale „The implementation of the EU Charter of Fundamental Rights two years after the Lisbon Treaty's entry into force”, la Parlamentul European, la Bruxelles
16 și 17 noiembrie	Reprezentarea Curții la conferința internațională organizată de Consiliul Achizițiilor Publice al Republicii Ungare pe tema „Actual Questions of Public Procurements in the European Union and in the Member States”, la Budapesta
23 și 24 noiembrie	Reprezentarea Curții la seminarul de experți privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene de către instanțele statelor membre, organizat de Consiliul de Stat al Regatului Țărilor de Jos, la Haga
25 noiembrie	Reprezentarea Curții la seminarul pe tema „Dallo Statuto albertino alla Costituzione repubblicana”, organizat de Curtea Constituțională a Republicii Italiene cu ocazia celei de a 150-a aniversări a unificării Italiei, la Roma
15 decembrie	Participarea președintelui Curții la conferința organizată de landul Hesse pe tema „Hessen und der EuGH im Dialog”, la Berlin
23 decembrie	Reprezentarea Curții, la invitația președintelui Republicii Slovenia, la recepția organizată cu ocazia zilei independenței și a unității naționale, la Ljubljana

Tribunalul

1 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului la recepția președintelui Republicii Malta, cu ocazia ceremoniei tradiționale a Anului Nou, la Valletta
19 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului la recepția cancelarului federal al Republicii Austria și a vicecancelarului, cu ocazia ceremoniei oficiale a Anului Nou
25 ianuarie	Reprezentarea Tribunalului la recepția „Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2011” organizată de ministrul justiției al Republicii Federale Germania, la Berlin
14 februarie	Reprezentarea Tribunalului cu ocazia celei de a 350-a aniversări a înființării Højesteret, organizată de domnul Torben Melchior, președintele Curții Supreme a Regatului Danemarcei, la Copenhaga
14 și 15 aprilie	Reprezentarea Tribunalului la „XV. Internationale Kartellkonferenz” a Bundeskartellamt, la Berlin
19-21 mai	Reprezentarea Tribunalului la cea de a 6-a ediție a Zilelor Juriștilor Europeni
30 mai-1 iunie	Reprezentarea Tribunalului cu ocazia vizitei oficiale în Malta, la invitația președintelui Curții Supreme
31 mai	Reprezentarea Tribunalului la recepția președintelui Republicii Italiene, cu ocazia zilei naționale, la Roma
23 iunie	Reprezentarea Tribunalului la ziua națională a Luxemburgului, celebrarea unui <i>Te Deum</i> solemn, urmat de o recepție la Curtea Ducală
24 iulie	Reprezentarea Tribunalului la recepția președintelui Republicii Elene, cu ocazia celei de a 37-a aniversări a restaurării republicii, la Atena

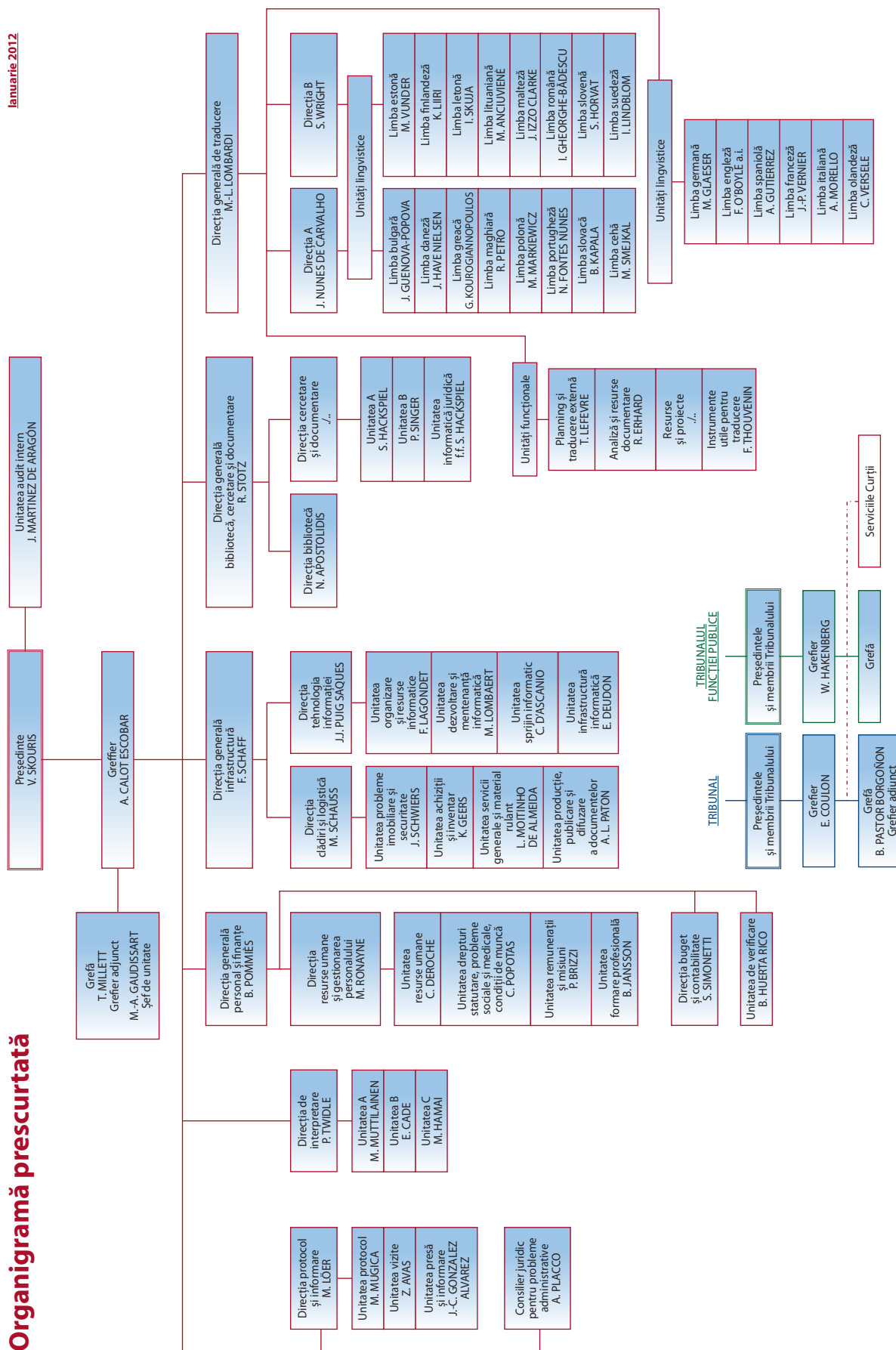
28 septembrie	Reprezentarea Tribunalului la ceremonia de înmânare a ordinului de merit judecătorilor și profesorilor de drept de către președintele Republicii Polone, la Varșovia
30 septembrie	Reprezentarea Tribunalului la celebrarea solemnă a celei de a 91-a aniversări a Constituției Republicii Austria, la Viena
2 și 3 octombrie	Reprezentarea Tribunalului la ceremonia de deschidere a anului judiciar la Westminster Abbey, la Londra
3 octombrie	Reprezentarea Tribunalului la recepția președintelui Republicii Federale Germania, cu ocazia zilei naționale a Germaniei
12-15 octombrie	Reprezentarea Tribunalului la al 7-lea Simpozion al instanțelor europene organizat de Oficiul pentru Armonizare în cadrul Pieței Interne (mărci, desene și modele industriale), la Alicante
14 și 15 noiembrie	Reprezentarea Tribunalului la conferința „Die freiheitliche Grundordnung der Europäischen Union”, organizată de Ministerul Economiei și Tehnologiei, la Berlin
24 noiembrie	Reprezentarea Tribunalului la conferința organizată de Academia de Drept European pe tema „Transnational Use of Video Conferencing in Court”, la Trier
6 decembrie	Reprezentarea Tribunalului la recepția oficială a președintei Republicii Finlanda cu ocazia zilei independenței

Tribunalul Funcției Publice

21 și 22 martie 2011	Vizită la Școala Națională a Magistraturii, la Salonic
16 și 17 mai 2011	Vizită la Curtea Supremă și la Curtea Constituțională a Republicii Ungare
22 și 23 septembrie 2011	Vizită la Curtea Supremă și la Curtea Constituțională ale Regatului Spaniei

Organigramă prescurtată

Curtea de Justiție a Uniunii Europene

**Raport anual 2011 – Sinteza a activității Curții de Justiție, a Tribunalului și a Tribunalului
Funcției Publice a Uniunii Europene**

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene

2012 — 270 p. — 21 x 29,7 cm

Nr. de catalog: QD-AG-12-001-RO-C

ISBN 978-92-829-1165-5

doi:10.2862/83027

ISSN 1831-855X

■ Oficiul pentru Publicații

ISBN 978-92-829-1165-5

9 789282 911655

CUM VĂ PUTEȚI PROCURA PUBLICAȚIILE UNIUNII EUROPENE?

Publicații gratuite:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- la reprezentanțele sau delegațiile Comisiei Europene.
Puteți obține datele de contact ale acestora vizitând <http://ec.europa.eu> sau trimițând un fax la +352 2929-42758.

Publicații contra cost:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Abonamente contra cost (de exemplu, la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* sau la repertoriile jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene):

- contactând direct unul dintre agenții de vânzări ai Oficiului pentru Publicații al Uniunii Europene (http://publications.europa.eu/others/agents/index_ro.htm).

